

YEŞAYA 53

Yeşaya 53'ün Tanah'taki Anlamı

Misyoner İddialarına Yanıt

שובה ישראל
עד ה' אלקיך

G. (Aryeh) Duran

המסר החיובי
הכל וזה נפרד
רוח גיל המלך חלו
על מעול המלך חלו
חמלה בחמלה המלך
הכל יום מעול המלך

YEŞAYA 53

Misyoner İddialarına Tanah'ın Yanıtı

G. (Aryeh) Duran - Temmuz 2026

Temenni

Yeşaya 53; çarmıhı, üçlemeyi, beden almış Tanrı'yı, insan kurbanını veya suçlunun ahlaki sorumluluğunun masum bir kişiye aktarılmasını öğretmez. Bu öğretiler metinde yoktur; sonraki Hristiyan yorumundan metne taşınmıştır.

Bölümün konusu, sürgünde ezilmiş, uluslar tarafından hor görülmüş, yanlış değerlendirilmiş ve sonunda HaŞem tarafından yüceltilecek olan İsrail'dir. Peşat ile deraş birbirinden ayrıldığında Tanah'ın hükmü açık hale gelir.

Bu çalışma bilgelik arayanlara yol gösterebilir ve kimse elinden düşürmek istemesin. Doğru, güzel ve yararlı olan her şey Tora'nın ışığından, eksik ve kusurlu olan her şey çalışmayı hazırlayandan kaynaklanır.

G. (Aryeh) Duran

Temmuz 2026

İçindekiler

Giriş	1
Tanah Metninin Yorum Yetkisi	1
Peşat, Deraş ve Misyoner Alıntı Yönteminin Sorunu	1
Yeşaya İçinde Kul Teriminin Anlam Alanı	2
Konuşmacıların Dağılımı	3
İsrail'in Günahı ile Kulun Doğruluğu	3
İsrail'in Acısının Uluslara Etkisi	4
Günah Taşımak İfadesinin Tanah İçindeki Anlamı	4
İnsan Kurbanı Yasağı	5
Aşam Kelimesinin Sınırları	6
Hristiyan İncili Tanah'ın Anlamını Belirleyemez	6
Targum Yonatan'ın Yorum Düzeyi	7
Raşi Ulusal Yorumu İcat Etmemiştir	7
Maşiah ben Yosef Geleneğinin Sınırları	8
Masoretik Metin, Septuaginta ve Kumran	8
Metin, Bağlam ve Kulun Kimliği	10
Yeşaya 52:13-53:12 Metni	10
Bağlamın Özeti	23
Yeşaya 52:13-53:3: Ayet Ayet İnceleme	30
Yeşaya 52:13-53:3'ün Metinsel Yapısı	30
Ulusların İtirafı: Yeşaya 53:4-9	40
Ulusların Geç Kavrayışı ve İtirafı	40
HaŞem'in Hükümü: Yeşaya 53:10-12	61
HaŞem'in Nihai Hükümü ve Kulun Ödülü	61
İsrail Okumasına Yöneltilen İtirazlar	81
İtirazların Bütünlüklü Yanıtı	81
Yeşaya 53 ve Aftara	102

Yeşaya 53’ü Maşiah’a Uygulayan Rabbinik Yorumlar	105
Rabbinik Kaynaklar, Klasik Yorumcular ve Zohar	137
Zohar’ın Yeşaya 53’ü Maşiah’a Uyguladığı İddiası	137
Saadya Gaon ve Yeşaya 53	151
Raşi ve Yeşaya 53	153
Raşi’den Sonraki Rabbilerin Yeşaya 53 Hakkındaki Yorumları	162
Moşe Kohen İbn Crispin’in Yeşaya 53 Yorumu	181
Hristiyan İncili İddialarının Yeşaya 53 ile Karşılaştırılması	182
İtaat Etmeyi Öğrenme	183
Yeşaya 52:15’te Kralların Şaşkınlığı	185
Yeşaya 53:1: “ <i>Duyduğumuza Kim İnandı?</i> ”	185
Kulun Kimliği ve İsa’ya Uygulamanın Sınırları	187
İsa’nın Tutuklanması ve İdamı	191
“ <i>Bereleleriyle İyileşme</i> ” İddiası	192
Çarmının Taşınması	194
Yargılama Sırasında Sessizlik İddiası	197
İsa’nın Gömülmesi ve Yeşaya 53:9	199
Tora’nın Kurban Düzeni ve İnsan Kurbanı	203
Tora’ya Göre Kan ve Başkasının Yerine Kefaret	205
İsa’nın Acısının Günahları Bağışlattığı İddiası	206
Fedakarlık ve Ödül Sorunu	207
“ <i>Günleri Uzayacak</i> ” İfadesi	208
Diriliş İddiası ve Uzun Ömür	209
Bilgisiyle Aklama İddiası ve Tarihsel Sonuçlar	210
Ganimet ve Maddi Ödül	210
İsa’nın Konumundan Vazgeçtiği İddiası ve Ödül Sorunu	212
Tanrı Kuzusu Benzetmesinin Sınırları	213
Ganimeti Güçlülerle Paylaşma	215
Günahkarlar İçin Aracılık İddiası	216

HaŞem ve İsrail	217
Temsilci İsrail Olarak İsa İddiası	219
Sonuç: HaŞem'in Kulu İsrail	219
Misyoner İtirazlarına Kısa Cevaplar	221
İtiraz: Kul tekildir; bu nedenle İsrail olamaz	221
İtiraz: Kul masumdur; İsrail günahkardır	221
İtiraz: Aşam kurban demektir; bu nedenle İsa'ya işaret eder	221
İtiraz: Kan olmadan bağışlanma yoktur	221
İtiraz: Rabbinik kaynakların Maşiah yorumu İsa'yı doğrular	221
İtiraz: Targum Yonatan'ın Maşiah yorumu İsa'yı doğrular	221
İtiraz: Hristiyan İncili'nin Yeşaya 53'ü İsa'ya uygulaması kanıttır	222
İtiraz: Septuaginta veya Kumran Hristiyan yorumunu destekler ...	222
İtiraz: İsa gerçek İsrail'dir	222
İtiraz: Yeşaya 53'teki acı çeken Kul, Maşiah ben Yosef'le aynıdır	222
Kaynakça	223

Giriş

Tanah Metninin Yorum Yetkisi

Yeşaya 52:13-53:12'nin anlamı önce yakın bağlam, ardından Yeşaya kitabındaki terim kullanımı, Tanah'ın genel öğretisi ve son olarak rabbinik yorum geleneğinin açıklayıcı katmanları üzerinden belirlenir. Hristiyan İncili, Tanah'ın anlamını belirleyen bir yetki değildir. Tanah'a dayandığı ileri sürülen sonraki bir metin Tanah tarafından sınıanır; Tanah'ın anlamını geriye dönük olarak belirleyemez.

Hristiyan okumasında yorum sırası tersine çevrilir. İsa'nın acı çekmesi, ölmesi, üçüncü gün dirilmesi, günahlar için kurban olması ve ikinci kez gelmesi önceden kabul edilir; ardından Tanah'ta bu düzene benzeyen ifadeler aranır. Bu işlem Tanah'ı açıklamaz; sonradan kurulmuş bir inanç düzenini Tanah'a yerleştirir. Yeşaya 53'ün Hristiyan yorumundaki temel hata budur.

Yeşaya 52:13-53:12'nin anlamı; Yeşaya'nın konuşma örgüsü, Yeşaya 40-66'nın sürgün ve kurtuluş bağlamı, Kul teriminin kitap içindeki kullanımı ve Tanah'ın günah, kefare, kurban, teşuva ve ulusal sorumluluk öğretisiyle belirlenir. Rabbinik kaynaklardaki midraşik uygulamalar Yahudi yorum geleneğinin katmanlarını gösterir; fakat peşatın yerine geçirilemez.

Peşat, Deraş ve Misyoner Alıntı Yönteminin Sorunu

Yeşaya 53 hakkındaki misyoner iddialarının önemli bir bölümü, rabbinik kaynakların bağlam dışı kullanılmasına dayanır. Targum, Midraş, Talmud veya Zohar'da bir ifadenin Maşiah'a, sadık doğru kişilere, Moşe'ye, İsrail'e ya da başka bir kişiye uygulanması, pasajın peşatının Hristiyan İsa öğretisi olduğu sonucunu doğuramaz.

Peşat, metnin yakın ve genel bağlam içindeki temel anlamıdır. Deraş, ayetin başka metinler, geleneksel çağrışımlar, ahlaki veya mistik okumalar yoluyla genişletilmiş uygulamasıdır. Yahudi geleneğinde bir ayet deraş düzeyinde farklı kişilere uygulanabilir; bu uygulama peşatı

ortadan kaldırmaz. Bir ifadenin Maşiah'a uygulanması da İsa'nın çarmıhta insanlığın günahları için öldüğü öğretisini kanıtlamaz.

Misyoner yöntemde rabbinik kaynaktaki Maşiah kelimesi alınır, Maşiah İsa ile özdeşleştirilir ve bütün bölüm Hristiyan kurtuluş öğretisine bağlanır. Bu çıkarım zincirinin her halkası metinsel dayanaktan yoksundur. Yahudi kaynaklarındaki Maşiah; Tanrı, beden almış Tanrı, üçlemenin ikinci kişisi veya insanlığın günah borcunu kanıyla ödeyen bir kurban değildir. Bu nedenle Yeşaya 52:13'ün ya da Yeşaya 53'teki herhangi bir ifadenin Maşiah'a uygulanması Hristiyan iddiasına kanıt oluşturmaz.

Yeşaya İçinde Kul Teriminin Anlam Alanı

Yeşaya 53'teki "*Kulum*" ifadesi, kitabın geri kalanından koparılamaz. Yeşaya'da HaŞem, İsrail'i ve Yakup'u defalarca "*kulum*" diye adlandırır. Bu nedenle Yeşaya 52:13'teki "*Bakın! Kulum başarılı olacak*" cümlesinin kitap içindeki ilk gönderimi İsrail'dir. Hristiyan yorumunda daha önce tanımlanmış bu terim, metin dışından getirilen İsa kişisine aktarılır.

Yeşaya 41:8-9'da "*Kulum İsrail*" ve "*seçtiğim Yakup*", Yeşaya 43:10'da İsrail'in HaŞem'in şahidi ve kulu, Yeşaya 44:1-2 ile 44:21'de Yakup ve İsrail'in yine Kul olduğu belirtilir. Yeşaya 49:3'te "*Sen kulumusun, İsrail*" ifadesi doğrudan yer alır. Bu kullanım zinciri, Yeşaya 53'teki Kulun kimliğini belirleyen temel metinsel veridir.

Tekil zamir kullanımı bu sonucu değiştirmez. Tanah'ta toplulukların tekil kişi biçiminde konuşturulması olağandır. Siyon, Yerusalayim, İsrail ve uluslar sık sık kişileştirilir. İsrail, çok sayıda bireyden oluşan tarihsel bir ulus olmakla birlikte tekil bir kişi gibi de anlatılır. Bu nedenle "*o*", "*onun*" ve "*kulum*" biçimleri, Kulun zorunlu olarak tek bir birey olduğunu göstermez.

Yeşaya 53'teki Kul, İsrail'in tarihsel ve ulusal kişiliğini; özellikle sürgünde ezilmiş, uluslar tarafından hor görülmüş ve sonunda HaŞem tarafından yüceltilecek olan İsrail'i temsil eder. Bazı yorumlarda vurgu İsrail'in sadık çekirdeğine veya doğru artakalanına yöneltilir. Bu yorumların hiçbiri metnin doğal bağlamını, beden almış Tanrısal bir

kişinin başkalarının günah borcunu kaniyla ödediği öğretisine dönüştürmez.

Konuşmacıların Dağılımı

Yeşaya 52:13-53:12'de konuşmacı üç kez değişir. Yeşaya 52:13-15'te HaŞem, Kulunun sonunda yüceltileceğini bildirir. Bu yüceliş karşısında uluslar ve krallar şaşkınlığa düşer; kendilerine daha önce anlatılmamış olanı görür ve duymadıkları gerçeği kavrar.

Yeşaya 53:1-9'daki ses, şaşkınlığa düşen ulusların ve kralların itirafıdır. *“Duyduğumuza kim inandı?”* sorusu, Yeşaya 52:15'teki *“duymadıklarını kavradılar”* ifadesine bağlanır. Bu nedenle 53:1'de başlayan konuşma İsrail'e değil, İsrail'in acısını yanlış yorumlamış olan uluslara aittir.

Yeşaya 53:10-12'de HaŞem'in hükmü yeniden bildirilir. Kulun acısı ve aşığılanması son hüküm değildir; ödülü, yüceltilmesi ve tarih içindeki işlevi açıklanır. Bölümün konuşma düzeni HaŞem'in ilanı, ulusların itirafı ve HaŞem'in nihai hükmü biçimindedir.

Bu konuşma düzeni kurulmadığında 53:4-6'daki *“bizim hastalıklarımız”*, *“bizim acılarımız”*, *“bizim isyanlarımız”* ve *“bizim günahlarımız”* ifadeleri yanlış anlaşılır. Konuşanlar İsrail değil, İsrail'e zulmetmiş ve onun acısını HaŞem tarafından reddedilmenin işareti saymış uluslardır. Uluslar sonunda İsrail'in çektiği acının kendi günahları, nefretleri, zulümleri ve ahlaki körlükleriyle meydana geldiğini kabul eder.

İsrail'in Günahı ile Kulun Doğruluğu

İsrail'in günah işlemiş olması, Yeşaya 53'teki doğru Kulun İsrail olamayacağı anlamına gelmez. Tanah'ta İsrail hem günahları nedeniyle yargılanan bir ulus, hem HaŞem'in seçilmiş kulu, hem de uluslara Tanrı bilgisini taşıyan tarihsel tanıktır. Bu nitelikler birbirini dışlamaz.

Tanah, İsrail'i günahları nedeniyle uyarır ve sürgünle cezalandırır; fakat onu terk etmez. İsrail'in günahı, Kul olma konumunu ortadan kaldırmaz. Aksi halde Yeşaya kitabı kendi içinde çelişmiş olurdu;

çünkü aynı kitap İsrail'in günahlarını yargılarken onu HaŞem'in kulu olarak da tanımlar.

Bütün İsrail ile sadık artakalan arasındaki ayrım da korunur. Peygamberler ulusu bütün olarak muhatap alır; aynı zamanda ulusun içinde HaŞem'e sadık kalan bir çekirdeğin bulunduğunu bildirir. Yeşaya 53'teki Kul, İsrail'in tarihsel-ulusal kişiliğini ve bu kişilik içindeki sadık tanıklığı birlikte taşır. *“İsrail günahkardır; bu nedenle Kul olamaz”* iddiası, Tanah'ın ulus, artakalan ve seçilmişlik düzenini basitleştirir.

İsrail'in Acısının Uluslara Etkisi

İsrail'in acısı, Hristiyan öğretisindeki gibi başkalarının günah borcunu doğaüstü biçimde ödeyen bir kurban değildir. Bu acı, ulusların günahını görünür kılar, ahlaki körlüklerini açığa çıkarır ve onları kendi suçlarını itirafa zorlayan tarihsel bir tanıklık oluşturur.

Uluslar İsrail'i hor görmüş, onu HaŞem tarafından vurulmuş ve reddedilmiş saymış; böylece kendi zulümlerini, Yahudi düşmanlıklarını, kibirlerini ve HaŞem'in tarih içindeki seçimine karşı körlüklerini açığa çıkarmıştır. İsrail'in yüceltilmesiyle bu yanlış hüküm tersine çevrilir ve hor görülen halkın HaŞem'in kulu olduğu anlaşılır. Ulusların iyileşmesi bu ahlaki kavrayışla başlar.

“Onun bereleriyle biz iyileştik” ifadesi, başkasının kanıyla hukuki günah borcunun silinmesini anlatmaz. İsrail'in çektiği acı, ulusların kendi suçlarını tanımalarına, HaŞem'in tarih içindeki sadakatini görmelerine ve teşuvaya yönelmelerine neden olur. Burada başkasının yerine kefarete değil; tarihsel tanıklık, teşuva ve Tanrı bilgisinin açığa çıkması vardır.

Günah Taşımak İfadesinin Tanah İçindeki Anlamı

Hristiyan yorumunda *“günah taşımak”* ifadesi çoğu zaman *“başkasının günah cezasını onun yerine ödemek”* anlamına indirgenir. Tanah'taki kullanım daha geniştir. Kişi kendi günahının sonucunu taşıyabilir; lider veya kohen halkın sorumluluğunu temsil ederek yüklenebilir; birinin günahı da başkalarının hayatında acı ve sonuç meydana getirebilir.

Yeşaya 53'te Kulun “*günahları taşıması*”, evrensel günah borcunun kanla ödenmesi anlamına gelmez. Uluslar, İsrail'in acısını önce yanlış yorumlar; ardından bu acının kendi günahlarıyla bağlantısını kavrar. Kul, ulusların günahlarının meydana getirdiği tarihsel yükü taşımıştır; ancak suçluluk masum bir kişiye aktarılmamıştır.

Tanah'ta ahlaki sorumluluk kişiseldir. Bir insanın günahı masum bir başkasının kanıyla silinmez. Teşuva, HaŞem'e dönüş, zararın giderilmesi, dua, merhamet, adalet ve HaŞem'in bağışlaması temel çerçeveyi oluşturur. Yeşaya 53'ü cezanın masum bir kişiye aktarılması öğretisine dönüştürmek, Tanah'ın günah ve sorumluluk düzenini bozar.

İnsan Kurbanı Yasağı

Yeşaya 53'ün Hristiyan yorumunda HaŞem'in masum bir insanın kanı aracılığıyla başkalarının günahlarını bağışladığı ileri sürülür. Bu düşünce Tora'nın ibadet ve kurban düzeniyle bağdaşmaz. İnsan kurbanı, HaŞem'in istediği ibadet biçimi olarak değil, putperest ulusların iğrenç uygulaması olarak reddedilir.

Tora'daki kurban düzeni hayvan sunuları, un sunuları, arınma uygulamaları ve sınırlı durumlar çerçevesinde işler. Hatat ve aşam sunuları her günah için geçerli değildir; belirli koşullara ve ihlal türlerine bağlıdır. Kasıtlı cinayet, hırsızlık, zarar verme, mahkeme cezası gerektiren suçlar ve toplumsal sorumluluklar yalnızca kurban sunularak ortadan kaldırılamaz.

Yeşaya 53:10'daki aşam ifadesi, bir insanın HaŞem'e kurban edilmesi veya Tanrı-insan olarak tanımlanan bir kişinin bütün insanlığın günah borcunu ödemesi anlamına getirilemez. Böyle bir yorum Tora'nın insan kurbanı yasağını, kurban düzeninin sınırlarını ve Tanah'ın teşuva öğretisini ihlal eder.

Aşam Kelimesinin Sınırları

Aşam, Tora'da belirli suç ve ihlal türleriyle bağlantılı teknik bir suç sunusudur. Hristiyan yorumunda bu sınırlı terim, evrensel ve sınırsız bir günah ödeme düzenine dönüştürülür. Bu genişletme kelimenin Tora içindeki kullanım alanını aşar.

Yeşaya 53:10’da aşam kelimesinin bulunması, Kulun çarmıhta kurban edildiğini göstermez. Metin, İsrail’in acısının HaŞem’in arındırma ve yüceltme düzeni içinde nasıl anlam kazandığını açıklar. Kulun canını aşam olarak koyması, Tora’daki kurban düzenini iptal eden yeni bir öğreti kurmaz.

Hristiyan yorumunun kabul edilmesi halinde Tora’nın kurban düzeni, insan kurbanı yasağı, kişisel sorumluluk ilkesi ve HaŞem’in teşuva yoluyla bağışlaması ikincil hale gelir. Tanah böyle bir dönüşüm öğretmez. Aşam kelimesi Hristiyan iddiayı kanıtlamaz; iddianın Tora’daki kurban sınırlarını aştığını gösterir.

Hristiyan İncili Tanah’ın Anlamını Belirleyemez

Matta, Luka, Elçilerin İşleri, Yuhanna veya Petrus mektuplarının Yeşaya 53’ü İsa’ya uygulaması, Tanah merkezli incelemede belirleyici değildir. Sonraki bir Hristiyan metnin Tanah ayetini İsa’ya uygulaması, ayetin peşatını değiştirmez.

Değerlendirme sırası Tanah’tan sonraki metne doğru kurulur. Hristiyan İncili Tanah’ı belirlemez; Tanah’a uygunluğu Tanah tarafından sınanır. İsrail’e ait bir ifade İsa’ya aktarılıyor, peşat midraşik uygulama gibi kullanılıyor veya Tora’nın kurban ve sorumluluk öğretisi değiştiriliyorsa bu kullanım kanıt değil, metinsel sorun oluşturur.

“Hristiyan İncili bu ayeti İsa’ya uygular” önermesi yalnız Hristiyan öğretisinin kendi ön kabulünü tekrarlar; Yeşaya metninin anlamını belirlemez ve Tanah bakımından kanıt oluşturmaz. Kanıt, Yeşaya metninden, Tanah’ın bütününden ve Yahudi yorum geleneğinin kendi ölçülerinden gelmelidir.

Targum Yonatan’ın Yorum Düzeyi

Targum Yonatan, Yeşaya 53 tartışmasında bağlam dışı kullanılan kaynaklardan biridir. Bazı ifadelerin Maşiah’a uygulanması, bölümün bütününe Hristiyan İsa öğretisini anlattığını göstermez. Targum düz çeviri değildir; açıklayıcı, yorumlayıcı ve midraşik genişletmeler içerir.

Targum'daki Maşiah uygulamasının üç sınırı vardır. Targum'un yorum katmanı peşat değildir; Targum'un Maşiah anlayışı Hristiyanların İsa anlayışıyla aynı değildir; bölümün bütünü çarmıh, üçleme, beden alma ve evrensel kanla kefarete öğretisine bağlanmaz.

Misyoner yorumunda Targum'daki Maşiah kelimesi İsa ile özdeşleştirilir ve Targum'un söylemediği Hristiyan sonuçları metne yüklenir. Bu işlem kaynağın bağlam dışı kullanılmasıdır. Targum, Yeşaya 53'ün Yahudi geleneğinde farklı yorum katmanlarına sahip olduğunu gösterir; Hristiyan iddiayı kanıtlamaz.

Raşi Ulusal Yorumu İcat Etmemiştir

Misyoner yazınında, Yeşaya 53'ün başlangıçta Maşiah olarak yorumlandığı ve Raşi'nin Hristiyanlara karşı İsrail yorumunu icat ettiği ileri sürülür. Bu iddia tarihsel ve metinsel dayanaktan yoksundur. İsrail yorumu Raşi'nin keyfi üretimi değil, Yeşaya kitabının iç bağlamından çıkan doğal sonuçtur.

Yeşaya 40-66'da HaŞem'in kulu açıkça İsrail ve Yakup olarak tanımlanır. Sürgün, acı, aşağılanma, ulusların şaşkınlığı ve İsrail'in yüceltilmesi aynı bütün içinde tekrarlanan ana temalardır. Raşi bu bağlamı izlemiş; Hristiyan baskısı altında yeni bir anlam üretmemiştir.

Raşi'den önce de Yeşaya 53'ün acı çeken ve dağılmış Yahudi halkıyla ilişkilendirildiğini gösteren tanıklıklar vardır. "*Raşi ulusal yorumu icat etmiştir*" iddiası hem metinsel hem tarihsel verilerle bağdaşmaz. Raşi'nin yorumu, Yeşaya'nın diliyle uyumlu Yahudi okumasını sürdürür.

Maşiah ben Yosef Geleneğinin Sınırları

Yahudilikte acı çeken veya ölen Maşiah motiflerinin bulunması, Yeşaya 53'ün Hristiyan yorumunu doğrulamaz. Maşiah ben Yosef geleneğinin bu amaçla kullanılması, Yahudi geleneğindeki bir motif ile Hristiyan İsa öğretisini birbirine karıştırır.

Maşiah ben Yosef geleneğinde beden almış Tanrı, üçleme, bakireden doğum, evrensel günah borcunun kanla ödenmesi, üçüncü

gün diriliş ve ikinci geliş öğretileri yoktur. Acı veya ölüm motifleri, Hristiyan İsa öğretisinin Tanah'tan çıktığını göstermez.

Yahudi geleneğindeki acı çeken Maşiah düşüncesi, Yeşaya 53'ün İsa'yı anlattığı sonucunu doğurmaz. Maşiah, HaŞem'in krallığını yeryüzünde görünür kılacak, İsrail'i toplayacak, Tora düzenini güçlendirecek ve ulusların Tanrı bilgisini tanınmasına aracılık edecek insani kraldır. Hristiyan İsa öğretisi bu çerçeveye uyuşmaz.

Masoretik Metin, Septuaginta ve Kumran

Misyoner yazınında *“Yahudiler metni değiştirmiştir”*, *“Septuaginta daha eskidir ve Hristiyan yorumunu destekler”* veya *“Kumran tomarları Yeşaya 53'ün İsa'ya işaret ettiğini gösterir”* biçiminde iddialar ileri sürülür. Bu iddialar metin tarihi ile yorum sonucunu birbirine karıştırır.

Masoretik metin Yahudi okuma geleneğinin standart metnidir. Septuaginta Yahudi çevrelerde başlamış bir Yunanca çeviri olmakla birlikte çeviri, yorum ve aktarım farklılıkları içerir. Bir çevirinin İbranice metnin anlam alanını daraltması veya genişletmesi, Tanah'ın İbranice metnin anlamını kendiliğinden değiştirmez.

Kumran Yeşaya tomarları, metnin eski dönemlerdeki aktarımı için önemli tanıklıklardır; fakat Yeşaya 53'ün Hristiyan öğretisini anlattığını kanıtlamaz. Metin farklılıkları bölümün ana bağlamını değiştirmez: Kul; İsrail, sürgün, ulusların şaşkınlığı ve HaŞem'in yüceltmesi bağlamında okunur.

Metin tarihi tartışmaları Hristiyan yorumun temel sorununu çözmez. Hangi metin farklılığı ele alınırsa alınsın Yeşaya 53'te beden almış Tanrı, üçleme, İsa adı, çarmıh, üçüncü gün diriliş, ikinci geliş veya insanlığın günah borcunu kanla ödeyen Tanrı-insan öğretisi yoktur.

BİRİNCİ KISIM

Metin, Bağlam ve Kulun Kimliği

Yeşaya 52:13-53:12 Metni

52:13 *Bakin! Kulum başarılı olacak, yücecek, yükselecek ve çok yüceltilecek.*

52:14 *Birçokları sana bakıp şaşkına döndü: “Görünüşi bir adamdan, biçimi insanoğullarından öyle bozuldu ki.”*

52:15 *Öyle ki birçok ulusu saçacak; onun yüzünden krallar ağızlarını kapatacaklar. Çünkü onlara söylenmemiş olanı gördüler ve duymadıklarını kavradılar.*

53:1 *“Duyduğumuza kim inandı? Tanrı'nın kolu kime açığa çıktı?”*

53:2 *Onun önünde bir fidan gibi, çorak topraktan bir kök gibi çıktı. Onu görelim diye biçimi ve güzelliği, arzulayalım diye çekici bir görünümü yoktu.*

53:3 *Hor görüldü ve insanlar tarafından reddedildi; acı çeken, hastalığı bilen bir adamdı. İnsanların yüzünü gizlediği biri olarak hor görüldü ve biz ona itibar etmedik.*

53:4 *Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o yükledi. Fakat biz onu Tanrı tarafından eziyet görmüş, vurulmuş ve ezilmiş saydık.*

53:5 *Fakat isyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi. Esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerindeydi ve onun bereleriyle biz iyileştik.*

53:6 *Hepimiz koyun gibi yoldan saptık, her birimiz kendi yoluna döndü ve Tanrı hepimizin günahını onun üzerine yöneltti.*

53:7 *Baskı gördü ve ezildi, fakat ağzını açmadı; kesime götürülen kuzu gibi, kırkıcılarının önünde sessiz koyun gibi ağzını açmadı.*

53:8 *Baskıdan ve yargıdan alındı. Onun neslini kim anlatacak? Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı; halkımın günahı yüzünden onlara bela geldi.*

53:9 *Mezarı kötülerle birlikte, ölümlerinde zenginlerle birlikte kuruldu; şiddet uygulamadığı ve ağzında hile bulunmadığı halde.*

53:10 Fakat Tanrı onun ezilmesini, hastalanmasını istedi. Ruhunu aşam (suç sunusu) olarak koyarsa zera'sını (soyunu, yani tohumunu) görece, günleri uzayacak ve HaŞem'in isteği onun eliyle başarıya ulaşacaktır.

53:11 Ruhunun emeğinden göreceğiyle tatmin olacak. Dürüst kulum birçoklarını bilgisiyle aklayacak ve onların günahlarını taşıyacak.

53:12 Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracığım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak; çünkü ruhunu ölüme döktü, günahkarlarla sayıldı, birçoklarının günahını taşıdı ve günahkarlar için dua etti ve aracılık etti.

Bağlam Türleri

Yeşaya 53, Hristiyan misyoner yazınında Tanah'ın en sık bağlamından ayrılan bölümlerinden biridir. Bu nedenle bölümün yakın bağlamı, kitap içindeki Kul kullanımı ve Tanah'ın günah öğretisi birlikte değerlendirilmelidir.

Hristiyan yorumunda acı çeken Kul, acı çekmek ve ölmek üzere yeryüzüne geldiği ileri sürülen Maşiah ile özdeşleştirilir.

Tanah'taki bir bölümün anlamı, yakın bağlamı, kitap içindeki kullanımı, tarihsel dönemi ve Tanah'ın genel öğretisi birlikte değerlendirilerek belirlenir. Aynı konuyu daha açık biçimde anlatan paralel metinler de bu değerlendirmeye dahil edilir.

Yeşaya 53'ün anlamı dört bağlam düzeyinde belirlenir: yorum ön kabulleri, tarihsel ortam, kitap içindeki genel akış ve edebi yapı.

Bu dört düzey birlikte değerlendirildiğinde metnin öznesi, konuşmacıları ve verdiği hüküm aynı açıklama içinde birleşir.

Bağlamlardan herhangi birinin dışarıda bırakılması, İsrail'e ait sürgün, acı ve yüceltilme dilinin daha sonraki bir kişiye aktarılmasına yol açar.

Yorum Ön Kabulleri

Hristiyan okuma, İsa'nın acı çekmesi, ölmesi, dirilmesi ve ikinci kez gelmesi gerektiği kabulünden hareket eder. Yeşaya 53 daha sonra bu ön kabulü destekleyecek ifadelerin arandığı bir metin olarak kullanılır. Böylece yorum, Yeşaya'nın kendi anlam örgüsünden değil, Hristiyan İncili'ndeki sonraki anlatıdan geriye doğru kurulur.

Yahudi okuma geleneğinde ise peşat, kitap içindeki kelime kullanımı, Tanah'ın bütünlüğü ve deraşın sınırları birlikte değerlendirilir. Bu ölçütler uygulandığında Yeşaya 53'teki Kulun İsrail olduğu ve bölümün ulusların geç itirafını anlattığı belirlenir.

Tanah'ta insanların günahları için kurban edilmesi, ölmesi, üçüncü gün dirilmesi ve daha sonra ikinci kez gelmesi gereken bir Maşiah modeli yoktur. Bar Kohba dahil olmak üzere eski Yahudi Maşiah hareketleri de başarısızlığı ölüm, diriliş ve ertelenmiş ikinci geliş öğretisiyle açıklamamıştır. Bu unsurlar Yeşaya metninden değil, Hristiyan hareketin sonraki teolojik yeniden yorumundan kaynaklanır.

Gerçekleşmeyen mesihçi beklentilerin terk edilmek yerine yeniden yorumlanması, din sosyolojisinde tanımlanmış bir örüntüdür. Başarısızlık görünmez bir gerçekleşmeye, gelecekteki tamamlanmaya veya sınanma anlatısına dönüştürülebilir.

Leon Festinger ve çalışma arkadaşlarının When Prophecy Fails adlı araştırması ile John Gager ve Jon Stone'un erken Hristiyanlık ve kıyametçi hareketler üzerine çalışmaları bu yeniden yorumlama düzenini incelemiştir. Bu tarihsel-sosyolojik açıklama, Hristiyan öğretisinin Yeşaya 53'ün özgün anlamı olduğunu kanıtlamaz; sonraki yorumun hangi süreçte kurulabildiğini gösterir.

Yeşaya kitabının özellikle 40-66. bölümlerindeki temel tarihsel çerçeve, İsrail'in günahı, sürgünü, ulusların elinde çektiği ölçsüz acı, teşuvası ve yeniden yüceltilmesidir. Yeşaya 53 bu ulusal örgünün dışında okunamaz.

Bireysel Günah ve Ulusal Sorumluluk

Tanah'ta bireysel sorumluluk, kişinin kendi eylemi nedeniyle yargılanması esasına dayanır. HaŞem'in merhameti, suçun yok sayılmasıyla değil, teşuva, zararın giderilmesi, bağışlanma ve adil hüküm yollarının açık tutulmasıyla görünür hale gelir.

İhlaller hukuki sonuçlarına göre dört ana grupta değerlendirilir: ağır suçlar, kişiler arasındaki maddi zararlar, kurban gerektiren sınırlı ihlaller ve doğrudan HaŞem'in yargısına bırakılan fiiller. Uygulanacak

hüküm, eylemin kasıtlı olup olmadığına ve geçerli tanıkların bulunup bulunmadığına göre değişir.

Kasıtlı ağır suçlarda mahkeme cezası uygulanır. Kasıtsız adam öldürme sığınma kentinde kalma hükmüyle düzenlenir. Korban, bu cezaların yerine geçmez ve suçun hukuki sonucunu ortadan kaldırmaz.

Hırsızlık, emanetin kötüye kullanılması ve maddi zarar gibi kişiler arası ihlallerde ödeme ve zararın giderilmesi zorunludur. Suçlunun yoksul olması sorumluluğu kaldırmaz; Tora, borcun emek yoluyla ödenmesini de düzenler.

Korbanlar her günah için işleyen genel bir ödeme sistemi değildir. Ola, minha ve şelamim gibi sunuların önemli bir bölümü isteğe bağlı ibadet ve şükran sunularıdır.

Günahla bağlantılı hatat ve aşam sunuları ise belirli ve sınırlı ihlal türleri için getirilmiştir. Bu sunular kasıtlı cinayet, hırsızlık, toplumsal zarar veya mahkeme cezası gerektiren ağır suçları kendiliğinden ortadan kaldırmaz.

Hatat sunusu genel olarak HaŞem'in yasakladığı bir fiilin kasıtsız biçimde işlenmesi durumunda söz konusu olur. Aşam sunusu da Tora'da açıkça belirlenmiş sınırlı ihlallerle bağlantılıdır. Bu iki sununun evrensel ve sınırsız bir günah ödeme düzenine dönüştürülmesi Tora'daki kullanım alanlarını aşar.

Yom Kippur da hukuki ve maddi sonuçları kendiliğinden kaldırmaz. Tanıklı bir cinayet Yom Kippur'dan sonra da yargılanır; kasıtsız adam öldüren kişi Kohen Gadol'un ölümüne kadar sığınma kentinde kalır; hırsızlık ve zarar verme durumlarında ödeme yükümlülüğü sürer. Günün bağışlanma işlevi, teşuva ve kişiler arası zararın giderilmesi şartlarından ayrı değildir.

Mahkemenin tanık bulunmadığı için cezalandıramadığı fiiller HaŞem'in yargısına bırakılır. İnsan mahkemesinin hüküm verememesi, suçun ahlaki niteliğini ortadan kaldırmaz.

Bir cinayetin tanıksız işlenmesi durumunda mahkeme cezası uygulanamaz; ancak fail HaŞem'in hükmünden kurtulmuş sayılmaz. Böylece hukuki ispat ile ahlaki sorumluluk birbirinden ayrılır.

Kral Şelomo bireysel sorumluluğu şu hükümle özetlemiştir:

“Her şey duyuldu, sonuç şudur: HaŞem’den kork ve buyruklarını yerine getir; çünkü insanın bütün görevi budur. HaŞem her işi, ister iyi ister kötü olsun, her gizli şeyle birlikte yargılayacaktır” (Vaiz 12:13-14). Kişi kendi eylemlerine göre yargılanmaktadır. Tapınak bulunmadığında da dua, teşuva ve adalet yoluyla bağışlanma mümkündür (1 Krallar 8; Yehezkel 18). Vaiz 7:20, doğru kişinin mutlak günahsızlıkla tanımlanmadığını bildirmektedir: “Yeryüzünde sürekli iyilik yapan ve hiç günah işlemeyen doğru bir insan yoktur.”

Günah işlemiş olmak, kişinin veya ulusun her bağlamda doğru sayılmasını engellemez. Tanah, kusurları bulunan kişileri eylemlerinin genel yönü ve HaŞem’e bağlılıkları bakımından doğru olarak adlandırır.

Ulusal sorumluluk, belirli kişilerin eylemlerinin bütün ulus üzerinde tarihsel sonuç meydana getirmesidir. Peygamberler ulusun içindeki günahları bütün İsrail’e yöneltmiş uyarı diliyle anlatır; aynı İsrail’i antlaşma içindeki konumu bakımından “doğru ulus” diye adlandırabilir (Yeşaya 26:2).

Yeoşua 7’de Ahan’ın suçu bütün İsrail’in yenilgisine yol açmıştır. Yeşaya 1:4’te de belirli kesimlerin günahları ulusal suç diliyle anlatılmıştır. Peygamberlik uyarısının amacı bütün halkı teşuvaya yöneltmektir; bu dil, ulustaki her bireyin aynı suçu işlediği anlamına gelmez.

Bilam’ın sözleri ise HaŞem’in İsrail’i antlaşma içindeki bütünlüğü bakımından değerlendirdiğini gösterir. Çölde günah işlemiş çok sayıda kişi bulunmasına rağmen İsrail hakkında şu hüküm verilmiştir:

“Yakup’ta suç görülmedi, İsrail’de kötülük bulunmadı. Tanrısı HaŞem onunladır ve Kral’ın sevinçli sesi onun arasındadır. Yakup’ta fal, İsrail’de büyü yoktur. Zamanı geldiğinde Yakup’a ve İsrail’e HaŞem’in ne yaptığı bildirilecektir” (Çölde Sayım 23:21, 23).

Bu iki anlatım arasında çelişki yoktur. Peygamberlik uyarısı ulusun içindeki günahı açığa çıkarır; antlaşma hükmü ise İsrail’in HaŞem tarafından terk edilmediğini bildirir.

Ulusal günahın tarihsel sonuçları Levililer 26 ve Yasa’nın Tekrarı 28’de sürgün, siyasal yenilgi, yoksulluk ve hastalık biçiminde açıklanır.

Yeoşua 7'deki yenilgi, Tora'ya aykırılığın ulusal sonuç meydana getirmesine örnek oluşturur. Krallar ve Tarihler kitaplarında da Tora'dan uzaklaşmanın ulusal felaket ve sürgünle sonuçlandığı anlatılmıştır.

2 Krallar 24:3-4'te Yehuda sürgününün Menşe'nin günahları ve döktüğü suçsuz kan nedeniyle kesinleştiği bildirilmiştir. Yoşiya dönemindeki geniş teşuva hareketi bu tarihsel hükmü kaldırmamıştır. Böylece ulusal günahın sonucu, suçu doğrudan işlememiş sonraki kuşakları da etkileyen tarihsel bir süreç meydana getirmiştir.

Sürgünün Amacı: Teşuva ve Dönüş

Levililer 26:41-44 ve Yasa'nın Tekrarı 30:1-10 sürgünün nihai amacını açıklamaktadır. Sürgün, İsrail'in yok edilmesi için değil, kalbin boyun eğmesi, günahın kabul edilmesi ve HaŞem'e dönüş için verilmiştir.

“Kalpleri boyun eğer ve günahlarının karşılığını kabul ederlerse Yakup'la, Yitshak'la ve Avraam'la olan antlaşmamı ve ülkeyi hatırlayacağım.”

“Düşmanlarının ülkesinde bulundukları zaman bile onları tüketecek kadar reddetmeyeceğim ve onlarla olan antlaşmamı bozmayacağım; çünkü Ben onların Tanrısı HaŞem'im” (Levililer 26:41-44).

Levililer 26'daki ceza dizisi antlaşmanın sona ermesiyle değil, antlaşmanın hatırlanmasıyla sonuçlanır. İsrail'in sürgündeki acısı terk edilmişliğin değil, düzeltici hükmün parçasıdır.

“Bütün bu kutsamalar ve lanetler başına geldiğinde, Tanrın HaŞem'in seni sürdüğü uluslar arasında bunları kalbine yerleştirir ve sen ve çocukların bütün kalbinizle ve bütün canınızla HaŞem'e dönerseniz, HaŞem sürgünlerinizi geri getirecek, size merhamet edecek ve sizi dağıttığı bütün halklardan yeniden toplayacaktır.”

“Sürgünlerin göklerin ucunda olsa bile Tanrın HaŞem seni oradan toplayacak ve alacaktır.”

“HaŞem seni atalarının miras aldığı ülkeye getirecek; orayı miras alacak, sana iyilik edecek ve seni atalarından daha çok çoğaltacaktır.”

“Tanrın HaŞem'i bütün kalbinle ve bütün canınla sevmen için HaŞem senin ve soyunun kalbini arındıracaktır; böylece yaşayacaksın.”

“HaŞem bütün bu lanetleri sana zulmeden ve senden nefret eden düşmanlarının üzerine yöneltecektir.”

“Sen HaŞem’e dönecek, O’nun sözünü dinleyecek ve bugün sana buyurduğum bütün emirleri yerine getireceksin.”

“HaŞem elinin bütün işlerinde, rahminin, hayvanlarının ve toprağının ürününe sana bolluk verecek; çünkü ataların için sevindiği gibi senin için de yeniden sevinecektir” (Yasa’nın Tekrarı 30:1-10).

İsrail’in Yüceltilmesinin Evrensel Sonucu

Bariş

“Kurt kuzuyla birlikte yaşayacak, pars oğlakla yatacak; buzağı, genç aslan ve besili hayvan bir arada bulunacak ve onları küçük bir çocuk güdecektir.”

“İnekle ayı birlikte otlayacak, yavruları yan yana yatacak; aslan sığır gibi saman yiyecektir. Emzikteki çocuk kobra deliğinin yanında oynayacak ve süttten kesilmiş çocuk elini engerek kovuğuna uzatacaktır.”

“Kutsal dağının hiçbir yerinde zarar verilmeyecek ve yıkım olmayacaktır” (Yeşaya 11:6-9).

Tanrı Bilgisinin Yayılması

“Sular denizi nasıl dolduruyorsa yeryüzü de HaŞem’in bilgisiyle dolacaktır” (Yeşaya 11:9; Habakkuk 2:14).

Tarihsel Bağlam

Tarihsel bağlam, peygamberlik sözünün hangi dönemde bildirildiğini, hangi döneme yöneldiğini ve anlatılan olayların tarih içindeki yerini belirler. Yeşaya 53’ün sürgün, ulusların egemenliği ve İsrail’in gelecekteki yüceltilmesi çerçevesi bu düzeyde açıklanır.

Yeşaya kitabının açılış cümlesi peygamberin tarihsel dönemini belirler:

“Yahuda kralları Uzziya, Yotam, Ahaz ve Hizkiya dönemlerinde Amots oğlu Yeşaya’nın Yehuda ve Yeruslayim hakkında gördüğü görüm” (Yeşaya 1:1).

Bu dönem 2 Krallar 15-20 ve 2 Tarihler 26-32’de anlatılmıştır. Yeşaya’daki siyasal krizler, Asur tehdidi, Yeruslayim’in durumu ve geleceğe ilişkin kurtuluş bildirileri bu tarihsel verilerle birlikte anlaşılır.

Yeşaya 7, peygamberin kendi dönemindeki bir siyasal krizden hareketle daha geniş kurtuluş bildirilerine nasıl geçtiğini gösterir:

“Uzziya oğlu Yotam oğlu Ahaz Yehuda kralyken, Aram Kralı Resin ile Remalya oğlu İsrail Kralı Pekah Yeruşalayim’e saldırmış, ancak kenti ele geçirememiştir” (Yeşaya 7:1). Bu olayın ayrıntıları 2 Krallar 16 ve 2 Tarihler 28’de verilmiştir. Peygamberlik sözünün ilk muhatapları ve tarihsel şartları bu kayıtlarla belirlenir.

Yeşaya 52:13-53:12 de peygamberin döneminde bildirilmiş, ancak gelecekteki sürgün sonu ve yüceltilme zamanını anlatmıştır. Konuşmacıların zaman konumu bu nedenle birbirinden ayrılır.

Yeşaya 52:13-15’te HaŞem, Kulun gelecekte yüceltileceğini bildirir.

Yeşaya 53:1-9’da gelecekteki uluslar, geçmişte İsrail hakkında verdikleri hükmün yanlışlığını itiraf eder.

Yeşaya 53:10-12’de HaŞem’in hükmü yeniden aktarılır ve Kulun acısının ardından alacağı ödül açıklanır.

Konuşma Zamanları ve Hüküm

Bu zaman dizisi, bölümün tek bir ölüm olayını değil, sürgün boyunca yaşanan tarihsel acıyı ve son günlerde gerçekleşecek hüküm değişimini anlattığını gösterir.

Tarihsel bağlam, Kulun kimliğini Yeşaya’nın döneminden koparmadan, İsrail’in uzun sürgün ve dönüş tarihi içinde belirler.

Genel Bağlam

Genel bağlam, bir ayetin içinde bulunduğu bölüm ve çevresindeki bölümlerle kurduğu anlam ilişkisidir. Yeşaya 53, Yeşaya 40-66’nın sürgün, teselli ve kurtuluş örgüsünden ayrı okunamaz.

Yeşaya 40-66, HaŞem’in sürgündeki İsrail’i teselli etmesiyle başlar. Bölümün ana çerçevesi ilk iki ayette açıkça bildirilmiştir:

“Halkımı teselli edin” der Tanrınız. *“Yeruşalayim’in yüreğine konuşun; zorunlu hizmetinin sona erdiğini ve suçunun karşılığını aldığını ilan edin”* (Yeşaya 40:1-2). Bu bildiri, sürgünün sonsuz olmadığını ve İsrail’in HaŞem tarafından terk edilmediğini açıklar.

Siyon kendisini unutulmuş saymış; HaŞem ise onu bir annenin çocuğundan daha kesin biçimde hatırladığını bildirmiştir (Yeşaya 49:14-16).

Bu nedenle Yeşaya 40-66'nın ana konusu, İsrail'in suçunun inkar edilmesi değil, cezanın tamamlanması, sürgünün sona ermesi ve antlaşmanın görünür biçimde doğrulanmasıdır.

Sürgündeki acının şiddeti de aynı yakınmanın ikinci unsurunu oluşturur.

Bu temalar 40. bölümden 66. bölüme kadar tekrar tekrar karşımıza çıkar.

Örneğin, en son bölümde Peygamber tekrar şunu söyler:

"Yeruşalayim 'le birlikte sevinin, Onu sevenler, hepiniz onun için coşun, Yeruşalayim için yas tutanlar, onunla sevinçle coşun. Öyle ki, onun avutucu memelerini emip doyasınız, Kana içip Onun yüce bolluğundan zevk alacaksınız." Çünkü HaŞem diyor ki, "Bakın, esenliği bir ırmak gibi, Ulusların servetini taşkın bir ırmak gibi ona akıtacağım.

Yeşaya 40-66 boyunca aynı hüküm yinelenir: HaŞem halkını unutmamış ve terk etmemiştir. İsrail sürgünden çıkarılacak, yeniden yüceltilecek ve sevince kavuşacaktır. Yeşaya 53'e yakın iki metin bu teselli temasını açıkça gösterir:

"Oysa Siyon, "HaŞem beni terk etti, HaŞem beni unuttu" diyordu. Ama HaŞem, "Kadın emzikteki çocuğunu unutabilir mi?" diyor, "Rahminden çıkan çocuktan sevecenliği esirger mi? Kadın unutabilir, Ama ben seni asla unutmam. Bak, adını avuçlarıma kazıdım, Duvarlarını gözlüyorum sürekli.

Oğulların koşar adım geliyor, Seni yıkıp viran edenlerse çıkıp gidecek. Başını kaldır da çevrene bir bak: Hepsi toplanmış sana geliyor. Ben HaŞem, varlığım hakkı için diyorum ki, Onların hepsi senin süsün olacak, Bir gelin gibi takınacaksın onları. "Çünkü yıkılmış, viraneye dönmüştün, Ülken yerle bir olmuştu. Ama şimdi halkına dar geleceksin, Seni harap etmiş olanlar senden uzak duracaklar. Yitirdiğini sandığın çocuklarının sesini yine duyacaksın: 'Burası bize dar geliyor, Yaşayacak bir yer ver bize' diyecekler." (Yeşaya 49:14-20) "Tanrın diyor ki, "HaŞem seni terk edilmiş, Ruhu kederli bir kadın, Genç yaşta evlenip sonra dışlanmış Bir kadın olarak çağırıyor: 'Bir an için seni terk ettim, Ama büyük sevecenlikle geri getireceğim. Bir anlık taşkın öfkeyle senden yüz çevirmiştim, Ama sonsuz sadakatle sana sevecenlik

göstereceğim.”” Seni kurtaran HaŞem böyle diyor. “Bu benim için Nuh tufanı gibidir. Nuh tufanının bir daha yeryüzünü kaplamayacağına nasıl ant içtimse, Sana öfkelenmeyeceğime, Seni azarlamayacağıma da ant içiyorum.

Yeşaya 54:6-10, İsrail’in kısa süreli terk edilmişlik duygusunun HaŞem’in kalıcı antlaşmasını ortadan kaldırmadığını bildirir. Dağlar yerinden kalksa bile HaŞem’in sadakatinin ve esenlik antlaşmasının sarsılmayacağı belirtilmiştir. Böylece Yeşaya 53’ten sonraki bölüm de sürgünün sona ermesi ve İsrail’in yüceltilmesi temasını sürdürür.

Yeşaya 52:1-10, Yeşaya 53’ün doğrudan girişini oluşturur. Metin, sürgünün sona ermesini, Siyon’un uyanmasını ve HaŞem’in İsrail’i bütün ulusların gözü önünde kurtarmasını bildirir.

“Uyan, ey Siyon, uyan, kudretini kuşan. Ey Yerusalayim, kutsal kent, güzel giysilerini giy. Çünkü sünnetsizlerle murdarlar Kapılarından asla içeri girmeyecek artık.

Üzerindeki tozu silk. Kalk, ey Yerusalayim, tahtına otur, Boynundaki zinciri çöz, Ey Siyon, tutsak kız. HaŞem diyor ki, *“Karşılıksız satılmıştınız, Parasız kurtulacaksınız.”*

Egemen HaŞem diyor ki, *“Halkım gurbette yaşamak için önce Mısır’a inmişti. Şimdi de Asurlular onları ezdi. Halkım boş yere alınıp götürüldü, Benim burayla ne ilgim kaldı?”*

HaŞem, halkının yöneticilerinin feryat ettiğini ve adına gün boyu sövüldüğünü bildirir; bunun ardından halkının O’nun adını tanıyacağını açıklar.

Dağları aşır gelen müjdecinin ayakları ne güzeldir. O müjdeci ki, esenlik duyuruyor.

Yeşaya 52:1-10, Siyon’un uyanışını, Yerusalayim’in kurtuluşunu ve HaŞem’in bütün ulusların gözü önünde İsrail’i kurtarmasını anlatır. Böylece Yeşaya 53’ten hemen önce sürgünün sona ereceği, İsrail’in geri döneceği ve HaŞem’in hükmünün uluslar tarafından görüleceği bildirilmiştir.

İsrail’in Kul olarak tanımlanması ile ulusun günahları arasında gerçek bir çelişki yoktur.

Yeşaya 53, Kulun mutlak anlamda günahsız olduğunu söylemez; çektiği ölçüsüz acının kendisine yöneltilen suçlamalarla hak edilmediğini bildirir. Aynı hüküm Yeşaya 52:5'te İsrail'in Mısır ve Asur tarafından “karşılıksız” ezilmesi hakkında da verilmiştir.

Yeşaya 53:5'te uluslar, İsrail'e verdikleri acının kendilerine esenlik ve iyileşme sağladığını düşündüklerini itiraf eder.

“İsyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi; esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerindeydi ve onun bereleriyle biz iyileştik” (Yeşaya 53:5).

Ulusların İsrail'e yönelttiği zulüm, çoğu dönemde barış, dinsel birlik, siyasal güvenlik veya toplumsal arınma gerekçeleriyle meşrulaştırılmıştır. Bu gerekçeler, zulmün İsrail'in iyiliği için uygulandığı iddiasını değil, ulusların kendi şiddetlerini ahlaki bir dil içinde sunduğunu gösterir.

Ulusların İsrail'e yönelttiği zulüm çoğu zaman kendi siyasal ve toplumsal düzenlerini koruma gerekçesiyle meşrulaştırılmıştır. 1492 İspanya sürgünü dinsel birlik, Nazi soykırımı ırksal arındırma ve modern yok etme çağrıları bölgesel barış gerekçeleriyle sunulmuştur. Bu örnekler, ulusların kendi şiddetlerini iyilik ve düzen diliyle açıklamasının tarihsel sürekliliğini gösterir.

İsrail'in sürgünlerde maruz kaldığı acı, hak edilmiş bir cezanın ölçüsüyle açıklanamaz. Acının doğrudan nedeni, İsrail'e yöneltilen zulmü kendi siyasal, dinsel veya toplumsal yararlarıyla gerekçelendiren ulusların eylemleridir.

Edebi Bağlam

Yazınsal bağlam, Yeşaya 53'teki kelimelerin yakın ayetlerle ve kitabın diğer bölümleriyle karşılaştırılmasını gerektirir. Bu bağlam tek başına yeterli değildir; tarihsel, genel ve yorumlama bağlamlarıyla birlikte ele alınmadığında eksik sonuçlar ortaya çıkar.

Hristiyan yorumlarının önemli bir bölümü, önce İsa hakkındaki sonucu kabul eder ve ardından metni bu sonuca göre düzenler. Bu geriye doğru okuma, Yeşaya'nın kendi bağlamını ikincil hale getirir.

Yeşaya 52:13-53:12’de konuşmacı, hakkında konuşulan özne ve hitap edilen topluluk ayetler arasında değişir. Bu değişim göz ardı edildiğinde HaŞem’in ilanı ile ulusların itirafı aynı konuşmacıya yüklenir ve metnin edebi yapısı bozulur.

Edebi yapı üç unsura göre belirlenir: konuşmacı, hakkında konuşulan özne ve hitap edilen topluluk. Yeşaya 52:13-53:12’de bu unsurların değişimi, bölümün anlamını doğrudan belirler.

Yeşaya 52:13-15’te konuşanın HaŞem olduğu ve sözlerin Kul hakkında bildirildiği konusunda görüş birliği vardır; bu sonuç metnin dilinden açıkça anlaşılır.

Yeşaya 53:1’den itibaren konuşan ses, HaŞem’in hükmünü aktaran peygamber veya ulusların sözcüsü olarak değerlendirilse de Kulun kimliğine ilişkin bağlamsal sonuç değişmez.

Yeşaya kitabında, özellikle de 40-66. bölümler arasında “*Kul*” teriminin genellikle İsrail için kullanıldığı doğrudur. Ama “*Kul*” terimi sadece İsrail için kullanılmaz.

Yeşaya 41:8-9, Yeşaya 43:10, Yeşaya 44:1-2, 21, Yeşaya 45:4, Yeşaya 48:20 ayetlerinde, Yeşaya 65. ve 66. bölümlerde, “*Kul*” açık biçimde İsrail’dir:

Yeşaya kitabı İsrail’i açık biçimde HaŞem’in Kulu olarak tanımlar:

“Sen, ey Kulum İsrail, seçtiğim Yakup soyu, dostum Avraam’ın torunları; sizi dünyanın uçlarından topladım ve ‘Sen Kulumsun, seni seçtim, seni reddetmedim’ dedim” (Yeşaya 41:8-9).

“Tanıklarım sizlersiniz” demektedir HaŞem, “seçtiğim Kul sizsiniz; beni tanıyıp bana güvenesiniz ve Benim O olduğumu anlayasınız” (Yeşaya 43:10).

“Ey Kulum Yakup, seçtiğim İsrail, seni yaratan ve rahimde biçimlendiren HaŞem şöyle demektedir: Korkma, ey Kulum Yakup” (Yeşaya 44:1-2). “Ey Yakup ve İsrail, bunları hatırla; çünkü sen Kulumsun, seni biçimlendirdim ve seni unutmayacağım” (Yeşaya 44:21).

Aynı adlandırma Yeşaya 45:4 ve 48:20 ile Yeremya 30:10 ve 46:27-28’de sürdürülür. Tekil “*Kul*” sözü çok sayıdaki kişiden oluşan Yakup-İsrail topluluğunu belirtir.

Yeşaya 42:1 gibi bazı Kul ayetleri rabbinik kaynaklarda Maşiah'a uygulanmıştır. Bu deraş uygulamaları, Yeşaya kitabında İsrail için açıkça kurulan Kul kimliğini ortadan kaldırmamaktadır.

Yeşaya 49:3'te "*Sen Kulumsun, ey İsrail; görkemimi senin aracılığıyla göstereceğim*" denilir. Ayette peygamberlik görevini taşıyan kişi ile İsrail'in ulusal görevi iç içe anlatılır.

Yeşaya kitabında Kul teriminin çoğunlukla İsrail için kullanılması tek başına yeterli değildir; yakın bağlamın da aynı kimliği doğrulaması gerekir. Rabbi Saadya Gaon, bazı Kul ifadelerini peygamberlere ve Moşe Rabbenu'ya uygulamıştır. Bu nedenle Yeşaya 52:13'teki Kulun kimliği, yalnız kelime sıklığıyla değil, konuşma örgüsü ve bölüm bağlamıyla belirlenir.

Michael Brown, Yeşaya'daki "*Kul*" kullanımının topluluktan bireye doğru geliştiğini ileri sürmüştür. Ancak Yeşaya 42:1 ve 49:3'te bireysel kullanım bulunurken bu ayetlerin arasında ve sonrasında İsrail açıkça "*Kul*" diye adlandırılmıştır (Yeşaya 43:10; 44:1-2, 21; 45:4; 48:20; 65-66). Kullanım doğrusal biçimde topluluktan bireye geçmez; her ayette bağlam tarafından belirlenir.

Yeşaya 65 ve 66'da Kul yine İsrail'dir. Bir kelimenin anlamı, sonradan kurulan kuramsal düzene göre değil, kitap içindeki kullanımı ve bağlamıyla belirlenmektedir.

Tanah boyunca İsrail tekil kişi olarak anlatılır. Yeşaya 43:10, 52:1-2 ve 54:1 ile On Emir'deki tekil hitaplar çok sayıdaki İsraelliyi tek antlaşma öznesi olarak birleştirir.

Bu kullanım, İsrail'in bireylerden oluştuğunu reddetmez; ulusal sorumluluk, antlaşma, sürgün ve dönüş bakımından tek tarihsel bütün olduğunu ifade eder.

Bu nedenle tekil zamir ve tekil Kul adı, öznenin zorunlu olarak tek birey olduğu sonucunu doğurmaz.

Ulusal günah kavramı da aynı dil yapısına dayanır: belirli bireylerin eylemleri bütün İsrail hakkında tarihsel hüküm meydana getirebilir.

Yeşaya 53'te öznenin tekil olarak geçmediği iki ayet vardır. Bunlar 8. ayet ve 9. ayettir:

Yeşaya 53:8’de lamo biçiminin “*onlara*” anlamı ve 53:9’daki “*ölümlerinde*” çoğulu, tekil biçimde kişileştirilmiş Kulun çok sayıda kişiden oluştuğunu gösterir. Otorite sahipleri için kullanılan dilbilgisel çoğullar bu iki biçimi açıklamaz; çünkü burada hem çoğul zamir hem de çoğul ölüm ifadesi aynı topluluk öznesine yönelir.

Raşi, Yaratılış 35:7 yorumunda tek bir otorite için çoğul biçim kullanılabildiğini Yaratılış 39:20 ve Mısır’dan Çıkış 22:14 örnekleriyle açıklamıştır. Bu örnekler dilbilgisel çoğulun bazı durumlarda tek kişiye yöneltilebildiğini gösterir.

Ancak Yeşaya 53:8-9’da hem lamo, “*onlara*”, hem de “*ölümlerinde*” çoğulu aynı özne için kullanılır. İki çoğul biçimin birlikte bulunması, tekil olarak kişileştirilmiş topluluk açıklamasını güçlendirir.

Raşi’nin verdiği otorite çoğulu örnekleri, Yeşaya 53’teki topluluk okumasını geçersiz kılmaz; çünkü Yeşaya kitabı İsrail’i zaten tekil Kul olarak tanımlamıştır.

Dilbilgisel ihtimal tek başına kimlik belirlemez. Kulun kimliği yakın bağlam, konuşmacı değişimleri ve Yeşaya 40-66’nın sürgün-kurtuluş temasıyla belirlenir.

Kulun kimliği edebi bağlam, konuşmacı değişimleri, yakın bölümler ve Yeşaya 40-66’nın ana temaları birlikte değerlendirilerek belirlenir.

Bağlamın Özeti

Tanah’ın bir bölümü kendi kitap bağlamı ve Tanah’ın genel öğretisi içinde anlaşılır. Yeşaya 53’ün öncesi ve sonrası, Kulun kimliğini ve acının anlamını doğrudan açıklar.

Yeşaya 40-66, İsrail’in sürgünde aşağılanmasını ve daha sonra bütün uluslar önünde yüceltilmesini anlatan teselli bildirilerinden oluşur. Yeşaya 53 bu anlatının ortasında yer alır.

Yeşaya 52:4-5 İsrail’in Mısır ve Asur tarafından karşılıksız ezildiğini, 52:9-10 ise HaŞem’in onu bütün ulusların gözü önünde kurtaracağını bildirmektedir.

Yeşaya 52:13-53:12 bu yakın bağlamın devamıdır ve Kul Ezgileri olarak adlandırılan metin dizisinin son bölümünü oluşturur.

Yeşaya 53:10-12'de Kula acısının karşılığında soy, uzun günler, başarı ve ganimet vaat edilir.

Hemen ardından Yeşaya 54'te Siyon'un çoğalması, ülkenin yeniden kurulması ve HaŞem'in sarsılmaz antlaşması açıklanır.

Bu ardışıklık, Yeşaya 53'teki Kulun İsrail'in sürgün ve dönüş tarihi içinde anlaşılması gerektiğini gösterir.

Yeşaya 54, bölümün sonunda İsrail'in aklanmasının HaŞem'e ait olduğunu bildirerek Yeşaya 53'teki hükmü açıkça tamamlar.

"HaŞem'e kulluk edenlerin mirası şudur: Onları haklı çıkarma Bana aittir."

Yeşaya 52:13-15'teki Kul ile Yeşaya 53:1-12'deki Kul aynı öznedir. Yeşaya 52:13-15, sonraki konuşmaya giriş oluşturur; 52:15 ile 53:1 arasındaki kelime ve anlam bağları konuşmacının kimliğini belirler.

Yeşaya 52'nin son üç ayeti ile 53. bölümün ilk üç ayeti aynı kavramları iki ayrı konuşmacının ağzından aktarır. Yeşaya 52:13-15'te HaŞem konuşur; Yeşaya 53:1'de ise ulusların itirafı başlar.

"Bakin, Kulum başarılı olacak; yükselecek, yüceltilecek ve çok yüksek bir konuma getirilecektir" (Yeşaya 52:13).

"Birçok kişi onun karşısında şaşkına dönmüştür; görünüşü insan görünüşünden ve biçimi insan çocuklarınkinden çok bozulmuştur" (Yeşaya 52:14).

"Böylece birçok ulusu şaşırtacak ve krallar onun karşısında ağızlarını kapatacaktır; çünkü kendilerine anlatılmamış olanı görececek ve duymadıklarını anlayacaklardır" (Yeşaya 52:15).

"Duyduğumuza kim inanmıştır ve HaŞem'in kolu kime açığa çıkmıştır?" (Yeşaya 53:1).

"Onun önünde bir fidan gibi, çorak topraktan çıkan kök gibi büyümüştür; biçimi ve güzelliği yoktu ki ona bakalım, arzulanacağımız bir görünümü bulunmuyordu" (Yeşaya 53:2).

"Hor görülmüş ve insanlar tarafından reddedilmiş; acıları ve hastalığı bilen bir kişi olmuştur" (Yeşaya 53:3).

“İnsanların yüzünü gizlediği biri gibi hor görülmüş ve ona değer vermemiştir” (Yeşaya 53:3).

Yeşaya 52:13-15 ile 53:1-3 aynı kavram dizisini iki ayrı konuşmacının ağzından aktarmaktadır.

Yeşaya 52:13 ile 53:2'nin ilk kısmı Kulun yükselişini; 52:14 ile 53:2'nin ikinci kısmı ve 53:3 ise geçmişteki aşağılanmasını anlatmaktadır. Yeşaya 53:1'deki şaşkınlık da 52:15'te krallar ve uluslar için bildirilen şaşkınlığın itiraf biçiminde tekrarıdır.

Bu paralellik, Yeşaya 53:1-9'daki konuşmacının kimliğini belirleyen açık edebi bağlantıdır.

Yeşaya 52:15'te şaşkınlığa düşen özne uluslar ve krallardır. Bu nedenle 53:1'de başlayan çoğul konuşma da ulusların geç itirafıdır. Başka bir konuşmacı kabulü, iki ayet arasındaki doğrudan bağlantıyı koparır.

Hristiyan yorumunda Yeşaya 53:1-9'un konuşmacısı çoğu zaman İsrail veya İsa'ya iman eden topluluk olarak kabul edilir. Oysa Yeşaya 52:15'te şaşkınlığa düşenler uluslar ve krallardır; 53:1'deki itiraf bu cümlelerin doğrudan devamıdır. Konuşmacının İsrail olarak belirlenmesi, metnin açık bağlantısını bozar ve Hristiyan öğretisinin gerektirdiği sonucu metne dışarıdan taşır.

Kulun yüceltilmesine şaşırانlar uluslardır; İsrail değildir. Bu hüküm, Hristiyan yorumunun konuşmacıyı İsrail veya İsa'ya iman eden topluluk olarak belirlemesini metinsel olarak geçersiz kılar.

“Uluslar bunu görünce bütün güçlerinden utanacak; elleriyle ağızlarını kapatacak ve kulaklarını tıkayacaktır” (Mika 7:16).

Mika 7:16, Yeşaya 52:15'teki ağız kapatma ve ulusların utanması temasını aynı son günler bağlamında sürdürür.

Konuşmacıların uluslar olduğu belirlendikten sonra Kulun özellikleri aynı bağlam içinde değerlendirilir.

Kul HaŞem'e ait olur, ulusların elinde acı çeker, daha sonra yüceltilir ve bu yüceltilme ulusların önceki hükümlerini tersine çevirir.

Yeşaya 40-66'nın ana temaları İsrail'in sürgünde çektiği acı ve sonunda yüceltilmesidir. Aynı bölümlerde İsrail defalarca Kul olarak

adlandırılır: Yeşaya 41:8-9; 43:10; 44:1-2, 21; 45:4 ve 48:20. Bu kullanımlar, Yeşaya 52:13'teki Kulun İsrail olduğunu doğrudan destekler.

Yeşaya 40-66 içinde sürgünde acı çeken, ülkesine döndürülen ve uluslar önünde yüceltilen tek sürekli özne İsrail'dir. Bu nedenle Yeşaya 52:13-53:12'deki dört temel özellik aynı ulusal özne üzerinde birleşir.

Tanah'ın diğer bölümleri de İsrail'in uluslar arasında aşağılanması, HaŞem'e bağlılığını koruması ve sonunda kurtarılması düzenini aktarır. Mezmur 44:9-27 bu yapının açık örneklerinden biridir:

9 Tanrı'yadır gün boyunca övgümüz, Ve adına şükrederiz hep, Sela.

10 Ancak Sen terk ettin ve gözünden düşürdün bizi Ve ordularımızla birlikte savaşa çıkmıyorsun 11 Düşmanımız karşısında bizi gerilettin Ve bizden nefret edenler bizi yağmaladılar 12 Yutulacak koyunlar gibi bizi saldın Ve milletler arasına saldın 13 Yok pahasına milletini sattın Bu antlaşma ile hiçbir şey yükseltmedin 14 Bizi komşularımızın utanç kaynağı Etrafımızdakilerin eğlencesi ve hor görüleni yaptın 15 Bizi milletlere alay konusu ettin Milletlerin başlarını sallamalarına (sebept olduk) 16 Gün boyunca utancım önümde Ve yüzümün mahcubiyeti kaplıyor beni 17 Küfür ve hakaret edenlerin sesinden, Düşmanın ve intikam arayanların önünde.

18 Tüm bunlar başımıza gelmiştir ancak biz Seni unutmadık; Ve Andını da ihlal etmedik 19 Kalbimiz yanılmadı Ne de adımlarımız yolundan saptı.

20 Bizi Tanim'in (çakalların) yerinde ezip Ve ölüm gölgesi ile örttüğün zaman bile.

21 Eğer Tanrı'mızın Adını unutup Ve ellerimizi yabancı bir tanrıya uzatsaydık?

22 Tanrı bunu ortaya çıkarmaz mıydı?

O, yüreğin sırlarını bilmektedir.

23 Senin uğruna ölüme katlanıyoruz gün boyunca, Kesilecek koyu saydılar bizi.

24 Uyan, ne uyuyor gibisin Ey Efendim?

Uyan ve bizi sonsuza dek terk etme.

25 Neden Çehreni bizden gizliyor Sıkıntı ve sefaletimizi unutuyorsun?

26 Çünkü canımız toza kadar alçaldı, Belimiz toprağa yapıştı.

27 Kalk - yardım etmek için.

Şefkatin uğruna bizi kurtar.

Daniel 7:7-27, Yeşaya 53'teki tarihsel yapıya yakın bir başka anlatı sunar. Ulusları simgeleyen canavar krallıklar kutsalları ezer; HaŞem'in hükmünden sonra egemenlik Yüceler Yücesi'nin halkına verilir.

Yeşaya 52:13-53:12, Yeşaya 40-66'daki sürgün, kurtuluş ve yüceltilme temasını sürdürür. Daniel 7 aynı tarihsel düzeni farklı simgelerle anlatır.

Daniel 7'de kutsallar canavar krallıkların elinde ezilir, ardından HaŞem'in hükmüyle egemenliği alır.

Daniel 7'de kutsallar, yani İsrail, canavar krallıkların elinde acı çeker ve daha sonra egemenliği alır. İnsanoğluna benzer kişi bu yüceltilme evresinde ortaya çıkar; acı çeken özne olarak tanımlanmaz. Bölüm, acı çeken İsrail ile krallık düzeninin insani yöneticisini birbirinden ayırır.

İki metindeki ortak yapı, İsrail'in uluslar tarafından aşağılanması, hükmün tersine çevrilmesi ve son egemenliğin HaŞem'in kutsallarına verilmesidir.

Daniel 7'de Kutsallar ve Egemenlik

7 “Bundan sonraki gece görümlerimde korkunç, ürkütücü, çok güçlü dördüncü bir yaratık gördüm. Büyük demir dişleri vardı; yiyip parçalıyor, artakalanı ayakları altında çiğniyordu. Kendisinden önceki yaratıklara benzemiyordu. On boynuzu vardı.

8 “Ben gözümü dikmiş boynuzlara bakarken, onların arasından daha küçük başka bir boynuz çıkmıştır. İlk boynuzlardan üçü onun önünde söküldü. Bu boynuzun insan gözü gibi gözleri, böbürlenlen bir ağzı vardı.

9 “Ben bakarken Tahtlar kuruldu, Eskiden beri var Olan yerine oturdu. Giysileri kar gibi beyaz, Başındaki saçlar yün gibi apaktı. Tahtı alev, Tekerlekleri kızgın ateş gibiydi.

10 Önünden ateşten bir ırmak çıkıp akıyordu. Binlerce binler O'na hizmet ediyordu; On binlerce on binler Önünde duruyordu. Mahkeme kuruldu, Kitaplar açıldı.

11 “Boynuzun söylediği övüngen sözleri duyunca baktım, yaratık gözümün önünde öldürüldü, bedeni kızgın ateşe atıldı, yok olmuştur.

12 Öbür yaratıklara gelince, egemenlik onlardan alınmış, ancak belirli bir süre için yaşamalarına izin verilmişti.

13 Gece görümlerimde insana benzer birinin göğün bulutlarıyla geldiğini gördüm. Eskiden beri var Olan'ın yanına doğru ilerledi, O'nun önüne getirildi.

14 Ona egemenlik, yücelik ve krallık verildi. Bütün halklar, uluslar ve her dilden insan ona hizmet edecek. Egemenliği hiç bitmeyecek sonsuz bir egemenlik, krallığı hiç yıkılmayacak bir krallıktır.

15 “Ben Daniel'e gelince, ruhum üzüntüyle sarsıldı, gördüğüm görümler beni ürküttü.

16 Orada duranlardan birine yaklaştım, bütün bunların gerçek anlamını açıklamasını istedim. “O da bana bunların ne anlama geldiğini açıklamıştır:

17 ‘Bu dört büyük yaratık yeryüzünde ortaya çıkacak dört kraldır.

18 Ama Yüceler Yücesi'nin kutsalları krallığı alacak, sonsuza dek ellerinde tutacaklar. Evet, sonsuzlara dek.’ 19 “Bundan sonra öbürlerinden farklı, çok korkunç, demirden dişleri, tunçtan tırnakları olan, yiyip parçalayan, artakalanı ayakları altında çiğneyen dördüncü yaratığın ne anlama geldiğini öğrenmek istedim.

20 Bunun yanı sıra başındaki on boynuzdan sonra çıkan öbür boynuzun ne olduğunu da öğrenmek istedim. Bu boynuzun önünden üç boynuz düşmüştü, sanki ötekilerden daha iriceydi. Gözleri ve böbürlenlen bir ağzı vardı.

21 Ben baktığım sırada bu boynuz kutsallarla savaşıyor ve onları yeniyordu.

22 Eskiden beri var Olan -Yüceler Yücesi- gelip kutsallarının lehine yargı verene dek bu böyle sürdü. Kutsalların krallığı alma zamanı gelmişti.

23 “Bana şu açıklamayı yapmıştır: ‘Dördüncü yaratık yeryüzünde ortaya çıkacak dördüncü krallıktır. Bütün öbür krallıklardan farklı olacak, bütün dünyayı yiyip bitirecek, çiğneyip parçalayacak.

24 On boynuz bu krallıktan çıkacak on kraldır. Bunlardan sonra öncekilerden farklı bir başka kral ortaya çıkıp üç kralı tahtlarından indirecek.

25 Yüceler Yücesi'ni kötüleyen sözler söyleyecek, O'nun kutsallarına baskı yapacak.

Belirlenen zamanları ve yasaları değiştirmeyi amaçlayacak; kutsallar üç buçuk yıl süreyle onun eline teslim edilecektir.

26 “‘Ama mahkeme kurulacak, onun egemenliğine son verilecek, büsbütün yok edilecek.

27 Göklerin altındaki krallıklara özgü krallık, egemenlik ve büyüklük kutsallara, Yüceler Yücesi'nin halkına verilecek. Bu halkın krallığı sonsuza dek sürecek, bütün uluslar ona kulluk edip sözünü dinleyecek.’

28 “İşte olayın gelişimi burada bitiyor. Ben Daniel'e gelince, düşüncelerim beni çok ürküttü, benzim soldu. Ama bu olayı içimde sakladım.”

Edebi bağlam, Yeşaya 53:1-9'daki konuşmacının uluslar olduğunu gösterir. Yeşaya 40-66'daki sürgün ve yüceltilme düzeniyle birlikte değerlendirildiğinde acı çeken ve sonunda yüceltilen Kulun İsrail olduğu kesinleşir.

İKİNCİ KISIM

Yeşaya 52:13-53:3: Ayet Ayet İnceleme

Yeşaya 52:13-53:3'ün Metinsel Yapısı

Yeşaya 52:13-15, İsrail'in gelecekteki yüceltilmesini ve bu yüceliş karşısında ulusların yaşayacağı şaşkınlığı bildirir. Targum ayetleri tek bir kişiye indirgemez; 52:13'ü Maşiah'a, 52:14'ü İsrail'in acısına, 53:1'i ise sadık kişilerin gelecekteki yüceltilmesine uygular.

Targumun farklı ayetleri farklı öznelere ilişkilendirmesi, bu yorum katmanının bölümün peşat anlamını tek bir Maşiah kişisine bağlamadığını gösterir.

52:13

Bakın. Kulum başarılı olacak, yücelemek ve yükselemek ve çok yüceltilecek.

Yeşaya 52:13'te bildirilen başarı ve yüceltilme gelecekte gerçekleşecek bir olaydır. Önceki ayetler, bu olayın İsrail'in yeniden kurulması ve kutsanmasıyla ilgili olduğunu gösterir. Maşiah da İsrail'in kralı ve tarihsel önderi olarak bu yücelişin içinde yer alır; ancak metnin topluluk olarak öznesi İsrail'dir.

“*Bakın, Kulum başarılı olacaktır*” cümlesindeki tekil “*Kulum*” kullanımı, Yeşaya kitabında İsrail için daha önce kullanılan adlandırmayı sürdürür (Yeşaya 41:8-9; 43:10; 44:1, 21; 49:3). Ayet, sürgünde aşağılanan İsrail'in gelecekte başarılı olacağını ve yüceltileceğini bildirir.

Tekil Kul dili, İsrail'in sadık topluluğunu bir bütün olarak ifade eder. Raşi, İbn Ezra, Radak, Mahari Kara ve Abarbanel'in açıklamaları bu ulusal kişileştirme çerçevesinde ilerler.

52:14

Birçokları sana bakıp şaşkına döndü: “Görünüşü bir adamdan ve biçimi insanoğullarından öyle bozuldu ki.”

Yeşaya 52:14'te Kul hakkında ikinci tekil şahsa geçilmesi, peygamberin hemen önceki ayetlerde İsrail'i tekil kişi olarak

konuşturmasıyla uyumludur. Tekil hitap, öznenin tek bir birey olmasını gerektirmez.

İsrail'in tekil zamirlerle anlatılması, Yeşaya kitabının genel kullanımında yerleşik bir edebi özelliktir. Bu kullanım, Yeşaya 53'teki tekil zamirlerden bireysel bir özne çıkarılmasını engeller.

Kulun görünüşünün insanlık ölçüsünün altına düşmüş gibi betimlenmesi, ulusların sürgündeki İsrail'e yönelttiği insanlık dışı değerlendirmeyi aktarır.

Uluslar, dağıtılmış ve aşağılanmış İsrail'i insandan aşağı bir topluluk saymışlardır. Ayetin biçim ve görünüş dili, Kulun gerçek varlıksal niteliğini değil, ona bakanların bozulmuş hükmünü yansıtır.

Alternatif açıklamaya göre 52:13'teki üçüncü şahıstan 52:14'teki ikinci şahsa geçişte hitap uluslara yönelmiştir. Abarbanel bu okumayı, Maşiah döneminde İsrail'in yüceltilmesi ve ona zulmeden ulusların aşağılanmasıyla ilişkilendirir.

52:15

Öyle ki birçok ulusu saçacak, onun yüzünden krallar ağızlarını kapatacaklar. Çünkü onlara söylenmemiş olanı gördüler ve duymadıklarını kavradılar.

Bu ayette, Kul, ulusları mağlup eden biri olarak tasvir edilir. Yeşaya Peygamber'in 53:12'de önceden bildirdiği gibi, Kulun "ganimeti paylaşması", ulusları ezici gücü sayesinde. Mika 4:13, 5:7, Yeremya 16:19-20, Yeşaya 41:11, 15, 16.

Mika 4:13 HaŞem şöyle diyor: "Ey Siyon halkı, kalk ve harmanı döv.

Çünkü seni demir boynuzlu, tunç tırnaklı boğalar kadar güçlü kılacağım.

Birçok halkı ezip geçecek, Zorbalıkla elde ettikleri serveti, zenginlikleri bana, Yeryüzünün sahibi olan HaŞem'e adayacaksın."

Mika 5:7 Orman hayvanları arasında aslan ne ise, Davar sürülerini paralayıp dağıtan, kurtulma fırsatı vermeyen genç aslan ne ise, Yakup'un soyundan geride kalanlar da uluslar arasında, Halkların ortasında öyle olacaklar.

Yeremya 16:19-20 Ya HaŞem, sen benim gücüm, Kalem, sıkıntı gününde sığınağımsın. Dünyanın dört bucağından uluslar SANA GELİP, 'Atalarımız yalnız yalanları, Kendilerine hiçbir yararı olmayan Değersiz putları miras aldılar' diyecekler, 'İnsan kendine ilah yapar mı? Onlar ilah değil ki.'

Yeşaya 41:11

SANA ÖFKELENENLERİN HEPSİ UTANACAK, REZİL OLACAK. Sana karşı çıkanlar hiçe sayılıp yok olacak.

Yeşaya 41:15-16

"İşte, seni dişli, keskin, yepyeni bir harman düveni yaptım.

Harman edip ufalayacaksın dağları, Tepeleri samana çevireceksin.

Onları savurduğunda rüzgar alıp götürecektir, Darmadağın edecek hepsini kasırga.

Sense HaŞem'de sevinç bulacak, İsrail'in Kutsalı'yla övüneceksin.

Yeşaya 52:15'in Hükmü

Yeşaya 52:15, Kulun yüceltilmesi karşısında ulusların ve kralların şaşkına düşeceğini bildirir.

Birçokları Kulun alçakgönüllülüğü karşısında hayrete düştükleri gibi, birçokları da Kulun zaferine ve yüceltilmesine şahit olacaktır.

Diğer ulusların kralları Kulu tanıyacak, yükseltilmesi, yüceltilmesi onları şaşırtacaktır. Kul hakkında çeşitli öğretiler duymuşlardır, onlara farklı inançlar öğretilmiştir, ancak şu anda tanık oldukları gibi Kulun böylesine yüceltileceği kendilerine hiç söylenmemiştir. Mika 7:16.

Mika 7:16 Uluslar bunu görünce Yaptıkları bunca zorbalıktan utanacaklar.

Ellerini ağızlarına kapayacak, kulaklarını tıkayacaklar.

Mika 7:16, Yeşaya 52:15'te ulusların yaşayacakları şaşkınlığı aynı biçimde tarif eder:

Yeşaya 52:15 Öyle ki birçok ulusu saçacak, onun yüzünden krallar ağızlarını kapatacaklar. Çünkü onlara söylenmemiş olanı gördüler ve duymadıklarını kavradılar.

Birçok ulus böyle haykıracaktır. Uluslar, İsrail'in açığa çıkan yüceltilmesi karşısında, bir zamanlar hor gördükleri, aşağıladıkları, bu derecede kararmalarına şaşıracaklardır.

Alternatif açıklamaya göre, İsrail'i dağıtan birçok ulusu alt edecektir. İsrail'in dağıtıldığı sırada nasıl alçaltılmış görünüyorsa, intikamının alınacağı ve ona zulmedenlerin cezalandırılacağı zaman da gelecektir (İbn Ezra). Mahari Kara'ya göre uluslar nasıl İsrail'e zulüm ettiyse, düşmanlarını yeneceği ve perişan edeceği zaman da gelecektir.

Alternatif açıklamaya göre, İsrail birçok ulusu (Targum, Abarbanel) dağıtacaktır.

Krallar, İsrail'e verilen benzeri görülmemiş onur karşısında şaşkınlıkla ağızlarını kapatacaktır. Raşi ve Radak ayeti İsrail'in yüceltilmesine, İbn Ezra ise ulusların daha önce tasavvur etmediği kurtuluşa bağlar.

Yeşaya 53, 52. bölümde başlayan peygamberliği sürdürür ve İsrail'in Son Günler'de yüceltilmesi karşısında ulusların şaşkınlığını anlatır. Yeşaya 52'nin son kısmı sürgünden çıkışı, HaŞem'in dönüşünü ve İsrail'in kurtuluşunu ilan eder.

53:1

“Duyduğumuza kim inandı? Tanrı'nın kolu kime açığa çıktı?”

Yeşaya 53:1, bir önceki ayette şaşkınlık yaşayacağı belirtilen kralların ve ulusların sözüdür. *“Duyduğumuza kim inandı?”* sorusu, kendilerine daha önce bildirilmemiş gerçeği geç kavramalarını ifade eder.

Yeşaya 52:15'te *“kavradılar”* olarak Türkçeye çevrilen *“hitbonanu”* kelimesinin kökü *“bin”* kelimesi *“anlamak, ayırt etmek”* demektir ve aynı kelime Yeşaya 14:16'da bulunur, *“yitbonanu”* ve Hristiyan çevirilerinde *“bakıp düşünecekler,”* *“düşünüp”* olarak tercüme edilir. Yeşaya 14:16'daki bağlamda ulusların kralları, Kulu alçaltıldığı dönemi boyunca tanımışlardır.

Kulun bu ölçüde yüceltileceği uluslara daha önce bildirilmemiştir. Sonunda duyup kavradıkları haber, Kulun aşağılandığı dönemde kabul etmeyecekleri bir gerçektir.

HaŞem'in kolunun İsrail adına açığa çıkması Yeşaya 52:9-10'da önceden açıklanmıştır:

Ey Yeruslayim yıkıntıları, Hep birlikte sevinçle haykırıp bağırın.

Çünkü HaŞem halkını avuttu, Yeruslayim'i kurtardı.

Bütün ulusların gözü önünde Kutsal Kolu'nu sıvadı, Dünyanın dört bucağı Tanrımız'ın kurtarışını görecek.

Son Günler'de İsrail'in uluslardan Tanrı tarafından kurtarılacağı ve Tanrı'nın Kolu'nun açığa çıkışının ne anlama geldiği açıkça anlatılmıştı:

Mezmur 98:1-3:

Bir Mezmur, HaŞem'e yeni bir şarkı söyleyin çünkü harikalar yapmıştır; Sağ eli ve Kutsal Kolu Kendisine yardım etti.

HaŞem kurtarışını bildirdi, Milletlerin gözü önünde adaletini ortaya çıkardı.

İsrail Evi'ne olan şefkatini ve imanını hatırladı; Yeryüzünün her bir yanı Tanrı'mızın kurtarışını gördü.

Tanah boyunca, Tanrı'nın “*kolu*” için kullanılan İbranice kelime זרוע (zeroa, kol) olup, bu ifade Yahudi halkının fiziksel zulümden kurtuluşunu anlatan bağlamlarda geçer. Örneğin Yasa'nın Tekrarı 26:8 şöyle der: “*Tanrı bizi Mısır'dan kuvvetli bir el ve uzanmış bir kol ile, büyük bir dehşet salarak, işaretlerle ve harikalarla çıkardı.*”

Mısır'dan Çıkış 6:6: “Bu nedenle Bene-İsrail'e benim adıma şöyle söyle: Ben HaŞem'im. Sizi Mısır'ın yükü altından çıkaracak, onların köleleştirici işlerinden kurtaracak, uzanmış bir kolla ve sert yargılarla özgürlüğe kavuşturacağım.”

Mısır'dan Çıkış 14:31 İsrail Tanrı'nın Mısır'a karşı açığa çıkardığı büyük güce şahit olmuştur. Halk Tanrı'ya derin bir saygı duydu; Tanrı'ya ve kulu Moşe'ye inandı.

Mısır'dan Çıkış 15:6 Sağ Elin - ey HaŞem Kudrette heybetlidir; Sağ Elin - ey HaŞem Düşmanı paramparça eder.

Yasa'nın Tekrarı 4:34 Ya da Tanrı - Tanrınız HaŞem'in Mısır'da gözlerinin önünde sizin için yaptığı her şeye benzer şekilde - gelip bir ulusu [başka bir] ulusun içinden meydan okumalarla, işaretlerle, harikalarla, savaşıla, Kuvvetli bir El'le, Uzanmış bir Kol'la ve dehşet salan büyük eylemlerle [çıkararak] Kendisi'ne almak üzere mucizeler göstermiş mi?

Yasa'nın Tekrarı 7:19 Gözlerinle gördüğün büyük meydan okumaları, Tanrın HaŞem'in seni çıkarırken [gösterdiği] işaretleri, harikaları, Kuvvetli El'i ve Uzanmış Kol'u [anımsa]. İşte Tanrın HaŞem, kendilerinden korktuğun tüm halklara da aynısını yapacak.

Yeşaya 51:9

Uyan, ey HaŞem'in Kol'u, uyan, kudreti kuşan. Eski günlerde, önceki kuşaklar döneminde olduğu gibi uyan. Rahav'ı parçalayan, deniz canavarının bedenini deşen sen değil miydin?

Yeşaya 62:8

HaŞem sağ elini, güçlü kolunu kaldırıp ant içti: "Tahılını bir daha düşmanlarına yedirmeyeceğim, Emek verdiği yeni şarabı yabancılar içmeyecek.

Yeşaya 63:12

Moşe'nin yanında Kendi Görkemi'nin Kolu'nu yürüttü, suyu önlerinde yararak Kendisine ebedi bir ad yapmıştır.

Bkz. Yeremya 21:5; Yehezkel 20:33; Mezmurlar 44:3, 89:11, 98:1 ve 136:12.

"Duyduğumuza kim inandı?" Uluslar birbirlerine, kendi gözleriyle gördükleri başkalarından işitselerdi, bunun mümkün olduğuna asla inanamayacaklarını söylemektedir. Dolayısıyla Yeşaya 53:1 ayeti Yeşaya 52:15'in tekrarıdır. Benzer şekilde, 53:2 ayetinin ilk kısmı 52:13 ayetini, ikinci kısmı 52:14 ayetini devam ettirir.

"Tanrı'nın kolu kime açığa çıktı?" Tanrı'nın kudreti (Targum) kime bu kadar büyük bir ihtişamla açığa çıkarılmıştır? (Raşi).

Alternatif açıklamaya göre: "Tanrı'nın Kolu'nun kime karşı ortaya çıktığına bakın.

Radak ve Abarbanel'e göre uluslar, HaŞem'in kudretinin bu kadar alçaltılmış görülen bir halk için açığa çıkmasına inanır zorlanır.

53:2

“Ve onun önünde bir fidan gibi, çorak topraktan bir kök gibi çıkmıştır; biçimi ve güzelliği yoktu ki onu görelim, arzulayacağımız bir görünümü bulunmuyordu.”

Krallar, Kulun alçaltıldığı, yükseltilmeden, yüceltmeden önceki durumundan söz eder.

Uluslar, İsrail'in binlerce yıl boyunca dağılmış halde varlığını sürdürmesini beklenmedik bir tarihsel olgu olarak değerlendirir. Birçok ulus ortadan kalkmışken İsrail sürgünde varlığını korumuş; Son Günler'de çorak topraktan çıkan kök gibi yeniden yükselmiştir. Sürgün döneminde Yahudiler çekicilikten, görkemden ve siyasal güçten yoksun görülmüş; takdir edilmeyen bir halk olarak tanımlanmıştır.

Çorak toprakta büyümek için mücadele eden bir fidan tasviri, sürgündeki Yahudilerin mücadelesinin bir metaforudur. Çorak toprakta genç bir fidan her zaman ölecek gibi görünür. Yahudiler her zaman küçük bir ulustu, sürgünde de daima yok olma tehlikesiyle, çorak toprakta her an ölüm riskiyle karşı karşıyaydı. Bu ayette Yeşaya Peygamber, İsrail'in bu çorak topraktan filizlenen bir fidan gibi sürgünden mucizevi dönüşünü anlatır. Aynı fikir, İsrail halkının “fidan” olarak tanımlanması Tanah'ta birçok yerde vardır:

Yeşaya 60:21

Ve senin HALKIN, HEPSİ DÜRÜSTLER olacak; onlar ki, görkem bulayım diye DİKTİĞİM FİDAN, ELLERİMİN İŞİDİRLER, ülkeyi ebediyen mülk edinecekler.

Yehezkel 19:13 Ve çölde, kurak ve susuz diyarda dikildi.

Hoşea 14:6-7 Çiy gibi olacağım İsrail'e; Zambak gibi çiçek açacak, Lübnan sediri gibi kök salacaklar.

Dallanıp budaklanacaklar, Görkemleri zeytin ağacını, Kokuları Lübnan sedirini andıracak.

Amos 9:15 Ve onları topraklarına dikeceğim, ve kendilerine verdiğim topraklarından artık sökülmecekler, Tanrınız HaŞem böyle diyor.

"Ve onun önünde bir fidan gibi ve çorak topraktan bir kök gibi çıktı." Son Kurtuluş İsrail'i yüceliğine kavuşturmadan önce, uluslar onu hor görecektir. Sonra uluslar, alçaltılmış kurbanlarının, çorak toprakta (ulusların arasına dağılmış durumda) zayıf bir fidanken güçlü bir ağaca dönüştüğünü görünce şok olacaklardır.

Bu, İsrail'in sürgünden mucizevi yükselişinin bir metaforudur.

Alternatif açıklamaya göre, İsrail Ülkesi'nde (Targum) gelişecek olan kutsal nesle atıfta bulunur. Böylece, Targum'a göre, sadık dürüstler güzel ağaçlar gibi gelişecek ve Ülke'de kutsal çocuklar çoğalacaktır. Görünüşleri saygısız değil, kutsal olacak ve onları gören herkes hayret edecektir.

"Biçimi ve güzelliği yoktu ki ona bakalım; arzulayacağımız bir görünümü bulunmuyordu." Ulusların bu sözleri İsrail'in sürgündeki aşağılanmış görünümünü anlatır. Sonraki yüceltilme, geçmişte verilen değersizlik hükmünü tersine çevirir.

53:3

Hor görüldü ve insanlar tarafından reddedildi, acı çeken bir adam, hastalığı bilen ve insanların yüzünü gizlediği biri olarak: hor görüldü ve biz ona itibar etmedik.

Yeşaya Peygamber, Kulun alçaltıldığı dönem boyunca Kulu dışlayan kralların sözleriyle devam eder.

Bu dönem boyunca Kulun genel durumu, insanlığın geri kalanından ayrılmış olmasıydı.

Krallar onu, insanların ona bakar güçlük çektiği biri, çektiği acılardan gözle görülür şekilde etkilenmiş bir kişi olarak tanımlar.

Bu ayet, Kulu küresel olarak hor görülen ve reddedilen biri olarak tanımlar. Bu tema, Yahudi halkı açısından tarih boyunca geçerli olmuş, günümüzde de halen devam eder. Yahudileri alt-insan olarak gören Naziler veya dışlanmış bir devlet muamelesi yapan Birleşmiş Milletler gibi kurumlardan oluşan uzun bir liste vardır.

Yahudi halkının insanlar tarafından hor görüldüğü, dışladığı, egemen güçlerin zulmettiği bir adam olarak görülmesi Tanah boyunca birçok ayette bulunur.

Yeşaya 49:7

İnsanların hor gördüğüne, Ulusların iğrendiğine, Hükümdarların kölesi olan adama, İsrail'in Kurtarıcısı ve Kutsalı HaŞem diyor ki, "Seni seçmiş olan İsrail'in Kutsalı sadık HaŞem'den ötürü Krallar seni görünce ayağa kalkacak, Önderler yere kapanacak."

Yeşaya 49:7, uluslar tarafından hor görülen ve aşağılanan İsrail'in Son Günler'de yüceltileceğini; kralların HaŞem'in seçiminin doğruluğunu kabul edeceğini bildirir.

Yeşaya 60:10-15 aynı karşıtlığı yeniden kurmaktadır: geçmişte İsrail'i aşağılayan uluslar, gelecekte onun yeniden inşasına hizmet edecek ve ona yöneltilen eski hükmün yanlışlığını kabul edecektir.

Yeşaya 60:10-15

YABANCILAR senin surlarını onaracak, KRALLARI SANA HİZMET EDECEK.

Öfkelendiğimde seni cezalandırıysam da, Kabul ettiğimde sana merhamet göstereceğim.

Kapıların gece gündüz açık kalacak; ulusların serveti ve zafer alaylarının ardından yürütülen yenik krallar bu kapılardan girecek.

Sana hizmet etmeyen ulus veya krallık yok olacak; bu uluslar tam bir yıkıma uğrayacak.

"Lübnan'ın görkemi olan çam, köknar ve selvi ağaçları, Tapınağımı süslemek için hep birlikte sana taşınacak.

Ayak bastığım yeri görkemli kılacağım.

Seni ezenlerin çocukları gelip önünde eğilecek; seni hor görenlerin hepsi ayaklarına kapanarak sana "HaŞem'in kenti, İsrail'in Kutsalı'nın Siyon'u" diyecekler.

Kimsenin uğramadığı, terk edilmiş ve nefret edilen bir yer olduğun halde seni sonsuz bir övünç kaynağı ve bütün kuşakların sevinci kılacağım.

Mezmurlar 44:14 Bizi komşularımızın utanç kaynağı Etrafımızdakilerin eğlencesi ve hor görüleni yaptın Nehemya 3:36-37 O zaman şöyle dua ettim: "Ey Tanrımız, kulak ver. Hor görüyorlar bizi. Onların aşağılamalarını kendi başlarına döndür. Sürüldükleri ülkede yağmaya uğrasınlar.

Suçlarını bağışlama, günahlarını unutma. Çünkü biz çalışanları aşağıladılar."

Yehezkel 36:6-9, 15: “İsrail ülkesi için peygamberlik et; dağlara, tepelere, vadilere ve derelere Egemen HaŞem’in şöyle dediğini bildir: Ulusların aşağılamasına hedef olduğunuz için öfke ve kıskançlıkla konuştum. Çevrenizdeki uluslar da aşağılanacaktır. Ey İsrail dağları, dal budak salacak ve halkım İsrail için ürün vereceksiniz; çünkü İsrail yakında yurduna dönecektir. Size yönelecek, sizi kayıracığım; işlenecek ve ekileceksiniz.”

“Ulusların aşağılamalarını artık size işittirmeyeceğim.”

“Ulusların aşağılamasına uğramayacaksınız.”

Halkınızın bir daha tökezlemesine izin vermeyeceksiniz.’ Egemen HaŞem böyle diyor.”

İnsanlardan soyutlanmış, hor görülmüş, acı çeken ve hastalığa alışmış bir adamdı.

Acılar ve hastalıklar sürgünde yaşamanın imtihanları ve dertleridir. Başka hiçbir ulusun bu kadar acısı ve hastalığı olmadığı için İsrail, uluslar tarafından hor görülmüş ve dışlanmıştı.

Yeşaya ve Hoşea, İsrail’i çok sayıda bireyden oluşan ulusal topluluk olduğu halde üçüncü tekil şahısla kişileştirir (Hoşea 14:6-8). Yeşaya 53:3’teki “*ondan yüz gizleme*” ifadesi de sürgündeki Yahudi halkına karşı gösterilen toplumsal dışlamayı anlatır.

Raşi ikinci yorumu takip eder: Yahudi, uluslardan utandığı için yüzünü bizden (uluslar konuşur) saklayan kişidir.

Alternatif açıklamaya göre, konu Tanrı’dır: İsrail’in günahları nedeniyle Tanrı yüzünü ondan (yani İsrail’den) gizlemiştir ve bu nedenle İsrail hor görülmüştür ve bu nedenle biz (uluslar) ona saygı göstermemiştir (Mahari Kara).

Targum’a göre krallıklar şan ve şöhretten kopacak ve acı çeken ve hastalığa alışmış bir adam gibi zayıflayacak ve hor görülecektir.

Yeşaya 52:13-53:3, İsrail’in ulusların elinde çektiği sürgün acısını ve sonunda yüceltileceğini anlatır. Aynı tema Yeşaya 40-66’da ve Daniel 7’de de yer alır. Yeşaya 52:13-15’ta HaŞem’in ilanı, 53:1-3’ta ise ulusların geç kavrayışı aktarılır.

Bu konuşma dizisini Yeşaya 53:4-9’daki ulusların itirafı ve 53:10-12’deki HaŞem’in nihai hükmü izler.

Yeşaya 52:13-53:3’ün bağlamı, acı çeken Kulun İsrail olduğunu doğrudan destekler.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Ulusların İtirafı: Yeşaya 53:4-9

Ulusların Geç Kavrayışı ve İtirafı

Yeşaya 53:4-9, Yeşaya 52:13-15'te şaşkınlığa düşeceği bildirilen ulusların geç itirafını aktarır.

Uluslar, İsrail'in acısını HaŞem tarafından reddedilme olarak yorumladıklarını ve bu hükmün yanlış olduğunu kabul eder.

İsrail'in acısı, ulusların zulmünü ve ahlaki körlüğünü görünür kılan tarihsel tanıklıktır. HaŞem'in bu acı hakkındaki nihai hükmü Yeşaya 53:10-12'de bildirilir.

“Kutsal dağımın hiçbir yerinde kimse zarar vermeyecek ve yok etmeyecektir; çünkü sular denizi nasıl dolduruyorsa yeryüzü de HaŞem'in bilgisiyle dolacaktır” (Yeşaya 11:9).

Yeşaya 53:1-3'te uluslar, İsrail hakkındaki önceki hükümlerinin yanlışlığını kavrır ve ona değer vermediklerini itiraf eder.

“Hor görüldü ve insanlar tarafından reddedildi; acı çeken, hastalığı bilen bir adamdı. İnsanların yüzünü gizlediği biri olarak hor görüldü ve biz ona değer vermedik” (Yeşaya 53:3).

Ulusların kavrayışı aşamalıdır. Yeşaya 53:4-9 onların geç itirafını, Yeşaya 53:10-12 ise HaŞem'in kesin hükmünü aktarır.

İsrail'in ulusal günahları nedeniyle sürgüne gönderilmesi, ulusların uyguladığı ölçüsüz zulmü haklı çıkarmaz. Sürgün teşuvaya yönelten sınırlı bir hükümken uluslar bu sınırı aşmış ve İsrail'e Tora'da bildirilenden daha ağır acılar yaşatmıştır.

“Yeruşalayim halkına dokunaklı sözler söyleyin; angaryasının bittiğini, suçunun karşılığını aldığını ve bütün günahları için HaŞem'in elinden iki kat ceza gördüğünü ilan edin” (Yeşaya 40:2).

Zeharya 1:14-15 aynı bağlamı açıklamaktadır: HaŞem İsrail'e sınırlı ölçüde öfkelenmiş, uluslar ise kötülüğü artırarak ölçüyü aşmıştır.

1:14. Bunun üzerine benimle konuşan melek, “Şunu duyur!” dedi, “Her Şeye Egemen HaŞem, ‘Yeruşalayim ve Siyon için büyük kaskançlık duyuyorum’ diyor, 15 ‘Tasasız uluslara ise çok öfkeliyim; çünkü ben biraz öfkelenmişim, onlarsa kötülüğe kötülük katılar.’ 16 ‘Onun için HaŞem, ‘Yeruşalayim’e sevecenlikle döneceğim’ diyor, ‘Tapınağım orada yeniden kurulacak ve Yeruşalayim üzerine ölçü ipi çekilecek!’ Böyle diyor Her Şeye Egemen HaŞem.

Zeharya 1:14-16, HaŞem’in İsrail’e sınırlı ölçüde öfkelenişini, ulusların ise kötülüğü artırarak bu sınırı aştığını bildirir. Aynı yapı Mısır sürgününde de görülür: sürgün önceden bildirilmiş, fakat Mısır’ın uyguladığı ölçüsüz zulüm yargılanmıştır.

Yeşaya 53:4-9 iki tamamlayıcı anlam taşır. Uluslar, İsrail’in acısını kendi yararları için gerekli saydıklarını ve bu acının doğrudan kendi zulümlerinden kaynaklandığını itiraf eder. Her iki anlam da ulusların önceki hükmünün yanlışlığını ortaya koyar.

“Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o yükledi. Fakat biz onu Tanrı tarafından eziyet görmüş, vurulmuş ve ezilmiş saydık” (Yeşaya 53:4).

“İsyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi; esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerindeydi ve onun bereleriyle biz iyileştik” (Yeşaya 53:5).

“Hepimiz koyun gibi yoldan saptık, her birimiz kendi yoluna döndü ve HaŞem hepimizin günahını onun üzerine yöneltti” (Yeşaya 53:6).

“Baskı gördü ve ezildi, fakat ağzını açmadı; kesime götürülen kuzu ve kırkıcılarının önünde sessiz duran koyun gibi ağzını açmadı” (Yeşaya 53:7).

“Baskıdan ve yargıdan alındı. Onun neslini kim anlatacaktır? Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı; halkının günahı yüzünden onlara bela geldi” (Yeşaya 53:8).

“Mezarı kötülerle birlikte, ölümlerinde zenginlerle birlikte kuruldu; şiddet uygulamadığı ve ağzında hile bulunmadığı halde” (Yeşaya 53:9).

Yeşaya 53:4-9’da uluslar, İsrail’in yanlış inançları nedeniyle acı çekmeyi hak ettiği yönündeki eski hükümlerini terk eder. Acının tarihsel sorumluluğu, İsrail’e zulmeden ulusların kendi eylemlerine bağlıdır.

53:4

Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o taşıdı. Ama biz ona Tanrı tarafından eziyet verildi, vuruldu ve ezildi saydık.

Yeşaya 53:4, ulusların geç kavrayışını iki aşamada aktarır. Önce Kulun taşıdığı hastalık ve acıların kendileriyle ilişkisini kabul eder, ardından Kulu HaŞem tarafından reddedilmiş saydıkları eski hükümlerinin yanlışlığını açıklarlar.

“Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o yükledi; fakat biz onu Tanrı tarafından eziyet görmüş, vurulmuş ve ezilmiş saydık” (Yeşaya 53:4).

İlk açıklamaya göre uluslar, İsrail'in kendileri yerine acı çektiğini düşünür. İkinci ve bağlama daha uygun açıklamaya göre ise ulusların günahları İsrail üzerinde tarihsel acı meydana getirmiştir. Hastalık ve acı dili, İsrail'in sürgünde maruz kaldığı aşağılanma, şiddet ve yoksunluğu anlatır.

Bu iki açıklama, suçluluğun hukuken Kula aktarılması anlamına gelmez. Birinci açıklama ulusların yanlış düşüncesini, ikinci açıklama ise zulmün gerçek nedenini bildirir.

“Fakat biz onu Tanrı tarafından eziyet görmüş, vurulmuş ve ezilmiş saydık” (Yeşaya 53:4).

Uluslar, İsrail'i HaŞem'in düşmanı ve terk edilmiş halk olarak değerlendirdiklerini itiraf eder. Hristiyan gelenekte İsrail, İsa'yı reddettiği gerekçesiyle; Hristiyanlıktan sonra ortaya çıkan başka bir dini gelenekte ise Tora'yı değiştirdiği iddiasıyla suçlanmıştır. Her iki hüküm de İsrail'in tarihsel acısını HaŞem'in kesin reddi olarak yorumlamıştır.

Kulun sürekli acı çekmesi, uluslar tarafından HaŞem'in gazabına uğradığının kanıtı sayılmıştır. İsrail'in yüceltilmesi bu değerlendirmenin yanlışlığını açığa çıkarır.

İsrail'in yeniden kurulması ve Yeruşalayim'in yüceltilmesi, ulusların kutsallık ve HaŞem'e bağlılık hakkındaki eski ölçülerini geçersiz kılar. İsrail'e yöneltilen zulmün dini ve siyasal gerekçeleri böylece ahlaki suç olarak görünür hale gelir.

Yeşaya'nın kurtuluş anlatısında İsrail'in tarihsel görevi, HaŞem'in bilgisini uluslara taşımaktır. Bu görev, İsrail'in yerine başka bir

topluluğun geçirilmesiyle değil, sürgünde sadakatini koruyan Kulun yüceltilmesiyle tamamlanır.

Ulusların dönüşümü, İsrail'in ışığına yönelmeleri ve HaŞem'in egemenliğini kabul etmeleriyle somutlaşır.

Yeşaya 60:3, bu tarihsel sonucun ulusların İsrail'in ışığına yönelmesi biçiminde gerçekleştirileceğini bildirir:

Yeşaya 60:3

"Uluslar senin ışığına, krallar sana doğan günün parlaklığına gelecekler."

Yeşaya 48:10, İsrail'in sürgündeki acısını sıkıntı ocağında arındırılma diliyle açıklar:

Yeşaya 48:10

"İşte, seni tasfiye ettim, fakat gümüş gibi değil; seni sıkıntı ocağında denedim."

Kulun acısı, ulusların suçluluğunu ortadan kaldıran bir ödeme değildir. İsrail'in tarihsel tanıklığı, ulusların kendi zulümlerini tanımalarına ve HaŞem'in amacını kavramasına neden olur.

Bu nedenle ulusların iyileşmesi, Kulun kanının bedel olarak ödenmesinden değil, İsrail'in acısı karşısında kendi ahlaki hastalıklarını tanımlarından kaynaklanır.

Yeşaya 53:4 ayetinde yer alan *"Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o taşıdı"* ifadesinin aynısı ve genel olarak Yeşaya 53:3-9 ayetlerindeki tema *"hastalıklı, kovulmuş, hor görülen, yüz çevrilen İsrail"* aynı biçimde Yeremya 30:17 ayetinde bulunur.

Yeremya Peygamber, bahsettiği Kulun kim olduğunu da açıkça söyler: Siyon.

Yeremya 30:17 Çünkü sana şifa getireceğim ve yaralarımı iyileştireceğim, diyor HaŞem, çünkü sana kovulmuş dediler, işte o Siyon, kimsenin aramadığı.

"Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o yüklendi; biz ise onu HaŞem tarafından vurulmuş ve ezilmiş saydık." Uluslar, İsrail'in acısını HaŞem tarafından reddedilmesinin kanıtı olarak

değerlendirmiştir. Son hükümde bu değerlendirmenin yanlış olduğu anlaşılr.

Bu tespit de ulusların başka bir yanılıgıdır. İsrail, ulusların iddia ettiğı gibi işlemediğı günahlar için cezalandırılmış olamaz. Peygamber Yehezkel'in bildirdiğı gibi:

"Ölecek olan günah işleyen kişidir. Oğul babasının suçundan sorumlu tutulamaz, baba da oğlunun suçundan sorumlu tutulamaz. Doğru kişi doğruluğunun, kötü kişi kötülüğünün karşılığını alacaktır" (Yehezkel 18:20).

Ya da Tora'nın belirttiğı gibi, "Babalar oğullar nedeniyle öldürülmeyecek ve oğullar babalar nedeniyle öldürülmeyecek. Herkes kendi günahı sonucu öldürülecektir" (Yasa'nın Tekrarı 24:16).

İsrail başka bir ulusun suçluluğunu hukuken taşıyamaz. Uluslar önce İsrail'i HaŞem tarafından reddedilmiş sayar, ardından sürgündeki acısını kendileri için kefaref olarak yorumlayarak ikinci bir yanılığa düşer. Metin, bu iki hükmün de uluslara ait olduğunu; nihai açıklamanın HaŞem tarafından 53:10-12'de verildiğini gösterir.

Bu yorum aynı zamanda bir önceki ayette açıklamasını sürdüren Mahari Kara'nın görüşüyle de tutarlıdır.

Hayvanın değerini belirleyen unsur maddi fiyatı veya gösterişi değil, Tora'da bildirilen tür, yaş ve fiziksel uygunluk şartlarıdır.

Yeremya 30:1-4 HaŞem, Yeremya'ya şöyle seslendi:

"İsrail'in Tanrısı HaŞem diyor ki, 'Sana bildirdiğim bütün sözleri bir kitaba yaz.

İşte halkım İsrail'i ve Yahuda'yı eski gönençlerine kavuşturacağım günler yaklaşıyor' diyor HaŞem, 'Onları atalarına verdiğim topraklara geri getireceğim, orayı yurt edinecekler' diyor HaŞem."

Yeremya 30'da HaŞem'in İsrail ve Yehuda için bildirdiğı hüküm, yaranın ağır olduğunu fakat sürgünün sonunda iyileşme ve dönüş sağlanacağını açıklar.

Bölüm, İsrail'in acısını HaŞem tarafından reddedilmenin değil, geçici ulusal cezanın ve ulusların ölçüsüz zulmünün sonucu olarak sunar.

(Yeremya 30. bölüm Hristiyan çevirisidir) Yeremya 30:7 Ah, ne korkunç gün.

Onun gibisi olmayacak.

Yakup soyu için sıkıntı dönemi olacak, Yine de sıkıntıdan kurtulacak.

Yeşaya 53:3

Yeşaya 53:4:

Yeşaya 53:5

Ama isyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi, esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerineydi ve onun bereleriyle biz iyileştik.

Yeşaya 53:6

Hepimiz koyun gibi yoldan saptık, her birimiz kendi yoluna döndük ve Tanrı hepimizin günahını onun üzerine yöneltti.

Yeşaya 53:7

Baskı gördü ve ezildi ama açmadı ağzını; kesime götürülen kuzu gibi, ve kırkacılarının önünde sessiz bir koyun gibi; ve ağzını açmadı.

Yeşaya 53:8

Baskıdan ve yargıdan alındı: ve onun neslini kim konuşacak? Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı: halkımın günahı yüzünden onlara bela gelmiştir.

Yeremya 30:8 “‘O gün’ diyor Her Şeye Egemen HaŞem, ‘Boyunlarındaki boyunduruğu kırarak, Bağlarını koparacağım.

Bundan böyle yabancılar onları Kendilerine köle etmeyecekler.

Yeremya 30:9 Onun yerine Tanrıları HaŞem’e Ve başlarına atayacağım kralları David’a Kulluk edecekler.

Yeremya 30:10 “‘Korkma, ey kulum Yakup, Yılma, ey İsrail’ diyor HaŞem.

‘Çünkü seni uzak yerlerden, Soyunu sürgün edildiği ülkeden kurtaracağım.

Yakup yine huzur ve güvenlik içinde olacak, Kimse onu korkutmayacak.

Yeremya 30:11 Çünkü ben seninleyim, Seni kurtaracağım’ diyor HaŞem.

'Seni aralarına dağıttığım bütün ulusları Tümüyle yok etsem de, Seni büsbütün yok etmeyecek, Adaletle yola getirecek, Hiç cezasız bırakmayacağım.'

Yeşaya 54:3

Çünkü sağa sola yayılacaksın, Soyundan gelenler ulusları mülk edinecek, İssiz kentlere yerleşecek.

Yeşaya 54:4

"Korkma, ayıplanmayacaksın, Utanma, aşağılanmayacaksın.

Unutacaksın gençliğinde yaşadığın utancı, Dulluk ayıbını artık anmayacaksın.

Yeşaya 54:5

Çünkü kocan, seni yaratandır.

O'nun adı Her Şeye Egemen HaŞem'dir, İsrail'in Kutsalı'dır seni kurtaran.

O'na bütün dünyanın Tanrısı denir."

Yeşaya 54:6

Yeşaya 54:7

'Bir an için seni terk ettim, Ama büyük sevecenlikle geri getireceğim.

Yeşaya 54:8

Yeremya 30:12 "HaŞem diyor ki, 'Senin yaran şifa bulmaz, Beren iyileşmez.

Yeremya 30:13 Davanı görecekt kimse yok, Yaran umarsız, şifa bulmaz.

Yeremya 30:14 Bütün oynaşların unuttu seni, Arayıp sormuyorlar.

Seni düşman vururcasına vurdum, Acımasızca cezalandırdım.

Çünkü suçun çok, Günahların sayısız.

Yeremya 30:15 Neden haykırıyorsun yarandan ötürü?

Yaran şifa bulmaz.

Suçlarının çokluğu ve sayısız günahın yüzünden Getirdim bunları başına.

Yeremya 30:16 Ama seni yiyenlerin hepsi yem olacak, Bütün düşmanların sürgüne gidecek.

Seni soyanlar soyulacak, Yağmalayanlar yağmalanacak.

Yeremya 30:17 Ama ben seni sağlığına kavuşturacak, Yaralarını iyileştireceğim' diyor HaŞem, 'Çünkü Siyon itilmiş, Onu arayan soran yok diyorlar.' Yeremya 30:18 "HaŞem diyor ki, 'Yakup'un çadırlarını eski gönencine kavuşturacağım, Konutlarına acıyacağım.

Yeruşalayim höyük üzerinde yeniden kurulacak, Saray kendi yerinde duracak.

Yeremya 30:19 Oralardan şükran ve sevinç sesleri duyulacak.

Sayılarını çoğaltacağım, azalmayacaklar, Onları onurlandıracağım, küçümsenmeyecekler.

Yeremya 30:20 Çocukları eskisi gibi olacak, Toplulukları önümde sağlam duracak; Onlara baskı yapanların hepsini cezalandıracağım.

Yeşaya 53:10

Yeşaya 53:11

Ruhunun emeğinden göreceği ile tatmin olacak.

Dürüst kulum birçoklarını bilgisiyle aklayacak ve onların günahlarını o taşıdı.

Yeşaya 53:12

Yeremya 30:21 Önderleri kendilerinden biri olacak, Yöneticileri kendi aralarından çıkacak.

Onu kendime yaklaştıracığım, Bana yaklaşıacak.

Kim canı pahasına yaklaşabilir bana?' diyor HaŞem.

Yeremya 30:22 "‘Böylece siz benim halkım olacaksınız, Ben de sizin Tanrınız olacağım.’ Yeremya 30:23 İşte HaŞem'in fırtınası öfkeyle kopacak, Şiddetli kasırgası kötülerin başında patlayacak.

Yeremya 30:24 Aklının tasarladığını tümüyle yapana dek, HaŞem'in kızgın öfkesi dinmeyecek.

Son günlerde bunu anlayacaksınız. "

Yeşaya 54:14

Doğrulukla güçlenecek, Baskıdan uzak olacak, korkmayacaksın.

Dehşet senden uzak kalacak, sana yaklaşmayacak.

Yeşaya 54:15

Sana saldıran olursa, benden olmadığını bil.

Sana saldıran herkes önünde yenilgiye uğrayacak.

Yeşaya 53:16

“İşte, kor halindeki ateşi üfleyen, Amaca uygun silah yapan demirciyi ben yarattım.

Yok etsin diye yıkıcıyı da ben yarattım.

Yeşaya 53:17

Ama sana karşı yapılan hiçbir silah işe yaramayacak, Mahkemede seni suçlayan her dili Suçlu çıkaracaksın.

Yeşaya 54:17’de şu hüküm verilir:

“Bu, HaŞem’in kullarının mirasıdır; onların doğruluğu Bendendir” demektedir HaŞem.

53:5

Bu ayet de iki kısımdan oluşur:

Ama isyanlarımız yüzünden (için) o yaralandı, günahlarımız yüzünden (için) o ezildi, 2. Esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerineydi ve onun bereleriyle biz iyileştik.

İlk kısımda, ulusların İsrail'in neden bu acıları çektiğine dair iki görüşü vardır. Ulusların birinci bakış açısına bakıldığında, uluslar hala İsrail'in neden acı çektiğini anlayamamışlardır; kendilerinin yerine Kul İsrail'in acı çektiğini düşünmektedirler. Bu durumda şöyle okuyoruz: *“Ama isyanlarımız için o yaralandı, günahlarımız için o ezildi.”*

Ulusların ikinci bakış açısına göre, İsrail'in çektiği acının nedeni bizim (ulusların) günahkar davranışlarımızın sonucu olduğudur. Bu durumda şöyle okuyoruz: *“Ama isyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi.”* Bu görüş, uluslar günah işledikleri ve böyle yaparak İsrail'in acı çekmesine neden oldukları anlamına gelir.

Ulusların ilk açıklamasına göre, Kul İsrail'in varlığı ve çalışmaları uluslara fiziksel ve ruhsal esenlik sağlamış, onları daha ağır yaralardan korumuştur: *“Esenliğimiz için terbiye onun üzerineydi ve onun bereleriyle biz iyileştik.”* Sürgün şartlarına rağmen birçok Yahudi, yaşadığı ülkede ticaret, siyaset ve bilim alanlarında önemli konumlara gelmiş ve bulunduğu topluma katkı sağlamıştır.

İkinci bakış açısına göre, ikinci kısım ulusların niyetlerini yansıtır.

İsrail'in acı çekmesine neden olarak barışa kavuşacaklarını ve Tanrı'nın öfkesini çekmekten kurtulacaklarını sanmaktadırlar. *"Esenliğimiz için terbiye onun üzerineydi ve onun bereleriyle biz iyileştik."* Örneğin, iddia edilen Tora'yı tahrif eden, ona eklemeler yapan, Tanrı'nın lanetlediği bir topluluğa düşmanlık ederek ya da Yahudilerin kendi kitaplarındaki iddia edilen peygamberlikleri göremeyip, *"kalpleri örtülü"* olduğu için tanrı- insanı reddedip, öldürdükleri iddiasıyla onları topraklarından kovan (1492'de İspanya, 1933-45 Almanya ve yüzyıllar boyunca diğer birçok ülkede) ulusların görüşü budur.

Yeremya 30:8-13 O gün' diyor Her Şeye Egemen HaŞem, 'Boyunlarındaki boyunduruğu kıracak, Bağlarını koparacağım. Bundan böyle yabancılar onları Kendilerine köle etmeyecekler. Onun yerine Tanrıları HaŞem'e Ve başlarına atayacağım kralları David'a Kulluk edecekler.

"'Korkma, EY KULUM YAKUP Yılma, EY İSRAEL' diyor HaŞem. 'Çünkü seni uzak yerlerden, SOYUNU sürgün edildiği ülkeden KURTARACAĞIM. Yakup yine huzur ve güvenlik içinde olacak, Kimse onu korkutmayacak. Çünkü ben seninleyim, Seni kurtaracağım' diyor HaŞem. 'Seni aralarına dağıttığım bütün ulusları tümüyle yok etsem de, Seni büsbütün yok etmeyecek, adaletle yola getirecek, Hiç cezasız bırakmayacağım.' 'HaŞem diyor ki, 'SENİN YARAN ŞİFA BULMAZ, BEREN İYİLEŞMEZ.

"Davayı görecekt kimse yok; yaran umarsız, şifa bulmaz."

Kulun yüceltilmesiyle, krallar sonunda, Tanrı'nın tüm insanlığı yönelttiği nihai amacın, kendi tapındıklarının yüceltmek olmadığını, İsrail'in Tanrı'ya olan bağlılığının yüceltilmesi olduğunu, tarihin sonunda Son Günler'de anlayacaklardır. Diğer uluslar, Tanrısal sandıkları şeylerin çoğunun Tanrı'nın planına doğrudan karşı olduğunu anlayacaklardır. Ve Kulun faaliyetlerinin baştan beri Tanrı'yı memnun ettiğini anlayacaklardır. Diğer uluslar, sahip oldukları herhangi bir nimetin, Kul ile olan birliktelikleri nedeniyle olduğunu kabul edeceklerdir. Kulun geçirmesi gereken arınma süreci, kendi yararından çok insanlığın genel yararına olduğunu sonunda anlayacaklardır.

Bu ayetin son cümlesindeki *"onun bereleriyle biz iyileştik"* sözü, Kul yüceltildiğinde ulusların onun doğruluğunu ve tarih boyunca

kendilerine sağladığı yararı kavrayacaklarını anlatır. Uluslar aynı zamanda Kulun kendi doğruluğu yüzünden değil, onların zulmü yüzünden acıya uğradığını kabul edeceklerdir.

Bu ayet, dünya liderlerinin, Yahudilerin çektiği acıların, Yahudilerin inatçı, kör, kalpleri perdeli olması nedeniyle değil, “*bizim suçlarımız*” nedeniyle, yani ahlaksız Yahudi nefretinin doğrudan bir sonucu olarak meydana geldiğini nasıl itiraf ettiklerini anlatır.

Yeşaya 53:5'teki edat “*için*” değil, “*yüzünden*” anlamı verir: “*İsyanlarımız yüzünden yaralandı, günahlarımız yüzünden ezildi.*” Cümle, Kulun ulusların günahlarının tarihsel sonucu nedeniyle acı çektiğini bildirir; onların suçunu hukuken ödeyen bir kurban olduğunu söylemez.

Aslında, söz konusu Hristiyan iddiası, Tanrı'nın içtenlikle O'na dönen herkese bağışlamayı vaat ettiği şeklindeki temel Yahudi öğretisiyle doğrudan çelişir.

Dolayısıyla Maşiah'ın başkaları için kefaret etmesine gerek yoktur. Yeşaya 55:6-7, Yerehya 36:3, Yehezkel 18 ve 33. bölümler, Hoşea 14:1-3, Yunus 3:10, Özdeyişler 16:6, Daniel 4:24, 2 Tarihler 7:14.

Yeşaya 55:6-7

Kötü kişi kendi yolunu ve fesatçı kendi düşüncelerini bıraksın ve HaŞem'e dönsün ve ona merhamet eder ve Tanrı'mıza dönsün, çünkü bol bağışlar.

“Herkes kötü yolundan dönsün diye, onlara yapmayı düşündüğüm bütün kötülüğü Yehuda Evi belki iştir; ben de günahlarını ve suçlarını bağışlarım” (Yerehya 36:3).

Hoşea 14:1-3 Tanrın HaŞem'e dön, ey İsrail, Çünkü suçlarından ötürü tökezledin. Dualarla gidin, HaŞem'e dönün, O'na, “Bağışla bütün suçlarımızı” deyin, “Lütfet, kabul et bizi, boğalar yerine dudaklarımızın kurbanını sunalım.”

Yunus 3:10 Tanrı Ninovahlar'ın yaptıklarını, kötü yoldan döndüklerini görünce, onlara acıdı, yapacağını söylediği kötülükten vazgeçti.

Özdeyişler 16:6 Sevgi ve bağlılık suçları bağışlatır, HaŞem korkusu insanı kötülükten uzaklaştırır.

“Ey kral, öğüdüm seni hoşnut etsin: doğrulukla günahlarını, yoksullara merhamet ederek suçlarını ortadan kaldır; böylece esenliğin uzayabilir” (Daniel 4:24).

“Adımla çağrılan halkım alçakgönüllü davranır, dua eder, yüzümü arar ve kötü yollarından dönerse onları gökten işitecek, günahlarını bağışlayacak ve ülkelerini iyileştireceğim” (2 Tarihler 7:14).

Yeşaya 53:3 “Hor görüldü ve insanlar tarafından reddedildi, acı çeken bir adam, hastalığı bilen ve insanların yüzünü gizlediği biri olarak: hor görüldü ve biz ona itibar etmedik.”

Yeşaya 53:5: “Ama isyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi.”

Yeşaya 53:3 ve 53:5 ayetlerinde hor görülen, reddedilen, itibar edilmeyen ve ezilen öznenin kimliği ile bu eylemleri gerçekleştirenlerin kimliği, birkaç bölüm sonra Yeşaya tarafından yeniden açıklanır:

Yeşaya 60:10-15

YABANCILAR senin surlarını onaracak, KRALLARI SANA HİZMET EDECEK.

Öfkelendiğimde seni cezalandırdıysam da, Kabul ettiğimde sana merhamet göstereceğim.

Ayak bastığım yeri görkemli kılacağım.

“İsyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi.” Uluslar, İsrail’in kendileri için kurban edildiğini değil, kendi zulüm ve günahlarının İsrail’in bedeninde tarihsel yaralar meydana getirdiğini itiraf eder.

Abarbanel ayeti peşatıyla anlar: İsrail, ulusların günahları aracılığı ile ezildi.

Diğer uluslar şunu kabul eder: *“Bizim günahkarlığımız sonucunda onları dövdük, öldürdük, hapse attık ve onlara zulmettik.”*

Targum'a göre ayet günah ve cezadan bahsetmez. Aksine, günahlarımız tarafından kirletilen ve suçlarımız nedeniyle yok edilen Tapınağa atıfta bulunur. Maşiah ise onu yeniden inşa edecektir.

Diğer uluslar: “Ona verilen acı bizim yararımızaydı.” Dünya barış içinde yaşayabildi çünkü İsrail sürekli bir ceza ile yaşadı. Dünya ulusları ile İsrail arasında zıt bir ilişki vardır. İsrail sürgünde uluslar arasına dağılmanın acılarını çektiği sürece uluslar için barış olacak,

İsrail'in kurtuluşu ise uluslar için bir sıkıntı zamanı olacaktır. Bu ilişki, Rivka'nın Yaakov ve Esav'a hamile olduğu ve aralarındaki rekabetin daha anne karnında başladığı zaman önceden haber verilmişti. Gücün sürekli olarak bir hükümdarlıktan diğerine geçeceği söylenmişti: "Tanrı ona "Rahminde iki ulus var" dedi. "Karnından iki farklı hükümdarlık çıkacak. Güç sürekli olarak bir hükümdarlıktan diğerine geçecek. Ve büyük olan, küçüğüne hizmet edecek" (Yaratılış 25:23).

Megilla 6a'da bu iki gücün aynı anda üstün olamayacağı açıklanır. Biri ahlak ve adalet düzenini, diğeri özgürlüğün kötüyü kullanılmasını ve zorbalığı temsil eder; bu iki düzenin uzun süre birlikte egemen olması mümkün değildir.

53:6

Bu ayette, her ikisinin de aynı fikirde olduğu ve farklı bir bakış açısına sahip olduğu iki kısım bulunur:

Hepimiz koyun gibi yoldan saptık, her birimiz kendi yoluna döndük 2. Tanrı hepimizin günahını onun üzerine yöneltti.

Her iki açıklamada da *"Hepimiz koyun gibi yoldan saptık, her birimiz kendi yoluna döndük"* cümlesi, ulusların İsrail'in lanetlendiği ve ona zulmetmenin HaŞem'in isteği olduğu yönündeki yanlış hükmünü itiraf eder. Uluslar kendi yollarını izlemiş ve gerçek Tanrı bilgisinden uzaklaşmıştır.

İkinci kısım olan *"HaŞem hepimizin günahını onun üzerine yöneltti"* sözü iki biçimde açıklanır. İlk açıklama, HaŞem'in ulusların günahlarının yükünü İsrail'in üzerine getirdiğini ve İsrail'in uluslara yarar veya aklanma sağlamak için acı çektiğini ileri sürer. İkinci açıklama ise fiili *"günahlarımız onu buldu"* anlamında okur: HaŞem, ulusların günahkar eylemlerinin İsrail'e ulaşmasına ve İsrail üzerinde baskı meydana getirmesine izin vermiştir.

Kulun yüceltilmesiyle uluslar, HaŞem'e itaat ettiklerini düşünürken kendi yollarını izlediklerini kabul eder. HaŞem'in emretmediği inanç ve uygulamalar, İsrail'in tarihsel tanıklığı karşısında geçerliliğini yitirir. Hor görülen Kulun, Tanrı bilgisinin dünyaya taşınmasındaki aracı olduğu anlaşılır.

"Hepimiz koyun gibi yoldan saptık, her birimiz kendi yoluna döndük ve Tanrı hepimizin günahını ona vurdu." Diğer uluslar artık yanlışlıklarını anlamaktadır. Lidersiz koyunlar gibi doğrudan saptıklarını kabul ederler.

"Tanrı hepimizin günahını ona vurdu, verdi."

İsrail'e baskı uygulayan uluslar, tarih içinde HaŞem'in hükmünün araçları olarak kullanılabilir; ancak uyguladıkları ölçüsüz şiddetten kendileri sorumludur. Yeşaya 10:5 Asur'u HaŞem'in öfkесinin değneği olarak tanımlarken aynı bölüm Asur'un kibir ve zulmünü yargılar.

"Vay haline Asur, öfkemin değneği! Elindeki sopa benim gazabımdır" (Yeşaya 10:5).

"Ya HaŞem, Tanrım, Kutsal Olan'ım sen ezelden beri değil misin? Biz ölmeyeceğiz. Ya HaŞem, onları hüküm için takdir ettin ve Ey Güçlü Tanrı, onları ıslah için yerleştirdin (Habakkuk 1:12).

HaŞem'in tarihsel bir olaya izin vermesi, zulmeden kişinin ahlaki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Uluslar İsrail'e zulmetmeye zorlanmamış; şiddeti kendi iradeleriyle seçmişlerdir.

53:7

Yeşaya 53:7'deki koyun benzetmesi, Kulun savunmasız bırakılmasını ve ulusların gücü karşısında sesinin etkisizleştirilmesini anlatır.

Bar Kohba ayaklanmasının bastırılmasından modern döneme kadar Yahudi toplulukları farklı ülkelerde sürgün, zorla din değıştirme, yağma ve toplu öldürme politikalarına maruz kalmıştır. Bu uzun dönem boyunca siyasal ve askeri güçten yoksunluk, Kulun kesime götürülen ve kırkıcıların önünde sessiz kalan koyun olarak betimlenmesiyle tarihsel paralellik taşır.

Koyun benzetmesi, Kula zulmedenlerin onu insandan aşağı ve kullanılabilir bir varlık saydığını gösterir. Kulun savunması, hükmü ve şiddet araçlarını elinde tutan yönetimler karşısında sonuç doğuramamıştır; "ağzını açmadı" sözü bu zorunlu güçsüzlüğü ifade eder.

Kesim ve kırkım imgeleri iki ayrı zarar biçimini gösterir. Kesim fiziksel öldürmeyi, kırkım ise malın, emeğin ve toplumsal hakların sistemli biçimde alınmasını anlatır.

Tanah, çeşitli bağlamlarda, Yahudi halkına atıfta bulunarak “*kesime götürülen koyunlar*” tasvirini kullanır. Örneğin:

Mezmurlar 44:9-22 Ne var ki, reddettin bizi, aşağıladın, Artık ordularımızla savaşa çıkmıyorsun.

Düşman karşısında bizi gerilettin, Bizden tiksinenler bizi soydu.

Kasaplık koyuna çevirdin bizi, Ulusların arasına dağıttın.

Yok pahasına sattın halkını, Üstelik satıştan hiçbir şey kazanmadan.

Bizi komşularımızın yüzkarası, Çevremizdekilerin eğlencesi, alay konusu ettin.

Ulusların diline düşürdün bizi, Gülüyor halklar halimize.

Rezilliğim gün boyu karşımda, Utancımdan yerin dibine geçtim Hakaret ve sövgü duya, Öç almak isteyen düşman karşısında.

Hakaret ve sövgü duyan, düşman ve öç almak isteyenlerin karşısında kalan bizler utanca boğulduk.

Oysa sen bizi ezdin, ülkemizi çakalların uğrağı ettin, Üstümüzü koyu karanlıkla örttün.

Eğer Tanrımız'ın adını unutsaydık, Yabancı bir ilaha ellerimizi açsaydık, Tanrı bunu ortaya çıkarmaz mıydı?

Çünkü O yürekteki gizleri bilir.

Senin uğruna her gün öldürülüyoruz, Kasaplık koyun sayılıyor.

Mezmun 44 ile Yeşaya 53 aynı tarihsel unsurları bir araya getirir: İsrail'in uluslar arasına dağıtılması, aşağılanması, yağmalanması, alay konusu edilmesi ve kesilecek koyunlar gibi öldürülmesi. Her iki metinde de İsrail bu acılara rağmen HaŞem'e bağlılığını korur.

“Onun önünde bir fidan, çorak topraktan çıkan bir kök gibi büyüdü; biçimi ve güzelliği yoktu ki ona bakalım, arzulayacağımız bir görünümü bulunmuyordu” (Yeşaya 53:2).

“İnsanların yüzünü gizlediği biri olarak hor görüldü ve biz ona değer vermedik” (Yeşaya 53:3).

“Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o yükledi; fakat biz onu Tanrı tarafından eziyet görmüş, vurulmuş ve ezilmiş saydık” (Yeşaya 53:4).

“İsyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi; esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerindeydi ve onun bereleriyle biz iyileştik” (Yeşaya 53:5).

“Hepimiz koyun gibi yoldan saptık, her birimiz kendi yoluna döndü ve HaŞem hepimizin günahını onun üzerine yöneltti” (Yeşaya 53:6).

“Baskı gördü ve ezildi, fakat ağzını açmadı; kesime götürülen kuzu ve kırkıcılarının önünde sessiz duran koyun gibi ağzını açmadı” (Yeşaya 53:7).

“Baskıdan ve yargıdan alındı. Onun neslini kim anlatacaktır? Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı; halkın günahı yüzünden onlara bela geldi” (Yeşaya 53:8).

“Mezarı kötülerle birlikte, ölümlerinde zenginlerle birlikte kuruldu; şiddet uygulamadığı ve ağzında hile bulunmadığı halde” (Yeşaya 53:9).

Yeşaya 53:7, İsrail’in sürgünde uğradığı fiziksel şiddeti ve ekonomik sömürüyü aynı benzetme içinde birleştirir. Koyunun kesilmesi öldürülmeyi, kırılması ise mal ve emeğin alınmasını ifade eder.

“Tanrım HaŞem şöyle diyor: Kesime ayrılmış sürüyü güt. Sürüyü satın alanlar koyunları kesiyor, fakat cezalarını çekmiyor; koyunları satanlar da ‘HaŞem’e övgüler olsun, zengin oldum’ diyor. Çobanlar kendi sürülerine acımıyor” (Zeharya 11:4-5).

“Ülkede yaşayan halka artık acımayacağım; herkesi komşusunun ve kralının eline teslim edeceğim. Ülkeyi ezecekler, ben de halkı ellerinden kurtarmayacağım” (Zeharya 11:6).

“Bunun üzerine kesime ayrılmış sürünün, özellikle ezilenlerin çobanlığını üstlendim” (Zeharya 11:7).

“Baskı gördü ve ezildi” sözleri hem ekonomik baskıyı hem fiziksel şiddeti kapsar. Radak ve Abarbanel ilk fiili ekonomik sıkıştırma, ikinci fiili fiziksel eziyet olarak açıklar; Raşi ise ikinci ifadeyi alay ve aşağılanmayla ilişkilendirir.

Kırkım benzetmesi ekonomik yoksun bırakmayı, kesim benzetmesi ise fiziksel yok etmeyi anlatır. Her iki durumda da Kul, kendi hukuk ve savunma gücünden yoksun bırakılmıştır.

Sürgündeki İsrail’in sessizliği ahlaki onay değil, güçsüz bırakılma durumudur. Kulun doğruluğu, kendisine uygulanan zulmü durduracak siyasal ve hukuki araçlara sahip olmasını sağlamamıştır.

53:8

Yeşaya 53:8, Kulun baskı ve yargı yoluyla toplumdan çıkarılmasını, kuşaklarının yok olacağı düşüncesini ve ulusların kendi günahlarının İsrail üzerinde meydana getirdiği belayı kabul etmesini anlatır.

“Baskıdan ve yargıdan alındı. Onun neslini kim anlatacaktır? Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı; halkımın günahı yüzünden onlara bela geldi” (Yeşaya 53:8).

“Baskıdan ve yargıdan alındı; yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı” ifadesi, İsrail’in baskı, mahkeme kararları, sürgün ve ölüm deneyimini anlatır. *“Yaşam ülkesi”* İsrail Ülkesi için kullanılır; uluslar bu tarihsel sürecin gerçek anlamını ancak Kulun yüceltilmesiyle kavrar.

Mezmurlar 27:13 İman etmedim mi Yaşam ülkesindeki HaŞem’in iyiliklerine bakınca Mezmurlar 116:9 HaŞem’in önünde yürüyeceğim canlılar ülkesinde.

“Halkımın günahı yüzünden onlara bela geldi” ifadesi iki açıklamaya konu olmuştur. Birinci açıklamada uluslar, İsrail’in kendileri adına acı çektiğini düşünür. İkinci açıklamada ise ulusların günahları İsrail üzerinde bela meydana getirmiştir. Ayetin sonundaki לַמּוֹ (lamo, onlara) biçimi, tekil kişi olarak anlatılan Kulun çok sayıda bireyden oluşan İsrail olduğunu destekler.

Yeşaya 40-66 boyunca İsrail birçok kez tekil *“Kul”* adıyla tanımlanır.

Kula zulmedenler yalnız suçlu kişiler değil, ulusların hükümetleri, mahkemeleri ve dini kurumları olmuştur. Zulüm çoğu dönemde yasa, dini görev, siyasal güvenlik veya vatanseverlik diliyle meşrulaştırılmıştır.

Alternatif açıklamaya göre *“baskıdan ve yargıdan alındı”* sözü, İsrail’in kendi yönetim ve adalet düzeninden yoksun bırakılmasını anlatır.

“Onun neslini kim anlatacaktır?” sorusu, ulusların Kulun kuşaklarının sona erdiğini düşündüğünü ifade eder. İsrail’in devam eden kuşakları bu beklentiyi geçersiz kılar.

“*Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı*” sözü ölümü, sürgünü ve ortak yaşam alanından çıkarılmayı birlikte kapsar. İsrail, uluslar tarafından eşit insan topluluğu sayılmamış ve yaşadığı toplumların dışına itilmiştir.

Ulusların kralları, İsrail’in acısının kendi toplumlarının günahlarından kaynaklandığını kabul eder. Katolik yönetimler, Rus çarlığı ve Nazi yönetimi altında gerçekleştirilen sürgün, mal varlığına el koyma ve toplu öldürme uygulamaları, zulmün devlet ve kurum düzeni içinde yürütüldüğünü gösterir.

Eretz HaHayim (Yaşam Ülkesi) ifadesi, Tanah’taki kullanımında özellikle İsrail Ülkesi’yle ilişkilendirilir.

Bu nedenle “*Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı*” ifadesi yalnız ölüm olarak değil, İsrail’in ülkesinden sürülmesi olarak da okunur.

İsrail’in ülkesine dönüşü ve yeniden kurulması, ulusların yok olduğunu düşündükleri Kulun yüceltilmesine tanık olmaları anlamına gelir. Uluslar bu aşamada İsrail’e uyguladıkları zulmün kendi günahları olduğunu itiraf eder.

Ayetin sonundaki לָמוֹ (lamo, onlara) biçimi çoğul bir topluluğa gönderimde vardır. Mezmurlar 99:7’de aynı sözcük “*onlara konuştu*” anlamında topluluğu belirtir. Bu kullanım, Yeşaya 53’teki Kulun topluluk niteliğindeki İsrail olduğunu destekler.

Tutsaklık ve yargı sona erdiğinde İsrail’in devam eden kuşakları, ulusların önceki beklentilerini bozan tarihsel bir gerçeklik olarak ortaya çıkar.

Uluslar, İsrail’in kuşaklar boyunca uğradığı sıkıntılar ile kurtuluş dönemindeki yüceltilmesi arasındaki karşıtlık karşısında şaşkınlığa düşer.

“*Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı*” sözü, İsrail’in ülkesinden sürgün edilmesi biçiminde açıklanmıştır.

Radak, ifadeyi ulusların eski beklentisinin devamı olarak açıklar: Uluslar İsrail’in ülkesinden sonsuza kadar kaldırıldığını düşünmüş; kurtuluş gerçekleştiğinde bu hükmün yanlışlığını kabul etmişlerdir.

“*Halkımın günahı yüzünden onlara bela geldi*” açıklamasında her ulus, kendi günahkar toplumunun İsrail’e uygulanan belalardan

sorumlu olduğunu kabul eder. İsrail sürgünü kendi ulusal günahları nedeniyle yaşamış; fakat ulusların ölçüsüz zulmünü hak etmemiştir.

Yeşaya 53:8'deki “onlara” biçimi, bölümde tekil olarak kişileştirilen Kulun bir topluluk olduğunu açık hale getirir. Tekil anlatım İsrail'in tarihsel birliğini, çoğul biçim ise bu birliğin çok sayıdaki bireyden oluştuğunu gösterir.

53:9

Ve mezarı kötülerle birlikte kuruldu, ve ölümlerinde zenginlerle birlikte; şiddet uygulamadığı halde ve ağzında hile de yoktu.

Hristiyan çevirmenler bu ayette de çoğul ifadeyi gizleyerek tekil hale dönüştürmüşlerdir. במתיו (bemotav) kelimesi “ölümünde” demektir; “ölümünde” şeklinde tekil okunmamalıdır. Eğer ifade çoğul yapısıyla çevrilirse, buradaki kulun tek bir birey olmadığı daha açık görünür.

Her iki açıklama da ayeti İsrail'e bağlar. İsrail'i öldüren uluslar onu kötü saymış; oysa İsrail, kendisine uygulanan ölçüsüz zulmü hak etmemiştir.

Paro'ya sürgün kararını aşan zulmü nedeniyle sorumluluk yüklenmesi bu ayrımı gösterir. İsrail sürgünle cezalandırılmıştır; fakat uluslara ona zulmetme ve onu öldürme yetkisi verilmemiştir. Babil sürgününde olduğu gibi, sürgün edilenlerin kendi evlerinde güven içinde yaşamaları mümkündü.

Bu açıklama, önceki ayetlerde kurulan sürgün ile ölçüsüz zulüm ayrımıyla örtüşür.

Ulusların itirafı iki aşamayı içerir: Önce İsrail'in acısının kendilerine yarar sağladığını düşünmüşler; daha sonra barışçıl sürgün sınırını aşan şiddetin kendi günahlarından kaynaklandığını anlamışlardır.

Her iki aşama da İsrail'in Tanrı-insan kurbanı olarak günah borcu ödemesini değil, ulusların yanlış hükmünün ve tarihsel sorumluluğunun açığa çıkmasını anlatır.

Bu veriler, acı çeken Kulun sürgünde ulusların şiddetine maruz kalan ve sonunda HaŞem tarafından yüceltilen İsrail olduğunu gösterir.

Yeşaya 53:9, Kula yöneltilen suç ve hile ithamlarının gerçek olmadığını bildirir. Zulüm, Kulun suçlu olduğu kabulüyle hukuki ve dini bakımdan meşrulaştırılmış; ayet bu kabulü reddetmiştir.

Yahudilere yönelik katillik, yalancılık ve Tanrı düşmanlığı suçlamaları tarih boyunca şiddetin gerekçesi olarak kullanılmıştır. Yuhanna 8:44 bu suçlama dilini dini anlatının parçası haline getirmiştir.

Yuhanna anlatısı, Yahudileri iblise bağlı, katil ve yalancı olarak niteleyen ağır bir suçlamayı öğretisel düzeye taşır: *“Siz babanız İblis’tensiniz ve babanızın arzularını yerine getirmek istiyorsunuz. O başlangıçtan beri katildi. Gerçeğe bağlı kalmadı; çünkü onda gerçek yoktur. Yalan söylemesi doğaldır; çünkü o yalancıdır ve yalanın babasıdır”* (Yuhanna 8:44). Daha sonraki antisemitik metinler de bu suçlamaların tarihsel sürekliliğinden yararlanmışlardır.

Kul, bu suçlamalar altında HaŞem’e bağlılığını korumuştur.

İsrail’in sadık kişileri, ulusların putlarına ve dini taleplerine boyun eğmemenin ölüm, mal kaybı ve suçlu mezarına gömülme sonucunu doğurabileceğini bilmiş; buna rağmen bağlılıklarını sürdürmüşlerdir.

“Din değiştir veya öl” zorlaması karşısında inancını reddetmeyen Yahudiler, ayetteki *“ağzında hile yoktu”* ifadesiyle ilişkilendirilmiştir. Uygun gömülmeden yoksun bırakılmaları ve toplu mezarlara atılmaları da *“mezarı kötülerle birlikte kuruldu”* sözünün tarihsel açıklamasını oluşturur.

Varlıklı Yahudilerin mallarına el koymak amacıyla öldürülmesi, *“ölümlerinde zenginlerle birlikte”* ifadesinin bir başka tarihsel açıklamasıdır.

“Ve mezarı kötülerle birlikte kuruldu.” Yahudiler sürgün döneminde dinlerinden vazgeçmeye zorlanmış aksi halde öldürülmüşlerdir. Yahudiler ise inançlarından vazgeçip ölümden kurtulmak yerine, bir suçluymuş gibi ölüme teslim olmuşlardır.

Alternatif açıklamaya göre İsrail’in sadık kişileri, yaşayan HaŞem’i inkar etmek yerine kötülerin elinde öldürülmeyi ve onların mezarlarına gömülmeyi kabul etmişlerdir.

Bir başka açıklamada “*kötülerle birlikte*” sözü, sürgündeki yaşamın dayanılmaz hale gelmesi nedeniyle zalimlerle birlikte ölümü göze alan İsrail’i anlatır.

"Ve mezarı... kuruldu, ölümlerinde zenginlerle birlikte." Yahudilerin toplu biçimde öldürülmesi, birçok insanın birçok farklı şekilde öldürüldüğünü gösterir. Sıradan Yahudiler inançlarından vazgeçmek yerine adi suçlular gibi ölmeyi seçmiş, varlıklı Yahudiler de, mallarına el koymak için öldürülmüştür. Bu olayın tam karşılığı Naziler tarafından geçtiğimiz yüzyılda gerçekleştirilmiştir.

"Şiddet uygulamadığı halde ve ağzında hile de yoktu." Yahudiler, etrafindakilerin yaptığı gibi hırsızlık suçunu işlemek veya onlara yaranmak veya zulümden kaçınmak için sahte tanrılara aldatıcı bir şekilde bağlılık göstermek yerine, yöneticiler tarafından kendileri için hükmedilen ölümlerden herhangi birine boyun eğmiştir.

Bu ayetteki aynı ifade Peygamber Sefanya tarafından tekrar edilir:

Sefanya 3:13 "Orada sadece benim adıma sığınan uysal ve alçakgönüllüleri bırakacağım.

İsraellilerden geride kalanlar haksızlık etmeyecek, yalan söylemeyecek; ağızlarında hileli söz bulunmayacak. Tok karna yatacaklar ve onları korkutan olmayacak.

İsrail’in kalan sadık dürüstleri arasında ne haksızlık ne de hile olmadığını söyleyerek bu ayeti tekrarlar.

Targum, ayeti İsrail hakkında değil, günahkarlar hakkında yorumlar. Kötüleri Gehinnom'a ve bizden zorla alınan mallar ile zengin olanları ölüme (tam yok oluş) gönderecek, öyle ki, günah işleyenler artık var olmasın ve ağızlarında hile olmasın.

DÖRDÜNCÜ KISIM

HaŞem'in Hükmü: Yeşaya 53:10-12**HaŞem'in Nihai Hükmü ve Kulun Ödülü**

Yeşaya 52:13-53:12 boyunca aynı Kuldan söz edilir ve metin üç konuşma bölümüne ayrılır.

1. Yeşaya 52:13-53:12 boyunca söz konusu edilen Kul aynıdır. Metinde üç ayrı konuşma bölümü vardır.

2. Yeşaya 52:13-15'te HaŞem'in konuştuğu genel olarak kabul edilir.

3. Yeşaya 53:1-9'da konuşanın kimliği konusunda Yahudi ve Hristiyan yorumları ayrılır.

4. Yeşaya 53:10-12'de HaŞem'in hükmü, Yeşaya Peygamber aracılığıyla aktarılır.

Yeşaya 52:13-15, sonradan oluşturulmuş bölüm ayrımına göre 53. bölümde anlatılacaklara giriş niteliğindedir.

Yeşaya 53:1-9'daki konuşmacı ile Kulun kimliği, metnin açık bağlamsal işaretleriyle belirlenir.

Yeşaya 52:15, hayrete düşecek olanların uluslar ve onların kralları olduğunu bildirir.

Yeşaya 52:15'te şaşkınlığa düşenlerin uluslar ve krallar olarak belirtilmesi, Yeşaya 53:1-9'daki çoğul konuşmacının da uluslar olduğunu gösterir.

Yeşaya 40-66'da acı çeken ve sonunda yüceltilen özne İsrail'dir. Daniel 7'de kutsalların ulusların elinde ezilmesi ve sonunda egemenliği alması aynı tarihsel yapıyı pekiştirir.

Bu sonuçlara göre Yeşaya 52:13-53:12 dört konuşma birimi halinde okunabilir:

Yeşaya 52:13-53:12 dört konuşma biriminden oluşur: 52:13-15'te HaŞem Kul İsrail'in acısını ve yüceltilmesini ilan eder; 53:1-3'te uluslar bu ilanı geç kavrayışla karşılar; 53:4-9'da İsrail hakkındaki

yanlış hükümlerini itiraf eder; 53:10-12'de HaŞem acının anlamını ve Kulun ödülünü kesinleştirir.

Yeşaya 53:10-12'de konuşma ulusların itirafından HaŞem'in hükmüne geçer. Bu geçiş, Kulun acısının ulusların değerlendirmesiyle değil, HaŞem'in sürgün, teşuva ve kurtuluş düzeniyle açıklanmasını sağlar.

Dil bilgisi açısından Yeşaya 53:1-8, ağırlıklı olarak birinci çoğul şahısla kurulmuştur.

Yeşaya 53:10 ise üçüncü şahsa geçerek değerlendirmeyi HaŞem'in iradesine bağlar.

Bu nedenle 53:1-8, HaŞem'in doğrudan konuşması değil, önceki incelemede gösterildiği üzere ulusların sözleridir.

Yeşaya 53:9 da Kuldan üçüncü şahısla söz eder; ancak içerik bakımından 53:4-8'de anlatılan geçmiş acılara bağlıdır. Buna karşılık 53:10-12, Kulun gelecekteki ödülünü ve yüceltilmesini bildirir.

Bu nedenle 53:9, tema bakımından 53:1-8'e; 53:10-12 ise HaŞem'in hükmünü bildiren ayrı konuşma birimine aittir.

Bu veriler, 53:10-12'de Yeşaya Peygamberin HaŞem'in hükmünü aktardığını gösterir. Özellikle 53:12, HaŞem'in birinci şahısla verdiği hükmü doğrudan bildirir.

10-12'deki ve 4-8'deki görüşlerin farklılıkları da konuşan kişinin değiştiğini gösterir. Üçüncü bölümde bu ayetlerin her birini açıklarken bunlara dikkat çekeceğim.

Bir an için 10. ve 11. ayetlerde konuşan kişinin 1-9 ayetlerinde konuşan kişi ile aynı olduğunu varsayalım (12. ayet 1. şahısta konuştuğu ve Tanrı'nın görüşü olduğu için bu ayette konuşan kişi aynı kişi olamaz).

Bu, şu anlama gelecektir: 1-11 ayetleri Peygamber'in sözüdür, 1-9 veya 1-8 ayetlerinde ulusların görüşlerini aktarır. 10-11 veya 9-11 ayetlerinde de Tanrı'nın görüşünü aktarır.

Ulusların “*bildik*” sözü, 53:1’de daha önce bilmedikleri gerçeği öğrendiklerini bildiren ifadeyle ilişkilidir. Bununla birlikte bu görüş, bağlamın bütünü karşısında zayıf kalır.

Yeşaya 53:10-12, HaŞem’in Kul hakkındaki nihai hükmünü açıklar. Aşam ifadesi ayetin bütünü ve Tora’daki sınırlı kullanım alanı içinde değerlendirilmelidir.

Yeşaya 53:10-12, HaŞem’in Kul hakkındaki nihai hükmünü açıklar. Bölümün merkezindeki aşam ifadesi, ayetin tamamı ve Tora’daki kullanım alanı içinde değerlendirilmelidir.

Yeşaya 53:10-12’de konuşma ulusların itirafından HaŞem’in hükmüne geçer.

Yeşaya 53:10-12

53:10

Yeşaya 53:10’da HaŞem’in Kulun acısına ilişkin hükmü açıklanmaktadır.

Uluslar 53:4-9’da kendi suçlarını itiraf etmiş; 53:10’dan itibaren ise İsrail’in acısının antlaşma içindeki anlamı açıklanmıştır. Böylece tarihsel zulmün sorumluluğu uluslara, sürgünün teşuvaya yönelten işlevi ise HaŞem’in hükmüne bağlanır.

Yeşaya 53:10, HaŞem’in Kulun ezilmesine izin verdiğini bildirir. İsrail’in acısı, sürgün aracılığıyla arınma ve teşuvaya yönelme düzeni içinde açıklanır. Bu ilişki, babanın oğlunu terbiye etmesi benzetmesiyle ifade edilmiştir:

“Sizi ise HaŞem bizzat almış ve bugün olduğu gibi kendisine miras halk olmanız için demir potadan, Mısır’dan çıkarmıştır” (Yasa’nın Tekrarı 4:20).

“Bir insan oğlunu nasıl terbiye ederse Tanrın HaŞem’in de seni öyle terbiye ettiğini yüreğinde bilmelisin” (Yasa’nın Tekrarı 8:5).

“Oğlum, HaŞem’in terbiye edişini küçümseme ve O’nun azarlamasından usanma; çünkü HaŞem sevdiğini, oğlundan hoşnut olan baba gibi azarlar” (Özdeyişler 3:11-12).

“Yeryüzündeki bütün halklar arasından yalnız sizi tanıdım; bu nedenle bütün suçlarınızın hesabını soracağım” (Amos 3:2).

Sürgünün amacısına ulaşması, İsrail'in günahını tanınmasına ve HaŞem'e dönmesine bağlıdır. Yeşaya, Daniel, Ezra ve Nehemya doğru kişiler olarak kabul edilmelerine rağmen hem ulusun günahını hem kendi sorumluluklarını itiraf etmişlerdir.

Yeşaya 6:5

“Vay halime; çünkü susturuldum. Dudakları kirli bir adamım ve dudakları kirli bir halkın arasında yaşıyorum; buna rağmen gözlerim Kralı, Orduların HaŞem'ini gördü” (Yeşaya 6:5).

“Ben daha konuşup dua ederken, günahımı ve halkım İsrail'in günahını itiraf ediyor ve Tanrının kutsal dağı için HaŞem'e yakarıyordum” (Daniel 9:20).

“Ey Tanrım, yüzümü sana çevirmeye utanıyorum; çünkü suçlarımız başımızı aşmış ve günahımız göklere ulaşmıştır” (Ezra 9:6).

“İsrail halkının sana karşı işlediği günahları itiraf ediyorum; ben ve atalarım günah işledik” (Nehemya 1:6).

Yeşaya 53:10'da Kulun acısından sonra alacağı ödül açıklanır. Soyunu görmesi ve günlerinin uzaması, İsrail'in kuşaklar boyunca varlığını sürdürmesini anlatır. Yahudilere zulmeden imparatorluklar ve hareketler ortadan kalkmış; İsrail ise aynı duaları, Tora'yı ve tarihsel kimliği koruyarak varlığını devam ettirmiştir.

Kulun en büyük ödülü, HaŞem'in dünyadaki amacının onun aracılığıyla gerçekleşmesidir. Yeşaya 52:11'de İsrail'in sadık kesimi HaŞem'in araçlarını taşıyanlar olarak tanımlanmış; Tanrı bilgisinin dünyaya ulaştırılması bu göreve bağlanmıştır.

Yeşaya 53:10'daki temel tartışma, İbranice aşam kelimesinin “suç sunusu” anlamında kullanılmasıdır.

Levililer 26:14-45 ve Yasa'nın Tekrarı 28:15-68, İsrail'in sürgündeki acısını antlaşma ihlallerinin sonucu olarak açıklamaktadır. Bu bağlamda Kul, başkalarının günah borcunu ödeyen bir kurban değil, kendi ulusal günahlarının tarihsel sonucunu taşıyan İsrail'dir.

Tora iki karşıt yol bildirir: emirlerin yerine getirilmesi nimet, ülkeye yerleşme ve çoğalma; emirlerin terk edilmesi ise hastalık, siyasal yenilgi ve sürgün meydana getirir. Yeşaya 53:10'daki acı ve sonraki yüceltilme aynı antlaşma düzeni içinde yer alır.

Bu nedenle Yeşaya 53:10, Levililer 26 ve Yasa'nın Tekrarı 28 ile aynı neden-sonuç yapısını taşır.

“Ruhunu aşam olarak koyarsa” ifadesi, Tora'daki sınırlı suç sunusu düzeninden koparılarak evrensel insan kurbanı veya sınırsız kanla bağışlanma öğretisine dönüştürülemez.

Aşamın anlamı, Tora'da belirlenen sunu türü, suç kategorisi ve ibadet şartlarıyla açıklanır.

Tora'da günahla bağlantılı başlıca sunular hatat, aşam ve oladır. Hatat belirli istemsiz ihlaller ve toplumsal durumlar için, ola çeşitli ibadet ve adanma amaçlarıyla, aşam ise belirli kişisel ihlallerin kabulü ve telafisi için getirilir.

Aşamı diğer sunulardan ayıran temel unsur, belirli bir kişinin kendi ihlali nedeniyle getirilmesi ve bazı durumlarda itiraf ile maddi telafiyi zorunlu kılmasıdır.

Aşam sunusunun Tora'daki şartları şunlardır:

1. Sunu fiziksel kusuru bulunmayan belirli türden bir hayvandır (Levililer 5:15-16). 2. Tapınağın kutsal alanında kesilir ve kanı sunağa uygulanır (Levililer 7:2). 3. Yağlı kısımları sunakta yakılır, kalan bölümü kohenler tarafından yener (Levililer 7:3-7). Bu şartlar, bir insanın kelimenin gerçek anlamıyla aşam sunusu olamayacağını gösterir.

Hristiyan yorum, hayvan sunusundaki fiziksel kusursuzluğu insanın ahlaki günahsızlığına dönüştürür ve ardından bu niteliği Tanrı-insan öğretisine bağlar. Tora'daki tamim veya kusursuzluk şartı ise kurbanlık hayvanın bedensel uygunluğunu belirtir; insanın ahlaki mükemmelliğini tanımlamaz.

Aşam için getirilen koç, belirlenen fiziksel kusurlardan arınmış olmalıdır; en üstün, en değerli veya ahlaki bakımdan günahsız olma gibi bir şart yoktur.

Bu nedenle kurbanlık hayvanın fiziksel uygunluğu, Yeşaya 53'te günahsız bir insanın başkalarının yerine öldürüldüğü sonucunu doğurmaz.

Levililer 27, kutsal sayılan hayvanlarda *“en iyi olma”* şartının bulunmadığını iki düzenleme ile gösterir.

Hayvanların ondalığında sopanın altından geçen her onuncu hayvan kutsal sayılır; iyi ile kötü arasında seçim yapılmasına izin verilmez.

Aşamın geçerliliği hayvanın gösterişi veya üstün maddi değeriyle değil, Tora'da bildirilen tür ve fiziksel uygunluk şartlarıyla belirlenir.

“Bütün sığır ve davar ondalıklarında sopanın altından geçen her onuncu HaŞem’e kutsal olacaktır. İyi ile kötü arasında ayrım yapılmayacak ve biri diğerinin yerine konulmayacaktır” (Levililer 27:32-33).

“HaŞem’e sunu olarak getirilmeye uygun bir hayvan bağışlanırsa ondan verilen her şey kutsal olacaktır. İyi kötüyle veya kötü iyiyle değiştirilmeyecektir” (Levililer 27:9-10).

“Bağış, HaŞem’e sunu olarak getirilemeyen bir hayvan ise hayvan kohenin önüne getirilecek ve kohen ona iyi veya kötü oluşuna göre değer biçecektir” (Levililer 27:11-12).

Bu hükümler, kutsallığın “*en mükemmel hayvan*” seçimine bağlı olmadığını gösterir. Tora, fiziksel uygunluk ve belirlenmiş ibadet şartlarını esas alır.

Aşamın hatat ve oladan ayrılması, gönüllülüğten çok ihlalin türü, kişisel sorumluluk ve telafi yükümlülüğüyle ilgilidir.

Aşam belirli bir kişinin kendi ihlali için getirilir. Metsora'nın arınması (Levililer 14), nazirin yükümlülüğü (Çölde Sayım 6), kutsal mala karşı ihlal ve itiraf edilen suçlar (Levililer 5) bu kapsamdadır.

1 Samuel 6'da Peliştililer, işledikleri suçun ve meydana gelen zararın karşılığı olarak aşam göndermişlerdir. Buradaki kullanım da suçun fail tarafından kabul edilmesini ve telafi edilmesini ifade eder.

Hatat ve ola ise kohenlerin atanması, sunağın arındırılması, topluluğun istemsiz günahı ve genel ibadet gibi kişisel aşam düzeninden farklı durumlarda da getirilir (Çıkış 29:14-42; Levililer 4:3-21; Çölde Sayım 7).

Yeşaya 53:10, Kulun kendi suçunu kabul ederek aşam düzenine girmesi halinde ödüle ulaşacağını bildirir. Bu yapı, başkalarının günah borcunu ödeyen insan kurbanını değil, İsrail'in teşuva ve arınma sürecini anlatır.

Ayet dört unsurdan oluşur: HaŞem'in Kulun acısına izin vermesi, Kulun ruhunu aşam olarak koyması, soyunu görüp günlerinin uzaması ve HaŞem'in isteğinin onun eliyle başarıya ulaşması.

Bu dört unsurun bütünü İsrail'in sürgün, teşuva, kuşak devamlılığı ve gelecekteki yüceltilme düzeniyle örtüşür.

HaŞem'in acıya izin vermesi acının kendi başına amaç olduğu anlamına gelmez. Sürgün, günahın tanınmasına, teşuvaya ve sonunda antlaşma nimetlerinin yeniden kurulmasına yöneltilmiştir.

Levililer 26 ve Yasa'nın Tekrarı 28, İsrail'in Tora'dan uzaklaşmasının sürgünle sonuçlanacağını; aynı kitaplar teşuva sonrasında dönüş ve yeniden çoğalma gerçekleşeceğini bildirmektedir.

Yasa'nın Tekrarı 28:63, antlaşma hükümlerinin hem nimet hem sürgün cezasını HaŞem'in etkin hükmü içinde anlattığını gösterir:

"HaŞem size iyilik etmekten ve sizi çoğaltmaktan nasıl sevinç duyduysa, sizi ortadan kaldırmak ve yok etmekten de öyle sevinç duyacaktır; sahip olmak üzere girdiğiniz ülkeden sökülüp atılacaksınız" (Yasa'nın Tekrarı 28:63).

Ayet, sürgün hükmünün rastlantısal siyasal yenilgi değil, antlaşma ihlalinin tarihsel sonucu olduğunu ifade eder.

İsrail'in sürgün acısı Yeşaya 53:10'da aynı düzen içinde açıklanır. Acı, teşuva ve arınmayla sonuçlanması gereken tarihsel ceza unsurudur.

Levililer 26 ve Yasa'nın Tekrarı 28, sürgün cezasını hastalık ve bedensel acı diliyle de anlatmaktadır:

"Üzerinize dehşet, gözleri tüketen ve canı eriten verem ile hummayı göndereceğim" (Levililer 26:16). "HaŞem seni verem, humma, ateşli hastalık, kavurucu sıcaklık ve kuraklıkla vuracaktır" (Yasa'nın Tekrarı 28:22).

"Mısır'da korktuğun bütün hastalıkları yeniden üzerine getirecek ve bunlar sana yapışacaktır" (Yasa'nın Tekrarı 28:60).

"Bu Tora kitabında yazılı olmayan her hastalığı ve her darbeyi de yok oluncaya kadar üzerine gönderecektir" (Yasa'nın Tekrarı 28:61).

"HaŞem onun ezilmesini ve hastalanmasını istedi" ifadesi, Tora'da sürgün cezasıyla bağlantılı hastalık dilini kullanır. Cezanın amacı yok etmek değil, İsrail'i teşuvaya yöneltmektir.

Levililer 26 ve Yasa'nın Tekrarı 30, acının amacını günahın kabulü ve HaŞem'e dönüş olarak açıklamaktadır:

“Günahlarını, atalarının günahlarını ve bana karşı işledikleri ihaneti itiraf edeceklerdir” (Levililer 26:40).

“Onları düşmanlarının ülkesine getireceğim; fakat tıkanmış kalpleri boyun eğer ve günahlarının karşılığını kabul ederlerse antlaşmamı hatırlayacağım” (Levililer 26:41-42).

“Bütün bu kutsamalar ve lanetler başına geldiğinde bunları uluslar arasında yüreğine yerleştirecek ve sen çocuklarınla birlikte bütün kalbinle HaŞem'e döneceksin” (Yasa'nın Tekrarı 30:1-2).

“O zaman HaŞem sürgünlerini geri getirecek, sana merhamet edecek ve seni dağıttığı bütün halklardan yeniden toplayacaktır” (Yasa'nın Tekrarı 30:3).

Acının HaŞem tarafından istenmesinin nedeni, İsrail'in ulusal günahını tanıması ve teşuva etmesidir. Yazılı Tora'da günahın açıkça itiraf edilmesiyle doğrudan bağlanan sunu aşamadır:

“Bu suçlardan biri nedeniyle suçlu duruma düştüğünde işlediği günahı itiraf edecektir” (Levililer 5:5).

“Ruhunu aşam olarak koyarsa” sözü, İsrail'in sürgünün nedenini kabul etmesini, günahını itiraf etmesini ve HaŞem'e dönmesini anlatır. Bu teşuvanın sonucu bağışlanma, ülkeye dönüş, kuşakların çoğalması ve uzun yaşamdır.

“Sürgünlerin göklerin ucunda olsa bile Tanrın HaŞem seni oradan toplayacak ve alacaktır” (Yasa'nın Tekrarı 30:4).

“HaŞem seni atalarının miras aldığı ülkeye getirecek; orayı miras alacak, iyilik göreceksin ve atalarından daha çok çoğalacaksın” (Yasa'nın Tekrarı 30:5).

“HaŞem'i bütün kalbinle ve bütün canınla sevmen için HaŞem senin ve soyunun kalbini arındıracaktır; böylece yaşayacaksın” (Yasa'nın Tekrarı 30:6).

“HaŞem bütün bu lanetleri sana zulmeden ve senden nefret eden düşmanlarının üzerine yöneltecektir” (Yasa'nın Tekrarı 30:7).

“Sen HaŞem'e dönecek, O'nun sözünü dinleyecek ve bütün emirlerini yerine getireceksin; HaŞem de elinin işlerinde, çocuklarında, hayvanlarında ve toprağında sana bolluk verecektir” (Yasa'nın Tekrarı 30:8-9).

“Soyunu görecek ve günleri uzayacak” ifadesi, İsrail’in yok olmayacağını, kuşaklarının çoğalacağını ve gelecekte uzun yaşam nimetine ulaşacağını bildirir.

Yeşaya 65:20’de yüz yaşında ölen kişinin genç sayılacağı bildirilir. Bu uzun ömür vaadi, Yeşaya 53:10’daki “günleri uzayacak” cümlesinin İsrail’in gelecekteki yaşam ve kuşak devamlılığıyla ilişkisini gösterir.

Zeharya 14:16, ulusların gelecekte Yeruşalayim’e yönelmesini ve HaŞem’in krallığını tanımmasını bildirir:

"Yeruşalayim’e saldıran uluslardan sağ kalanların hepsi Her Şeye Egemen HaŞem olan Kral’a tapınmak ve Çardak Bayramı’nı kutlamak için yıldan yıla Yeruşalayim’e gidecekler."

Yeşaya 53:11, Kulun HaŞem’den aldığı ödülleri açıklamayı sürdürür.

Abarbanel’in başka bir açıklamasına göre ayet, önceki sözlerde ulusların dile getirdiği iddialara cevap verir. İsrail günah işlemiştir; ancak HaŞem onu yok etmeyi istememiş, denemeler aracılığıyla arınmasına ve gelecek kuşaklarla uzun yaşama ulaşmasına imkan vermiştir.

53:11

Ruhunun emeğinden göreceği ile tatmin olacak.

Dürüst kulum birçoklarını bilgisiyle aklayacak ve onların günahlarını o taşıdı.

Kul, Yasa’nın Tekrarı 30’da bildirilen ödüllere ulaşır. Aynı tema, sürgün sona erdikten sonra İsrail’e verilecek maddi ve manevi nimetleri anlatan Yeşaya 54’te sürdürülür.

İkinci kısım, Yeşaya’nın 2. bölümde söylediği gibi, dünyaya yayılacak olan Tanrı bilgisine atıfta vardır.

Yeşaya 2:2 HaŞem’in Tapınağı’nın kurulduğu dağ, son günlerde dağların en yücüsü, tepelerin en yükseği olacak. Oraya akın edecek ulusların hepsi.

2:3 Birçok halk gelecek, “Haydi, HaŞem’in Dağı’na, Yakup’un Tanrısı’nın Tapınağı’na çıkalım” diyecekler, “O bize kendi yolunu öğretsin, Biz de O’nun yolundan gidelim.”

Çünkü Tora Siyon'dan, HaŞem'in sözü Yerusalayim'den çıkacak.

Diğer uluslar, Yahudilerin onlara Tanrı'nın gerçek bilgisini öğretmeleri için İsrail'e geleceklerdir. Bu fikir, Tanah'ta birçok yerde vardır. Örneğin Yeşaya Peygamber, aynı 53:11 ayetinde söylediği gibi 60. bölümde şöyle aktarır:

Yeşaya 60:

1 “Kalk, parla; Çünkü Işığın gelmiştir, HaŞem'in yüceliği üzerine doğmuştur.

2 Dünyayı karanlık, halkları koyu karanlık örtüyor; Oysa HaŞem senin üzerine doğacak, Yüceliği üzerinde görünecek.

3 Uluslar senin Işığına, krallar üzerine doğan aydınlığa gelecek.

4 “Başını kaldır da çevrene bir bak, hepsi toplanmış sana geliyor. Oğulların uzaktan geliyor, kızların kucakta taşıyor.

5 Bunu görünce yüzün parlayacak, yüreğin heyecandan hızlı çarpacak; çünkü denizin zenginlikleri senin olacak, ulusların serveti sana akacak.

Yeşaya 60:5, Yeşaya 53:12'deki ulusların servetinin İsrail'e yönelmesi temasını taşır. İsrail'in “uluslara ışık” olarak tanımlanması aynı tarihsel görevin başka bir yönünü gösterir.

Sürgünün sonu geldiğinde, Tanrı'nın Sözü, Tora yayılacak ve insanlar doğruyu öğretmeleri için Yahudilere geleceklerdir.

Yeşaya Peygamber, İsrail'in başından beri gerçek Tanrı bilgisine sahip olduğunu ve Son Günler'de ulusların Tanrı'nın gerçek bilgisini öğretmeleri için İsrail'e geleceklerini, Işığı uluslara ulaştıracağını birçok yerde belirtir:

Yeşaya 42:6

Ben, HaŞem, seni doğrulukla çağırdım, elinden tutacak, seni koruyacağım. Seni halka antlaşma, uluslara ışık yapacağım.

Yeşaya 49:6

Seni uluslara ışık yapacağım. Öyle ki, kurtarışım yeryüzünün dört bucağına ulaşsın.

Yeşaya 60:3

Uluslar senin Işığına, krallar üzerine doğan aydınlığa gelecek.

Işık ise Tora'dır:

Özdeyişler 6:23 Çünkü mitsva (buyruk) bir kandil ve Tora ışıktır ve disiplin edici azarlamalar yaşam yoludur.

Zeharya Peygamber de şöyle der:

Zeharya 8. bölüm 20 Her Şeye Egemen HaŞem diyor ki, "Daha birçok halk, birçok kentte yaşayanlar gelecek.

21 Bir kentte yaşayanlar başka kente gidip, 'HaŞem'e yalvarmak, Her Şeye Egemen HaŞem'e yönelmek için hemen yola çıkalm. Ben de gideceğim' diyecekler.

22 Her Şeye Egemen HaŞem'e yönelmek, O'na yalvarmak için çok sayıda halkla birçok ulus Yeruslalayim'e gelecek."

23 Her Şeye Egemen HaŞem diyor ki, "O günlerde her dil ve ulustan on kişi bir Yahudi'nin eteğinden tutup, 'İzin verin, sizinle gidelim. Çünkü Tanrı'nın sizinle olduğunu duyduk' diyecekler."

Üçüncü bölüm tartışmalı sayılan bir kısımdır; oysa İbranice kullanım açıktır. Burada "taşımak" diye çevrilen כָּבַד kökü, saval ve ayetteki biçimiyle כָּבַד (yisbol), yalnız hukuki anlamda "günahı üzerine almak" demek değildir. Bağlama göre "katlanmak, yüklenmek, acıya dayanmak ve tahammül etmek" anlamlarına gelir.

Aynı kök Yeşaya 53:4'te de kullanılır.

Bu ifadenin anlamı açıktır.

Bunu, Paro'nun Mısır'daki İsrailoğullarına nasıl davrandığına benzetebiliriz. Tanrı, Avraam zamanında, soyunun köle olacağını kararlaştırmışsa da, onların Paronun elinden çektiği türden acıları çekmelerini buyurmamıştır. Paro yaptığı zulümlerin karşılığında cezalandırılmıştır. Aynı şekilde burada da İsrail'in ulusal günahı nedeniyle sürgünde olması gerekiyordu, ancak bu, İsrail'e zulmeden ulusların günahlarını haklı çıkarmaz ve çıkarmayacaktır.

Hristiyan yorumunda "taşımak" fiiline, günahın suçludan alınıp Tanrı-insan olarak tanımlanan bir kişiye aktarılması anlamı verilir. Tanah'taki kullanım bunu gerektirmez. Kendi günahlarının sonucunu sürgünde taşıyan Kulun, aynı zamanda başkalarının suçluluğunu ortadan kaldırdığı ileri sürülemez. "Onların günahlarını o taşıdı"

ifadesi; ulusların günahlarının meydana getirdiği acıya katlanmak, bu sonuçları yüklenmek ve tarihsel bedeli taşımak anlamındadır.

סבל (saval; ayetteki biçimiyle yisbol) kelimesinin Hristiyanların iddia ettiği gibi “*günahları üzerine almak, günahlıları aklamak, kefaret etmek*” anlamında değil; “*katlanmak, acıya dayanmak, tahammül etmek*” anlamında kullanıldığının açık kanıtı Ağıtlar 5:7 ayetinde görülür:

Yeşaya 53:11 ayetinde “*günahlarını o taşıdı*” olarak tercüme edilen kelimeler:

וְעוֹנֹתָם הוּא יִסְבֵּל - ve-avonotam hu yisbol: “*Onların günahlarını o taşıdı.*” Ağıtlar 5:7’deki paralel kullanım, “*taşımak*” fiilinin günahın tarihsel sonucuna katlanmak anlamında kullanılabildiğini gösterir.

וְאִנְחֵנו עוֹנוֹתֵיהֶם סָבְלוּ - ve-anahnu avonoteihem savalnu: “*Biz onların günahlarını taşıdık.*” Aynı kök burada da başkasının günahının doğurduğu sonuçlara katlanmayı anlatır; Hristiyan anlamda kefaret borcunun hukuken aktarılmasını değil.

Ağıtlar 5:7’de torunlar atalarının günahlarını bağışlatmaz ve kendilerini kurban olarak sunmaz. Atalarının eylemlerinin tarihsel sonuçlarına katlanır. Bu kullanım, “*günah taşımak*” ifadesinin suçun hukuki aktarımı değil, günahın meydana getirdiği yükün taşınması anlamına gelebildiğini gösterir.

Yeşaya Peygamber, Kulun çektiği acının karşılığı olarak yaşayacağı ödülü tarif etmeye bu ayette de devam eder. Kul, çektiği acı sonunda elde edilen iyiliği görecektir ve Tanrı’nın amacının kendi (Kulun) çektiği acılarla gerçekleştiğini bilerek tatmin olacaktır.

Kul, bilgisini birçok kişiyi dürüst, doğru kılmak için kullanacaktır. İsrail, yüreklerinde taşıdıkları Tora’yı (Yeşaya 51:7) uluslara öğretecektir.

Yeşaya 51:7

Ey sizler, doğru olanı bilenler, Tora’mı yüreğinde taşıyan halk, dinleyn beni.

İnsanların aşağılamalarından korkmayın, Yılmayın sövgülerinden Zeharya 8:23 O günlerde her dil ve ulustan on kişi bir Yahudi’nin

eteğinden tutup, “İzin verin, sizinle gidelim. Çünkü Tanrı’nın sizinle olduğunu duyduk” diyecekler.

Yeşaya 42:4

Yeryüzüne adalet getirmediğe zayıf düşmeyecek ve ezilmeyecek ve adalar O’nun Tora’sını bekleyecekler.

Ve yüceltilmeden sonra bile Kul, ulusların günahlarının sorumluluğunu üstlenecektir. İsrail, Tanrı’nın koenleri olmaya çağrılır:

Yeşaya 61:6

Sizlerse HaŞem’in koenleri, Tanrımız’ın görevlileri diye çağrılacaksınız.

Tapındaki koenler nasıl İsrail’in günahlarının sorumluluğunu taşıyorsa, İsrail de ulusların günahlarının sorumluluğunu taşıyır:

Çölde Sayım 18:1 “Tanrı, Aaron’a “Sen, yanında oğulların ve babanın ailesiyle [birlikte] Kutsal Mekan’ın günah [yükünü] taşıyacaksınız” demiştir. “Ayrıca sen ve oğulların Koenliğiniz’e bağlı günah [yükünü de] taşıyacaksınız.”

İnsanlara öğretmek ve onlara rehberlik etmek koenlerin sorumluluğundadır. İnsanlar başarısız olursa, koenler sorumlu tutulur:

Malaki 2:8 Fakat siz yoldan saptınız; ve çok adamları Tora’da tökezlettiniz.

Maşiah çağında, insanlığa öğretme sorumluluğu İsrail’in sadık dürüstlerinin omuzlarına yüklenecektir.

Bu ayet, Tanrı’nın Kulun nasıl “kitlelerin dürüst, doğru olmasını sağlayacağını” açıklar. Misyonerlerin kasten yanlış tercüme ettiği gibi “kendisini kabul eden birçoklarını aklayacak” ifadesi ayette yoktur. Kasten ayete eklemeler yapar ve kelimelerin anlamlarını amaçları doğrultusunda değiştirirler.

Yahudiler bunu hem uluslara örnek olarak (Yasa’nın Tekrarı 4:5-8, Zeharya 8:23) hem de uluslara Tanrı’nın Yasası’nı öğreterek (Yeşaya 2:3-4, Mika 4:2-3) sağlayacaktır. Yazılmış olduğu gibi “Çünkü sular denizi nasıl dolduruyorsa, Dünya da HaŞem’in bilgisiyle dolacaktır” (Yeşaya 11:9).

Kulun yüceltilmesiyle uluslar, HaŞem’e itaat ettiklerini düşünürken gerçekte kendi yollarını izlediklerini kabul eder. HaŞem’in emretmediği

inanç ve uygulamalar, İsrail'in tarihsel tanıklığı karşısında geçerliliğini yitirir.

[Tora'yı] Gözetin ve uygulayın, çünkü [diğer] halkların gözündeki bilgeliğiniz ve anlayışınızdır o. [Dünya ulusları] Tüm bu hükümleri duyup “*Bu büyük ulus şüphesiz bilge ve anlayış sahibi bir halktır*” diyecekler.

Zira kim, Kendisi'ne her seslenişimizde [yakınlık gösteren] Tanrımız HaŞem gibi kendisine yakın bir tanrısı olan büyük bir ulustur?

Ve kim, bugün önünüze sunduğum tüm bu Tora['dakiler] gibi adil hükümleri ve kanunları olan büyük bir ulustur?

Zeharya 8:23 “O günlerde her dil ve ulustan on kişi bir Yahudi'nin eteğinden tutup, ‘İzin verin, sizinle gidelim. Çünkü Tanrı'nın sizinle olduğunu duyduk’ diyecekler.”

Yeşaya 2:3-4

Birçok halk gelecek, “Haydi, HaŞem'in Dağı'na, Yakup'un Tanrısı'nın Tapınağı'na çıkalım” diyecekler, “O kendi yolunu öğretsin, Biz de O'nun yolundan gidelim.”

Çünkü Tora Siyon'dan, HaŞem'in Sözü Yerusalayim'den çıkacak.

HaŞem uluslar arasında yargıçlık edecek, Birçok halkın arasındaki anlaşmazlıkları çözecek.

İnsanlar kılıçlarını çekiçle dövüp saban demiri, Mızraklarını bağcı bıçağı yapacaklar.

Ulus ulusa kılıç kaldırmayacak, Savaş eğitimi yapmayacaklar artık.

Mika 4:2-3 Birçok ulus gelecek, “Haydi, HaŞem'in Dağı'na, Yakup'un Tanrısı'nın Tapınağı'na çıkalım” diyecekler, “O kendi yolunu öğretsin, Biz de O'nun yolundan gidelim.

Çünkü Tora Siyon'dan, HaŞem'in Sözü Yerusalayim'den çıkacak.”

HaŞem halklar arasında yargıçlık edecek, Uzaklardaki güçlü ulusların anlaşmazlıklarını çözecek.

Ulus ulusa kılıç kaldırmayacak, Savaş eğitimi yapmayacaklar artık.

"Ruhunun emeğinden göreceği ile tatmin olacak." Sadık dürüstler, kendi emeğinin neticesi ile tatmin olur ve zalimler gibi sahtekarlığa başvurmaz.

Alternatif açıklamaya göre, nefesine verilen sıkıntıların sonucunda doğruyu görececek ve tatmin olacaktır. Dağılmış olduğu ülkelerde çektiği çilelerden dolayı ödüllendirilecek ve ödülünün iyiliğinden tatmin olacaktır (Radak, İbn Ezra).

"Dürüst kulum birçoklarını bilgisiyle aklayacak." Son Kurtuluş zamanında, dünya Tanrı bilgisi ile dolacaktır. Bu bilgiyle, Tanrı'nın adil, dürüst Kulu İsrail, ulusları Tanrı'ya hizmet etmeleri için etkileyecektir.

Alternatif açıklamaya göre, İsrail, Tanrı'nın yolları hakkındaki bilgisi ile sadık dürüstleri aklayacak, böylece insanlar sürgündeki acılarının bu dünyada günahlarını cezalandırmak için tasarlandığını anlayacaklardır. Böylece Gelecek Dünya'daki ödülleri eksilmesin (Metzudos).

"ve onların günahlarını o taşıdı." İsrail'in taşıyacağı onların kötülükleridir. İsrail'in sadık dürüstleri, her zaman olduğu gibi, "kendini" suçlarına katlanacaktır. İsrail, ulusların günahlarının sonuçlarını taşıyacak, onlara katlanacaktır. Sonuçta İsrail'in doğruluğu dünyaya, uluslara, putperestlere de barış ve iyilik getirecektir.

Alternatif açıklamaya göre, İsrail, sürgün yıllarında maruz kaldığı haksızlıklara rağmen, dağıldıkları ülkelerde halka Tora'yı öğretecek, örnek olacak ve onlara adalet getirecektir (İbn Ezra, Abarbanel).

53:12

Yeşaya 53:12, 53:10-11'de açıklanan hükmü HaŞem'in kendi sözüyle doğrulamaktadır:

Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak; çünkü ruhunu ölüme döktü; ve günahkarlarla sayıldı; ve birçok kişinin günahını taşıdı ve günahkarlar için dua etti ve aracılık etti.

Bu ayetin altı bölümü vardır ve her birine bakar fayda vardır:

Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım 2. ve ganimeti (שלל) güçlülerle paylaşacak; 3. çünkü ruhunu ölüme döktü, 4. ve

günahkarlarla sayıldı 5. ve birçok kişinin günahını taşıdı 6. ve günahkarlar için dua etti ve aracılık etti.

Bu ayetteki ilk iki nokta genellikle göz ardı edilir, ancak Kulun İsrail olduğuna dair destekleyici kanıtlar sunar:

İsrail'in fiziksel varlığının artacağı birçok ayette, özellikle Yeşaya 40-66. bölümler arasında geçer. Ancak burada, bu fiziksel varlıkların doğal bir zenginlik artışı olarak değil, ganimet olarak geleceğini belirten belirli bir dil vardır.

Ancak, bu fikir yeni değildir. Bu varlıkların milletlerden alınan ve aslında İsrail'e iade edilen servetler olduğu belirtilen ayetler vardır:

Örneğin, Yeşaya 33 21 Heybetli HaŞem orada bizden yana olacak. Orası geniş ırmakların, çayların yeri olacak.

Bunların üzerinden ne kürekli tekneler, Ne de büyük gemiler geçecek.

22 Çünkü yargıcımız HaŞem'dir; Yasamızı koyan HaŞem'dir, Kralımız HaŞem'dir, bizi O kurtaracak.

23 Senin gemilerinin halatları gevşedi, Direklerinin dibini pekiştirmediler, Yelkenleri açmadılar. O zaman büyük ganimet (ללש) paylaşılacak, Topallar bile yağmaya katılacak.

24 Siyon'da oturan hiç kimse "Hastayım" demeyecek, Orada yaşayan halkın suçu bağışlanacak.

Sürgünden kurtuluş gerçekleştiğinde İsrail'in günahlarının bağışlanması ve ulusların servetinin İsrail'e yönelmesi aynı anlatı içinde yer alır. Zeharya 14 de sürgünün kesin sona erişinden önceki savaşların ardından bu dönüşümü anlatır.

Zeharya 14. bölümde aynı fikri okuyoruz:

Zeharya 14. bölüm 14:1. İşte HaŞem'in günü geliyor. Ey Yeruşalayim halkı, senden yağmalanan mal (ללש) gözlerinin önünde paylaşılacak.

14:14. Yahudalılar da Yeruşalayim'de savaştacak. Çevredeki bütün ulusların serveti, çok miktarda altın, gümüş, giysi toplanacak.

14:15. Düşman ordugahlarındaki bütün hayvanlar da -at, katır, deve, eşek- benzer bir belaya çarptırılacak.

14:16. Yeruslayim'e saldıran uluslardan sağ kalanların hepsi Her Şeye Egemen HaŞem olan Kral'a tapınmak ve Çardak Bayramı'nı kutlamak için yıldan yıla Yeruslayim'e gidecekler.

14:17 Yeryüzü halklarından hangisi Her Şeye Egemen HaŞem olan Kral'a tapınmak için Yeruslayim'e gitmezse, ülkesine yağmur yağmayacak.

Gog ve Magog savaşından sonraki aynı dönem Yehezkel 39'da da anlatılır:

Yehezkel 39. bölüm 39:9 'O zaman İsrail kentlerinde yaşayanlar dışarı çıkıp topladıkları silahları yakacaklar. Küçük büyük kalkanları, yayları, okları, sopaları, mızrakları ateşe atacaklar. Bunlarla yedi yıl ateş yakacaklar.

39:10 Kırdan odun toplamayacak, ormandan odun kesmeyecekler. Yakmak için silahları kullanacaklar. Mallarını yağmalayanları yağmalayacaklar - וישללו את שלליהם ובזזו את בזזיהם - ve kendilerini soyanları soyacaklar. Egemen HaŞem böyle diyor.

39:11 "'O gün Lut Gölü'nün doğusunda, Gezinler Deresi'nde Gog'a İsrail'de bilinen bir mezar yeri vereceğim. Gog'la bütün ordusu orada gömülecek. Oraya Hamon-Gog Vadisi adı verilecek. Oradan geçecek gezginlerin önü kesilecek.

Mika 4:13 HaŞem şöyle diyor: "Ey Siyon halkı, kalk ve harmanı döv.

Çünkü seni demir boynuzlu, tunç tırnaklı boğalar kadar güçlü kılacağım.

Yeşaya 41:15-16

"İşte, seni dişli, keskin, yepyeni bir harman düveni yaptım.

Harman edip ufalayacaksın dağları, Tepeleri samana çevireceksin.

Onları savurduğunda rüzgar alıp götürecektir, Darmadağın edecek hepsini kasırga.

Sense HaŞem'de sevinç bulacak, İsrail'in Kutsalı'yla övüneceksin.

Bu metinlerdeki ortak düşünce, Yeşaya 53:12'deki ödül ve yüceltilme düzeniyle aynıdır:

"Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak" hükmü, daha önce açıklanan üçüncü ve beşinci ifadenin sonucudur: "çünkü ruhunu ölüme döktü" ve "birçoklarının günahını taşıdı." Bu düşünceler önceki ayetlerde yer aldığı için yeni

değildir. İsrail, kendisine sürgünde zulmeden ulusların günahları yüzünden acı çekmiştir:

“Çünkü ruhunu ölüme döktü... ve birçoklarının günahını taşıdı” sözü ile dördüncü kısım olan “günahkarlarla sayıldı” ifadesi, Yeşaya 53:4'teki ulusların itirafıyla aynı düşünce örgüsüne aittir. Bu konu, ulusların İsrail'in çektiği acı hakkında söyledikleriyle HaŞem'in hükmü arasındaki ayırım üzerinden açıklanır.

Altıncı ve son ifade olan *“günahkarlar için dua etti ve aracılık etti”* ayrıca açıklanmalıdır.

Yeremya 29, sürgündeki Yahudilere yerleştikleri kentlerin esenliği için çalışmaları ve HaŞem'e dua etmeleri buyruğunu verir:

Yeremya 29. bölüm 5 “Evler yapıp içinde oturun, bahçe dikip ürününü yiyin.

6 Evlenin, oğullarınız, kızlarınız olsun; oğullarınızı, kızlarınızı evlendirin. Onların da oğulları, kızları olsun. Orada çoğalın, azalmayın.

7 Sizi sürmüş olduğum kentin esenliği için uğraşın. O kent için HaŞem'e dua edin.

Çünkü onun esenliği ile siz de esenlik bulursunuz.”

Yeşaya 53:12 ayetinin sonunda şu hüküm verilmişti: *“ve günahkarlar için dua etti ve aracılık etti.”*

İsrail'in, İsrail'e zulmeden, günah işleyen kötü uluslar için de dua etmesi gerekir.

“Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak.”

Büyükler ve güçlüler Gog, Magog ve Yeruşalayim'e saldırmak için birleşecek olan uluslara atıfta bulunur. Zeharya Peygamber onlar hakkında şunları belirtir:

Zeharya 14:14:

Yahudalılar da Yeruşalayim'de savaşacak. Çevredeki bütün ulusların serveti, çok miktarda altın, gümüş, giysi toplanacak.

“Çünkü ruhunu ölüme döktü.” İsrail, dağıldığı topraklarda hayatını kaybettiği için bu büyük ödülü hak etmektedir (Radak, Abarbanel).

"ve günahkarlarla sayıldı; ve birçoklarının günahını taşıdı." Sadık dürüstler, sanki kendileri kötüymüş gibi acı çektiler, çünkü ulusların günahlarının sonuçları taşıyorlardı, onlara katlanıyorlardı.

Alternatif açıklamaya göre, İsrail komşuları uluslar tarafından kendilerine karşı işlenen fiziksel günahlar için acı çekmiştir ve uluslar İsrail'i cezayı hak eden kötüler arasında saymıştır (Radak, Metzudos).

"ve günahkarlar için dua etti." Sürgündeki İsrail, yaşadıkları fiziksel acılara rağmen ev sahibi ulusların refahı için dua etmiştir. Yerehya Peygamber Yahudi sürgünlere şu öğüdü vermiştir:

Yerehya 29:7 "Sizi sürmüş olduğum kentin esenliği için uğraşın. O kent için HaŞem'e dua edin. Çünkü onun esenliği ile siz de esenlik bulursunuz."

Başka bir açıklamada sadık doğruların acısı, toplumun teşuvaya yönelmesine aracılık eder. Toplum, doğru kişilerin acısı karşısında kendi fiillerini sorgular, HaŞem'e döner ve bağışlanmaya yönelir. Burada suç aktarımı değil, ahlaki uyanış meydana gelir.

Yeşaya 53:12'nin unsurları, HaŞem'in İsrail'e ilişkin diğer vaatleriyle aynı tarihsel düzeni taşır.

HaŞem'in Kulun acısına ilişkin hükmü, Yeşaya 52:13-53:3'teki sürgün ve yüceltilme düzeniyle tam uyum gösterir.

Kul, ulusların elinde acı çeken ve sonunda maddi ve manevi refaha ulaştırılan İsrail'dir. Bu yapı yalnız Yeşaya 53'te değil, Tanah'ın sürgün ve kurtuluş bildirimlerinin tamamında vardır.

Yeşaya 53:10-12'de Kulun acısının ardından alacağı ödül açıklandıktan sonra Yeşaya 54'te Siyon'un çoğalması, yeniden kurulması ve kalıcı antlaşması bildirilmiştir.

Yeşaya 53:10-12 ile Yeşaya 54 arasındaki sıra, Kulun ödülü ile İsrail'in sürgün sonrası kurtuluşunun aynı anlatının iki parçası olduğunu gösterir.

Yakın bağlam, Yeşaya 53'ü tek bir bireyin ölüm ve diriliş öyküsüne değil, İsrail'in ulusal kurtuluşuna bağlar.

Yeşaya 54 ve 55. bölümlerde peygamber, sürgünden sonraki kurtuluş dönemini ve Yahudi halkının Siyon'a dönüşü sırasında söylenecek sevinç ezgisini şiirsel biçimde anlatmaktadır.

Yeruşalayim'e birdenbire sayısız çocuğun annesi kalan kısır ve terk edilmiş bir kadın gibi hitap eder.

Yeşaya 54:1

“Çocuk doğurmayan ey kısır kadın, Sevinç çığlıkları at; Ey doğum ağrısı nedir bilmeyen sen, Sevinçle haykır, bağır.

Çünkü terk edilmiş kadının, Evli kadından daha çok çocuğu olacaktır” diyor HaŞem.

Kutsal Şehir ve Kutsal Topraklar, uzun süre kendi çocuklarından yoksun kaldığı için hiç doğum yapmamış bir kadın gibi betimlenir.

İsrail toprakları, İkinci Tapınağın yıkılmasından 1948'de çağdaş İsrail Devleti'nin kurulmasına kadar başka yönetimlerin egemenliği altında kalmıştır. Eve dönüşün ve nihai kurtuluşun sevinci bu kadın imgesiyle anlatılır. Yeşaya 54, HaŞem'in sürgündeki halkı İsrail'e olan kalıcı bağlılığını vurgular. İsrail artık Yeşaya 53:3-9'da betimlenen hor görülmüş, yüz çevrilmiş ve ezilmiş Kul konumunda kalmayacaktır:

Yeşaya 54:4

Korkma, ayıplanmayacaksın, Utanma, aşağılanmayacaksın.

Unutacaksın gençliğinde yaşadığın utanıcı, Dulluk ayıbını artık anmayacaksın.

Yeşaya 54:6-8

Tanrın diyor ki, “HaŞem seni terk edilmiş, Ruhu kederli bir kadın, Genç yaşta evlenip sonra dışlanmış Bir kadın olarak çağırıyor:

‘Bir an için seni terk ettim, Ama büyük sevecenlikle geri getireceğim.

Bir anlık taşkın öfkeyle senden yüz çevirmiştim, Ama sonsuz sadakatle sana sevecenlik göstereceğim.”” Seni kurtaran HaŞem böyle diyor.

Yeşaya 53:10-12'deki hüküm, önceki kısımda aktarılan ulusların itirafını HaŞem'in nihai değerlendirmesiyle tamamlar.

BEŞİNCİ KISIM

İsrail Okumasına Yöneltilen İtirazlar

İtirazların Bütünlüklü Yanıtı

İtiraz 1: Tekil Zamirlerin Bireysel Bir Kulu Göstermesi

Bu itiraz, Yeşaya 53'ün yakın bağlamını ve Tanah'ın toplulukları tekil kişi biçiminde anlatma kullanımını göz ardı eder. Yeşaya 53:8 ve 53:9'daki iki kullanım dışında zamirlerin tekil olması doğrudur; ancak İsrail Tanah boyunca sık sık tekil biçimde kişileştirilir.

Örneğin Yeşaya 52:1-2 ayetlerinde İsrail'e “*Siyon, Yerusalayim, Tutsak Kız*” gibi tekil hallerde hitap edilir:

Yeşaya 52:1

Uyan, EY SİYON, uyan, kudretini kuşan.

“Ey Yerusalayim, kutsal kent, güzel giysilerini giy.”

Çünkü sünnetsizlerle murdarlar Kapılarından asla içeri girmeyecek artık.

Üzerindeki tozu silk.

Yeşaya 52:2

Kalk, EY YERUŞALİM, tahtına otur, Boynundaki zinciri çöz, EY SİYON, TUTSAK KIZ.

Örneğin Yeşaya 54:1 ayetinde İsrail'e “*kısır kadın*” olarak tekil halde hitap edilir:

Yeşaya 54:1

“Çocuk doğurmayan EY KISIR KADIN, Sevinç çılgınlıkları at; Ey doğum ağrısı nedir bilmeyen sen, Sevinçle haykır, bağır.

Çünkü terk edilmiş kadının, Evli kadından daha çok çocuğu olacaktır” diyor HaŞem.

Yeşaya 40-66. bölümler arasında İsrail'e, tüm Yakup soyuna tekil halde hitap edilir:

Yeşaya 41:8-9

Ama sen, EY KULUM İSRAEL, SEÇTİĞİM YAKUP SOYU, Dostum Avraam'ın torunları.

“Sizi dünyanın dört bucağından topladım, en uzak yerlerden çağırdım. Size, ‘Sen Kulumsun; seni seçtim ve reddetmedim’ dedim.”

Yeşaya 43:10

TANIKLARIM SİZLERSİNİZ” diyor HaŞem, “Seçtiğim KUL, SİZSİNİZ. Öyle ki beni tanıyıp bana güvenesiniz, Benim O olduğumu anlayasınız. Benden önce bir tanrı olmadı, Benden sonra da olmayacak.

Yeşaya 44:1-2

EY KULUM YAKUP SOYU, Seçtiğim İsrail halkı, dinle. Seni yaratan, rahimde sana biçim veren, Sana yardım edecek olan HaŞem şöyle diyor: ‘Korkma, EY KULUM YAKUP SOYU, Ey seçtiğim Yeşurun.

Yeşaya 44:21

EY YAKUP SOYU, EY İSRAEL, Söylediklerimi anımsayın, çünkü KULUMSUNUZ. Size ben biçim verdim, KULUMSUNUZ; Seni unutmam, EY İSRAEL.

Yeşaya 45:4

Sen beni tanımadığın halde KULUM YAKUP SOYU ve SEÇTİĞİM İSRAEL uğruna Seni adınla çağırıp onurlu bir unvan vereceğim.

Yeşaya 48:20

Babil'den çıkın, Kildaniler'den kaçın, Sevinç çılgınlıklarıyla ilan edin bunu, Haberini duyurun, dünyanın dört bucağına yayın. “HaŞem, KULU YAKUP SOYUNU kurtardı” deyin.

Yeşaya 52:4-5

Yeşaya 52:4-5'te İsrail tekil biçimde kişileştirilmiştir: HaŞem, halkının Mısır'a indiğini, Asur tarafından ezildiğini ve karşılıksız götürüldüğünü bildirir. Tekil ve çoğul dil aynı ulusal özne için birlikte kullanılır.

Yeşaya 62:2-4, 12: “Uluslar zaferini, bütün krallar görkemini görecek.”

“HaŞem’in kendi ağzıyla belirlediği yeni bir adla anılacaksın. HaŞem’in elinde güzellik tacı, Tanrının elinde krallık sarığı olacaksın. Artık sana ‘terk edilmiş’, ÷lkeneye ‘virane’ denmeyecek; sana ‘sevdiğim’, ÷lkeneye ‘evli’ denecek. Çünkü HaŞem seni sevmektedir ve ÷lken evli sayılacaktır.”

Dolayısıyla, bu itiraz geçersizdir.

İtiraz 2: Kulun Doğruluğu ile İsrail’in Günahı Arasındaki Görünür Çelişki

Hristiyanlar, Yeşaya 53’teki Kulun masum ve günahsız olduğunu ve dolayısıyla İsrail olamayacağını iddia eder. İsrail günahsız değildir, çünkü bildiğimiz gibi, İsrail’in sürgüne olmasının nedeni İsrail’in işlediği günahlardır.

İsrail masum, günahsız değildir.

Yeşaya 1:4 İsrail’in günahını açıkça bildirmektedir; ancak günah işlemiş olmak Kul kimliğini ortadan kaldırmamaktadır. Yeşaya 53:10’daki aşam, İsrail’in kendi günahını kabul ederek teşuvaya yönelmesiyle ilişkilidir. Aşam sunusunda ne korban hayvanının ahlaki günahsızlığı ne de sunuyu getiren kişinin kusursuzluğu şart koşulmaktadır.

İtiraza göre Kulun doğru, dürüst, masum ya da günahsız olması gerekir.

Bu iddia, Yeşaya 53:4-6’nın Kulun çektiği acının başkalarının günahları için olduğunu gösteren sözleriyle desteklenir.

Yeşaya 53:4-6 ulusların sözleridir. Konuşmacının uluslar olduğu, Yeşaya 52:15 ile 53:1 arasındaki bağlantıdan belirlenmektedir. Bu sözler, HaŞem’in Kulun acısına izin vermesindeki amacı önce kavrayamayan ulusların yanlış hükmünü yansıtmaktadır.

Hristiyanlar 53:9 ayetini de destek olarak sunmaya çalışsa da, bu ayet Kulun ulusların çektiği acılardan masum olduğuna işaret eder.

İsrail’in sürgünü Tora’da bildirilmiştir; ancak ulusların uyguladığı ölçüsüz zulüm sürgün hükmünün parçası değildir.

İtiraz 3: Günah İşleyen İsrail'in Doğru Olarak Adlandırılması

Tanah'ta günah işlemiş olduğu halde doğru veya masum olarak anılan birçok kişi vardır. Vaiz 7:20, hiçbir doğru kişinin bütünüyle günahsız olmadığını bildirir:

Vaiz 7:20 Çünkü yeryüzünde hep iyilik yapan, hiç günah işlemeyen (tsadik) doğru insan yoktur.

Tanah'ta doğru olarak anıldığı halde hayatının belirli dönemlerinde günah işlemiş birçok kişi vardır.

Yaratılış 26:5 Sırf baban Avraam, Sesim'e itaat ederek Emanetim'i, Emirlerim'i, Hükümlerim'i ve Kanunlarım'ı koruduğu için.

Çölde Sayım 14:24 Ancak kulum Kalev - yanında farklı bir ruh olup, Beni kalp bütünlüğüyle takip etmiş olmasının akabinde, onu gitmiş olduğu ülke'ye getireceğim ve soyu onu mülk edinecek.

1 Krallar 15:11 Ve Asa, atası David gibi HaŞem'in gözünde doğru olanı yapmıştır.

2 Krallar 22:2 Yoşiya, HaŞem'in gözünde doğru olanı yapmıştır. Sağa sola sapmadan atası David'in bütün yollarını izledi.

2 Tarihler 29:2 (Hizkiya) Atası David gibi, o da HaŞem'in gözünde doğru olanı yapmıştır.

Tanah'ta bir kişinin doğru sayılması için hiç günah işlememiş olması gerekmez. Doğruluk, günahın tanınması, teşuva ve HaŞem'e dönüşle birlikte değerlendirilir.

Şelomo Peygamber bu konuda şöyle der:

Özdeyişler 24:16 Çünkü doğru (tsadik) kişi yedi kez düşse yine kalkar, Ama kötüler felakette yıkılır.

Bilam'ın Çölde Sayım 23:21'deki sözleri, HaŞem'in İsrail'i uluslar arasında doğru ve sadık topluluk olarak değerlendirdiğini gösterir.

Çölde Sayım 23:21 "Kabahate bakmadı Yaakov'da, Ve günah görmedi İsrail'de.

Tanrısı HaŞem onunladır, Kral'ın dostluğu ondadır."

Tanrı, Yeşaya peygambere şöyle bildirir:

Yeşaya 60:21 “Halkının hepsi doğru “tsadikim” kişiler olacak; el emeğim, görkemimi göstermek için diktiğim fıdan, ülkeyi sonsuza dek mülk edinecek” Yeşaya Peygamber, 26:2 ayetinde de tüm İsrail ulusunu doğru “tsadik” olarak tanımlamaktadır:

Yeşaya 26:2 “Kapıları açın ki, inancını koruyan “tsadik” doğru ve sadık ulus girsin.”

Yeşaya, İsrail’i birkaç kez “tsadik”, yani doğru ve sadık ulus olarak tanımlar.

İtiraz 4: İsrail’in Kendi Günahını Taşınması

İtiraz, İsrail’in kendi günahları için acı çekemeyeceğini ileri sürer.

Hristiyan öğretisine göre, bir kişi teşuva ederek, kendi eylemleri ile kurtulması mümkün değildir:

Efesliler 2:8-9 İman yoluyla, lütufla kurtuldunuz. Bu sizin başarınız değil, Tanrı’nın armağanıdır. Kimsenin övünmemesi için iyi işlerin ödülü değildir.

Titus 3:5-6 Bunu doğrulukla yapılan işlerden dolayı değil, kendi merhametiyle, yeniden doğuş yıkamasıyla ve kurtarıcımız İsa Maşiah aracılığıyla üzerimize bol döktüğü Kutsal Ruh’un yenilemesiyle yapmıştır.

Galatyalılar 2:16 Bunun için biz de Yasa’nın gereklerini yaparak değil, Maşiah’a iman ederek aklanalım diye Maşiah İsa’ya iman ettik. Çünkü hiç kimse Yasa’nın gereklerini yaparak aklanmaz.

Tanah’ta insanın HaŞem’e doğrudan teşuva etmesi ve bağışlanması mümkündür. Bu düzen, aracı bir Tanrı-insanın zorunlu olduğu iddiasını geçersiz kılar.

Ancak Hristiyan öğretisi temel bir hataya sahiptir ve günah işleyenin, günahını ortadan kaldırmak için günahsız olması gereken başka birine ihtiyacı olduğuna inanırlar. Tora’ya göre bir kişi hırsızlık yaparsa, başkası değil, kendisi çaldığını geri ödemek zorundadır. Kurban getirmesi gerekse bile, hayvanı almak için parasını ödeyen günahı işleyen kişidir. Onu tapınağa kendisi getirmeli ve kendi günahlarını itiraf etmelidir. Bu işlerin hiçbirini onun için hiç kimse yapamaz. Her

günah işleyen kişi kendi teşuva ile aklanma sürecinde aktif olarak yer almalıdır. Bu dünyada herkes sadece kendi günahlarının sorumluluğunu taşır ve Gelecek Dünya'da kendi günahlarından dolayı yargılanacaktır.

İtiraz 5: Yeşaya 49:5'te Kulun İsrail'i Toplaması

Yeşaya 49:1-6'da Kulun Kimliği

Yeşaya 49:1 Ey adalar, iştin beni, uzaktaki halklar, iyi dinleyin. HaŞem beni ana rahmindeyken çağırdı, annemin karnındayken adımı koydu.

49:2 Ağzımı keskin kılıç yaptı, elinin gölgesinde gizledi beni. Beni keskin bir ok yaptı, Kendi ok kılıfına sakladı.

49:3 Bana, “Kulumsun, ey İsrail, Görkemimi senin aracılığıyla göstereceğim” dedi.

49:4 Ama ben, “Boşuna emek verdim” dedim, “Gücümü boş yere, bir hiç için tükettim.

HaŞem yine de hakkımı savunur, Tanrım yaptıklarımın karşılığını verir.”

49:5 Kulu olmam için, Yakup soyunu kendisine geri getirmem, İsrail'i önünde toplamam için rahimde beni biçimlendiren HaŞem şimdi şöyle diyor: -O'nun gözünde onurluyum, Tanrım bana güç kaynağı oldu. - 49:6 “Yakup'un oymaklarını canlandırmak, sağ kalan İsraililer'i geri getirmek için Kulum olman yeterli değil. Seni uluslara ışık yapacağım. Öyle ki, kurtarışım yeryüzünün dört bucağına ulaşsın.”

Tanah'ta peygamberler ana rahminde çağrılan, biçimlendirilen, ayrılan (isim verilen) kişiler olarak tarif edilir. Örneğin Yeremya 1:4-5 ayetinde Yeremya Peygamber, şöyle tanımlanır:

Yeremya 1:4-5 HaŞem, bana şöyle seslendi:

“Ana rahminde sana biçim vermeden önce tanıdım seni.

Doğmadan önce seni ayırdım, Uluslara peygamber atadım.”

Peygamberin ağzı (sözü) Tanrı'nın amacını gerçekleştirmek için kullandığı bir araçtır:

Yeremya 1:9-10 Sonra HaŞem elini uzatıp ağzıma dokundu, “İşte sözlerimi ağzına koydum” demiştir, “Bak, ulusların ve ülkelerin kökünden sökülmesi, yıkılıp yok olması, yerle bir edilmesi, kurulup dikilmesi için bugün sana yetki verdim.”

Yeremya 1:17 “Sen kalk, hazırlan! Sana buyuracağım her şeyi onlara söyle. Onlardan yılma! Yoksa onların önünde ben seni yıldırırım.”

Aynı biçimde, Yeremya Peygamber'i tarif eden sözler, Yeşaya 49'da Yeşaya Peygamber için kullanılır:

Yeşaya 49:1-6

Ey adalar, işitin beni, uzaktaki halklar, iyi dinleyin. HaŞem beni ana rahmindeyken çağırdı, annemin karnındayken adımları koydu. Ağzımı keskin kılıç yapmıştır, elinin gölgesinde gizledi beni. Beni keskin bir ok yapmıştır, Kendi ok kılıfına sakladı. Bana, “Kulumsun, ey İsrail, görkemimi senin aracılığıyla göstereceğim” demiştir. Ama ben, “Boşuna emek verdim” dedim, “Gücümü boş yere, bir hiç için tükettim. HaŞem yine de hakkımı savunur, Tanrım yaptıklarımın karşılığını verir.” Kulu olmam için, Yakup soyunu kendisine geri getirmem, İsrail'i önünde toplamam için Rahimde beni biçimlendiren HaŞem şöyle diyor: -O'nun gözünde onurluyum, Tanrım bana güç kaynağı olmuştur. - “Yakup'un oymaklarını canlandırmak, Sağ kalan İsraililer'i geri getirmek için Kulum olman yeterli değil. Seni uluslara ışık yapacağım. Öyle ki, kurtarışım yeryüzünün dört bucağına ulaşsın.”

Yeşaya peygamberin görevi öncelikle İsrail halkını Tanrı'ya geri döndürmektir.

Çünkü, öncelikle muhatabı kendi neslindeki Yahudilerdir. Ama, Tanah'taki tüm peygamberler gibi, Yeşaya peygamberin sözleri de belirli bir yer, dönem ve kuşak ile sınırlı değildir. Yeşaya, aynı zamanda Maşiah Dönemi ile ilgili mesajı da tüm insanlığa aktarır. Yeşaya peygamberin yaşadığı dönemde henüz 1. Tapınak yerindedir ama Yeşaya tüm insanlığa sonuçta ulaşılacak nihai dünya idealini tüm insanlığa aktarır. Bu ideal, bugün New York'taki Birleşmiş Milletler binasının yanındaki duvarda yer alır:

Ulus ulusa kılıç kaldırmayacak, savaş eğitimi yapmayacaklar artık.”

(Yeşaya 2:4)

Yeşaya'nın tüm insanlara hitap eden ideal dünya düzeni birçok ayette devam eder:

İnekle ayı birlikte otlayacak, Yavruları bir arada yatacak. Aslan sığır gibi saman yiyecek.

Emzikteki bebek kobra deliği üzerinde oynayacak, Sütten kesilmiş çocuk elini engerek kovuğuna sokacak.

Yeşaya 11:6-9***Sürgünler Geri Dönecek***

Yeremya 1:5'te uluslara peygamber olarak atanan Yeremya da Yeşaya gibi bir yandan İsrail'i teşuvaya çağırır, öte yandan Son Günler'de gerçekleşecek dünya idealini ve Maşiah Dönemi'ni bildirir. Yeremya 30-31 bunun açık örnekleridir.

Yeşaya 49'da 1-5. ayetlerde konuşan, adalardaki, uzaktaki halklara seslenen, uluslara ışık olarak atanan, tıpkı Yeremya Peygamber gibi bir yandan İsrail'i teşuvaya davet ederken aynı zamanda Son Günler'de erişilecek dünya idealini (küresel barış, Tanrı bilgisi vb.) Maşiah Dönemi'ni tarif eden Yeşaya Peygamber'dir.

49:1-5 ayetlerinde konuşanın Yeşaya olduğu açık olmakla birlikte, Kul yine “İsrail” olarak tanımlanır (49:3).

Kul İsrail aynı zamanda biçimlendirildiği zamandan beri çağrılır (49:1, 5).

İsrail'in biçimlendirilmesi ve o zamandan beri çağırılması sadece 49. bölümde değil, şu ayetlerde de vardır: 43:21; 44:2, 21, 24; 46:3.

Kul İsrail, “kılıç” ve bir “ok” olarak da tanımlanır (49:2).

Aynı şekilde, İsrail 52:11 ayetinde “*HaŞem'in teçhizatlarının taşıyıcıları*” olarak adlandırılır ve 41:15 ayetinde de “*harman düveni*” olarak tanımlanır ki dağları harman edip ufalayacak, tepeleri samana çevirecektir.

Kul, Tanrı'nın gölgesinde korunduğu gibi (49:2) İsrail de Tanrı'nın gölgesinde korunmuştur (51:16).

Kul, emeğinin boşa gitmesinden korktuğu gibi (49:4), İsrail de emeğinin boşa gitmesinden korkur (40:27).

Kul nasıl uluslara ışık getirecekse (49:6), İsrail de uluslara ışık getirecektir (60:3).

Ve 49. bölüm, İsrail'i teşvik etmek için söylenen bir dizi peygamberliğin ortasında yer alır (48:20 ile 49:14 ayetleri arasında).

Bir peygamberin görevi İsrail'i Tora'ya bağlı yaşamaya çağırmak ve bu konuda örnek olmaktır. Bir ulus olarak İsrail'in görevi de aynı tanıklığı uluslara taşımaktır.

“Uluslara ışık olma” görevi hem peygambere hem İsrail ulusuna verilmiştir. Bu görev, İsrail henüz Sinay'da Tora'yı almadan hemen önce şu sözlerle bildirilmiştir:

“Siz Benim için mamlehet kohanım (kohenler krallığı) ve kutsal bir ulus olmalısınız” (Mısır'dan Çıkış 19:6).

Bu ayet yalnız Aaron'un soyundan gelen Tapınak görevlilerini değil, bütün İsrail'i kutsal görev taşıyan bir topluluk olarak tanımlar.

Levi kabilesine mensup kohenlerin dışındaki kişilerin de görev anlamında *“kohen”* diye adlandırılmasına David'in oğulları örnek gösterilebilir. Yehuda kabilesinden olan David'in oğulları bu unvanla anılmıştır.

“Yehoyada oğlu Benaya Keretliler'le Peletliler'in komutanıydı. David'un oğullarıysa koendi (kohanim).”

2 Samuel 8:18

Tüm İsrail'in görevi, tanıklık ettiği Tanrı'nın Tora'sının ışığını uluslara ulaştırmaktır. Yeşaya peygamberin söylediği gibi:

Yeşaya 43:10

Hristiyan İncillerindeki anlatı dikkate alındığında İsa, yaşamı boyunca geniş kalabalıklar tarafından izlenmiş ve desteklenmiştir. Bu durum, Yeşaya 53:3'teki sürekli hor görülme ve genel reddedilmişlik tasviriyle uyuşmaz.

Yeşaya 41:8

“Ama sen, ey KULUM İSRAEL, SEÇTİĞİM YAKUP SOYU, Dostum Avraam'ın torunları!”

Avraam birçok sınavdan geçtiği halde Tanrı'nın emirlerini, hükümlerini ve kanunlarını korumuştur (Yaratılış 26:5). İsrail'in sadık artakalanı da çeşitli sınavlarla karşılaşacak, insanların elinde acı çekecek; fakat Tora'dan sapmayacaktır.

Sefanya Peygamber, İsrail'in sadık kalanlarını şöyle tarif eder:

“Orada sadece benim adıma sığınan uysal ve alçakgönüllüleri bırakacağım.

İsraellilerden geride kalanlar haksızlık etmeyecek, yalan söylemeyecek; ağzlarında hileli dil bulunmayacak. Tok karna yatacaklar ve onları korkutan olmayacak.

Sefanya 3:12-13

İsrail'in sadık artakalanı için kullanılan aynı ifade Yeşaya 53:9'da da yer alır:

“... şiddet uygulamadığı halde ve ağzında hile de yoktu.”

Yeşaya 53:9

Özetle İsrail'e yöneltilen teşvik, onun Tanrı'nın sözünü taşıyan peygamberlik göreviyle bağlantılıdır.

Bir peygamber Tanrı'nın sözünü taşıdığı gibi İsrail de Tanrı'nın sözünü taşır. Peygambere Tanrı sözünün gücü verildiği gibi İsrail'e de bu sözün kalıcılığı emanet edilmiştir: *“Ot kurur, çiçek solar; fakat Tanrımızın sözü sonsuza dek durur”* (Yeşaya 40:8).

Öncelikle Yeşaya Peygamber (sonra bir ulus olarak İsrail'in sadık dürüstleri) Tanrı'nın sadık Kulu olabilmek için kendisine verilen görevi yerine getirmeli ve İsrail'i teşuvaya, Tanrı'nın yoluna çevirmelidir. Ancak Yeşaya'nın görevi bununla sınırlı kalmayacaktır. Bugün, binlerce yıl sonra da tüm insanlığa ulaşılması gereken dünya idealini anlatır, insanlığa ilham verir, Tora'nın ışığını tüm dünyaya yaymaya devam eder. Küresel barış ve Tanrı bilgisi gibi ideallerin gerçekleşeceği Maşiah dönemi, tüm insanlığın kurtuluşu olacaktır.

Tanrı'nın Taşıyıcıları (Yeşaya 52:11) ve Tanrı Sözü

Peygamberin görevi, Tanrı'nın sözünü dünyaya aktarmaktır. Ancak peygamber taşıdığı söze bağlı olmayan sadece bir aktarım aracı değildir. Tanrı, Yeremya'ya şöyle der:

“Sonra HaŞem elini uzatıp ağzıma dokundu ve ‘İşte sözlerimi ağzına koydum’ dedi. ‘Bak, ulusların ve ülkelerin kökünden sökülmesi, yıkılıp yok olması, yerle bir edilmesi, kurulup dikilmesi için bugün sana yetki verdim.’”

Yeremya 1:9-10

Tanrı'nın sözü, Tanrı'nın dünyadaki amacını gerçekleştirir:

"Ağzından çıkan söz de öyle olacaktır. Bana boş dönmeyecek; isteğimi yerine getirecek ve yapması için onu gönderdiğim işi başaracaktır."

Yeşaya 55:11

Bu nedenle Tanrı'nın işi, O'nun sözünü dünyaya taşıyan peygamberin göreviyle ilişkilendirilir.

Peygambere Tanrı'nın sözü emanet edildiği ve onu bu dünyaya getirmesi emredildiği gibi, aynı durum İsrail için de böyledir. İsrail'e, Tanrı'nın sözü verilmiştir:

"Ben bildirdim, Ben kurtardım, Ben duyurdum; aranızdaki yabancı ilahlar değil. Tanıklarım sizsiniz" diyor HaŞem. "Tanrı Benim."

"Sözünü Yakup soyuna, kurallarını ve ilkelerini İsrail'e bildirir. Başka hiçbir ulus için bunu yapmadı; onlar O'nun ilkelerini bilmezler. HaŞem'e övgüler sunun!" (Mezmun 147:19-20).

İsrail, Tanrı'nın tanıkları olarak tanımlanır (Yeşaya 43:10; 44:8; 45:19).

"Bana gelince, onlarla yapacağım antlaşma şudur: Üzerindeki Ruhum ve ağzına koyduğum sözler şimdiden sonsuza dek senin, çocuklarının ve torunlarının ağzından düşmeyecek."

Yeşaya 59:21

"Sözlerimi ağzına koydum ve seni elimin gölgesiyle örttüm ki gökleri dikeyim, yerin temellerini atayım ve Siyon'a, 'Sen Benim halkımsın' diyeyim."

Yeşaya 51:16

Peki İsrail, Tanrı'nın mesajını taşıyarak Siyon'a nasıl *"Sen Benim halkımsın"* diyebilir?

İsrail ile Siyon aynı ulusal topluluğun farklı anlatım biçimleridir. İsrail'in kendi halkına mesaj taşınması, peygamberin veya sadık artakanın ulusun bütünü adına görev yapmasıyla açıklanır.

Yeşaya bu soruyu iki düzeyde cevaplandırır. Kitap boyunca İsrail'in içinde peygamberle ve HaŞem'in göreviyle daha yakın ilişkili sadık bir çekirdek bulunduğu gösterilir.

Yeşaya 8:11'de HaŞem, peygamberi halkın yolunda yürümemesi konusunda uyarır. Konuşma 8:11'de tekil biçimdedir; peygamberle birlikte aynı uyarıya bağlı sadık bir topluluğun bulunduğunu gösteren 8:12-13'te ise çoğul biçime geçer:

“Onların entrika dediği her şeye siz entrika demeyin; onların korktuğundan korkmayın, yılmayın. Her Şeye Egemen HaŞem'i kutsal sayın. Korkunuz ve yılmamız O'ndan olsun.”

Yeşaya 8:12-13

Peygamberin, ulusun geri kalanı yoldan çıktığında bile İsrail içindeki sadık toplulukla yakın ilişkisi açıktır. Peygamber bu sınırlı topluluğa şöyle seslenir:

“Aranızda HaŞem'den korkan, Kulu'nun sözünü dinleyen kim var?”
(Yeşaya 50:10).

İsrail'in sadıkları Tanrı'dan korkar ve peygambere itaat eder. Yeşaya 40, Tanrı'nın bir grup insanı İsrail'i teselli etmeleri için teşvik etmesiyle başlar:

“Avutun halkımı” diyor Tanrınız, “Avutun! Yeruslayim halkına dokunaklı sözler söyleyin. Angaryanın bittiğini, suçlarının cezasını ödediklerini, günahlarının cezasını HaŞem'in elinden iki katıyla aldıklarını ilan edin.”

(Yeşaya 40:1-2).

Bu çağrı, İsrail'in antlaşma kimliğinin sürgünde de sürdüğünü ve sadık kişilerin bu gerçeği halka ilan etmekle yükümlü olduğunu gösterir.

Bu ayetlerden, HaŞem'e sadık kişilere ulusun geri kalanına hala HaŞem'in halkı olduklarını ilan etme görevi verildiği anlaşılır.

Yeşaya, İsrail'in kendi kendisine mesaj iletmek üzere nasıl görevlendirilebileceğini anlamanın ikinci yolunu da sunar. İsrail, ölümlü bireylerden oluşan; fakat kuşaklar boyunca varlığını sürdüren tarihsel bir ulustur. İsrail'in görevi, geçmişten geleceğe bütün kuşakların birbirine bağlanmasıyla yerine getirilebilir.

Yeşaya'nın teselli bölümlerinde İsrail'in soyundan sık sık söz edilir (Yeşaya 43:5; 44:3; 54:3; 59:21; 61:9; 65:9, 23; 66:22). Her kuşak antlaşma kimliğini sonraki kuşağa aktarır.

İtiraz 6: İsrail'in Acısının Uluslarla İlişkisi

İsrail'in acısı, ulusların günah borcunu ödeyen bir kurbanın sonucu değildir.

Bu itiraz, İsrail'in ulusların günahları için acı çekmediği, onların kefareti ödemek amacıyla acı çekmediği anlamındaysa, bu durumda bu ifade doğrudur.

Üçüncü bölümde belirtildiği üzere, bu anlayış sadece bazı uluslar tarafından ifade edilen yanlış bir görüştür.

İsrail, kendi günahları nedeniyle sürgün yaşamıştır; fakat ulusların uyguladığı ölçüsüz zulüm HaŞem'in emri değildir. Sürgünün teşvaya yönelten bir ceza olması, Nazilerin veya başka zulmedici güçlerin HaŞem'in meşru aracı sayılmasını gerektirmez. Uluslar kendi iradeleriyle işledikleri şiddetten sorumludur.

İtiraz 7: Kulun Ölümü ve Halkın Günahı

Hristiyan yorumuna göre Kul ölür ve başkalarının kefareti ödemek için dirilir.

Yeşaya 53:1-9'daki konuşmacının İsrail olduğu varsayılırsa “*bizim günahlarımız*” sözü yalnız İsrail'i kapsayacaktır. Bu sonuç, İsa'nın bütün insanlık için öldüğü yönündeki Hristiyan iddiasıyla uyumsuz. Yeşaya 52:15'in açık bağlantısı konuşmacının uluslar olduğunu gösterir.

53:4 “Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o yükledi. Fakat biz onu HaŞem tarafından eziyet görmüş, vurulmuş ve ezilmiş saydık.”

53:5 “Fakat isyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi; esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerindeydi ve onun bereleriyle biz iyileştik.”

53:6 “Hepimiz koyun gibi yoldan saptık, her birimiz kendi yoluna döndük ve HaŞem hepimizin günahını onun üzerine yöneltti.”

Daha önce açıklandığı üzere Kul kendi günahları nedeniyle acı çekmiş ve ölüm diliyle anlatılmıştır. İsrail'in ulusların kefareti ödemek için acı çektiği düşüncesi ise bazı ulusların yanlış yorumudur.

Bölümde dirilişi bildiren bir ayet yoktur. Kulun ölüm diliyle anlatılmasına rağmen yaşamaya, soyunu görmeye ve ganimet almaya

devam etmesi, tek bir ölü bireyin dirilişinden çok kuşaklar boyunca öldürülen fakat varlığını sürdüren İsrail'le uyumludur.

“Senin uğruna her gün öldürülüyoruz, kasaplık koyun sayılıyor.”

Bir halkın üyeleri kuşaklar boyunca öldürülebilir, buna rağmen halk tarihsel varlığını sürdürebilir. Yeremya 31:35-37, İsrail'in kalıcılığını yaratılış düzeniyle ilişkilendirerek açıklar.

Yeremya 31:35-37 Gündüz ı ışık olsun diye güneşi sağlayan, Gece ı ışık olsun diye ayı, yıldızları düzene koyan, Dalgaları kükresin diye denizi kabartan HaŞem -O'nun adı Her Şeye Egemen HaŞem'dir- diyor ki, “Eğer kurulan bu düzen önümden kalkarsa, İsrail soyu sonsuza dek Önümde ulus olmaktan çıkar” diyor HaŞem.

HaŞem şöyle diyor:

“Gökler ölçülebilse, Dünyanın temelleri incelenip anlaşılabilse, İsrail soyunu bütün yaptıkları yüzünden Reddedirim” diyor HaŞem.

İtiraz 8: Şiddet ve Hile İfadelerinin İsrail'e Uygulanması

Yeşaya 53:9 ile çelişir.

Yeşaya 53:9, İsrail'in ulusların elinde çektiği acı ile hak ettiği ceza arasındaki farkı bildirir. Yeşaya 40 ve Zeharya 1, ulusların sürgün hükmünü aşan zulmü nedeniyle HaŞem'in öfkesine uğradığını açıklar:

Yeşaya 40:2

Yeruşalayim halkına dokunaklı sözler söyleyin. Angaryanın bittiğini, suçlarının cezasını ödediklerini, günahlarının cezasını HaŞem'in elinden iki katıyla aldıklarını ilan edin.

Zeharya 1. bölüm:

Tanrı'nın öfkeli olması, İsrail'in ulusların elinde çektiği acının Tanrı'nın isteği olmadığını gösterir.

İtiraz 9: Kulun Sessizliği

Hristiyan İncilleri İsa'nın son dönemine kadar geniş halk desteğine sahip olduğunu aktarır. Bu nedenle İsa'nın bütün toplum tarafından sessizce reddedildiği yönündeki okuma, aynı kaynakların anlatımıyla bağdaşmaz.

Yeşaya 53:7'deki sessizlik mutlak ve sözsüz kalma anlamına alınırsa Hristiyan İncili'ndeki İsa anlatısıyla uyuşmaz. İsa, yargılama

sırasında ve çarmıhta konuşmuş olarak aktarılır. Ayetin dili, İsrail'in baskı karşısındaki güçsüzlüğünü ve örgütlü karşılık veremeyişini anlatır.

İtiraz 10: HaŞem'in İsrail'in Acısını İstemesi

Bu ifade, Kulun suçlu sayılmasına rağmen şiddetten ve hileden uzak olduğunu bildirir.

Yeşaya 53:10, “*Ama HaŞem onun ezilmesini, hastalanmasını istedi*” der. Ayet, Kulun çektiği acının antlaşma hükmü içindeki yerini açıklar.

Tora, İsrail'in buyruklara eksiksiz uymaması halinde karşılaşacağı sonuçları Levililer 26 ve Yasa'nın Tekrarı 28'de ayrıntılı biçimde bildirir. Yasa'nın Tekrarı 28:63'te bu hüküm açıkça yer alır:

Yeşaya'nın hükmü bu antlaşma bağlamıyla uyumludur.

Yasa'nın Tekrarı 28:63:

Bu iki bölümde sürgün, yenilgi ve acı, hastalık diliyle de anlatılır.

Buna karşılık Tanah'ta HaŞem'in Maşiah'ın acısından sevinç duyduğunu veya Maşiah'ın acı çekmesini istediğini bildiren hiçbir ayet yoktur.

İtiraz 11: Yeşaya 53:8'deki “Halkım” İfadesi

“*Halkım*” ifadesi İsrail'i belirtir. Konuşmacının Yeşaya olduğu kabul edilse bile bu kullanım Kulun İsrail olmasına engel değildir; peygamber İsrail'den “*halkım*” diye söz edebilir.

İlk incelemede gösterildiği üzere, Yeşaya 52:13-15 ile 53:1-3 arasındaki kelime ve anlam paralellikleri, 53:1-9'daki konuşmacının 52:15'te sözü edilen uluslar olduğunu açıkça gösterir.

Yeşaya 52'nin son üç ayeti ile 53. bölümün ilk üç ayeti aynı kavramları tekrarlar. Yeşaya 52:13-15'te HaŞem, 53:1-3'te ise uluslar konuşur.

Yeşaya 53:1'de konuşmaya başlayan ses, 52:13-15'teki HaŞem'in sesinden farklıdır.

52:13 Bakın! Kulum başarılı olacak, yücecek, yükselecek ve çok yüceltilecek.

52:14 Birçokları sana bakıp şaşkına döndü: “Görünüşü bir adamdan, biçimi insanoğullarından öyle bozuldu ki.”

52:15 Öyle ki birçok ulusu şaşırtacak; onun yüzünden krallar ağızlarını kapatacaklar.

Çünkü kendilerine söylenmemiş olanı gördüler ve duymadıklarını kavradılar.

53:1 “Duymduğumuza kim inandı? Haşem'in kolu kime açığa çıktı?”

53:3 “İnsanlar tarafından küçümsendi ve reddedildi; acıları bilen ve hastalığı tanıyan bir kişiydi.

Yüzünü bizden gizleyen biri gibi küçümsendi ve ona değer vermedik.”

Yeşaya 52:13-15 ile 53:1-3 arasındaki kelime ve tema bağlantısı, konuşmacının uluslar olduğunu doğrulamaktadır.

Şaşkınlığa düşen özne diğer uluslardır. Bu durum bizi Yeşaya 53:1-9'daki konuşmacının uluslar olduğunu söylemeye zorlar. Bağlam dışına çıkıp, metin dışı varsayımlara başvurmamak veya ayetlerin söylediklerini inkar etmedikçe bu konuda metin başka bir sonuca izin vermez.

Hristiyan yorumunun konuşmacıyı İsrail olarak belirlemesi halinde Kulun acısının yalnız İsrail'e yarar sağladığı sonucu ortaya çıkar. Bu sonuç, İsa'nın bütün insanlık için öldüğü öğretisiyle uyumsuz.

İtiraz 12: Kulun Ölümü ve Gömülmesi

İsrail'in sürgündeki kuşakları ölmüş ve toplu olarak yok edilme tehlikesiyle karşılaşmıştır. Mezmur 44:23, bu ulusal ölüm dilinin Tanah içindeki açık örneklerinden biridir.

“Senin uğruna her gün öldürülüyoruz, kasaplık koyun sayılıyoruz.”

Metinde dirilişten söz edilmez. Acı çeken ve kuşakları öldürülen bir halkın varlığını sürdürmesi anlatılır; bu yapı tek bir kişinin ölüm ve diriliş anlatısıyla açıklanamaz.

İtiraz 13: “Doğru Kulum” İfadesi

Metin “birçoklarını bilgisiyle aklayacak” der; itiraz ise İsrail'in böyle bir “bilgiye” sahip olmadığını ileri sürer.

Bu da son derece anlamsız bir iddiadır. Yasa'nın Tekrarı 4:6 şöyle der:

Yasa'nın Tekrarı 4:6 Yeşaya 53:11 ayetindeki “*bilgi*” ile Tanrı'nın Tora'sının bilgisinin kastedildiği açıktır.

İtiraz 14: Yeşaya 53:1'deki Haber

Ayetteki söz “*duyduğumuza*”, yani “*haberimize*” anlamındadır. Buradaki haber peygamberlik mesajıdır; bu nedenle konuşan sesin Yeşaya Peygamber olduğu ileri sürülür.

Bu iddiadaki çeviri açık bir sahtekarlık içerir.

Yeşaya 53:1 ayetindeki İbranice kelime לִשְׁמַעְתֶּנּוּ (lišmuatenu), “*duyduğumuza, yani haberimize*” anlamına gelir.

Kelimenin kökü שמע (šema), “*duymak*” anlamına gelir.

Yeşaya 53:1'de konuşanlar, daha önce duymadıkları gerçeği kavrayanlardır. Yeşaya 52:15, şaşırarak, ağızlarını kapatacak ve kendilerine bildirilmemiş olanı görececek kişileri uluslar ve krallar olarak tanımlar:

İtiraz 15: “Yaşam Ülkesi” İfadesi

Ayetin ölüm anlamına da gelebileceği kabul edilebilir. Ancak İbranice עֵרֶץ חַיִּים (erets hayim) ifadesinin doğrudan karşılığı “*yaşayanların ülkesi*”dir; ifade İngilizcedeki “*the*” gibi ayrıca bir belirlilik ögesi içermez. Aynı söz Yehezkel 26:20'de de geçer:

“... ama yaşayan toprakta עֵרֶץ חַיִּים (erets hayim) güzellik bahşedeceğim.”

Yehezkel 26:30 ayeti açık biçimde uluslar arasındaki sürgünü ve İsrail topraklarını (eretz hayyim) ifade eder. Yeşaya 53:8 ayetinde konuşan da sürgüne gittikleri uluslardır.

İtiraz 16: Yeşaya 52:15'teki Yazeh Kelimesi

Yazeh kelimesi bazı çevirilerde “*serpmek*” anlamında verilmiş; bu tercih metnin bağlamına dayanmayan bir yorum üretmiştir.

Raşi ve başka yorumcular bu fiili “*serpmek*” anlamında değerlendirmiş ve sürgünün sonundaki savaşta ulusların kanının dökülmesiyle ilişkilendirmiştir.

Yeşaya 63:3 ile ilişkilendirir:

"Kanları giysilerime sıçradı ve bütün elbiselerimi kirlettim."

İtiraz 17: Yeşaya 53:8'deki Lamo Kelimesi

Lamo kelimesi çoğul değildir.

Lamo kelimesinin tekil kabul edilmesi dahi bölümün öznesini değiştirmez.

İsrail, Tanah boyunca sık sık tekil kişi biçiminde anlatılır. Bu kullanım, Yeşaya 53'teki tekil zamirlerin topluluk anlamını dışlamadığını gösterir.

Yeşaya 52:1

Uyan, EY SİYON, uyan, kudretini kuşan.

"Ey Yerusalayim, kutsal kent, güzel giysilerini giy."

Çünkü sünnetsizlerle murdarlar Kapılarından asla içeri girmeyecek artık.

Üzerindeki tozu silk.

Yeşaya 52:2

Kalk, EY YERUŞALİM, tahtına otur, Boynundaki zinciri çöz, EY SİYON, TUTSAK KIZ.

Yeşaya 54:1

Çünkü terk edilmiş kadının, Evli kadından daha çok çocuğu olacaktır" diyor HaŞem.

Çünkü, Tanah boyunca İsrail ulusundan tekil olarak söz edilir. Örneğin Yeşaya 41:8-9, Yeşaya 43:10, Yeşaya 44:1-2, Yeşaya 44:21, Yeşaya 45:4, Yeşaya 48:20 vb.

Bununla birlikte Yeşaya 53:8'deki lamo kelimesi çoğuldur ve “*onlara*” anlamına gelir. Bazı çevirilerde yalnızca daha akıcı duyulduğu için tekil biçimde çevrilmiştir.

Kral James çevirisi lamo kelimesini başka ayetlerde çoğul “*onlara*” biçiminde çevirmiş; Yeşaya 53:8'de ise bu çoğulluğu tekilleştirmiştir.

Yaratılış 9:26, Yasanın Tekrarı 32:35, Yasanın Tekrarı 33:2, Eyüp 6:19, Eyüp 14:21, Mezmurlar 2:4, Yeşaya 23:1, Yeşaya 16:4, Mezmurlar 88:8, Mezmurlar 119:165, Mezmurlar 78:24, Mezmurlar 44:4, Yeşaya 30:5, Yeşaya 44:7, Yeşaya 48:21, Ağıtlar 1:19, Habakkuk 2:7, Eyüp 24:17 Okuyucu tek kontrol etmelidir.

Kral James çevirisi, başka ayetlerde çoğul çevirdiği lamo kelimesini Yeşaya 53:8'de tekilleştirmiştir. Bu tercih İbranice biçimin doğal çoğulluğunu yansıtmaz.

Kral James çevirisinin aynı kelimeyi Yeşaya 48:21'de nasıl çevirdiği karşılaştırmayı açıklığa kavuşturur:

“Onlar için kayadan sular akıttı...” (Hristiyan Yeni Çeviri); “Onlar için kayadan sular akıttı...” (Hristiyan Kitab-ı Mukaddes Çevirisi).

İtiraz 18: Yeşaya 53:9'daki Bemotav Kelimesi

במתו (bemotav) kelimesi çoğuldur ve “ölümünde” anlamına gelir. Bu çoğul biçim, Kulun tek bir birey olarak okunmasını desteklemez.

Bu iddianın nedeni kelimenin aslında olduğu gibi “çoğul” olması ve “ölümleri” anlamına geldiğinin kabul edilmesi durumunda Hristiyanlar için yaratacağı sorunlardan kaçmaktır. Mezmur 44:23 ayeti de aynı fikri ifade eder ve çoğuldur:

“Senin uğruna her gün öldürülüyoruz, kasaplık koyun sayılıyoruz.”

İtiraz 19: Yeşaya 53:10'daki Zera Kelimesi

זֶרַע (zera) kelimesinin temel anlamı soy veya tohumdur. “Ruhsal çocuklar” ya da öğrenciler anlamı, ayetin doğal kullanımından değil sonraki yorum ihtiyacından çıkarılır.

Zera kelimesi Tanah'ta gerçek soy ve kuşak devamlılığı için kullanılır (Mezmurlar 22:31; Yeşaya 54:3). Kelimenin Yeşaya 53:10'da öğrenciler veya ruhsal takipçiler anlamına geldiğini gösteren bir kullanım yoktur.

Hristiyanlar, “tohumu görecektir” sözünün sembolik olduğunu ve İsa'ya inananların sayısının artmasını ifade ettiğini iddia ederler. Hristiyanlar, Tanah'taki bazı ayetlerdeki (Yaratılış 3:15, 38:8; Yeşaya

1:4, 57:4; Malaki 2:15; Mezmurlar 22:31; Özdeyişler 11:21) tohum kelimesinin sembolik anlama sahip olduğunu iddia ederler.

Oysa, bu ayetlerin her birinde “tohum” her zamanki gerçek fiziksel anlamıyla kullanılır ve Hristiyan yorumu temelsizdir.

Yaratılış 15:2-4 Avram “Ey Tanrı HaŞem!” demiştir. “Çocuksuz olmaya devam ettiğim sürece bana ne vereceksin ki? Evimin tek varisi Şam’lı Eliezer!”.

Avram devam etti: “Bana çocuk, yani זרע (zera; soy veya tohum), vermedin. Bana ait olanı evimdeki biri miras alacak.”

Birden, Tanrı'nın Sözü ona gelmiştir: “Mirasçın o olmayacak!” demiştir. “Sana ait olanı, senin vücudundan çıkacak biri miras alacak.”

Yeşaya 45:19

“Yakup soyuna, yani זרע (zera; soy veya tohum) topluluğuna, ‘Beni var olmayan yerlerde arayın’ demedim. Doğru olanı söyleyen ve adil olanı bildiren HaŞem Benim.”

Zera kelimesi aşağıdaki ayetlerde de fiziksel çocukları veya soyu ifade eder:

Yaratılış 1:29, Yaratılış 15:3, Yaratılış 19:32, Yaratılış 21:12, Levililer 22:4, Çölde Sayım 5:28.

Örneğin, Yeşaya 57’de Yeşaya Peygamber, ebeveynlerinin putperest uygulamalarını sürdürdükleri için bazı bireyleri (bir bütün olarak ulusu değil) kınar. Bu ayetlerde, ana babalarının günahkar yollarını takip eden kötü soyu, tohumu sert bir şekilde kınar. Yeşaya bu kişileri “*falcı kadının çocukları, fahişelik ve zina edenlerin soyu*” olarak adlandırır (Bakınız Yeşaya 57:3).

Ardından Yeşaya Peygamber, “Siz günah çocukları değil misiniz?” diye sorar (halo atem yildey peşa, zera şeker?; Yeşaya 57:4). Buradaki ifade, yalan ve çarpık hayatlar yaşayan ana babaların çocuklarını anlatır. Yeşaya daha önce onları “*kötülük yapanların soyu*” diye nitelemiştir (Yeşaya 1:4). Yeşaya 57’de sözü edilen kişiler, ebeveynlerinin putperest ve ahlaksız yollarını sürdüren bir nesildir.

Kelimenin tam anlamıyla, ebeveynlerinin yaptıkları günahların, yanlışların sonucu olarak doğan tohumlar, çocuklardır. Ana-babanın

günahlarından bahsederken, bu zalimlerin kelimenin tam karşılığı olarak fiziksel çocukları oldukları için “*zer’a*” kelimesi kullanılır. Bununla birlikte bu çocuklar aynı zamanda büyücülerin (yani büyücülük ve falcılık yapanların) öğrencileridir, “*bene*” *oğullarıdır*”).

İbranice ben, yani “*oğul*” kelimesi bazı bağlamlarda öğrenci veya topluluk üyesi için mecazi biçimde kullanılabilir (2 Krallar 2:3, 5, 7, 15). Zera ise soy ve nesil devamlılığını ifade eder; aynı mecazi kullanım alanına sahip değildir.

Zera sözcüğü her zaman gerçek, fiziksel soy anlamında kullanılır. Zera kişinin fiziksel soyunu belirttiğine göre, Kulun çocuklarının bulunması gerekir.

İsa'nın kendi çocuğu olmadığı için, Kula “*tohumu göreceğine*” dair verilen vaat, İsa'nın Yeşaya 53'teki Kul olma olasılığını ortadan kaldırır.

ALTINCI KISIM

Yeşaya 53 ve Aftara

Hristiyanlar, sinagoglarda Yeşaya 52 ve 54. bölümlerin okunduğunu ama iddia edilen İsa'nın Maşiah olduğunu göstereceği için Yeşaya 53'ün kasten okunmadığını iddia eder.

Bu iddia, Yahudi geleneklerinin nedenlerine dair zayıf bir bilgiye ve Yahudilere ve Yahudiliğe karşı derin bir nefrete dayanır. Bu sorunun cevabı, Aftara ile ilgili geleneğin tarihine, amacısına ve uygulamasına bakıldığında kolayca bulunabilir.

Aftara okuma geleneği, Hristiyanlığın ortaya çıkmasından önce oluşmuş sinagog uygulamasıdır. Peygamberler bölümünden yapılan bu okumalar, haftalık Tora bölümü ve yıllık ibadet düzeniyle ilişkilidir.

Antiohos IV döneminde Tora okumasının yasaklandığına ilişkin gelenek, haftalık peraşayla bağlantılı Peygamberler bölümünün okunmasını Aftaranın kökeni olarak açıklar. Yasak sona erdikten sonra da Aftara okuması sürdürülmüştür.

Bu gelenek eski zamanlardan beri devam eder. İki eski Midraş, Pesikta D'Rav Kahana ve Pesikta Rabbosei D'Rav Kahana'nın bu Aftaralar için bir dizi "vaazları" vardır. Hatta, Hristiyan İncili'nde Aftara'nın okunduğuna dair cümleler bulunur:

"Kutsal Yasa ve Peygamberlerin yazıları okunduktan sonra..." (Elçilerin İşleri 13:15) Bu anlatımdan, bu geleneğin o dönemde alışıl gelmiş bir uygulama olduğu anlaşılır. Misyonerlerin sıklıkla öne sürdükleri bu iddia, sinagogda Aftara okuma geleneğinin Hristiyanlık döneminden çok daha önce uygulandığını düşünürsek, mantık dışıdır.

Elçilerin İşleri 13:14-15, sinagogda Tora'dan sonra Peygamberler bölümünün okunduğunu doğrular. Bu uygulama Hristiyanlık öncesi Yahudi ibadet geleneğine dayandığı için Yeşaya 53'ün daha sonra Hristiyan iddialarından kaçınmak amacıyla Aftara dizisinden çıkarıldığı savı tarihsel olarak geçersizdir.

Yıllık Aftara dizisi Peygamberler kitaplarının yalnız küçük bir bölümünü kapsar. Yeşaya 3, 13, 23, 33 ve 53 gibi birçok bölümün Şabat Aftarasında bulunmaması olağandır. Buna karşılık Hristiyan yorumunda üçleme için kullanılan Yeşaya 9:5-6 Aftarada okunur. Bu dağılım, seçimlerin Hristiyan iddialarını gizleme amacıyla yapılmadığını gösterir.

Aftara seçimlerinin anlaşılması için Peygamberler kitaplarından hangi metinlerin seçildiği belirlenmelidir. Aftaralar üç grupta düzenlenir. En geniş grup, haftalık Tora okumalarıyla konu bakımından bağlantılı metinlerden oluşur. Bereşit kitabının ilk beş peraşası ve Aftaraları bu ilişkiyi gösterir:

Bereşit - Yeşaya 42:5-43:10. Bereşit peraşası, dünyanın yaratılışıyla ilgilenir ve ilgili Aftara şu sözlerle başlar: *“Gökleri yaratmış, ve onları yaymış, yeri ve ondan çıkanları sermiş olan..”*

Noah - Yeşaya 54:1-55:5. Noah peraşası Noah ve tufandan söz eder; Yeşaya 54:9 da tufanı anarak şöyle der:

“Bu benim için Nuh tufanı gibidir.”

Leh Leha - Yeşaya 40:27-41:16. Bu perasha, Avraam'ın yaptığı savaşlardan ve diğer olaylardan bahseder. Yeşaya 41:2-3'te bununla ilgili bir ipucu vardır:

“Doğudan adaleti harekete geçiren, hizmete koşan kim? Ulusları önüne katıyor, krallara baş eğdiriyor. Kılıcıyla toz ediyor onları, yayıyla savrulan samana çeviriyor.

Kovalıyor onları, ayak basmadığı bir yoldan esenlikle geçiyor.”

VaYera - 2 Krallar 4:1-37. Bu perashada Yitshak'ın doğacağına dair vaadi ve doğumunu öğreniyoruz ve ilgili Aftara peygamber Elişa'dan ve birinin bir oğul doğuracağına nasıl söz verdiğinden bahseder.

Haye Sara - 1. Krallar 1:1-31. Bu perashada, Avraam'ın yaşlanması ve ölümünden bahsedilir ve ilgili Aftara da Kral David hakkında aynı konudan bahseder.

Ve böylece haftalık Tora konusu ile Peygamberler kitaplarından ilgili konu özel haftalar hariç tüm haftalar boyunca devam eder. Ancak Yeşaya 53'te anlatılanlar ile haftalık Tora konusu örtüşmediği için Aftaralarda 53. bölüm okunmaz.

İkinci kısım, Yahudi bayramlarında okunan Aftaralardır:

Yom Kippur'da iki Aftara okunur. Sabah teşuva temasını işleyen Yeşaya 57:14-58:14, öğleden sonra ise Yunus kitabı okunur.

Sukot'un ilk gününde, bayramı doğrudan konu alan Zeharya 14:1-21 okunur.

Pesah'ın ilk gününde, Pesah kutlamasını anlatan Yeoşua 3:5-7; 5:2-15; 6:1 ve 6:27 okunur.

Şavuot'un ilk gününde, Sinay'daki vahiy deneyimiyle bağlantılı Yehezkel 1:1-28 ve 3:12 okunur.

Üçüncü ve son kısım, Roş Aşana'dan önceki 10 hafta boyunca okunan Aftaralardır.

9 Av'dan önce okunan üç Aftara yas dönemine, 9 Av'dan sonraki Şabat'tan Roş Aşana öncesindeki Şabat'a kadar okunan yedi Aftara ise yıkım sonrasındaki teselliye ayrılmıştır. Teselli Aftaralarının tamamı Yeşaya kitabının özellikle 40. bölümden sonraki kısmından seçilmiştir.

9 Av'dan önceki ilk üç Aftara, ceza uyarılarıyla ilgilenir ve Yerusalayim'deki Tapınağın yıkımını anan 9 Av gününe girer.

Yeremya 1:1-2:3 Yeremya 2:4-28, 3:4

Yeşaya 1:1-27

Bu üç Aftara'yı takiben yedi teselli Aftarası okunur:

Yeşaya 40:1-26

Yeşaya 49:14-51:3

Yeşaya 54:11-55:5

Yeşaya 51:12-52:12

Yeşaya 54:1-10

Yeşaya 60:1-22

Yeşaya 61:10-63:9

Bu yedi teselli Aftarası'na bakarsak, hepsi Yeşaya kitabının son bölümünden alınmıştır.

Dördüncü ve beşinci teselli Aftaraları arasında Yeşaya 53'ün kasıtlı biçimde çıkarıldığı iddiası metinsel verilerle uyumsuz. Yeşaya 42-48 ile

55-59 arasındaki birçok bölüm de Aftara dizisinde yer almaz. Yeşaya 53, doğrudan teselli ilanı değil, ulusların ve HaŞem'in sürgündeki İsrail hakkındaki hükümlerini içerir.

Ölü Deniz Parşömenleri de Yeşaya 53'ün Yahudi halkına yöneltilmiş teselli dizisinin dışında bırakılmadığını gösterir. “*Teselli edici*” anlamındaki 4QTanhumin adıyla bilinen 4Q176, İsrail'i teselli eden ayetlerden oluşan bir derlemedir. Belgede Yeşaya'dan seçilen bölümlerin sırası şöyledir:

Yeşaya 40:1-5; 41:8-9; 49:7, 13-17 (Parça 1+2); 43:1-2 (Parça 3); 43:4-6 (Parça 4+5); 51:22-23 (Parça 6+7); 52:1-3 ve 54:4-10 (Parça 8-11). Bu sıralama, Yeşaya 53'ün çevresindeki teselli metinlerinin Ölü Deniz Parşömenleri döneminde de aynı derleme bağlamında bulunduğunu gösterir.

Teselli Aftaralarının ilk beşi Yeşaya'nın bu bölümünde art arda yer alır. Ölü Deniz Tomarları döneminde de Yeşaya 53 yıllık Aftara dizisinde yoktur. Bu tarihsel veri, bölümün Hristiyan iddialarını gizlemek amacıyla sonradan çıkarıldığı iddiasını geçersiz kılar.

Buradan da görülür ki, rabbiler yılın o dönemine uygun okunması gereken Aftaraları seçmiştir, insanları kandırmak veya bazı konuları gizlemek için değil.

Yeşaya 53'ü Maşiah'a Uygulayan Rabbinik Yorumlar

Rabbinik açıklamalarda Kul, İsrail'in özellikle HaŞem'e sadık kalan kesimini temsil eder. Bu sadık topluluk HaŞem'in birliğine tanıklık eder, Yakup'un geri kalanını toplar ve uluslara Tanrı bilgisini taşır (Yeşaya 43:7, 10-12; 49:5-6). Maşiah da İsrail'in sadık kulları içinde değerlendirildiği için bazı ayetler deraş düzeyinde ona uygulanmıştır; bu uygulama bölümün peşat öznesini değiştirmez.

"TANIKLARIM SİZLERSİNİZ" diyor HaŞem, "Seçtiğim KUL, SİZSİNİZ. Öyle ki beni tanıyıp bana güvenesiniz, Benim O olduğumu anlayasınız. Benden önce bir tanrı olmadı, Benden sonra da olmayacak" (Yeşaya 43:10)

HaŞem'in Kulu, HaŞem'in “*Dostum*” diye adlandırdığı Avraam'ın izinden yürüyen İsrail'in sadık kesimidir.

“Ama sen, EY KULUM İSRAEL, SEÇTİĞİM YAKUP SOYU, Dostum Avraam'ın torunları!”

(Yeşaya 41:8) Kul Ezgileri, Yahudi halkının atası Avraam'ın izinden yürüyen İsrail'in sadıklarına hitap eder. Avraam, HaŞem'le yürürken sınanmalara ve sıkıntılara katlanmıştır; İsrail'in sadık artakalanı olan Kul da HaŞem'in yolunda yürürken acı ve sıkıntıyla karşılaşacaktır (Yeşaya 49:3; 51:21; 54:11; Mezmur 44:11-15).

Peygamber Sefanya, İsrail'in sadık kalanlarını şu şekilde anlatır:

“Orada sadece benim adıma sığınan uysal ve alçakgönüllüleri bırakacağım.

Sefanya 3:12-13

İsrail'in sadık kalanlar ile ilgili aynı ifade Yeşaya 53:9'da bulunur:

“... şiddet uygulamadığı halde ve ağızında hile de yoktu.”

Yeşaya 53:9

Rabbinik düşünceye göre, ulusların da Tanrı'ya sadıkları (Bkz.

Zeharya 13:8-9:) Tanrı adına acılara katlanacaktır (Bkz. Yeşaya 40:2; Zeharya 1:15).

Yeşaya 40:2

Yeruşalayim halkına dokunaklı sözler söyleyin. Angaryanın bittiğini, SUÇLARININ CEZASINI ÖDEDİKLERİNİ, günahlarıNIN CEZASINI HaŞem'in ELİNDEN İKİ KATIYLA ALDIKLARINI ilan edin.

Zeharya 1:15 Tasasız ULUSLARA ise çok öfkeliyim; çünkü ben biraz öfkelenmişim, ONLARSA KÖTÜLÜĞE KÖTÜLÜK KATTILAR.

Rabbinik yazında Moşe, Yeremya, Rabbi Akiva, Maşiah ben Yosef ve Maşiah ben David gibi kişiler HaŞem adına acı çeken Kul örnekleri olarak uygulanmıştır. Bu uygulamalar, pasajın peşat öznelerini değiştirmez; İsrail'in sadık kişilerini ulusal Kul kimliğinin temsilcileri olarak gösterir.

Yeruşalayim Talmudu Şekalim 5:1, Yeşaya 53:12'yi Rabbi Akiva'ya; Talmud Sota 14a ise aynı ayeti Moşe Rabbenu'ya uygular.

“Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak...”

Yeşaya 53:12'deki “büyükler” ifadesini Tora ve mitsvalar konusunda güçlü olan atalar Avraam, Yitshak ve Yakup olarak açıklar.

“... çünkü ruhunu ölüme döktü...” (Yeşaya 53:12), yani kendisini Yahudi halkı adına ölüme teslim etmişti, ölümü kabul etmişti. Yazılmış olduğu gibi: “Şimdi; eğer günahlarını bağışlarsan [çok iyi]. Yoksa, lütfen beni yazmış olduğun kitabından sil!” (Mısır’dan Çıkış 32:32).

Bu nedenle, Talmud Sanhedrin 98a, Maşiah’ın Tanrı tarafından çağrılmayı beklerken içinde bulunduğu acı şöyle tarif eder:

“Maşiah, Roma’nın girişinde diğer yoksulların arasında oturur; hepsi hastadır. Diğerleri sargılarını aynı anda çözüp bağlarken Maşiah, kurtuluşa çağrıldığında gecikmemek için sargılarını birer birer değiştirir.”

Sanhedrin 98a’daki anlatının bağlamı şöyledir:

Rabbi Yeoşua ben Levi, Eliyahu’ya Maşiah’ın ne zaman geleceğini sormuştur. Eliyahu onu Maşiah’a yönlendirmiş; Maşiah’ın Roma’nın girişinde hastalar arasında bulunduğunu ve sargılarını diğerlerinden farklı biçimde, her an kurtuluşa çağrılmaya hazır olacak şekilde değiştirdiğini bildirmiştir.

Bu anlatıda Maşiah, İsrail’in diğer acı çeken üyeleriyle aynı sınanmalara katlanır. Fark, acının miktarında değil, halkın kurtuluşu için her an göreve hazır bulunmasındadır. Bu nedenle sargılarını bütünüyle çıkarmaz, birini çözüp hemen yeniden bağlar.

Maşiah’ın her an kurtuluş görevine hazır bulunması gerektiği için sargılarını bütünüyle çıkarmadığı anlatılır.

Bu nedenle Yeşaya, İsrail’in acı çeken sadık artakalanından söz ettiğinde Maşiah da bu topluluğa dahildir. David tahtının son varisi, İsrail’in sadıklarından ayrı düşünülemez.

Rabbiniik açıklamaya göre bu, Yeşaya 52:13-53:12’nin peşatıdır. Eski ve modern rabbiniik yorumcular metnin açık anlamını açıklarken Yeşaya 53’teki acı çeken Kulun İsrail ulusu olduğunu belirtir.

Yehezkel 18, doğru kişilerin kötülerin ahlaki suçluluğunu üstlenemeyeceğini açıkça bildirir. Talmud ise doğru kişinin acısına verilen ahlaki tepkiyi şu sözlerle açıklar:

“Kim sadık ve dürüst kişinin [acına] ağlarsa, bütün günahları bağışlanır.” (Talmud, Şabat 105b) Bu nedenle, bir yandan Talmud, Zohar ve diğer kadim rabbiniik metinler, Yeşaya 53’ün Kulunun

Yahudilerin sadık kalanlarına atıfta bulunduğunu açıkça belirtirken, aynı kaynaklar sıklıkla İsrail'in ünlü kullarını bu kulun modelleri olarak işaret eder. Bu erdemli kişiler arasında Moşe, Eliyahu, Yeremya, Rabbi Akiva ve Maşiah ben Yosef, Maşiah ben David gibi kişiler bulunur. Her biri, Tanrı'nın Kulunun, İsrail'in dürüst, sadık kalanlarının mükemmel bir örneğini oluşturur.

Yeşaya 53 hakkındaki rabbinik açıklamanın iki ayrı ve birbirini dışlayan görüşten oluştuğu sanılmamalıdır. Eski rabbiler, bölümün ya İsrail'in sadık kalanları ya da Moşe, Yeremya veya meshedilmiş bir lider hakkında olduğunu söylememiştir. Tam tersine, dört Kul Ezgisinin tümünde Kul, Avraam'ın sadık torunlarıdır. Yeşaya 53, bütün insanlığın benzeri görülmemiş teşuvasını, ulusların Yahudilerin başından beri haklı olduğunu sonunda kavramasını ve tarihte ezilen İsrail'in aklanmasını anlatır. Moşe, Yeremya veya Maşiah gibi kişiler, bu ulusal Kul kimliğinin örnekleri ve temsilcileri olarak ayetlere deraş yoluyla uygulanır.

Bu nedenle, rabbilerimiz, Maşiah'tan Tanrı'nın diğer sadık kullarının adlarından daha sık bahsetme eğilimindedir.

Rabbinik yorumda peşat (bağlam içindeki peşat) ile deraş (ayetlerden ahlaki, öğretisel veya simgesel sonuç çıkaran yorum) birbirinden ayrılır. Deraş, metni farklı kişi ve olaylara uygulayabilir; bu uygulama ayetin peşat öznesini ortadan kaldırmaz.

Arapçadan geçen “*medrese, tedris, müderris*” kelimeleri gibi.

Yahudi düşüncesinde peşat, Tanah'taki bir metnin bağlam içindeki temel anlamını ifade eder. Peşat yorumu, ayetin açık ve asli hükmünü belirlemeyi amaçlar.

Bilgelerimizin Talmud'da bildirdiği gibi, “*Bir ayet peşatından ayrılamaz*” (Şabat 63a; Yevamot 11b, 24a). Midraşik yorum peşatı geçersiz kılmaz veya onunla çelişmez; peşat her zaman ayetin birincil ve bağlamsal anlamını verir. Bir metnin temel anlamı kavranmadan midraşik yorum da doğru biçimde anlaşılamaz.

Midraş, ilk bakışta birbirinden bağımsız görünen ayetler arasındaki düşünce bağlarını görünür hale getirir. Bununla birlikte midraşik birlik, ilgili ayetlerin peşatını ortadan kaldırmaz.

Peşat, Tanah ayetlerinin doğrudan ve bağlamsal anlamını verir. Midraş ise farklı ayetler ve sözlü gelenek arasında öğretisel bağ kurar. Midraşın bu bütünleştirici işlevi peşatın yerine geçmez; peşatla belirlenmiş anlam alanını başka düzeylerde uygular.

Örneğin Midraş, Yeşaya 53'ün derin fakat çoğu zaman gözden kaçan ana temasını aydınlatır: Tarihte daha önce HaŞem'in hiçbir kulu ulusların toplu teşüvasını sağlamamıştır. Atamız Avraam Haran'da yalnızca yetmiş ruhu kurtarmışken David Evi'nin gelecekteki evladı, dördüncü Kul Ezgisinde anlatıldığı üzere, Yahudi olmayan kralların teşüva edeceği eşi görülmemiş bir çağ başlatacaktır. Başka bir deyişle Maşiah, Yeşaya 53'te anlatılanların gerçekleşeceği çağı getirecektir:

Gerçekleşecek olan bu olay, ulusların hatalarını anlayıp, teşüva etmeleridir.

Moşe Rabbeni Mısır'dan yalnızca tek bir ulusu kurtarmışken Maşiah'ın etkisi uluslara da ulaşacaktır. Gelecekteki bu kurtuluş döneminde bütün uluslar Yahudiliğin tek gerçek inanç olduğunu kavrayacaktır:

Çünkü o zaman halkları, hepsi HaŞem'i adıyla çağırсын diye onları saf bir dile dönüştüreceğim, O'na bir uyumla ibadet edecekler. (Sefanya 3:9) Maşiah çağında, uluslar Yeşaya 53'te anlatılan pişmanlık ve teşüva içeren sözleri yüksek sesle haykıracaklardır. Tarihler boyunca daha önce hiç olmamış olan olacaktır: *"Uluslar senin ışığına, krallar sana doğan günün parlaklığına gelecekler"* (Yeşaya 60:3).

İşte bu dönemde Maşiah, diğer dindar Yahudilerden daha sık ve belirgin bir şekilde öne çıkar, çünkü Yeşaya 53 Maşiah döneminde gerçekleşeceklerden bahseder ve bu dönemdeki en önde gelen kişi doğal olarak Maşiah olacaktır.

Geçmişte hiçbir dönemde gerçekleşmemiş nihai kurtuluşu, küresel teşüvayı yalnızca Maşiah ateşleyecektir.

“Kulum yücelecek ve yükselecek ve Avraam’dan çok yüceltilecek, Moşe’den daha yüce, meleklerden daha yüksek olacak.”

(Yalkut 2:571)

Targum Yonatan ben Uziel

Hristiyan misyonerliği sektöründe en sık alıntılanan rabbinik metin, MS 2. yüzyılda yazılmış Targum Yonatan ben Uziel'dir. “*Targum*” kelimesi “*çeviri*” anlamına gelse de, Targum Yonatan ben Uziel Tanah'ın kelimesi kelimesine çevirisi değildir. Bu gerçek, hem Hristiyan misyonerler hem de akademik dünyada bilinir:

Talmud'daki ayet uygulamaları her zaman metnin kesin bağlamsal yorumunu vermez. Kelime çağrışımı, ahlaki ders ve simgesel bağlantı üzerine kurulan uygulamalar deraş düzeyinde değerlendirilmelidir.

Michael Brown, “*Answers to Jewish Objections to Jesus*”, Cilt 2, Sayfa 225 Midraş, yasal düzenleme ve hükümlerle ilgili olmayıp, yalnızca yasaların anlam ve önemini araştırır veya yalnızca Tanah sözlerini ahlaki bir öğretiyi veya dini bir buyruğu ve teselliği iletmek için bir araç olarak kullanır. Buna “*Midraş Agada*”, Agada'nın bir yorumu, dini ders yorumu denir.

Moses Mielziner, “Talmud’a Giriş” sayfa 118

Bu, en iyi şekilde Targumik açıklamalarının mükemmel bir örneğidir. Bu bir çeviri değildir, gevşek anlamsız bir yorum değildir, Targumistin vermek istediği şeyi elde etmek için metnin yeniden işlenmesidir.

Samson H. Levey, “*The Messiah: An Aramic Interpretation; The Messianic Exegesis of the Targum*”, Sayfa 66 Targum, Tanah'ın “*Peygamberler*” bölümü hakkında yazılmış, metnin hem peşat hem de draş açıklamalarını birleştiren bir yorumdur.

Maşiah çağındaki olayları açıklayan Targum Yonatan, Yeşaya 52:13'te dönemin önde gelen kişisi Maşiah'ı HaŞem'in kulu olarak anar. Aynı Targum, devam eden ayetlerde acı çeken Kulu İsrail ile ilişkilendirir.

Beklendiği gibi misyoner yayınları sürekli Targum Yeşaya 52:13'ten alıntı yapar. Targum'daki ilgili yorum şöyle çevrilebilir:

"İşte kulum Maşiah başarılı olacak; yüksek olacak, büyüyecek ve çok güçlü olacak."

Targum Yeşaya 52:13.

Targum, hemen sonraki ayette acı çeken ve hor görülen Kulu İsrail olarak tanımlar.

Targum Yeşaya 52:14'te sürgündeki İsrail'in görünümünün halklar arasında karardığını belirtir. Bu açıklamada Kul açık biçimde İsrail'dir ve acı sürgün şartlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Öyle ki birçok ulusu saçacak, onun yüzünden krallar ağızlarını kapatacaklar. Çünkü onlara söylenmemiş olanı gördüler ve duymadıklarını kavradılar. Yeşaya 52:15 Bu yüzden birçok insanı dağıtacak; krallar ona karşı susacak ve ellerini ağızlarına koyacaklar, çünkü kendilerine söylenmeyi gördüler ve duymadıklarını fark ettiler.

Targum Yeşaya 52:15

Targum 52:13'teki Kulu Maşiah'a uygular ve onun düşmanları karşısındaki zaferini anlatır. Bu açıklama, Rambam'ın Maşiah'ın kendisine karşı ayaklanan güçleri yenilgiye uğratacağı yönündeki hükmüyle uyumludur; acı çekerek günah borcu ödeyen bir Maşiah öğretmez.

Duyduğumuza kim inandı? Tanrı'nın kolu kime açığa çıkmıştır? Yeşaya 53:1

Bu iyi haberimize kim inandı? ve HaŞem'in güçlü kolunun gücü, kime böyle açığa çıkarıldı? Targum Yeşaya 53:1

Targum'un bu yorumu Rambam'ın şu sözlerine benzer: "O'nun büyük doğruluğu ve getireceği harikalar, bütün halkların onunla barış yapmasına neden olacak ve bütün ülkeler ona hizmet edecektir."

Yeşaya 53:2

Dürüst kişiler, onun önünde büyüyecek, evet, çiçek açan filizler gibi ve köklerini akarsulara salan bir ağaç gibi çoğalacaklar - ülkede ona muhtaç olan kutsal neslin; çehresi dinsiz bir çehre değil ve ona karşı duyulan korku, sıradan bir insana duyulan korku değil; görünümü kutsal bir görünüm olacak ve onu gören herkes ona özlemle bakacak.

Targum Yeşaya 53:2

Targum'a göre bu ayetteki kul, İsrail'in dürüst kalanlarıdır. Bu ayet, Raşi'nin Kulun sadece İsrail değil, İsrail'in dürüst kalanları olduğunu söylemesinin kaynağıdır.

52:13'te bildirildiği üzere yalnız Maşiah değil, İsrail'in bütün sadık doğruları da yüceltilecektir.

Targum'un bu açıklaması, yüceltilen Kulun tek bir kişiden ibaret olmadığını gösterir.

Yeşaya 53:3

O zaman hor görülecek ve bütün krallıkların görkemini yok edecek; onlar acı adamı gibi ve hastalıklara yazgılı biri gibi yere kapanacak ve yas tutacaklar; ve Şekina'nın varlığı bizden uzaklaşmış gibi, küçümsenecekler ve saygı görmeyecekler.

Targum Yeşaya 53:3

Targum, Yeşaya 52:15'te özneyi İsrail'e zulmeden uluslara yöneltir. Böylece aşağılanma ve yüceltilme karşıtlığı İsrail ile uluslar arasındaki tarihsel hüküm değişimi içinde açıklanır.

Targum'daki bu cümle Yeşaya 52:15'in devamı olarak ulusların İsrail karşısındaki şaşkınlığını açıklar.

Yeşaya 53:4

O zaman günahlarımız için dua edecek ve günahlarımız onun hatrına bağışlanacak, oysa bizler yaralı, HaŞem'in huzurunda vurulmuş ve ezilmiş sayılmış olsak da.

Targum Yeşaya 53:4

Targum'a göre, Kulun buradaki görevi hem Maşiah hem de İsrail ile ilgilidir. Mişne Tora, Krallar 11:4'te Rambam şöyle der: “Tüm Yahudileri Tora'ya döndürecek, Tora'nın yasalarına uyulmasını güçlendirecektir.” Maşiah'ın burada yaptığı şey budur.

Targum İsrail'in sürgündeki acılarını ve ulusların onlar hakkında söylediklerinden bahseder.

Yeşaya 53:5

Ama günahlarımız nedeniyle kirletlenen ve kötülüklerimiz nedeniyle düşmana teslim edilen Kutsal Mekan'ı inşa edecek; ve onun talimatıyla üzerimizdeki bariş artacak ve sözlerine bağlılıkla günahlarımız bağışlanacak.

Targum Yeşaya 53:5

Targum'a göre bu ayetteki Kul Maşiah'tır ve ayet onun görevini tanımlar.

Neredeyse tam olarak Rambam'ın belirttiği şey budur: Krallar 11:4

"Aşağıdaki koşulları yerine getiren bir kişinin Maşiah olduğunu varsayabiliriz: Atası David gibi Tora'ya ve onun emirlerine dalmış, David'in soyundan bir hükümdar olmalıdır. Ayrıca hem Yazılı hem de Sözlü Tora'yı takip etmeli, tüm Yahudileri Tora'ya döndürmeli, Tora'nın yasalarına uyulmasını güçlendirmeli ve Tanrı'nın savaşlarını yerine getirmelidir. Kişi bu koşulları yerine getirirse, onun Maşiah olduğunu varsayabiliriz.

Bunları başarılı bir şekilde yaptıktan sonra, ardından Tapınağı ilk yerinde yeniden inşa ederse ve dağılmış tüm Yahudileri toplarsa, o zaman onun Maşiah olduğundan emin olabiliriz. Sonra tüm dünyayı mükemmelleştirecek ve tüm insanları birlik içinde Tanrı'ya hizmet etmeye getirecektir."

Yeşaya 53:6

Bütün koyunlar gibi dağılmıştık, her birimiz kendi yoluna sapmıştık; ama O'nun hatırı için hepimizin günahlarını bağışlamak HaŞem'in büyük bir lütfuydu.

Targum Yeşaya 53:6

Targum burada İsrail'in sürgündeki durumunu ve günahlarının bağışlanmasını anlatır. Sonraki ayetlerde Maşiah'ın bu sonuca ulaşmak için dua ettiği ve insanlara Tora'yı öğrettiği açıklanır. *"Baskı gördü ve ezildi; fakat ağzını açmadı. Kesime götürülen kuzu ve kırkıcılarının önünde sessiz duran koyun gibi ağzını açmadı"* sözü ise Targum'da ulusların yenilgisine uygulanır.

Yeşaya 53:7

Dua etti ve cevaplandı ve daha ağzını açmadan kabul edildi; halkların kudretlisini koyun gibi kesime ve kırkıcılarının önünde dilsiz bir kuzu gibi teslim edecek; ondan önce ağzını açmayacak ya da bir kelime söylemeyecek.

Targum Yeşaya 53:7

Targum'a göre buradaki kul yine uluslardır. Bu ayette Maşiah'ın rolüyle ilgili olarak, Rambam şöyle der: *"Kim ona karşı ayaklanırsa, Tanrı tarafından yok edilecek ve onun eline teslim edilecektir."*

Yeşaya 53:8

Azap ve cezanın sonunda tutsaklarımızı yaklaştıracak; onun günlerinde yapılan harika şeyleri kim anlatabilir? Çünkü ulusların egemenliğinin İsrail topraklarından geçmesine neden olacak ve halkının işlediği günahları onlara aktaracak.

Targum Yeşaya 53:8

Targum'a göre buradaki Kul, İsrail'dir. İsrail'in sürgündeki acı sona erecektir.

Maşiah hakkında burada söyledikleri, Rambam'ın Krallar 11:1 kitabında söylediklerini takip eder. *"Maşiah, David'in krallığını eski haline döndürecek bir kral olacaktır. Tapınağı yeniden inşa edecek ve nereye dağılmış olurlarsa olsunlar tüm Yahudileri bir araya toplayacaktır."* Mişna hakkındaki yorumunda şöyle der:

"Maşiah Dönemi'nin temel yararı, tüm emirleri yerine getirmemizi engelleyen yabancı yönetimlerin boyunduruğu altında artık olmayacak olmamızdır."

Yeşaya 53:9

Günah işleyenler yeşik kalsınlar, ve ağızlarıyla hileler söylemesinler diye, kötülerini Gehinnom'a, ve mal bakımından zenginleri mutlak yıkımın ölümüne teslim edecek.

Targum Yeşaya 53:9

Targum'a göre buradaki Kul, uluslardır. Bu, uluslara karşı kazanılan zaferle ilgili önceki ayetin devamıdır.

Yeşaya 53:10

Ancak, canlarını günahıtan temizlemek için, halkının geri kalanlarını arındırmaya çalışmak HaŞem'in büyük bir lütfudur; bunlar Maşiahları'nın Krallığı'na bakacaklar, onların oğulları ve kızları çoğalacak, onların ömürleri uzayacak ve HaŞem'in Yasasını yerine getirenler O'nun rızasıyla başarılı olacaklar.

Targum Yeşaya 53:10

Targum'da buradaki Kul İsrail'dir. Sürgün acısının sonunda İsrail'in çoğalacağı ve Tora'ya bağlı olanların başarıya ulaşacağı bildirilir.

Ruhunun emeğinden göreceği ile tatmin olacak.

Dürüst kulum birçoklarını bilgisiyle aklayacak ve onların günahlarını o taşıdı.

Yeşaya 53:11

Ulusların boyunduruğundan ruhlarını kurtaracak, kendilerinden nefret edenlerin cezasını görecekler, ve krallarının ganimeti ile tatmin olacaklar; birçoklarını yasaya boyun eğdirmek için bilgeliğiyle suçsuzları suçsuz tutacaktır; ve günahları için yalvaracaktır.

Targum Yeşaya 53:11

Targum'a göre buradaki kul hem İsrail hem de Maşiah'tır. Burada İsrail düşmanlarının sonunun geleceği ve İsrail'in ganimeti bu düşmanlardan alacağını tekrarlar.

Yeşaya 53:12

O zaman birçok halkın ganimetini ona pay edeceğim, ve güçlü şehirlerin mallarını av olarak bölüşecek, çünkü ruhunu ölüme teslim etti, ve asileri Yasa'ya bağlı kıldı: birçok günah için yalvaracak, ve onun hatrına asiler affedilecek.

Targum Yeşaya 53:12

Targum'daki bu uygulama Maşiah'a yöneliktir ve Yeşaya 53:5 ile 53:11'deki temaların yorumlayıcı biçimde tekrarından oluşur.

Buna karşılık Targum Yonatan'ın Yeşaya 52:14 açıklaması misyoner yayınlarında neredeyse hiç aktarılmaz.

Targum'un Yeşaya 53:10 hakkındaki yorumunu aktaran kilise yazarına rastlanmaz.

Hristiyan misyonerler Targum Yonatan'ın Yeşaya 53:10 açıklamasını görmezden gelse de metnin yaklaşık iki bin yıllık mesajı açıktır.

HaŞem'in kulu olan İsrail ulusu Son Günler'de Maşiah'ın krallığını görecek; oğulları ve kızları çoğalacak, ömrü uzayacak ve HaŞem'in Tora'sını yerine getirenler O'nun isteğiyle başıyaya ulaşacaktır.

Targum'un Yeşaya 52:13-53:12 açıklaması on beş ayeti kapsar. Misyoner yayınlarında çoğunlukla yalnız Yeşaya 52:13'e ilişkin Maşiah uygulaması aktarılır; hemen sonraki ayetlerde acının İsrail'e bağlandığı göz ardı edilir. Bu eksik aktarım, Targum'un bütün bölümü Maşiah hakkında yorumladığı yönünde yanlış bir izlenim meydana getirir.

Talmud ve Midraşlarda Yeşaya 53

Misyoner literatürde, Raşi'den önce Yeşaya 53'ün yalnız Maşiah hakkında yorumlandığı ve ulusal İsrail açıklamasının Raşi tarafından geliştirildiği ileri sürülür. Bu iddia erken Yahudi ve Hristiyan kaynaklarıyla bağdaşmaz.

Rachmiel Frydland, *"The Rabbis' Dilemma: A Look at Isaiah 53"* adlı makalesinde şu iddiayı ileri sürmüştür: *"Raşi ve sonraki rabbilerden bazıları Yeşaya 53'ü İsrail'e atıfta bulunarak yorumlamaya başlamış; önceki yorumların bölümü Maşiah hakkında açıkladığını bilmişlerdir."*

İddia, kaynakların türü, tarihi, bağlamı ve yorum düzeyi üzerinden sınanır. Driver ve Neubauer'in derlemesinde yer alan alıntılar, peşat ile deraş ayrımı gözetilmeden kullanıldığında yanıltıcı sonuçlar meydana getirir.

Buradaki sorun, kendi tezlerinin aksini gösteren kaynakları dışarıda bırakmalarıdır. Bu eksik kaynaklar olmasa bile, belirtmiş oldukları kaynaklar içinde Raşi'den önce Yeşaya 53'ün İsrail'e atıf yaptığını belirten erken dönem kaynaklar vardır.

Origenes'in üçüncü yüzyılda aktardığı Yahudi açıklaması, Yeşaya 53'ü sürgünde acı çeken İsrail ulusuyla ilişkilendirir. Bu tanıklık, ulusal yorumun Raşi'den yüzyıllar önce bilindiğini gösterir:

Origenes'in aktardığı tartışmada Yahudi muhatap, peygamberliğin birçok ulus arasına dağılmış ve tekil kişi biçiminde anlatılan Yahudi halkına gönderimde bulunduğunu belirtmiştir. Bu tanıklık, İsrail yorumunun Raşi'den önce de bilindiğini gösterir.

Origenes'in aktardığı Celsus tartışması, Yeşaya 53'ün İsrail'le ilişkilendirildiği yorumun Raşi'den önce bilindiğini gösteren erken bir tanıklıktır (Contra Celsum I.55). Celsus'un Yahudi muhataplarından duyduğu görüşü aktarmak için belirgin bir çarpıtma gerekçesi yoktur.

Her Midraş, kullandığı ayetin peşatı, uygulanan kişi ve verilmek istenen öğretisel sonuç bakımından değerlendirilmiştir. Böylece ayetin peşatı ile sonraki deraş uygulaması birbirinden ayrılmıştır.

Midraşik bir uygulama değerlendirilirken metnin peşatını açıklayıp açıklamadığı, ayeti belirli bir öğreti için kullanıp kullanmadığı ve Yeşaya 53'ün bütününe ilişkin hüküm verip vermediği ayrıştırılmalıdır. Bir ayetin Maşiah'a uygulanması, ölüp dirilecek bir Maşiah öğretisini veya bölümün tamamının Maşiah hakkında olduğunu kendiliğinden göstermez.

Talmud, Midraş Rabba ve diğer temel midraşlarda Yeşaya 53'e ilişkin yirmi bir ayrı öğreti vardır. Bu kaynaklar, yorum geleneğindeki ağırlıklarına göre ele alınır:

Talmud - 6 bölüm; Midraş Rabba - 4 bölüm; Tanhuma - 1 bölüm 4. Sifre - 2 bölüm 5. Tanna D'Bei Eliyahu - 3 bölüm 6. Midraş Tehillim - 2 bölüm [Sadece bir tanesi doğrudan Yeşaya 53 ile ilgilidir.]; ve Minör Midraşim - 4 bölüm.

Talmud

Talmud iki ana alana ayrılır: hukuki hükümleri ele alan Halakha ve öğretisel-anlatısal metinleri kapsayan Aggada. Aşağıda aktarılan Talmud bölümlerinin tamamı Aggada alanına aittir.

Talmud'da Yeşaya 53'ten alıntı yapan altı öğreti vardır: Babil Talmudu'nda Yeşaya 53'e atıfta bulunan dört bölüm ve Yerusalayim Talmudu'nda Yeşaya 53'e atıfta bulunan bir bölüm bulunur. Sonuncu alıntı Talmud metninde açık değildir, ancak Talmud metninin

açıklanmasında Raşi'den iki yorumda ve Yoma traktatının sonunda Tosefos'ta görünür.

Yeruşalayim Talmudu'ndaki tek bölüm Rabbi Akiva ile ilgilidir:

Şekalim Bölüm 5 Halakha 1

"Rabbi Yonah dedi ki, "Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak" (Yeşaya 53:12). Bu ayet, Midraş, Halakha ve Aggada'yı öğreten Rabbi Akiva ile ilgilidir" Burada Midraş, Yeşaya 53:12 ayetindeki Kulu bir öğretmen olarak ele alır. Rabbi Akiva, Yahudi din öğretmenin zirvesidir. Bu öğretinin amacı, Rabbi Akiva'nın ne kadar büyük olduğunu ve ödülünün ne kadar büyük olduğunu bize bildirmektir.

Rabbi Yonah, Yeşaya 53:12'yi Rabbi Akiva'nın büyüklüğünü göstermek amacıyla uygular. Bu kullanım bölümün bağlamsal anlamını açıklamaz; ayeti tarihsel bir kişi hakkında ahlaki ders için kullanır. Dolayısıyla pasajın öznesini belirleyen bir peşat yorumu değildir.

Bu özel uygulama aynı kaynakta tek örnek olarak vardır ve genel peşat hükmünü değiştirmez.

Berahot traktatındaki metin, acının bilinçli biçimde kabul edilmesi temasını Yeşaya 53:10'a uygular:

Berahot 5a "Rav Huna adına söyleyen Rav Sohrah adına Rava şöyle dedi: "Kutsal Olan, kutsansın O, kime dilerse ona dilediği gibi acı gönderir: "Ama Tanrı onun ezilmesini, hastalanmasını istedi" (Yeşaya 53:10).

Talmud, acının yalnız yaşanmasını değil, bilinçli biçimde kabul edilmesini gerekli görür. Aşamın bilgi gerektirmesiyle acının anlamının kavranması arasında benzerlik kurulur ve kabulün ödülle sonuçlanacağı bildirilir:

"tohumunu göreceksin ve günleri uzayacak".

Bu Agada'da acının sevgiyle kabul edilmesi, HaŞem'le ilişkinin ve ödülün şartı olarak açıklanır. Acının değer kazanması, kaynağının ve amacının kavranmasına bağlanır.

Rabbinik yazında tekrarlanan bu tema, HaŞem tarafından gönderilen acının sevgiyle kabul edilmesi ve sonunda ödüle bağlanmasıdır.

Berahot'taki kullanım, Yeşaya 53'ün İsrail'in sadık doğruları hakkındaki bağlamsal anlamıyla uyumludur.

Bu örnek, Talmud'un metnin gerçek anlamını açıkladığı bir bölümdür. Sadık dürüstlerin (İsrail'in) acını işleyen Yeşaya 53 fikrinin Talmud'da nasıl yer aldığına örnektir.

Aynı bölüm, Midraş Yalkut Şimoni'de bir kez daha geçer.

Berahot traktatındaki ikinci bölüm, Yeşaya 53'ün rabbinik yazında en sık alıntılanan uygulamalarından biridir:

Berahot 57b Hasta olan biri için iyiye işaret olan altı şey vardır (yani iyileştiğini gösterirler):

Örneğin, istem dışı boşalma: *“tohumunu görecekt ve günleri uzayacak”* (Yeşaya 53:10). Bu örnek, Midraş'ın bilinen bir vakayı, yani hasta olan bir kişinin fiziksel arzuları kendisini göstermeye başladığında, bunun onun iyileşmeye başladığını gösterdiğini alıp, bir ayetin nasıl aynı fikri gösterdiğini işler. Bu konunun, Talmud'un Yeşaya 53'ü nasıl anladığı ile hiçbir ilgisi yoktur. Talmud, bilinen bir vaka ile bir ayetin nasıl uyduğunu göstermek için bir ayeti kullanır.

Bu aynı zamanda diğer Midraşlarda dört kez görülür; Bereşit Rabba, Pesikta D'Rav Kahana ve Yalkut Şimoni'de iki kez geçer.

Bir öncekine benzer çok ilginç bir öğreti vardır. Yeşaya, Talmud'da açıkça alıntılanmamıştır, ancak hem Raşi hem de Tosefos şu öğretiyi Yeşaya 53:10'a atıfta bulunuyor olarak anlamıştır:

Rav Nahman'ın önünde bir öğretmen şöyle öğretmiştir, *“Birisi Yom Kippur'da istem dışı boşalma görürse, günahları affedilir.”*

(Buna itiraz edilir) Bir Tanna'dan şöyle öğrendik, *“Günahları kendisi için sıraya koyulur.”*

(Gemara cevaplar:) *“Onun için sıraya koyulur” ne anlama gelir? (Şu anlama gelir:) Affedilmek üzere sıraya koyulurlar.*

Rabbi Yişmoel şunu öğretmiştir: *“Eğer bir kişi Yom Kippur'da istem dışı boşalma görürse, o yıl boyunca endişeli olmalıdır. O yıl yaşarsa, Gelecek Dünya'da bir yeri olacağından emin olur.”*

Rav Nahman bar Yitzchok, *“Bütün dünyanın açlık içinde olduğunu ve kendisinin tatmin olduğunu bilmeli”* demiştir.

Rav Dimi gelmiştir ve şöyle demiştir: *“Uzun yaşayacak, ondan çok ve çok gelecek.”* (Yoma 88a)

Raşi'nin bu noktada önemli olan iki yorumu vardır:

Berahot 57b'de *“tohumunu görecekt ve günleri uzayacak”* sözü, belirli bir kişinin çocukları ve torunlarıyla devam etmesine ilişkin iyi işaret olarak uygulanmıştır. Tosefot da bu anlayışı sürdürür. Bu kullanım, ayeti yalnız tek bir Maşiah kişisine ait kapalı peygamberlik olarak değerlendirmez.

Talmud'da Yeşaya 53'ten düzenli açıklama biçiminde alıntı yapan başlıca bölüm Sota 14a'dır:

Sota 14a Rabbi Simlai şöyle öğretmiştir: "Neden öğretmenimiz Moşe, İsrail topraklarına girmek istedi? Onun meyvelerinden yemesi mi gerekiyordu? Ülkenin iyi ürünleriyle kendini tatmin etmesi mi gerekiyordu?

Ama Moşe'nin dediği şudur: *“İsrail'e verilen ve ancak İsrail topraklarında uygulanabilecek birçok mitsva vardır. Ülkeye gideceğim ve onları yapacağım.”*

Kutsal Olan, Kutsanmıştır O, ona şöyle demiştir: “Ödül olarak hiçbir şey istemedin mi?”

Bunları sen yapmışsın gibi değerlendireceğim. Dediği gibi: *“Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak; çünkü ruhunu ölüme döktü; ve günahkarlarla sayıldı; ve birçoklarının günahını taşıdı ve günahkarlar için dua etti ve aracılık etti.”* (Yeşaya 53:12).

“Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım.” Kişi bunun önceki nesiller için değil, sadece sonraki nesiller için geçerli olduğunu düşünebilir. Ayet bize, *“ganimeti güçlülerle paylaşacak”* der. Bu, Tora'da ve mitsvalarda güçlü olan Avraam, Yitshak ve Yaakov'dur.

“Çünkü ruhunu ölüme döktü.” Kendisini ölüme verdi, söylediği gibi: “Şimdi; eğer günahlarını bağışlarsan [çok iyi]. Yoksa, lütfen beni yazmış olduğun kitabından sil!”

(Mısır'dan Çıkış 32:32).

"ve günahkarlarla sayıldı." Çölde ölenlerle bir sayıldı.

"birçoklarının günahını taşıdı." Altın buzağı günahını işleyenler için (Tanrı'nın) bağışlamasına neden oldu.

"günahkarlar için dua etti ve aracılık etti." İsrail'in günahkarlarının teşuva ederek Tanrı'ya dönmeleri için merhamet diledi." (Sota 14a) Yerusalayim Talmudu'nda Rabbi Akiva hakkındaki bölüm gibi, bu bölüm de bize Moşe Rabbenu'nun büyüklüğünü anlatmaktadır. Ancak önemli olan bir fark bulunmaktadır.

Midraş, Yeşaya 53:8'i ayrıntılı biçimde Moşe'ye uygular. Başka midraşik kaynaklarda da Yeşaya 53 ifadeleri Moşe'nin İsrail uğruna taşıdığı sorumlulukla ilişkilendirilmiştir.

Bu öğreti Yalkut Şimoni'de iki kez aktarılmıştır.

Babil Talmudu'ndaki şu bölüm misyonerler tarafından çok sık kullanılır:

Sanhedrin 98b'de şöyle denir: "Rabbiler, 'Rebbi'nin evindeki cüzzamlı' adının onun, yani Maşiah'ın adı olduğunu söylerler; çünkü 'Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o yükledi. Ama biz onu cüzzamlı, Tanrı tarafından vurulmuş ve ezilmiş saydık' denir" (Yeşaya 53:4). Eziyet etmek ve bela vermek anlamlarına gelen נגא (nega) sözcüğü bu Talmud bölümünde "cüzzamlı" diye çevrilmiştir. Burada "cüzzamlı" olarak aktarılan kelime, modern insanın cüzzam diye bildiği deri hastalığıyla, yani tsaraat ile bağlantılıdır. Tsaraatın nedeni ise manevi ihlallerdir.

Tsaraat; dedikodu, cinayet, yalan yere yemin, yasak cinsel ilişkiler, kibir, hırsızlık ve haset gibi ahlaki ihlallerle ilişkilendirilir (Levililer 13-14). Talmud burada bir kelime oyunu kurar.

Bu bölümü anlamak için, Talmud üzerine bir yorum olan Margulious HaYom adlı yapıttan bir alıntı yapalım:

"Yerusalayim Talmudu Traktat Hagiga bölüm 2, Halakha 1'e bakın. Orada Rabbi'nin onayı olmadan "Savaş Arabasının İşleri" (Maaseh Merkavah) [Halka açık olarak öğretilmeyecek bir Kabalistik çalışma] üzerine ders veren özel bir öğrencisi olduğunu ve bunun için söz konusu öğrencinin tsaraat hastalığına yakalandığını görürüz.

Hastalığa yakalanan bu öğrenciye “*Rabbi evinin cüzzamlısı*” denir; onun hakkında “*Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı*” ifadesi kullanılır.

Talmud’daki kişi beklenen Maşiah dağıl, tarihsel bir kişidir. Bu nedenle Yeşaya 53:4, bölümün peşatını açıklamak için değil, ahlaki bir dersin dayanağı olarak kullanılır. Yerusalayim Talmudu Şekalim 5:1’de Yeşaya 53:12’nin Rabbi Akiva’ya uygulanması da aynı yorum yöntemine örnek oluşturur.

Bu örnek aynı zamanda, çeşitli ayetleri kullanarak ve çeşitli rabilerin Maşiah olmaya layık olduklarını ima eden önceki bölüme de bir cevaptır. Bu tür spekülasyonlara karşı çıkan bir görüş olarak bu tür spekülasyonlara biraz da mizahi bir taşlama yapar:

Bu hikayede rabbiler Maşiah’ın ismi hakkında konuşur. Rabbiler, Maşiah’ın ismi için farklı isimler önerir ve her bir rabbi Maşiah’ın ismi olarak kendi öğretmenlerinin ismini, okullarının kurucusu rabbilerinin ismini Tanah’tan ayetler vererek önerir. Amaç, bu tür spekülasyonların nasıl üretilebileceğini, ayetleri kullanarak Maşiah’ın ismi hakkında yapılan spekülasyonların faydasız olduğunu anlatmaktır. Rabbiler, kelime oyunu yapar ve her biri diğerinden farklı öneriler sunar ve sonunda Maşiah için en az olası isim ile taşlamayı bitirirler: “*Rabbi evinin cüzzamlısı*”:

David, Daniel, Moşe’ye ilave olarak, [Kelime oyunlarına dikkate alınmalıdır] Şıla Okulu, “*Şilo*” der.

Yannay Okulu, “*Yinnon*” der.

Hanina Okulu, “*Hanina*” der.

Başka okul, “*Mehanem*” der.

Sonuncusu, “*Rabbi evinin cüzzamlısı*” der.

Rabbi Hillel, Maşiah vaadinin Hizkiya’nın hükümdarlığı sırasında gerçekleştiğini düşündüğü için İsrail’in geleceğinde başka bir Maşiah bulunmayacağını savunmuştur.

Rabbi Hillel, Maşiah vaadinin Hizkiya döneminde gerçekleştiğini ileri sürmüştür. Bu görüş, Hizkiya’dan sonra yaşayan peygamberlerin gelecekteki Maşiah hakkında bildirimde bulunmaları nedeniyle reddedilmiştir.

O'nun [Maşiah'ın] adı nedir? - Rabbi Şila Okulu şöyle dedi: Adı Şilo'dur, çünkü "Şilo gelene kadar" diye yazılmıştır. (Yaratılış 49:10) Rabbi Yannay Okulu şöyle dedi: Onun adı Yinnon'dur, çünkü "Güneş durdukça adı var olacak, adı Yinnon'dur" diye yazılmıştır. (Mezmur 72:17) Rabbi Hanina Okulu şöyle dedi: Onun adı Hanina'dır, yazılmış olduğu gibi, "Size Hanina'yı vermeyeceğim." (Yeremya 16:13) Başkaları şöyle der: Adı Hezekiya'nın oğlu Menahem'dir, çünkü "Menahem ['avutucu'] ruhumu rahatlatır" diye yazılmıştır. (Ağıtlar 1:16) Rabbiler şöyle dediler: Onun adı "Rabbi evinin cüzzamlısıdır", yazılmış olduğu gibi, "Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o taşıdı. Ama biz onu cüzzamlı, Tanrı tarafından vuruldu ve ezildi saydık" (Yeşaya 53:4) Rabbi Nahman şöyle dedi: Eğer [Maşiah] [bugün] yaşayanlar arasındaysa, yazılmış olduğu gibi, Ve soyluları kendilerinden olacak ve yöneticileri onların arasından çıkacak.

Rav şöyle demiştir: Eğer yaşayanlar arasında ise, bizim kutsal efendimiz olmalı; eğer ölülerden ise, en beğenilen adam Daniel olurdu.

Rabbi Yahuda Rabbi adına şöyle dedi: Kutsal Olan, Kutsal olsun, bizim için başka bir David'i yükseltecek. Yazmış olduğu gibi, "Ama onlar Tanrıları HaŞem'e ve benim yükselteceğim kralları David'e hizmet edecekler" (Yeremya 30:9) "Yükselttim" değil, "yükselteceğim" denmiştir.

Rabbi Papa, Abaye'ye şöyle dedi: Şöyle yazılmıştır: "Ve kulum David sonsuza dek onların prensi [nasi] olacak" (Yehezkel 37:24).

Bu kaynakların ortak sonucu şöyledir:

Berahot 5a, Yeşaya 53'ten bir ayeti acının sevgiyle kabul edilmesi öğretisi için kullanır. Bu kullanım, bölümün bütünü hakkında peşat açıklaması vermez; İsrail'in sadık doğrularının acısıyla uyumlu bir deraş oluşturur.

Midraş Rabba

Midraş Rabba, Tora'nın Beş Kitabı ile Ester, Ezgiler Ezgisi, Rut, Ağıtlar ve Vaiz üzerine yorumları içeren temel midraşik derlemelerden biridir. Ayetleri farklı kişiler ve olaylar üzerine uygulayan yöntemi, Talmud'un aggadik bölümleriyle aynı yorum düzeyindedir; bu uygulamalar peşat açıklaması olarak değerlendirilmez.

Bereşit Rabba Bölüm 20

Bereşit Rabba 20'deki ilk Midraş, Berahot 57b'deki ifadeyi neredeyse kelimesi kelimesine tekrar eder.

Şir HaŞirim Rabba'da Yeşaya 53:12, İsrail'in sürgünde kendisini ölüme vermesi ve Tora'ya bağlı kalmasıyla ilişkilendirilir:

Bamidbar Rabba 13:2: "Gümecimi, balımı yedim; şarabımı, sütümü içtim" (Ezgiler Ezgisi 5:1). "Çünkü ruhunu ölüme döktü" (Yeşaya 53:12) dendiği gibi, İsrail sürgünde ruhlarını ölüme dökmüş ve bal gibi tatlı olan Tora ile meşgul olmuştur. Bu nedenle gelecekte Kutsal Olan, onlara yaratılışın altı gününden kalma üzümlerde saklanan şaraptan içirecektir.

Bu metinde aynı temel düşünceler yeniden görülür: İsrail sürgünde acı çeker; HaŞem'in Tora'sına bağlılığını sürdürdüğü için gelecekte ödüllendirilir. Yeşaya 53:12 burada ayetin peşatını belirlemek için değil, bu öğretinin deriş yoluyla açıklanması için kullanılmıştır.

Devarim Rabba'nın Lieberman baskısındaki metin, HaŞem ile Moşe arasındaki konuşmayı Yeşaya 53:8'e uygular:

Devarim Rabba "Bana, 'Geçmeyeceksin' dedin" (Yasa'nın Tekrarı 31:2).

Bu nedenle, "Diyorum ki, hepsi bir" (Eyüp 9:22).

Midraş, Yeşaya 53:8'deki "yaşam ülkesinden uzaklaştırılma" ifadesini Moşe'nin Kenaan ülkesine girememesiyle ilişkilendirmiştir. Eyüp'ten getirilen ek ayet, doğru ve kötü herkesin ölmesi temasını destekler. Bu uygulama Sota 14a'daki Moşe'nin İsrail uğruna sorumluluk taşıması düşüncesini tekrarlar; pasajın peşatını değil, Moşe'ye yöneltilmiş midraşik bir anlam katmanını oluşturur.

Rut Rabba'daki yorum, misyoner yayınlarında çoğunlukla yalnız Maşiah'a uygulanan kısmıyla aktarılır. Tam metin ise aynı ayeti David, Şelomo, Hizkiyahu ve başka kişiler için de kullanır. Önce kısaltılmış alıntı verilir:

Rut 2:14'ün beşinci yorumu Maşiah'a atıfta bulunur: "Buraya gel, ve ekmekten ye, ve lokmanı sirkeye batır." "Buraya gel" yani tahta yaklaş, "ekmekten ye" yani egemenliğin ekmeğini ye, "ve lokmanı

sirkeye batır" ifadesi ise çektiği acılara atıfta bulunur. Ama isyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi (Yeşaya 53:5).

Ancak, tam metni görürsek, farklı bir anlayışa sahip oluruz:

"Boaz yemek vaktinde ona, 'Buraya gel...' dedi" (Rut 2:14). Rabbi Yohanan bu altı ifadeyi David'e uyguladı. Başka bir açıklamaya göre "Buraya gel" sözü Şelomo'yu anlatır...

"Başka bir açıklama: 'Buraya gel' sözü Hizkiya'yı anlatır..."

"Başka bir açıklama: 'Buraya gel' sözü Menaşe'yi anlatır..."

"Başka bir açıklama. Kral Maşiah'tan bahsediyor."

Buraya gel, ve ekmekten ye, ve lokmanı sirkeye batır "Buraya gel" beni krallığa getir.

"Ve ekmekten ye" krallık ekmeğini ifade eder.

"Ve ekmeğini sirkeye batır", denildiği gibi acılara işaret eder, "ama isyanlarımız yüzünden o yaralandı" (Yeşaya 53:5).

"Orakçıların yanında oturdu" çünkü gelecekte krallığı kısa bir süre için elinden alınacak. Söylendiği gibi, "Yeruşalayim'e karşı savaşmaları için bütün ulusları bir araya getireceğim. Kent ele geçirilecek, evler yağmalanacak" (Zeharya 14:2).

"Ve ona kavrulmuş başak uzattı", çünkü gelecekte ona, "dünyaya ağzının değneği ile vuracak" dendiği gibi kendisine iade edilecektir. (Yeşaya 11:4) Rabbi Brahya, Rabbi Levi adına şöyle dedi: "Son kurtarıcı, ilk kurtarıcı gibi olacak.

Tıpkı ilk kurtarıcının gelip ondan sonra gitmesi gibi. Ne kadar zaman uzakta kaldı?

Dediği gibi üç ay, " Moşe ve Aaron'un karşısında dikildiler" (Mısır'dan Çıkış 5:20). Aynı şekilde son kurtarıcı da gelecek ve sonra gidecek.

Ne kadar uzakta kalacak?

Rabbi Tanhuma, Rabbiler adına şöyle dedi: "Kırk beş gün, dediği gibi, "Ve daimi yakılan sununun kaldırıldığı zamandan başlayarak... Dayanıp yetişene ne mutlu!..."(Daniel 12:11-12) Nedir bu fazladan kırk beş gün?

Rabbi Yitshak ben Katzartah, Rabbi Yona adına şöyle dedi: İsrail'in ot çıkarıp yiyeceği kırk beş gün bunlardır, söylendiği gibi "Çalılık yanında ebegümece koparıyorlar; Ve onların yiyecekleri retem çalısının köküdür" (Eyüp 30:4).

Onları nereye götürecek?

(İsrail'in) topraklarından Yahudiye çölüne, söylendiği gibi: "İşte onlarla konuşacağım ve onları çöle götüreceğim" (Hoşea 2:16).

Rut Rabba 5:6'da başka bir açıklama daha verilir: "Buraya gel" sözü Boaz'ı anlatır. Midraşın tam metni incelendiğinde ayetin kelime karşılığının kullanılmadığı görülür. Midraş, Rut 2:14'teki "Yemek vakti gelince Boaz ona, 'Buraya gel, ekmekten ye ve lokmanı sirkeye batır' dedi" ayetini yorumlar.

Ayetin peşatı, Maşiah'a veya Midraş'ın atıfta bulunduğu diğer kişilerden herhangi birine atıfta yoktur.

Söz konusu Midraş, bu ayeti Kral David'in soyundan gelenlerin birçoğuna ve onların özel acılarına ilişkin olarak yorumlar. Şu kişilere atıfta vardır: Kral David, Kral Şlomo, Kral Hizkiyahu, Menafe, Kral Maşiah, Boaz. Bu Midraş, aslen Boaz soyunun büyük adamlarının, yaşayacakları acı dönemleri bakımından benzer olacaklarını anlatır.

Maşiah'ın acılarının ne olduğunu ve ne kadar süreceğini açıklıyor olmasıdır.

Midraş, Maşiah ben David'in İsrail'in bir bölümüyle çölde kırk beş gün acı çekmesini anlatır. Metinde Maşiah'ın ölümü ve dirilişi bulunmaz; Yeşaya 53'ün bütünü Maşiah'a uygulanmaz.

Rut Rabba'da Maşiah'tan bahseden bölüm, ilgili bölümü açıklama amacı taşımaz. Amaç, Maşiah'ın çekeceği fiziksel acıyla ilgili Rabbinik inancı netleştirir. Maşiah çöle gider ve orada Son Kurtuluş gelinceye kadar Yahudi halkının geri kalanıyla birlikte acı çeker.

Midraş Tanhuma

Midraş Tanhuma, Tora'nın Beş Kitabı ile ilgili başlıca Midraş'tır. Midraş Tanhuma'nın iki versiyonu vardır. Bu özel Midraş öğretisi en önemlilerinden biridir.

Midraş Tanhuma'nın bu bölümü misyoner yayınlarında en sık alıntılanan metinlerden biridir. Targum'un Yeşaya 52:13'ü Maşiah'a uygulamasına benzeyen bu yorum, Midraş Tanhuma'nın standart baskılarında şu biçimde yer alır:

"Bir Basamak Şarkısı. Gözlerimi dağlara doğru kaldırıyorum, Yardımın nereden gelecek?" (Mezmur 121:1) Ayetin söylediği şudur: "Sen kimsin, ey büyük dağ? Zerubavel'in (Zerubbabil) önünde bir ova olacaksın!" (Zeharya 4:7). Bu, ayet Maşiah ben David'e atıfta vardır Ve neden ona "büyük dağ" deniyor? Çünkü O, Atalarımız'dan üstündür, denildiği gibi, "Bakın! Kulum başarılı olacak, yücecek ve yüksecek ve çok yüceltilecek" (Yeşaya 52:13).

Avraam'dan daha yüksek, Yitshak'tan daha yükselmiş ve Yaakov'dan daha yüksek olacak.

Avraam'dan daha yüksek olacak, söylediği gibi, "Elimi Yüce Tanrı HaŞem'e - göklerin ve yeryüzünün Sahibi'ne kaldırdım!" (Yaratılış 14:22).

Moşe'nin üzerine yükseltilecek, kendisine denildiği gibi: "Onları koynunda kaldı" (Çölde Sayım 11:12).

Haklarında "Tekerlek çemberleri ise, yüksekti ve korkunçtu" (Yehezkel 1:18) diye yazılan hizmet meleklerinden daha yücedir.

Bu yüzden "Sen kimsin, ey büyük dağ?" der.

Ve kimden gelir? Zerubavel'den (Zerubbabil).

Adı neden "Zerubavel"dir? Çünkü Bavel'de (Babil) doğmuştur.

Ya o kimdi? David'den geliyordu: "Rehavam Şelomo'nun oğluydu. Aviya Rehavam'ın, Asa Aviya'nın, Yehoşafat Asa'nın", "Elyoenay'ın oğulları: Hodavya, Elyasiv, Pelaya, Akkuv, Yohanan, Delaya, Anani. Toplam yedi kişiydi" (1 Tarihler 3:10, 24).

Anani ne demek? Bu Maşiah'tır..." Zeharya Kitabı'ndaki ayet Maşiah ile ilgili değildir, ama bu Midraş ayeti bu açıdan yorumlar. Zerubavel (Zerubbabil) son savaşın ve etrafındaki olayların ayrıntılı bir tanımını veren, kendi adıyla anılan da dahil olmak üzere, Son Günler ile ilgilenen Midraşimlerin bazılarında çok popülerdir.

Metnin ikinci versiyonu Aggadot Bereşit'te yer alır. Tanhuma'nın kısaltılmış bir versiyonu Yalkut Şimoni'de yer alır.

Bir yandan, Ramban'ın Pablo Christiani ile yaptığı tartışmada Pablo Christiani bu midraştan bahsetmiş ve bu midraşı Maşiah'ın Tanrı olduğunu kanıtlamak için kullanmaya çalışmıştır. Abarbanel kitabında buna atıfta bulunur ve şöyle der:

“Dinden dönen bu kişi, bu Midraş'ı (Ramban ile yaptığı tartışmada) Maşiah'ın yaşayan Tanrı ve Dünya'nın Kralı olduğunu göstermek için kullandı. Çünkü o, hizmet meleklerinden daha üstündür. Bu, kadından doğan hiç kimse için söylenemez, çünkü Moşe bile onlardan daha büyük olamaz ve Tora'nın “İsrail'de Moşe gibi bir peygamber daha çıkmayacak” (Yasa'nın Tekrarı 34:10) dediği kişidir. bundan da öte, meleklerden daha büyük kimse olmayacaktır.”

Ramban, Barselona Tartışması'nda ve Abarbanel Yeshuot Meşihö adlı eserinde bu iddiaya cevap vermiştir. Ramban, Toplu Yazılarının birinci cildinde, sayfa 312, paragraf 53'te, önce Sifre Devarim'deki Moşe'nin meleklerden üstünlüğü temasını, ardından Midraş Tanhuma'daki Avraam, Moşe ve Maşiah karşılaştırmasını açıklamıştır. Avraam'ın etkisi Nimrod ve sınırlı bir çevreyle, Moşe'nin etkisi Paro'nun huzurundaki duruşu ve Tora'nın verilmesiyle, Maşiah'ın etkisi ise dünya kralları önünde HaŞem'in birliğini ilan etmesiyle ilişkilendirilmiştir. Maşiah'ın üstünlüğü, etkisinin evrensel kapsamından kaynaklanır.

Abarbanel bu Midraş hakkında değindiği ikinci noktasında Ramban'ın bu görüşünü genişletir (benzer bir görüş Ralbag'ın Yasa'nın Tekrarı 34:10 açıklamasında yer alır.) Sadece bu açıdan Maşiah'ın Moşe Rabbenu'dan daha büyük olduğuna, ancak peygamberlik seviyeleri açısından Moşe Rabbenu ile aynı olamayacağına işaret eder.

Midraş, Maşiah'ın siyasal yüceliğini Moşe'nin peygamberlik ve Tora bakımından benzersiz üstünlüğünü ortadan kaldıracak biçimde açıklamaz. Tora'nın Moşe hakkında verdiği hüküm korunur.

Sonuç olarak Tanhuma, Targum gibi, Yeşaya 52:13'ü Maşiah'a atıf yaparak yorumlar, onun nasıl yüceltileceğini ve acı çeken İsrail ayetlerini gösterir.

Sifre, Çölde Sayım ve Yasa'nın Tekrarı kitaplarının Midraşik bir yorumudur. Sifre'de konu ile ilgili iki bölüm vardır. Birincisi bunu Pinehas ben Eliezer [Moşe Rabbenu'nun kardeşi Aaron'un torunu] hakkında yorumlar:

"[Bu antlaşma] Hem o hem de ardından [gelecek] soyu için ebedi bir Koenlik antlaşması olacaktır" (Sayılar 25:13). Bu, koenlere verilen 24 koenlik armağanına atıfta bulunur.

"[Kendisi bunu.] Tanrısı Adına ödün vermeden hareket edip Bene-İsrail için onarım sağlamasının karşılığında [hak etmiştir]" (Sayılar 25:13).

"İsrail'in günahlarının onarımını sağlamak için 'ruhunu ölüme döktü' (Yeşaya 53:12). Bu ifade, İsrailoğullarının onarımı için aracılık edeceğini bildirir. Şimdiye kadar görev yerinden ayrılmamış; ölümlerin dirilişine kadar orada durup aracılık etmeyi sürdürmüştür." (Sifre, Pinehas peraşası, paragraf 131).

Bu midraş Yeşaya 53'ün peşatını açıklamaz; ayeti Pinehas'ın İsrail adına gösterdiği özveriye ve onunla ilişkilendirilen onarım görevine uygular.

Bu yorum, Yeşaya 53'ün İsrail'in sürgün acısı ve sonunda alacağı ödülle ilgili anlamıyla örtüşür.

Bu midraş aynı zamanda Yalkut Şimoni'de bulunur.

Sota 14a ile aynı doğrultudaki başka bir Midraş, Yeşaya 53:12'yi Moşe'ye uygular:

"Halkın başları olarak geldi" (Yasa'nın Tekrarı 33:21). Başka bir açıklama: Bu, Moşe'nin her topluluğun başında geleceğini öğretir; Tanah öğrenenlerin, Mişna öğrenenlerin ve Talmud öğrenenlerin başında bulunacaktır. Her toplulukla birlikte ödülünü alacaktır. Bu nedenle şöyle denir: "Ona büyüklerle bir pay ayıracağım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak" (Yeşaya 53:12).

Bu açıklama Sifre, Vezot HaBeraha 355'te yer alır. Daha kısa bir biçimi Yalkut Şimoni'de ve Midraş Yelamdenu'dan yapılan eklemelerde bulunur.

Midraş Eliyahu Rabba

Tanna de-Vei Eliyahu, teşuva ve alçakgönüllülük temasını Yeşaya 53:10 üzerinden açıklar.

Önceki Midraşlardan farklı olarak, Tanah'ın kitaplarından herhangi biri için düzenlenmemiştir. İki bölümü vardır: Eliyahu Rabba ve Eliyahu Zuta. Çok çeşitli dini ve öğretisel konularda vaazlar veya açıklamalar şeklinde öğretiler içerirler. Yahudilik için temel olan ve büyük popülariteye sahip birçok fikir içerir.

İlk bölüm şudur:

Neden “Ve aşam korbanının kanunu şudur” diyor? [Levililer 7:1. Aşam genellikle “suç sunusu” olarak tercüme edilir.] Böylece Kutsal Olan Kutsanmış'tır O, İsrail'e şöyle demiştir, "Oğlum, sana dedim ki, ben yalnızca günahı olmayanları kutsamak istiyorum. Ama bu konudaki sözlerimi geri aldım. Biri diğerinden daha büyük yüz günah işlese, bunlardan yüz çevirip teşuva yapsa ve kendini yeryüzüne alçaltsa [yani kendini alçaltsa] ve her gün şüpheli günah için bir Aşam getirmesi gerektiğini düşünür [Kazara günah işlenip işlenmediğini bilmediğinde de getirilen bir sunudur], şefkatle onun yanındayım. Onun teşuvasını kabul edeceğim ve ona güçlü ve Tora ile meşgul ve emirleri yerine getiren çocuklar vereceğim ve Tora'nın sözlerini sonsuza dek onların ağızlarına yerleştireceğim.

Metin, “tohumunu göreceğ” ifadesini bu dünyadaki soyla, “günleri uzayacak” ifadesini gelecek dünyadaki ödülle ilişkilendirir. Bu Midraş, Yeşaya 53'ü bireysel teşuva ve alçakgönüllülük için uygular; bölümün peşatını değiştirmez.

İkinci bölüm şudur:

Aaron onun yüzünden İsrail'in başına büyük bir şey geldiğini biliyordu [Onları Altın Buzağı ile günaha sokmuştu.] bu yüzden beline demirden bir kemer bağladı ve İsrail'in bütün evlerine gitti. Şema söylemeyi bilmeyen herkese öğretmiştir. Nasıl dua edileceğini bilmeyen herkese Şema söylemeyi ve dua etmeyi öğretmiştir. Tora'yı nasıl öğreneceğini bilmeyen herkese öğretmiştir.

Bu öğreti yalnızca Aaron için değil, Tanrı uğruna İsrail'e toplum içinde Tora öğreten ve kimin zengin veya fakir olduğunu hesaba katmadan, herkese Tora'yı ve herkese Mişna'yı öğreten herhangi bir bilgin için geçerlidir. HaŞem ona merhamet eder ve ona bilgelik, anlayış, bilgi ve zeka verir. Ve ona sadıklar arasında, Avraam, Yitshak ve Yaakov ile birlikte bir pay verir. Ayet onun hakkında şöyle der:

“Ruhunun emeğinden göreceği ile tatmin olacak. Dürüst kulum birçoklarını bilgisiyle aklayacak ve onların günahlarını o taşıdı” (Yeşaya 53:11). Bu Midraşın amacı başkalarına Tora öğretmenin büyük önemini öğretmektir. Diğer Midraşimlerle benzerlikleri vardır. Ama Yeşaya 53'ün peşatını anlatmaz.

Eliyahu Rabba'da Yeşaya 53'ten alıntı yapılan son bölüm şudur:

Bu Midraş'ın ne anlama geldiğini tam olarak anlamak için, genellikle yaptığımdan daha fazla alıntı yapmam gerekiyor. Bu, Eliyahu Rabba'nın tarzının ve konusunun klasik bir örneğidir.

“Bir kimse, gençken babasına ve anasına hürmet ettiğinde, hatta ihtiyarlığında daha da fazla hürmet ettiği zaman, geleneğimizde onun hakkında şöyle söylenmektedir.

Peygamber Yeşaya şöyle demektedir: *“Kendi ekmeğini aç olanla paylaşmak ve evinize inleyen yoksullarla ve çıplağı görünce üstünü örtmek, ve kendi etinden olandan (örneğin, yakınlarınızdan) kaçınmamak değil mi?”* (Yeşaya 58:7).

Bir kimsenin evinde fazladan yemek varsa ve kendi malından başkalarına pay vermek için onunla sadaka yapmak isterse; ne yapmalıdır? Önce babasına ve annesine destek vermelidir. Fazlası varsa kardeşlerine destek olmalı, ailesindeki diğer kişileri desteklemesi ve gerekenden fazlasına sahipse, kendisi ile aynı binada yaşayanlara destek olması, gerekenden fazlasına sahipse mahallesinde yaşayanları desteklemesi gereklidir. Diğer insanlara da bu şekilde davranmaya devam etmelidir. Bu yüzden Yeşaya “evinize inleyen yoksullar” der.

“İnleyen yoksullar” ile ne kastedilir? Kişi kendi başına yemek yerken; kalbi huzur içindedir, ancak başkalarının ona verdiğinden yemek zorunda kalırsa, ihtiyacı olan kalbi sıkıntıya girer. HaŞem'in yolunda gidenlere, evlerinde yiyecekleri çok olup ve hizmetçileri ve evlerinin diğer üyeleri sofrasından keyif almak için onlara gelenlere övgüler olsun. Böyle bir kişi hakkında ayet şöyle der:

“Yükselişler Şarkısı. Mutludur HaŞem'den korkan herkes, O'nun yollarında yürüyenler.

Elinin emeğinin meyvesini yediğinde, mutludur ve her şey senin için iyidir” (Mezmur 128:1-2).

İsrail ile göklerdeki Babaları arasında, bir adam ve arkadaşı arasında, karı koca arasında dünyada barışı çoğaltmak isteyen kişi Başkahin Aaron gibi olur.

İsrail'de sadakayı çoğaltmak isteyen kişi İsrail Kralı David gibi olur.

Öğrencilerine neşe getiren Rabbi Yohanan ben Zakkay gibi olur. Onun hakkında şöyle yazılmıştır: "Ruhunun emeğinden göreceği ile tatmin olacak" (Yeşaya 53:11).

Buradan, bir nesildeki Tora bilginlerinin, içinde gizlice yaşadıkları neslin günahlarını (cezalarını) taşıdıklarını ve HaŞem'den başka hiçbir kişinin onları tanıyamadığını söylüyoruz. Bu nedenle onun hakkında ayetin devamında şöyle yazılmıştır: *"Onların günahlarını o taşıdı"* (Yeşaya 53:11).

Bunu yapan on kişi varsa, hatta bunu yapan bütün bir cemaat varsa, onlara dokunabilecek düşman yoktur, söylenmiş olduğu gibi, "Sana karşı yapılan hiçbir silah işe yaramıyacak; ve hükümde sana karşı kalkan her dili suçlu çıkaracaksın. Tanrı kullarının mirası budur, ve onların ödülü bendendir, Tanrı diyor" (Yeşaya 54:17).

Bu Midraş, doğru kişilerin acısının neslin üzerindeki hükmü hafiflettiği düşüncesini Yeşaya 53 diliyle açıklar. Uygulama İsrail'in sadık kişilerine yöneliktir; ancak bölümün peşat anlamını belirleyen bağımsız bir yorum değildir.

Eliyahu Rabba'daki bu üç bölüm, başka bir Midraş kaynağında bulunmaz.

Midraş Tehillim

Midraş Soher Tov adıyla da bilinen Midraş Tehillim, Mezmurlar üzerine kurulmuş eski bir Midraş derlemesidir ve çok sayıda kaynaktan aktarılmıştır. Aşağıdaki iki bölümden biri Yeşaya 53'ten bir ayet içerir. İlk bölüm şöyledir:

"Hükmü ilan edeceğim, HaŞem bana, "Sen benim oğlumsun dedi" (Mezmun 2:7). Bu, Tora'nın bir hükmü, Peygamberlerin bir hükmü ve Yazıların bir hükmü ile ilgilidir.

Tora'nın hükmünde şöyle yazılmıştır: "Tanrı şöyle diyor: İsrail Benim Oğlum; Behorum'dur" (Mısır'dan Çıkış 4:22).

Peygamberlerin hükmünde şöyle yazılmıştır:

"Bakin!

Kulum başarılı olacak, yücecek ve yüksecek ve çok yüceltilecek" (Yeşaya 52:13). Ve sonra şöyle yazılmıştır: "İşte, kendisine destek olduğum kulum; canımın kendisinden razı olduğu seçtiğim kulum" (Yeşaya 42:1).

Bu Midraş Mısır'dan Çıkış 4:22, Mezmurlar 110:1, Mezmurlar 2:7 ve Daniel 7:13'ü birlikte kullanır. İlk ayet açıkça İsrail'e, diğer ayetler ise kral ve Maşiah uygulamalarına yöneliktir. Metin farklı ayetleri öğretisel bir bütün içinde birleştiren deraş niteliğindedir; Yeşaya 53'ün peşat öznesini belirlemez.

Bu kaynakların ortak noktası, Yeşaya 52:13 ile Maşiah'ın yüceltilmesi arasında yakın bir ilişki kurmalarıdır.

Yeşaya 52:13, Targum ve Tanhuma'da Maşiah'a uygulanır; acı çekmeyi anlatan sonraki ayetler ise Maşiah'a bağlanmaz. Yeşaya 42:1'den yapılan ikinci alıntı da Kulun görevini tamamlayıncaya kadar korunacağını ve sonunda başarıya ulaşacağını bildirir.

Buradan çıkarılabilecek sonuç, ayetler kelimenin tam anlamıyla ifade etmese de, bu Midraş'ın Yeşaya 52:13'ü Targum ve Tanhuma gibi, Maşiah ile ve onun ulaştırılacağı yüksek konum hakkında yorumluyor olması güçlü bir olasılıktır.

Bu, yalnızca Yalkut Şimoni'de bir kez daha görünür.

Bu sonraki Midraş, Yeşaya 53'ten bahsetmemekle birlikte, aynı Mezmur ile ilgili Midraş'ta bulunur. Bu midraşın önemi, bu midraş şu ya da bu biçimde getiren kaynakların sayısından anlaşılabilir. Midraş Tehillim'de iki yerde görülür, ikincisi önemli bir ilaveye sahiptir.

Rav Huna şöyle dedi: *"Acılar üç kısma ayrılmıştır; Birincisi Atalarımız ve tüm nesiller tarafından alınmıştır; ikincisi zorla dinleri değiştirilenler neslinde alınmıştır; üçüncüsü Kral Maşiah'ın neslinde alınmıştır."*

Zorla din değiştirme dönemlerinde Yahudilerin işkence altında HaŞem'in Adını kutsayarak öldürülmesi, söz konusu Midraşın tarihsel

acı bağlamını oluşturur. Metnin Yeşaya 53'e doğrudan atıf yapmaması, bu anlatının bölümün peşat yorumu olarak kullanılamayacağını gösterir.

Bu metin Midraş Şmuel'de aktarılmıştır. Yalkut Şimoni'de de üç kez, küçük farklılıklarla yer alır.

Önemli Küçük Midraşım

Midraş Lekah Tov:

Midraş Lekah Tov, Tora'nın Beş Kitabı'na dayanan Midraş öğretilerinin çok önemli bir derlemesidir. Tora'nın bir yorumuna çok benzer, ancak yoruma Midraşları da eklemiştir. Daha önceki kaynaklara dayanarak Rabbi Tovia bar Eliezer tarafından derlenmiştir.

"Kuyularından sular aksın" (Çölde Sayım 24:7): İsrail'deki yoksullardan. Buradan şöyle derler: "Ülke halkının çocuklarına dikkat edin, çünkü yasa onlardan çıkar.

"Ve tohumları bol suda [yeşerecek]": İsrail krallığı dünyanın tüm krallıklarının üzerinde olacak, "Agag'dan üstün olacak kralı": Amalek kralı Agag'ın günlerinden itibaren İsrail krallığı başladı.

Midraş, "Krallığı yükselecek" sözünü Maşiah dönemindeki İsrail krallığıyla ilişkilendirir ve bu düşünceyi "Bakın, Kulum başarılı olacak" (Yeşaya 52:13) ayetiyle destekler. Ayet burada İsrail krallığının gelecekteki yüceltilmesine uygulanmıştır.

Midraş Tanaaim:

Midraş Tanaaim, daha eski olan Midraş HaGadol'dan alınan Yasa'nın Tekrarı Kitabı ile ilgili Midraşların bir derlemesidir. Nadiren alıntılanır, ancak Yeşaya 53'ten bahseder.

Her ikisi de Talmud Sota 14a ve Sifre'den ikinci örnekte yapıldığı gibi Yeşaya 53'ü Moşe Rabbenu'dan (Moşe'den) bahsediyor olarak açıklayan iki bölüme sahiptir. İlk bölüm şöyledir:

"Onlarla gideceğim ve gelecekte bir ödül almak için onlarla mitsvaları yapacağım."

Kutsal Olan, kutsansın O, ona şöyle demiştir: *"Buna üzülme, peygamberler aracılığı ile tüm mitsvaların senin tarafından verildiğini yazacağım. İsrail'den bir kişi bile gidip mitsvalardan birini yerine getirirse, gelecekte onunla birlikte sana ödül vereceğim.*

Söylediği gibi "Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım" (Yeşaya 53:12)." İkincisi şöyledir:

"İsrail topraklarına gitmezsem, başarısız, ödüksüz gideceğim."

Kutsal Olan ona dedi ki, *"Gelecek dünyada sana İsrail'in herhangi birinden daha fazlasını, tam bir ödül vereceğim."* Söylediği gibi, *"Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım" (Yeşaya 53:12)." Bereşit Rabbosei:*

Bereşit Rabbosei, Rabbi Moshe HaDashin'in kaybolan daha büyük bir çalışmasına dayanan bir Midraşim derlemesidir. Sadece Yaratılış Kitabı ile ilgili Midraşları içerir.

Bölüm şudur:

Şöyle öğretildi: "Ölümü tatmayan on üç kişi vardır; bunlar arasında Maşiah ve Avraam'ın kulu Eliezer de bulunur. Maşiah neden ölümü tatmaz? Kötü insanlardan oluşan bir kuşakta yaşadığı, atalarının ve David Evi krallarının putperestliğini gördüğü halde onlardan öğrendiği ve HaŞem'i seçtiği için. İsrail için merhamet diledi, oruç tuttu ve dua etti. 'İsyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi; esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerindeydi ve onun bereleriyle biz iyileştik' denildiği üzere (Yeşaya 53:5), gizlendi; sürgünlerin toplanmasında onları kurtarmak ve ölümleri diriltmek üzere korunmaktadır."

Metnin Eha Rabba'daki kaynağında Menahem ben Hizkiya'nın Tapınağın yıkıldığı gün doğduğu ve kurtuluş zamanına kadar göğe alındığı anlatılır. Ramban, bu Midraşın harfi harfine okunması halinde Maşiah'ın bin yıldan uzun süredir yaşayan bir kişi sayılacağını belirterek harfi harfine okumayı reddetmiştir.

Bu anlatıdaki acı daha çok ruhsal ve psikolojik niteliktedir; Yeşaya 53 ise Kulun fiziksel ve tarihsel acısını da anlatır.

Talmud ve Midraşlarda Yeşaya 53: Sonuç

İncelenen Midraşlar, bir ayetin peşatı ile öğretisel uygulamasının aynı şey olmadığını gösterir. Yeşaya 53 ifadeleri Moşe, Yeremya, Rabbi Akiva, Maşiah ve başka doğru kişilere uygulanmış; bu çokluk bölümün peşat öznesinin tek bir deraş kişisiyle sınırlandırılmayacağını ortaya koymuştur.

Rut Rabba'daki uygulama ayetin peşat anlamını vermez; belirli dönem ve kişilere yöneltilen deraş açıklamalarını içerir.

Bereşit Rabbesei'de ayet, Maşiah'ın neden diri göğe alındığını açıklamak için kullanılır.

Bunlar, Yeşaya 53'ü kelimenin peşatıyla açıklamaya çalışmazlar.

Rabbiler birçok kaynakta Yeşaya 53'teki acı çeken Kulun peşattaki öznesini İsrail olarak değerlendirmiştir. Bu tanıklık, pagan Celsus'un aktardığı eski Yahudi yorumuyla uyumludur.

Yeşaya 52:13'ün Maşiah ve Moşe Rabbenu hakkında düşünülebileceğine dair alternatif yorumlar vardır.

Kesin olarak söyleyebileceğimiz, rabbilerin Talmud ve Midraş'ta Yeşaya 53'teki acı çeken Kulun aslen Maşiah olduğunu söylediği iddiası doğru değildir. Tüm Midraşlarda, bu görüş çoğunlukta bile değildir.

Yeşaya 53'e dayanarak Maşiah ben David'in öleceğini ve dirileceğini öğreten bir rabbinik kaynak yoktur. Bu nedenle rabbinik gelenekteki acı çeken Maşiah motifleri Hristiyan ölüm ve diriliş öğretisine kanıt oluşturmaz.

YEDİNCİ KISIM

Rabbînik Kaynaklar, Klasik Yorumcular ve Zohar

Zohar'ın Yeşaya 53'ü Maşiah'a Uyguladığı İddiası

Misyoner yayıncılığında Kabalistik eserlere başvurma eğilimi vardır. Bunun açık nedeni, bu metinlerde ne anlatıldığı ve ne anlama geldikleri hakkında fikri olan çok az insan bulunmasıdır. Bu, misyonerin pazarlama yaparken istediği her iddiayı yapmasını kolaylaştırır. Zohar'ın bu sektörde özel bir yere sahip olmasının nedeni anlaması zor ve alegorik bir dil kullanmasıdır. Bağlamından koparılan bir veya iki cümle alınır ve bu iddia Zohar'ın başka yerlerde açıkça söyledikleriyle açıkça çelişse bile misyonerin istediğini söylüyormuş gibi görünmesini sağlar.

Yahudi geleneğine göre Zohar'ın Yazarı, MS 2. yüzyılda yaşamış olan Rabbi Şimon bar Yohay'dır.

Zohar çeşitli kitaplardan oluşur. Üç kısımdan oluşuyormuş gibi bahsedebiliriz.

Zohar külliyatı birkaç temel eserden oluşur. Zohar, Tora üzerine üç ciltlik Kabalistik ve midraşik bir yorumdur; bazı bölümleri klasik Midraş diline, bazıları ise daha kapalı mistik anlatıma sahiptir. Tikkunei Zohar, Tora'nın ilk kelimesi ve mitsvaların Kabalistik anlamları üzerine kurulu yetmiş tikkundan oluşur.

Ardından arkada birkaç ekleme gelir. Üçüncü bölüme Zohar Hadaş (Chadash) denir.

Zohar gibidir ama daha küçüktür. 5 Megilla'nın üçü ile ilgili (Rut, Ezgiler Ezgisi, Ağıtlar) Midraşik içeriğe ve kendi Tikkunim'lerine sahiptir.

Yaklaşık bin sayfalık bu derlemede Yeşaya 53 ayetlerine yalnız birkaç yerde değinilir ve her yerde aynı kişiye uygulanmaz. Bu nedenle misyoner yayınlarında anılmayan atıflar da dahil olmak üzere bütün kullanımlar birlikte incelenmelidir.

Kabalistik kavramların tartışılmasında Yeşaya kitabına 4 atıf vardır:

Yeşaya 52:13 Zohar Cilt III 246b'de.

Yeşaya 53:1 Tikunei HaZohar sayfa 28a'da; Zohar Cilt I 253a.

Yeşaya 53:5 Zohar Hadaş (Chadash) sayfa 91a'da

Yeşaya 53:7 Zohar Cilt I 137b.

Yeşaya 53:10, Zohar II 168a'da ruha uygulanır.

Zohar, Yeşaya 53'teki ifadeleri farklı kişilere uygular:

Yeşaya 52:13-14, Zohar I 182a'da melek Metatron'a uygulanır.

Yeşaya 53:5, Zohar II 115b'de Peygamber Eliyahu'ya uygulanır.

Yeşaya 53:5, Zohar III 276b'de Maşiah ben Yosef'e uygulanır.

Şu ayetler Zohar'da Moşe Rabbenu'ya uygulanmıştır:

Moşe Rabbenu'ya sekiz adet atıf vardır:

Yeşaya 52:13 Zohar Cilt III sayfa 153b.

Yeşaya 52:13, 53:2, 5, Zohar Cilt III 280a'da.

Yeşaya 53:1 Tikunei HaZohar sayfa 43a.

Yeşaya 53:5 Tikunei HaZohar sayfa 54b ve 112a'da.

Yeşaya 53:5, 9 Zohar Cilt III 125b'de.

Yeşaya 53:5, 6, 9 Zohar Cilt III 282b'de.

Yeşaya 53:12 Zohar Hadaş (Chadash) sayfa 15a'da

Zohar Cilt II 29b'de Yeşaya 53:7 İsrail'e uygulanır.

İsrail'in sadık dürüstlerine 7 atıf vardır:

Yeşaya 52:13 Zohar Cilt I 181a'da.

Yeşaya 53:5 Zohar Cilt III 218a, 231a, 247b'de

Yeşaya 53:10 Zohar Cilt I 140a'da; Cilt II 244b; Cilt III 57b.

Zohar'daki Yeşaya 53 uygulamalarının dağılımı tek bir Maşiah yorumunu desteklemez. Beş uygulama Kabalistik kavramlara, yedi uygulama İsrail'in sadık kişilerine, bir uygulama doğrudan İsrail'e, sekiz uygulama Moşe'ye, dört uygulama Maşiah ben Yosef'e, bir uygulama Metatron'a yöneltilmiştir; Eliyahu ve ruh hakkında birer

uygulama vardır. Bu çeşitlilik, Zohar'ın bölümün tamamını Hristiyan İsa öğretisine bağlamadığını gösterir.

Zohar II 212a'da Yeşaya 53:4-5'in Maşiah'a uygulandığı bölüm, misyoner yayınlarında bağlamından ayrılarak kullanılır. Tam bağlam, aynı düşüncenin İsrail'in diğer sadık doğrularına da uygulandığını gösterir.

Bu bölüm Zohar Cilt II 212a'da yer alır ve Yeşaya 53:4, 5 ayetlerine atıfta bulunur.

Misyoner yayınlarında aktarılan kısaltılmış alıntıda Yeşaya ayetlerinden biri çıkarılmıştır. Tam bağlam, Zohar'ın Yeşaya 53'ü yalnız Maşiah'a değil, İsrail'in sadık doğrularına ve başka kişilere de uyguladığını gösterir.

"Eden Bahçesi'nde Hastalık Oğulları Sarayı adında bir saray vardır. Maşiah bu saraya girer ve İsrail'in her acısını ve her azabını çağırır. Bunların hepsi O'na gelir ve O'na dayanır. Ve onları Kendi üzerine alarak böyle hafifletmemiş olsaydı, İsrail'in yasayı çiğnediği için cezasını taşıyabilecek hiç kimse olmayacaktı; yazıldığı gibi, "Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o taşıdı" (Yeşaya 53:4).

Misyoner yayınlarında kullanılan alıntı kısaltılmıştır; çıkarılan cümleler metnin İsrail'in acısı, sadık doğrular ve Maşiah arasındaki geniş yorum bağlamını gösterir.

Patai'nin aktardığı Zohar bölümü kısaltılmıştır; çıkarılan cümleler metnin İsrail'in acısı, sadık kişiler ve Maşiah arasındaki geniş yorum bağlamını gösterir. Bu nedenle alıntı, eksik biçimiyle bölümün tamamının Maşiah hakkında olduğuna kanıt oluşturmaz.

Yeşaya 53'ün Maşiah'a uygulandığı ileri sürülen bir başka metin, Yom Kippur Musaf duasındaki payyuttur:

"Dürüst meshedilmişlerimiz bizden ayrıldılar; bizi dehşet sardı ve bizi haklı çıkaracak kimsemiz yok. O bizim suçlarımızın boyunduruğunu ve suçlarımızı yükledi; bizim suçumuzdan dolayı yaralandı. Günahlarımızı omzunda taşımaktadır ki günahlarımıza başışlanma bulunsun. Ebedi Olan onu yeni bir yaratık olarak meydana getirdiğinde, onun yarastıyla iyileşeceğiz. Onu dünyanın çevresinden çıkar; Yinnon'un eliyle bizi ikinci kez Lübnan Dağı'nda toplamak üzere Seir'den yükselt."

Kaynak: A. Th. Philips, Machzor Leyom Kippur, gözden geçirilmiş ve genişletilmiş baskı, New York: Hebrew Publishing Company, 1931, s. 239; Driver ve Neubauer, s. 399.

Payyutun yazarı Eleazar HaKalir'dir. Kimliği ve yaşadığı dönem hakkında farklı görüşler bulunur; bazı gelenekler onu Rabbi Şimon bar Yohay'ın oğluyla ilişkilendirirken modern tarihlendirmeler daha geç bir döneme yerleştirir. "*Az MeLifnei Bereşit*" adlı payyut dört bölümden oluşur ve bazı Yahudi cemaatlerinde Yom Kippur Musaf duasının Keduşa kısmında okunur.

Alıntının anlamı, içinde bulunduğu bölümün bütünüyle birlikte belirlenir:

Sonra, Yaradılıştan önce; Kutsal Tapınak ve Yanin hazırlandı; Başlangıçtan beri yüce bir dua yeri; Herhangi bir insan veya dil yokken hazırlandı.

Şehina'nın orada kalabileceği kadar güçlüydü; Kasıtlı olmayan günahkarlara doğru yol gösterildi; Günahları kırmızı olan günahkarlar; Eskisi gibi olacak şekilde yıkandı ve saflaştırıldı.

O, korkutucu bir öfkeyle öfkelenmişse de; Kutsal Olan, tüm öfkeni gösterme; Bu zamana kadar çalmaya devam etsek de; Kayamız hastalık getirmeyecek.

"Doğru Maşiah'ımız bizden uzaklaştırılmıştır."

"Yenildik ve doğruluğumuzu savunacak kimse kalmadı; günahlarımızın ve isyanımızın boyunduruğu onun üzerindedir, isyanımız yüzünden yaralanmıştır."

"Onu yerden çıkar, Seir'den yükselt; bizi Lübnan Dağı'nda, yani Kutsal Tapınak'ta, Yanin'in eliyle yeniden bir araya getir."

Payyutun peşatı, sürgünün sona ermesini, İsrail'in Kutsal Tapınağa dönüşünü ve Maşiah aracılığıyla kurtuluşu dile getirir. Yeşaya 53'e yapılan uygulama, bu bütünlük içinde okunmalıdır.

Payyut, Midraş Tanhuma'nın Naso 11'deki dünya yaratılmadan önce var edildiği bildirilen yedi kavram öğretisine dayanır:

"Dünya yaratılmadan önce yedi şey yaratılmıştır: Görkem Tahtı, Tora, Tapınak, Atalar, İsrail, Maşiah'in adı ve teşuva."

Payyut, bu yedi kavramı İsrail'in tarihsel kurtuluş düzeni içinde işler.

Yapı; Maşiah'ın adı, İsrail'in sürgünü, Tapınak, teşuva ve kurtuluş temalarını ayrı bölümlerde ele alır.

Midraş, Maşiah'ın kendisinin değil, adının dünya yaratılmadan önce var edildiğini söyler. Aynı listede Atalar ve İsrail de yaratılıştan önceki amaç düzenine yerleştirilmiştir. Maşiah'ın adının önceliği Mezmurlar 72:17'ye dayandırılır:

"Adı sonsuza kadar kalacak, adı Güneş durdukça adı var olsun."

Rabbînik açıklamada ayet, Maşiah'ın adının yaratılıştan önce amaç düzeninde bulunduğunu öğretmek için deraş düzeyinde kullanılır.

Bu uygulama, Mezmurlar 72:17'nin bağlamsal anlamını değiştirmez; ayetten manevi bir ders çıkarır.

Payyutun ilk bölümü Görkem Tahtı ve Tora'yı, ikinci bölümü Atalar ile İsrail'i, üçüncü bölümü Tapınak ile Maşiah'ı, son bölümü ise teşuvayı konu edinir. Kurtuluşun merkezinde İsrail'in HaŞem'e dönmesi yer alır.

Bu yapı, bireysel günah ile toplumsal sorumluluk arasındaki ayrımın açıklanmasını gerektirir. Tanah'ta *"Biz ve atalarımız günah işledik"* sözü ulusal itirafı ifade ederken kişisel ahlaki sorumluluk failin kendisinde kalır.

Bireysel Günah ve Ulusal Sonuç

Ay kentindeki yenilgi, Yeriho zaferinden sonra İsrail'in HaŞem'in yardımını kendiliğinden ve koşulsuz sayamayacağını göstermiştir. Bir kişinin günahı, ilahi korumanın topluluktan çekilmesine ve ulusal sonuca neden olmuştur.

Ay kentindeki yenilgi, askeri üstünlük beklentisini ortadan kaldırmıştır. Yeoşua yenilginin askeri yetersizlikten değil, İsrail içindeki günahtan kaynaklandığını anlamıştır. Sorumlu kişinin Ahan olduğu belirlenmiş; bireysel fiilin topluluk üzerindeki antlaşmasal sonucu böylece açığa çıkmıştır.

Ahan'ın günahı bireysel olmasına rağmen Yeoşua 7'de bütün İsrail sorumlu tutulmuş ve Ay kentindeki yenilgi ulusal sonuç meydana getirmiştir. Bu anlatı, bir kişinin fiilinin antlaşma içindeki topluluğu etkileyebildiğini; fakat suçluluğun hukuken masum kişilere aktarılmadığını gösterir.

Ralbag'a göre Ahan'ın günahından sonra HaŞem olağanüstü korumasını İsrail ordusundan çekmiş; Ay yenilgisi savaşın doğal sonucu olarak meydana gelmiştir. Bu açıklama, doğrudan kişisel ceza ile ilahi korumanın topluluktan çekilmesi arasında ayırım kurar.

Mihtar MeEliahu, Ahan'ın fiilinin topluluk içinde bütünüyle kabul edilemez görülmemesinin ortak sorumluluk meydana getirdiğini açıklar. Bir günahın tek kişi tarafından işlenmesi, topluluğun o günaha karşı ahlaki duyarlılığını değerlendirmeye dışı bırakmaz.

Buna rağmen anlatının dikkat çekici yönü, çok büyük bir topluluk içinde yasağı ihlal eden tek kişinin Ahan olmasıdır. Ulusal sorumluluk, bütün bireylerin aynı fiili işlediği anlamına gelmez.

Antlaşma topluluğu içindeki bireysel fiil tarihsel sonucu bütün halka taşıyabilir; fakat kişisel suçluluk yalnız failin üzerinde kalır. Toplumsal sonuç ile hukuki suç aktarımı aynı kavram değildir.

Yasa'nın Tekrarı 29, İsrail'in birbirine karşı sorumluluğunu; Yehezkel 3 ise uyarma görevinin sınırını bildirir. Uyarıda bulunmayan kişi ihmalinden sorumlu tutulur, günahkar ise kendi günahı içinde ölür:

Yehezkel 13. bölüm 18 Kötü kişiye, 'öleceksin' dediğim zaman onu uyarmaz, yaşamını kurtarmak amacıyla onu kötü yolundan döndürmek için konuşmazsan, o kişi günahı içinde ölecek; ama onun kanından seni sorumlu tutacağım.

19 Ancak kötü kişiyi uyardığın halde kötülüğünden ve kötü yolundan dönmezse, o günahı içinde ölecek. Ama sen canını kurtarmış olacaksın.

20 "Doğru kişi doğruluğundan döner de kötülük yaparsa, onu yıkma uğratacağım, o da ölecek. Onu uyarmadığın için günahı içinde ölecek, yaptığı doğru işler anılmayacak.

"Fakat onun kanından seni sorumlu tutacağım."

21 Ama doğru kişiyi günah işlemesin diye uyarırsan, o da günah işlemese, yaşayacak. Çünkü o uyarılara kulak vermiştir; sen de canını kurtarmış olacaksın.”

Yehezkel 33:11-20

11 Onlara de ki, ‘Varlığım hakkı için diyor Egemen HaŞem, ben kötü kişinin ölümünden sevinç duymam, ancak kötü kişinin kötü yollarından dönüp yaşamasından sevinç duyuyorum. Dönün. Kötü yollarınızdan dönün. Niçin ölesiniz, ey İsrail halkı.’ 12 “Sen, ey insanoğlu, halkına de ki, ‘Doğru kişi Tanrı’ya başkaldırırsa, doğruluğu onu kurtarmaz. Kötü kişi kötülüğünden döndüğü zaman kötülüğü yıkımına neden olmaz.

“Doğru kişi başkaldırırsa doğruluğu onu yaşatmayacaktır; yaptığı kötülük nedeniyle ölecektir” (Yehezkel 33:13).

14 Kötü kişiye, ‘öleceksin’ desem, ama o günahından dönüp adil ve doğru olanı yapsa, 15 aldığı rehini geri verse, çaldığını ödese, yaşam veren kurallar uyarınca davranıp günah işlemese yaşayacak, ölmeyecektir.

16 İşlediği günahlardan hiçbiri ona karşı anımsanmayacaktır, adil ve doğru olanı yapmıştır; yaşayacaktır.

17 “Senin halkın, ‘HaŞem’in yolu doğru değil’ diyor. Oysa doğru olmayan onların yolu.

18 Doğru kişi doğruluğundan döner de kötülük yaparsa, yaptığı kötülüğün içinde ölecektir.

19 Kötü kişi yaptığı kötülükten döner de adil ve doğru olanı yaparsa, yaptığı bu işlerle yaşayacaktır.

Yehezkel 33, HaŞem’in her kişiyi kendi yoluna göre yargıladığını bildirir. Kötü kişi kendi günahı içinde ölür, teşuva eden kişi ise yaşar. Ahlaki sorumluluk failin kendisine aittir.

30 “Öte yandan; ister doğuştan Yahudi ister Ger [olsun, bu günahı] arsızca işleyen kişi, HaŞem’e küfretmiş olur. Bu can halkının içinden kesilip atılacaktır; 31 zira Tanrı’nın Sözü’nü aşağılamış, Emri’ni ihlal etmiştir. Bu can tamamen kesilip atılacaktır. Günahı kendisindedir.”

Tora, günahın bu dünyada ve gelecek dünyada farklı sonuçlar doğurduğunu bildirir. Sürgün ve ulusal felaket toplumsal günahlarla; bireysel yargı ise kişinin kendi fiilleriyle ilişkilendirilir. Bu ayırım, toplumsal tarihsel sonuç ile kişisel ahlaki suçluluğun aynı olmadığını gösterir.

Tanah, masum bir kişinin günahkarın yerine ölerək onun ruhsal cezasını kaldırdığı bir düzen öğretmez. Yasa'nın Tekrarı 24:16, babaların oğullar, oğulların babalar nedeniyle öldürülmeyeceğini ve herkesin kendi günahı nedeniyle yargılanacağını açıkça bildirir.

Yehezkel 18 aynı ilkeyi daha ayrıntılı biçimde açıklar:

Yehezkel 18:1-4

“HaŞem bana şöyle seslendi: İsrail için ‘Babalar koruk yedi, çocukların dişleri kamaştı’ diyorsunuz. Bu deyişi artık kullanmayacaksınız. Her can benimdir; ölecek olan, günah işleyen candır.”

Yehezkel 18:19-23 “Ama siz, ‘Oğul neden babasının işlediği suçlardan sorumlu tutulmasın?’ dersiniz. Bu oğul adil ve doğru olanı yapmış, bütün kurallarımı dikkatle izlemiştir. Böyle biri yaşayacaktır. Ölecek olan günah işleyen kişidir. Oğul babasının suçundan sorumlu tutulamaz, baba da oğlunun suçundan sorumlu tutulamaz. Doğru kişi doğruluğunun, kötü kişi kötülüğünün karşılığını alacaktır. “Kötü kişi işlediği bütün günahlardan döner, buyruklarıma uyar, adil ve doğru olanı yaparsa, yaşayacak, ölmeyecektir. İşlediği günahlardan hiçbirini ona karşı anılmayacaktır.

“Doğruluğu sayesinde yaşayacaktır. Ben kötü kişinin ölümünden değil, kötü yolundan dönüp yaşamasından hoşnut olurum” diyor Egemen HaŞem.

Yehezkel 18, bir kişinin ahlaki suçunun başka bir kişiye aktarılmadığını kesin biçimde bildirir.

Korban düzeninde hayvanın ölmesi, günahkarın ahlaki sorumluluğunun hayvana aktarılması anlamına gelmez. Korban, belirli ihlaller için Tora'nın belirlediği ibadet düzenidir; itiraf, teşuva ve gerektiğinde zararın giderilmesi şartlarını ortadan kaldırmaz.

Korbanın kabulü, günah işleyen kişinin önce günahını itiraf etmesine bağlıdır:

“Bu suçlardan biri nedeniyle suçlu duruma düştüğünde, işlediği günahı itiraf etmelidir” (Levililer 5:5).

Levililer 5:5, korbanı teşuva ve itirafın yerine koymaz. Günahkar kendi yolundan dönmeden yalnız sunu getirerek bağışlanma elde edemez.

Yeşaya 1, adalet ve teşuva bulunmadığında kurbanların kabul edilmediğini bildirir:

Yeşaya 1:11 “Kurbanlarınızın sayısı çokmuş, Bana ne?” diyor HaŞem, “Yakmalık koç sunularına, Besili hayvanların yağına doydum. Boğa, kuzu, teke kanı değil istediğim.

12 Huzuruma geldiğinizde Avlularımı çiğnemenizi mi istedim sizden?

13 Anlamsız sunular getirmeyin artık. Buhurdan iğreniyorum. Kötülük dolu törenlere, Yeni Ay, Şabat Günü kutlamalarına Ve düzenlediğiniz toplantılara dayanamıyorum.

14 Yeni Ay törenlerinizden, bayramlarınızdan nefret ediyorum. Bunlar bana yük olmuştur, Onları taşımaktan yoruldum.

15 “Ellerinizi açıp bana yakardığınızda Gözlerimi sizden kaçıracağım. Ne kadar çok dua ederseniz edin dinlemeyeceğim. Elleriniz kan dolu.

16 Yıkanıp temizlenin, Kötülük yaptığınızı gözüm görmesin, Kötülük etmekten vazgeçin.

17 İyilik etmeyi öğrenin, Adaleti gözetin, zorbayı yola getirin, Öksüzün hakkını verin, Dul kadını savunun.”

“HaŞem şöyle demektedir: Gelin, davamızı görüşelim. Günahlarınız kan gibi kıvılsa da kar gibi ak olacak; kırmızı böceği gibi koyu olsa da yapağı gibi beyazlaşacaktır.”

19 İstekli olur, söz dinlerseniz, Ülkenin en iyi ürünlerini yiyeceksiniz.

20 Ama direnıp başkaldırırsanız, Kılıç sizi yiyip bitirecek.” Bunu söyleyen HaŞem'dir.

Bu ayetler, teşuva bulunmadan kurbanın bağışlanma sağlamadığını gösterir.

Tanah'ta bir kişinin günah işlediği, başka bir kişinin onun adına korban sunduğu ve suçun böylece ortadan kalktığı bir örnek yoktur. Kişi kendi günahından sorumludur; teşuva etmediğinde hem tarihsel hem manevi hükümle karşılaşır.

Bireysel suçun topluluk üzerinde tarihsel sonuç meydana getirmesi ayrı bir konudur. Yeşua 7'de Ahan'ın tek başına işlediği günah nedeniyle HaŞem'in öfkesi bütün İsrail'e yönelmiş ve Ay kentindeki savaşı kaybedilmiştir.

Yeoşua 7:1 Bene-İsrael hereme el uzatmıştı: Yeuda kabilesinden Zerah'ın oğlu Zavdi'nin oğlu Karmi'nin oğlu Ahan heremden almış ve HaŞem'in öfkesi Bene-İsrael'e karşı alevlenmişti.

İsrael ordusu Ay kentinde yenilgiye uğramış ve askerler ölmüştür. Ulusal sonuç, yalnız Ahan'ın kişisel cezasıyla sınırlı kalmamıştır.

HaŞem bu ortak tarihsel sonucu şöyle açıklar:

Yeoşua 7:11-12 İsrail günah işledi; onlara emretmiş olduğum antlaşmamı da ihlal etti; heremden de çaldılar; çaldılar da, inkar da ettiler ve kaplarına da koydular.

“Bu nedenle Bene-İsrael düşmanlarının önünde duramayacaktır; heremi aranızdan kaldırmadıkça sizinle birlikte olmayacağım” (Yeoşua 7:12).

Günahı tek kişi işlemiş; tarihsel sonuç bütün topluluğu etkilemiştir.

Bu anlatı, azınlığın fiilinin antlaşma topluluğu üzerinde sonuç meydana getirebildiğini; ancak bütün bireylere aynı kişisel suçun yüklenmediğini gösterir.

Yasa'nın Tekrarı 28, buyrukların terk edilmesinin ulusal yenilgi ve sürgün meydana getireceğini bildirir. 2 Krallar 23 ve Yerehya 15 de Yehuda sürgününü Menaşe döneminde biriken günahlarla ilişkilendirir:

2 Krallar 23:26-27 26 Oysa Menaşe işlediği suçlarla HaŞem'i öyle öfkelenmişti ki, HaŞem Yahuda'ya karşı alevlenen öfkesinden vazgeçmedi 27 ve “İsrael'i nasıl huzurumdan attımsa, Yahuda'yı da öyle atacağım” demiştir, “Seçtiğim bu kenti, Yeruslayim'i ve ‘Orada bulunacağım’ dediğim tapınağı kendimden uzaklaştıracam.”

Yerehya 15:1-4 1 HaŞem bana demiştir ki, “Moşe'yla Samuel önümde durup yalvarsalar bile, bu halka acımayacağım; kov onları önümden, gitsinler.

2 Sana, ‘Nereye gidelim?’ diye sorarlarsa de ki, ‘HaŞem şöyle diyor: “‘Ölüm için ayrılanlar ölüme, Kılıç için ayrılanlar kılıca, Kutluk için ayrılanlar kılığa, Sürgün için ayrılanlar sürgüne.’ 3 “Onların başına dört tür yıkım getirmeye karar verdim” diyor HaŞem, “Öldürmek için kılıcı, paralamak için köpekleri, yiyip bitirmek, yok etmek için yırtıcı kuşlarla yabanıl hayvanları salacağım üzerlerine.

4 Yahuda kralı Hizkiya'nın oğlu Menaşe'nin Yeruslayim'de yaptıklarından ötürü onları dünyanın bütün krallıkları arasında dehşete düşüreceğim.

Sürgün toplumsal ve tarihsel bir ceza olarak belirli yöneticilerin ve grupların günahları nedeniyle bütün halka ulaşabilir. Bu durum, bütün bireylerin kişisel suçluluğunun aynı olduğu anlamına gelmez.

Bir kişi başka birinin ruhsal cezasını üstlenemez; buna karşılık bireysel günahlar savaş, sürgün ve toplumsal yıkım biçiminde bütün halkı etkileyebilir.

Tek bir kişinin ölümü topluluğu kendiliğinden aklamaz ve ortak günaha kefarete sağlamaz. Tanah'ta sadık bir kişinin ölümüyle toplumun günahlarının bağışlandığı bir düzen yoktur.

Altın Buzağı anlatısı, masum bir kişinin suçluların yerine silinmesi talebinin kabul edilmediğini açıkça gösterir. Moşe, halk bağışlanmayacaksa kendi adının kitaptan silinmesini istemiş; HaŞem yalnız kendisine karşı günah işleyenin kitaptan silineceğini bildirmiştir:

“Ertesi gün Moşe halka, ‘Çok büyük bir günah işlediniz. Şimdi HaŞem’in huzuruna çıkacağım; belki günahınız için bağışlanma sağlayabilirim’ dedi” (Mısır’dan Çıkış 32:30).

31 Moşe, Tanrı’ya geri döndü ve [şöyle] demiştir: “Yalvarıyorum. Bu halk büyük bir günah işledi. Kendilerine altın bir ilah yaptılar.

32 eğer günahlarını bağışlarsan [çok iyi]. Yoksa, lütfen beni yazmış olduğun kitabından sil.”

33 Tanrı, Moşe’ye “Kim Bana karşı günah işlediyse, kitabımdan onu silerim” demiştir.

34 git. Halkı söylemiş olduğum [ülkeye doğru] yönlendir. Meleğim önünde gidecek. Yine de [her] hesap günümde, onlar adına bu günahlarını hesaba katacağım.”

35 Tanrı, Aaron’un yapmış olduğu buzağıyı yaptıkları için, halkı [bir salgınla] vurdu.

Bu hüküm, günah işleyenlerin kendi fiilleri nedeniyle yargıldığını ve Moşe’nin ölümüyle onların otomatik olarak aklanmadığını gösterir.

Sadık kişilerin acısı ve ölümü yine de toplumu teşuvaya yönelten ahlaki bir işlev taşıyabilir. Yeşaya 57:1-2, doğru kişilerin ölümünün çevredeki kötülükten kurtarılma olduğunu, toplumun ise bu işareti anlamadığını bildirir.

Yeşaya 57:1-2

1 Doğru kişi ölüp gidiyor, kimsenin umurunda değil. Sadık adamlar da göçüp gidiyor; kimse doğru kişinin göçüp gitmekle kötülükten kurtulduğunun farkında değil.

2 Doğru kişi esenliğe kavuşur, doğru yolda yürümüş olan mezarında rahat uyur.

Rabbînik yazında doğru kişilerin acısı, bu acıya tanık olanların teşuva etmesine neden olan ahlaki uyarı olarak açıklanır. Bu anlayış, suçluluğun doğru kişiye aktarılmasını değil, onun acısının başkalarının vicdanında dönüşüm meydana getirmesini ifade eder. Zohar III 57b bu ilişkiyi şöyle açıklar:

"Doğru kişilerin acısına bakıp onun için acı duyanların günahları dünyadan silinmektedir."

Zohar, doğru kişinin ölümüne ağlayan kişinin teşuvaya yönelmesini bağışlanmayla ilişkilendirir. Bağışlanmayı meydana getiren unsur, doğru kişinin kanının hukuki bedel olması değil, yaşayan kişinin ahlaki dönüşümüdür.

Söylediği gibi: "tohumunu göreceksin ve günleri uzayacak" (Yeşaya 53:10).

Sadık dürüstlerin acı diğer kişilerin aklanmasını sağlamaz. Sadık dürüstlerin acı diğer kişilerin teşuvasına yol açarsa, diğer kişilerin aklanmasını sağlayabilir.

Aklanmayı sağlayan acının kendisi değil, teşuvadır.

Bu teşuva, sadece bir kişinin günahlarıyla değil, Zohar'ın belirttiği gibi (III 118b) toplumun günahlarıyla ilgilidir:

"Eğer dünyada günahlar çoğalırsa, o zaman nesli onarmak (teşuvasını sağlamak) için bütün sadık dürüstler acı çeker. Fakat günahın miktarı çok olmadığında, o zaman bir sadık dürüst kişi acı çeker ve diğer sadık dürüstler huzur içinde kalır çünkü dünya onların acılarına ihtiyaç duymaz. İnsanlar iyileşirse (yani teşuva ederlerse) o zaman sadık dürüst kişiler de iyileşir. Sadık dürüst kişilerin o nesli korumak için tüm yaşamları boyunca acı çektikleri zamanlar vardır. Günahlar çok büyüdüğünde sadık dürüstler ölür ve bu da kalanların (teşuvasına) onarımına yol açar ve affedilirler."

Bu metinde sadık doğruların acısı hakkında üç ayrı hüküm vardır:

Sadık doğruların acısı, kuşağın ortak günahları nedeniyle herkesin aynı cezayı çekmesini engelleyebilir. Bu acı, kuşağın durumunu görüp teşuvaya yönelmesine hizmet eder. Acı çeken doğru kişilerin sayısı da kuşağın günahının ağırlığına göre değişir.

Payyutta Maşiah'ın dünyaya gelmeden önce acı çekmesi, Sanhedrin 98a'daki Rabbi Yeoşua ben Levi ve Eliyahu anlatısıyla açıklanır. Bu anlatı tarihsel olay bildirmez; Maşiah'ın İsrail'in acısıyla özdeşliğini ve kurtuluş için hazır oluşunu simgesel dille aktarır.

"Rabbi Yeoşua ben Levi, Peygamber Eliyahu'ya 'Maşiah ne zaman gelecek?' diye sordu."

O (Eliyahu) *"Git ona sor"* cevabını verdi.

Rabbi Yeoşua ben Levi, *"Nerede oturuyor?"* diye sormuştur.

"Roma'nın kapılarında" "Onu nasıl tanıyacağım?"

"Hastalık çeken yoksullarla oturur. Onlar bütün bandajlarını bir kerede çıkarırlar, O (Maşiah) ise birer çıkarır ki, eğer zamanı gelirse, geç kalmasın diye."

Rabbi Yeoşua ben Levi, O'na gitti ve *"Esenlik olsun efendim ve öğretmenim"* demiştir.

Maşiah, *"Selam sana Levi'nin oğlu"* yanıtını verdi.

"Efendi ne zaman gelecek?"

"Bugün."

Rabbi Yeoşua ben Levi, Eliyahu'ya döndü.

Eliyahu ona, *"Ne dedi?"* diye sormuştur.

"Selam sana Levi'nin oğlu" dedi.

"Bu, hem sana hem de babana, Gelecek Dünya'da bir yerin olacağına dair güvence verdiği anlamına geliyor."

"Bana yalan söyledi. Bugün geleceğini söyledi ve gelmedi!"

"Bugün sesimi (HaŞem'in sesi) dinlerseniz" (Mezmurlar 95:7) dedi.

Bunu anlamak için Yahudi teolojisindeki bir konuyu hatırlamamız gerekiyor. Ruhlar, kişinin dünyaya gelmesinden önce vardır. Buna Maşiah'ın bedeninden önce var olan ruhu da dahildir. Hatta Talmud, tüm bu ruhlar bu dünyaya gelmeden Maşiah'ın gelmeyeceğini bile belirtir.

Rabbi Hayim ben Attar, Or HaHayim adlı eserinde bu kavramı açıkça ortaya koyar. Yasa'nın Tekrarı 15:7'deki *"Aranızda, kardeşlerinden biri yoksul olursa..."* sözünü Maşiah'a ilişkin bazı kavramların remezi olarak açıklar:

"Remez yöntemine göre bu, bir kişi hakkında, insanlar arasında heyecanla beklediğimiz o özel kişi hakkında bize büyük ilham vermek için bize bir remezdir. Bu, İsrail Kralı, yoksul bir adam olan Maşiah'ımızdır. O, zaten bir yoksula benzetilmiştir:

"Eşek üzerinde yoksul bir adam" (Zeharya 9:9) Ve remez şudur ki, Maşih bizim yüzümüzden yoksullaşmıştır.

Ve *"seninle"* der. Bu, *"senin yüzünden"* demektir. Günahlarımız Son Günler için sürenin uzamasına neden olmuştur. *"seninle"* sözü, yoksulun bizimle birlikte olduğunun bir ifadesidir. Bizi sürgünden kurtarabileceği zamanın gelmesini şiddetle arzu eder. Bunu rabbilerimizin Rabbi Yeoşua ben Levi'nin hikayesiyle ilgili öğrettiklerinden öğrenmelisiniz. Kral Maşiah onu gördüğünde, Yahudilerin dünyada nasıl olduğunu sormuştur. Rabbi Yeoşua ben Levi, onların oturup Maşiah'ın gelmesini beklediklerini söylemiştir. Dindar kişi (Maşiah) bunu işitince, gelip onları sürgünden kurtarmak için duyduğu büyük arzudan dolayı çok ağlamaya başlamıştır."

Biri Talmud'a, diğeri Kabala'ya dayanan bu iki kaynak, Maşiah'ın ruhunun dünyaya gelmeyi beklediği ve bir an önce gelmek istediği için acı çektiğini anlatır. Bu acının sona ermesi için herkesin teşuva etmesi gerekir; böylece sürgün sona erecektir.

Zohar II 212a'daki payyut, Maşiah'ın İsrail'in acılarını üzerine alması düşüncesini şu biçimde anlatır:

"Bundan sonra onlar (yani bu canlar) yolculuk ederler ve acı çekenlere, hasta olanlara ve Efendileri'nin (HaŞem) Birliği uğrunda acı çekenlere bakarlar. Sonra dönerler ve bunu Maşiah'a anlatırlar. Sürgündeki İsrail ve aralarında bulunan ve Efendileri'ni (HaŞem) tanımaya çalışmayan kötülerden Maşiah'a bahsettiklerinde, Maşiah sesini yükseltir ve aralarındaki kötüler için ağlar, söylediği gibi: "Ama isyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi" Sonra ruhlar yerlerine dönerler.

“Gan Eden’de bir salon vardır; ona ‘Hasta Salonu’ denir. Maşiah bu salona girdiğinde İsrail’in bütün hastalıklarını ve acılarını kendi üzerine gelsinler diye çağırır. Bunları İsrail’den alıp kendi üzerine yüklenmeseydi, ‘Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o yüklendi’ (Yeşaya 53:4) dendiği gibi, hiç kimse İsrail’in acılarına dayanamazdı. Ülkede Rabbi Eliezer de aynı işlevi görmüştür. İnsanın başına her gün gelen acıların ölçüsü yoktur ve bunların hepsi Tora verildiğinde dünyaya gelmiştir. İsrail Kutsal Topraklar’dayken duaları ve sundukları kurbanlar dünyanın bütün hastalıklarını ve acılarını insanlardan uzaklaştırırdı. Şimdi Maşiah bunları dünyadan uzaklaştırır; bu durum, kişi dünyadan ayrılıp cezasını alıncaya kadar sürer. Günahları daha ağırsa ruhundaki kirin büyüklüğü nedeniyle Gehinnom’un en alt derecelerine götürülür ve orada birçok cezaya uğrar. Ardından bu kiri yakmak için daha büyük bir ateş yakılır.”

Bu metinden çıkan hükümler şunlardır:

Bu dünyada HaŞem uğruna acı çeken kutsal kişiler vardır; metin, Hristiyan öğretisindeki biçimde ölen tek bir Kuldan söz etmez. Maşiah’ın acısı toplumsal günahların doğurduğu iki tür yükü hafifletmeye yöneliktir; bireysel günah ise kişiden silinmez ve kişi kendi hükmünü taşır. Günahsız olduğu halde HaŞem uğruna acı çeken doğru kişiler bulunur. Bu acı kurban diliyle ilişkilendirilir. Dünyaya gelmeyi bekleyen Maşiah’ın ruhunun acısı ile başka bir sadık doğrunun acısı aynı işlevsel örüntü içinde açıklanır.

Zohar’daki payyut, sürgün ve Tapınağın yıkılışını teşuva eksikliğiyle ilişkilendirir. İsrail teşuvaya yöneldiğinde Maşiah’ın gelişi ve Tapınağın yeniden kurulması beklenir. Hoşea 3:4-5 de dönüş, David krallığı ve HaŞem’e yöneliş arasındaki ilişkiyi bildirir:

Hoşea 3:4-5 4 Çünkü İsraililer uzun süre kral, önder, kurban, dikili taş, efod, aile putu olmadan yaşayacak.

5 Sonra dönüp Tanrıları HaŞem’i, kralları David’i arayacaklar. Son günlerde korkarak HaŞem’e ve O’nun iyiliğine yönelecekler.

Saadya Gaon ve Yeşaya 53

Rabbi Saadya Gaon, misyoner yayınlarında Yeşaya 53’ü Maşiah’a uygulayan erken bir Yahudi otorite olarak sunulur.

Bu kaynak Yeşaya 53'ün Maşiah'a ilişkin olduğuna kanıt oluşturmaz. Saadya Gaon'un ayetleri Yeremya'ya uygulaması da Kulun yalnız Yeremya olduğu anlamına gelmez; yorumun devamında aynı ifadeler birçok peygambere ve İsrail'e uygulanır.

Rabbi Saadya Gaon'un açıklaması üç temel unsur üzerinden değerlendirilir:

Bu kaynak, Yeşaya 53'ün tek bir kişi hakkında olduğu iddiasını desteklemez.

Kaynak, Yeşaya 53'ün bütünüyle Maşiah hakkında olduğu sonucunu da vermez.

Kaynağın ana çerçevesi, Yeşaya 53'ün İsrail ve İsrail'in sadık doğruları hakkında okunmasıyla uyumludur.

Bu konuyla ilgili iki kaynak vardır. Birincisi Emunot ve-Deot adlı eserdir. Bu çalışma Yahudi inancının temel başlıklarını tartışır. İkincisi, Yeşaya Kitabı hakkındaki açıklamasının Arapçadan İbraniceye yapılmış çevirisidir.

Kaynak: Yehudah Ratzavi, Yeshayahu Rav Saadiah, Machon Mishnat HaRambam, 1994.

Emunot ve-Deot adlı eserinde Maşiah'ın iki yoldan biriyle gelebileceğine ilişkin klasik Yahudi görüşünü izler. Saadya Gaon'un eserlerinde David oğlu Maşiah'ın acı çekeceğine dair hiçbir iz yoktur. Bu nedenle Yeşaya 53'ten söz ettiğinde ya acı çeken Maşiah'tan bahsetmediği ya da Yosef oğlu Maşiah'ı ele aldığı düşünülebilir.

Rabbi Saadya Gaon, Yeşaya 52:13'ten bölümün sonuna kadar olan ayetleri öncelikle Yeremya'ya uygulamıştır. Ardından aynı ifadeleri Moşe, Eliyahu, Yehezkel, Mihayahu ben Yimla, Yeşaya, Yoel, Nahum, Sefanya ve Zeharya gibi farklı peygamberlerle ilişkilendirmiştir. Bu çoğul uygulama, yorumun peşattan çok midraşik nitelik taşıdığını gösterir.

Başka bir deyişle aynı ayetleri çeşitli bireylere uygular.

Metin daha sonra Yeşaya 53'ü Yeremya Peygamber'e uygular. Yeremya'nın veya pasajın uygulandığı başka bir kişinin öldüğünü ileri

sürmez; kalan metindeki eksiklik nedeniyle son uygulamanın hangi doğru kişiye yöneltildiği kesin olarak belirlenemez.

Açıklamanın devamında Avraam'dan söz edilmeye başlanır, ancak eksik kısım diğer doğru kişilerin, bir topluluğun veya İsrail'in ele alınıp alınmadığını belirlemeye imkan vermez.

Rabbi Saadya Gaon'un yorumuyla ilgili açık görünen iki konu vardır:

Rabbi Saadya Gaon'un yorumu, düz açıklamadan çok midraşik uygulama niteliğindedir. Ana özne Yerehya olmakla birlikte aynı ayetler Moşe, Eliyahu, Yehezkel ve başka peygamberlere de uygulanır. Bu çeşitlilik, tek bir uygulamanın bölümün peşatını belirlemediğini gösterir.

Ayetler peygamberler, sadık dürüstler ve hatta tüm İsrail için geçerlidir.

Saadya Gaon'un yorumunun misyoner yayınlarında kullanılması üç nedenle geçersizdir:

Saadya Gaon Yeşaya 53'ü yalnız bir bireye uygulamaz; insan gruplarını ve bütün İsrail'i de yorumun içine alır. Açıklamasında Maşiah'tan açıkça söz etmez. İsrail'e yalnız birkaç yerde değinmesi de bölümün İsrail hakkında olduğu görüşünü dışlamak için kullanılamaz.

Raşi ve Yeşaya 53

Misyoner yayınlarında Raşi'nin Yeşaya 53'ün ulusal yorumunu sonradan ürettiği iddiası sık sık tekrarlanır.

Misyoner yayınlarında Raşi'nin Yeşaya 53'ü Yahudi halkıyla ilişkilendiren ilk Yahudi rabbi olduğu ileri sürülür. Bu propaganda iddiası o kadar sık tekrarlanmıştır ki birçok kişi onu tarihsel gerçek sanmaya başlamıştır. İddianın bir örneği şöyledir:

Rachmiel Frydland, eski Yahudi yorumlarının Yeşaya 53'ü yalnız Maşiah'a uyguladığını, Raşi ve sonraki yorumcuların ise İsrail açıklamasını sonradan geliştirdiğini ileri sürmüştür. Bu iddia, Raşi'den önceki ulusal uygulamaları ve kaynaklardaki çoklu deraş örneklerini dışarıda bırakır.

Michael Brown, ulusal yorumun Talmud, Targum ve Midraşlarda bulunmadığını ve Raşi'den önce Yeşaya 53'ün İsrail'e uygulanmadığını ileri sürmüştür. Bu iddia, Raşi öncesi kaynaklarda İsrail'in acı çeken Kul ile ilişkilendirildiği örneklerle uyuşmaz.

Bu iddiaların kabul edilmesi, Raşi'nin önceki Yahudi geleneğinden koparak savunma amaçlı yeni bir yorum geliştirdiği sonucunu gerektirir. Ancak daha eski kaynaklar ve Yeşaya'nın iç bağlamı bu komplo varsayımını desteklemez.

“Ancak MS 11. yüzyılın sonunda bir değişiklik oldu. Yahudi yorumcular, Yeşaya'nın bütün ulusların günahları yüzünden masumca acı çeken İsrail'den söz ettiğini iddia etmeye başladılar. Hristiyanlar ise eski Yahudi geleneğini izleyerek Yeşaya 53'ün Maşiah'tan söz ettiğini ileri sürdüler. Hristiyanlar, Yahudilerle yürüttükleri tartışmalarda Yeşaya 53'ü İsa'nın Maşiahlığına ilişkin başlıca delillerden biri olarak kullandıkları için Yahudiler de bu peygamberliği Hristiyan iddiasını etkisizleştirecek biçimde yeniden yorumlamak zorunda kaldılar. O zamandan beri Yeşaya 53 hararetle ve duygusal bir polemik konusu oldu. Maşiah yorumunun terk edilmesinin bir başka nedeni de birçok Yahudinin Hristiyan görüşünün güçlü bir delile sahip olduğuna ikna olmasıydı...”

Bu misyoner iddiasına göre Yahudi yorumcular Yeşaya 53'ün eski anlamının Maşiah olduğunu bilmiş, fakat Hristiyan tartışmaları nedeniyle İsrail açıklamasını geliştirmiştir. İddia, Raşi'den önceki ulusal yorum izlerini ve klasik kaynaklarda aynı ayetlerin farklı kişilere uygulanmasını dikkate almaz.

Raşi'nin ulusal yorumunun tarihsel dayanağı, Yeşaya'nın kitap içi bağlamı, Raşi öncesi Yahudi tanıklıkları ve klasik rabbinik uygulamalar üzerinden belirlenir.

Raşi'nin Yeşaya yorumunun amacı metnin peşatını açıklamaktır. Bu yorum, daha önceki rabbinik kaynaklar ve Yeşaya'nın kendi bağlamıyla desteklenir.

Yeşaya 53'ün İsrail hakkında olduğu şeklindeki inanç, Raşi'nin zamanında zaten iyi bilinen ve eski bir inançtı. 3. yüzyılın ortalarında Origen, pagan Celsus'tan şunları aktarır:

Contra Celsum, Kitap 1, Bölüm 55'te “*bilge sayılan bazı Yahudilerin*” Yeşaya 53'ün Raşi'den yüzlerce yıl önce İsrail hakkında olduğunu söylediklerine dair tarihsel bir tanıklık bulunur.

Tarihsel araştırmada, bir görüşü aktaran ikincil kaynak, aktardığı görüşün var olduğuna dair tanıklık sağlayabilir. Celsus'un görüşü uydurduğunu gösteren bir veri yoktur; ondan alıntı yapan Origenes de Yahudiler arasında böyle bir yorumun bulunduğunu kabul eder.

Yahudilikte, Tora'nın öğrenilmesi, Tanrı'nın Yahudilere emrettiği tüm emirlerin kaynağı olduğu için birinci derecede önemlidir. Bir kişinin bilmediği emirleri yerine getirmesi imkansızdır. Bu nedenle Tora'yı her hafta okunan bölümlere ayırırız. Her Yahudi, Tanrı'nın ne istediğini bilmek için o haftanın peraşasını öğrenmek zorundadır.

Haftanın peraşasını Onkelos'un Aramice tercümesi (Targum) ile birlikte öğrenmek gibi kadim bir gelenek vardır. Bunun amacı, okunan kısımda ne anlatıldığını tam olarak anlayabilmemizdir. Bu daha sonra Yahudi yasa kodlarında belirtilmiştir. Aramice, Yahudi halkının ortak diliyken zamanla bu değişti.

Bu yükümlülüğü yerine getirmek için Raşi'nin açıklaması, Targum'un yerine geçebilir olarak kabul edildi. Bu durum Yahudi yasa kodlarında belirtilmiştir:

Talmud'da, peraşayı Raşi'nin açıklamasıyla öğrenen kişinin Targum'u okumuş sayılacağı belirtilmiştir. Bu değerlendirme, Raşi'nin bağlama ve peşata dayalı açıklamasına verilen yüksek değeri gösterir. Raşi'nin yorumları, metnin peşatını açık ve düzenli biçimde belirlemeyi amaçlamıştır.

Açıklamasını metnin ve yazarının ne demek istediğinin peşatını açıklamaya dayandırdı.

Tarihsel olarak, Raşi'nin açıklaması bu yöntemi izleyen ilk açıklamalardan biriydi.

Ancak Raşi'yi önemli kılan başka bir konu daha vardır. Halakha yorumu olan Magen Avraam, Şulhan Aruh'taki yasayı açıklar:

Raşi'nin açıklamasıyla ilgili olarak, esas açıklamanın onunki olduğu belirtilir; çünkü bu açıklama Talmud'un temelleri üzerine kurulmuştur.

Bu, Mahtzos HaŞekel olarak adlandırılan Magen Avraam'ın yorumunda daha ayrıntılı olarak açıklanır:

“Raşi'nin açıklaması diğer açıklamalardan daha temeldir, çünkü Raşi'nin açıklaması diğer açıklamalardan farklı olarak Talmud temelleri üzerine inşa edilmiştir. Raşi bir yönden Targum'dan daha iyidir, çünkü Raşi'nin açıklaması Targum'dan daha fazlasını açıklar...” Raşi'nin açıklamasına en büyük övgülerinden biri Chida [Rabbi Hayim Yosef David Azulay, büyük Sefarad Kabalisti ve Halakha Otoritesi] tarafından Şem HaGadolim adlı eserinde yapılmıştır.

“Düz anlamı (peşat) açıklamak için yazılan tüm eserlerin başı, rabbi üstadımız Şlomo ben Yitshak tarafından yazılan eserdir.”

Raşi'nin yorumunun yetkisi üç temele dayanır:

Raşi metnin peşatına yoğunlaşmıştır. Yorumu, metnin gerçek anlamını geride bırakabilen daha eski çalışmalardan farklı olarak bağlama dayanır. Bununla birlikte açıklamaları rabbinik öğreti ve gelenek temeline sahiptir. Metni açık biçimde izah ettiği için bu yönüyle yalın bir çeviriden daha kapsamlıdır.

Bu veriler ışığında Raşi'nin Yeşaya 53 yorumu iki temel üzerinden incelenmelidir: bağlam ve geleneksel kaynaklar.

Raşi'nin yaklaşımı, Yeşaya 40-66'nın bağlamını izleyen diğer Yahudi yorumcularla aynıdır. Bu bölüm aralığında acı çeken ve sonunda yüceltilen özne İsrail'dir. Yeşaya 52 ve 54 de aynı sürgün, kurtuluş ve yüceltilme örgüsünü sürdürür. Raşi bu nedenle Yeşaya 53'ü sürgündeki İsrail'e uygulamıştır.

Raşi'nin açıklamasının daha eski rabbinik kaynaklarda bulunduğunu göstermeden önce, pagan Celsus'un Yahudi bilgilerden duyduklarını aktaran Origenes bölümüne yeniden dönmek gerekir:

Origenes, Celsus'un Yahudi yorumunu şu sözlerle aktarır: *“Görünüüşü bir adamdan ve biçimi insanoğullarından öyle bozuldu ki”*; ardından *“Duyduğumuza kim inandı? HaŞem'in kolu kime açığa çıktı?”* ve *“Acıları bilen bir kişi”* ifadelerini açıklar (Contra Celsum, Kitap 1, Bölüm 55). Bu aktarımda daha sonra Raşi'nin yorumunda görülen aynı temalar yer alır:

Celsus'un aktardığı yorum, bölümün İsrail ulusunun sürgündeki acılarına yöneldiğini gösterir. Aynı tema Raşi'nin Yeşaya 52:13 ve Yeşaya 53 açıklamalarında da görülür; Yeşaya 52:14'teki *“Görünüştü bir adamdan ve biçimi insanoğullarından öyle bozuldu”* sözü buna örnektir.

Raşi de aynı ayetin İsrail'in acılarına atıfta bulunduğunu belirtir.

Raşi, Yeşaya 53:1'deki *“Duyduğumuza kim inandı? HaŞem'in kolu kime açığa çıktı?”* sözünü ve 53:3'teki *“acıları bilen kişi”* ifadesini İsrail'in sürgündeki durumuyla ilişkilendirmiştir.

Raşi, kendisinden yüzyıllar önceki Yahudi bilgilerle aynı yorum çizgisindedir. Celsus'un aktardığı görüş gerçek bir Yahudi geleneğine tanıklık eder; Raşi de bu geleneğin sonraki taşıyıcılarından biridir.

Raşi'nin açıklamaları, Targum Yonatan, Talmud ve Midraşlarda bulunan daha eski yorum katmanlarıyla karşılaştırılır.

Raşi, Yeşaya 52:13'teki *“Bakın, Kulum başarılı olacak, yücecek ve çok yükseltilecek”* sözünü İsrail'in, özellikle sadık kesiminin gelecekteki yüceltilmesiyle ilişkilendirmiştir:

“Bakın, Kulum başarılı olacak”: Son Günler'de Kulum Yakup, yani içindeki sadık doğrular başarılı olacaktır.

Bu yorumun daha eski karşılıklarından biri Midraş Lekah Tov'da vardır.

“Kulum başarılı olacak, yücecek, yükselecek ve çok yüceltilecek.”

Sadık doğrulara yönelik aynı uygulama Targum Yonatan'ın Yeşaya 53:2 açıklamasında da bulunur:

Targum'a göre bu ayetteki kul, İsrail'in dürüst kalanlarıdır. Bu ayet, Raşi'nin Kulun sadece İsrail değil, İsrail'in dürüst kalanları olduğunu söylemesinin bir kaynağıdır.

Bu kaynaklar, Kulun sürgündeki aşağılanmadan sonra yüceltileceğini bildirir.

Raşi'nin Yeşaya 52:14 açıklaması, Kulun sürgünde uğradığı ağır fiziksel ve toplumsal bozulmayı İsrail'e uygular.

Kulun İsrail olarak tanıtıldığı görülür; Raşi de ayeti İsrail'e uygular:

Yeşaya 52:14

"Birçokları sana bakıp şaşkına döndü:

"Görünüşü bir adamdan ve biçimi insanoğullarından öyle bozuldu ki."

"Birçokları sana bakıp şaşkına döndü": Halklar İsrail'i alçaltılmış durumda gördüklerinde şaşırmış ve görünüşünün insan görünüşünden ne kadar bozulduğunu söylemişlerdir.

Targum'un ilgili ayetteki açıklaması Raşi'nin yorumuyla aynı doğrultudadır:

Targum Yeşaya 52:14'ü şöyle açıklar: *"İsrail Evi uzun süre halkların arasında kararmış yüzlerle ve insanoğullarınıninkinden farklılaşmış bir görünümle görüldü."*

Targum'a göre bu ayetteki Kul İsrail'dir. Metin, İsrail'in sürgünde Maşiah'ın gelişini beklerken uğradığı aşağılanmayı anlatır.

Yeşaya 53:2, Raşi'nin de belirttiği üzere, Yeşaya 52:13'te başlayan aşağılanma ve yüceltilme karşıtlığını sürdürür:

52:13 Bakın! Kulum başarılı olacak, yücecek, yüksecek ve çok yüceltilecek.

52:14 Birçokları sana bakıp şaşkına döndü: "Görünüşü bir adamdan ve biçimi insanoğullarından öyle bozuldu ki."

52:15 Öyle ki birçok ulusu şaşırtacak; onun yüzünden krallar ağızlarını kapatacaklar.

Çünkü kendilerine söylenmemiş olanı gördüler ve duymadıklarını kavradılar.

53:1 "Duyduğumuza kim inandı? HaŞem'in kolu kime açığa çıktı?"

53:3 "İnsanlar tarafından küçümsendi ve reddedildi; acıları bilen, hastalığı tanıyan bir kişiydi.

Yüzünü bizden gizleyen biri gibi küçümsendi ve ona değer vermedik."

"Ve onun önünde bir fidan gibi ve çorak topraktan bir kök gibi çıktı": Bu halk, bu büyüklük kendisine gelmeden önce, çok alçakgönüllü bir halktı ve ağaçların fidanlarından bir fidan gibi ortaya çıktı.

Raşi İsrail ile sadık doğruları aynı ulusal Kul kimliği içinde ele alır; Targum da aynı düşünceyi aktarır:

Targum Yeşaya 53:2 “Dürüst kişiler, onun önünde büyüyecek, evet, çiçek açan filizler gibi ve köklerini akarsulara salan bir ağaç gibi çoğalacaklar - ülkede ona muhtaç olan kutsal neslin; şehresi dinsiz bir çehre değil ve ona karşı duyulan korku, sıradan bir insana duyulan korku değil; görünümü kutsal bir görünüm olacak ve onu gören herkes ona özlemle bakacak.”

Sonraki ayet Kulun çektiği acıya döner; Raşi bu ifadeyi de İsrail’e uygular:

“Hor görüldü ve insanlar tarafından reddedildi”: Bu peygamberin, yani Yeşaya’nın anlatım tarzıdır. Bütün İsrail’den tek bir kişi gibi söz eder; örneğin Yeşaya 44:1’de *“Ey kulum Yaakov soyu, seçtiğim İsrail halkı”*, Yeşaya 44:2’de ise *“Korkma, ey kulum Yaakov soyu”* der. Burada da Yeşaya 52:13’te *“Bakın! Kulum başarılı olacak”* ifadesi Yakup’un Evi hakkında söylenmiştir. יַשְׁכִּיל (yaskil) başarı, hikmetle davranma ve refaha erme anlam alanına sahiptir. Aynı kökten מַשְׁכִּיל (maskil) ifadesi 1 Samuel 18:14’te David’in her işinde başarılı olmasını anlatmak için kullanılır.

Aynı fikir Targum’da bulunur:

Targum Yeşaya 53:3. “O zaman hor görülecek ve bütün krallıkların görkemini yok edecek; onlar acı adamı gibi ve hastalıklara yazgılı biri gibi yere kapanacak ve yas tutacaklar; ve Şekina’nın varlığı bizden uzaklaşmış gibi, küçümsenecekler ve saygı görmeyecekler.”

Yeşaya 53:4 “Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o taşıdı. Ama biz ona Tanrı tarafından eziyet verildi, vuruldu ve ezildi saydık.”

Her Şeye Kadir Olan tarafından nefret edildiğini düşündük, ama öyle değildi, ama bizim suçlarımızdan dolayı acı çekti ve günahlarımız yüzünden ezildi.

Aynı fikir Targum’da bulunur:

Targum 53:4 “.. oysa bizler yaralı, HaŞem’in huzurunda vurulmuş ve ezilmiş sayılmış olsak da.”

Sonraki birkaç ayette Raşi, Yeşaya 53’ün İsrail hakkında olduğunu göstermeye devam eder ve ardından 8. ayete gelir.

Yeşaya 53:8 “Baskıdan ve yargıdan alındı: ve onun neslini kim konuşacak? Yaşam ülkesinden uzaklaştırıldı: halkımın günahı yüzünden onlara bela geldi.”

"Baskıdan ve yargıdan alındı": Peygamber şöyle bildiriyor ve diyor ki: Kafirler (uluslar) bunu Son Günler'de söyleyecekler. Elleri tutulduğu hapisten ve yargıdan, şimdiye kadar çektiği eziyetlerden alındığını görecekler.

"ve onun neslini": Üzerinden geçen yıllar.

"kim konuşacak?": Başına gelen sıkıntıları. Çünkü başlangıçtan beri, İsrail toprakları olan "Yaşam ülkesi"nden kesildi ve sürgün edildi, çünkü halkımın günahı yüzünden bu hastalık aralarında bulunan sadık dürüstlere geldi.

Aynı şekilde Targum Yonatan, bu ayeti İsrail'in sürgünden kurtulması olarak anlatır:

Targum Yeşaya 53:8. “Azap ve cezanın sonunda tutsaklarımızı yaklaştıracak; onun günlerinde yapılan harika şeyleri kim anlatabilir? Çünkü ulusların egemenliğinin İsrail topraklarından geçmesine neden olacak ve halkımın işlediği günahları onlara aktaracak.”

Targum'a göre buradaki Kul, İsrail'dir. İsrail'in sürgündeki acı sona erecektir.

Yeşaya 53:10-12'de HaŞem'in Kul hakkındaki nihai hükmü bildirilir:

Raşi, Yeşaya 53:10'da sürgün acısının amacının İsrail'in teşuva etmesi ve bağışlanması olduğunu vurgular:

"Ama Tanrı onun ezilmesini, hastalanmasını istedi": Kutsal Olan, Kutsansın O, onu ezmek ve teşuva etmesi sağlamak istedi; bu yüzden ona hastalık verdi.

"Eğer ruhunu suç sunusu yaparsa": Kutsal Olan, Kutsansın O, dedi ki: O mübarek olsun, “Ruhunu, Bana ihanet ettiği her şeyin onarımı olarak Bana geri vermek için kutsallığımla birlikte verecek ve teslim edecek mi göreceğim. Ona karşılığını ödeyeceğim, o da çocukları görecektir.”

Aşam kelimesi 1 Samuel 6'da Pelitlilerin verdikleri zararın karşılığı olarak sundukları telafi ödemesi için kullanılmıştır. Kelime belirli suç, itiraf ve telafi düzenini ifade eder; sınırsız ve evrensel kanla bağışlanma öğretisi kurmaz.

1 Samuel 6:3: “Onu boş gönderme, fakat onunla birlikte bir suç sunusu $\square\psi\aleph$ (aşam) göndereceksiniz.”

Targum Yonatan da sürgünün acısının nedeni olarak günahlardan arınmayı görür:

Targum Yeşaya 53:10 “Ancak, canlarını günahtan temizlemek için, halkının geri kalanlarını arındırmaya çalışmak HaŞem’in büyük bir lütfudur; bunlar Maşiahlari’nin Krallığı’na bakacaklar, onların oğulları ve kızları çoğalacak, onların ömürleri uzayacak ve HaŞem’in Yasasını yerine getirenler O’nun rızasıyla başarılı olacaklar.”

Sadık doğruların, yani İsrail’in acısı ile aşam kurbanı (suç sunusu) arasındaki ilişki Talmud’da da kurulmuştur:

“Rav Huna adına söyleyen Rav Sohrah adına Rava şöyle dedi: “Kutsal Olan, kutsansın O, kime dilerse ona dilediği gibi acı gönderir: “Ama Tanrı onun ezilmesini, hastalanmasını istedi” (Yeşaya 53:10).

“tohumunu göreceğ ve günleri uzayacak”.

Raşi’nin “Aşam” hakkında söyledikleri, Midraş Eliyahu Rabba’da bulunan fikri yansıtır:

Tanna de-Vei Eliyahu, “tohumunu göreceğ” ifadesini bu dünyadaki soyla, “günleri uzayacak” ifadesini gelecek dünyadaki ödülle ilişkilendirir. Yeşaya 53:11 hakkındaki Targum ve sonraki rabbinik açıklamalar ise Son Günler’de İsrail’in ulusların ganimetine ulaşacağını bildirir.

Yeşaya 53:11 “Ruhunun emeğinden göreceğ ile tatmin olacak. Dürüst kulum birçoklarını bilgisiyle aklayacak ve onların günahlarını o taşıdı.”

“Ulusların boyunduruğundan ruhlarını geri alacak, onlardan nefret edenlerin cezasını göreceğler ve krallarının ganimeti ile tatmin olacaklar.”

Ganimet hakkında ve Tanah’ın diğer ayetlerinde nasıl yer aldığı hakkında daha fazla bilgi için Yeşaya 53:12 ayeti açıklamasına bkz..

Raşi, Yeşaya 53:12’de İsrail’e verilecek ödülü sürgünde taşınan acıyla ilişkilendirir:

Yeşaya 53:12: “Bu nedenle ona büyüklerle bir pay ayıracağım ve ganimeti güçlülerle paylaşacak; çünkü ruhunu ölüme döktü; ve günahkarlarla sayıldı; ve birçok kişinin günahını taşıdı ve günahkarlar için dua etti ve aracılık etti.”

Bu nedenle bunu yaptığı için, Ataları ile birlikte ona bir miras ve pay vereceğim.

Aynı fikir, Ezgiler Ezgisi Kitabı hakkındaki Midraş Rabba'da bulunur:

Bamidbar Rabba 13:2: “Gümecimi, balımı yedim; şarabımı, sütümü içtim” (Ezgiler Ezgisi 5:1). “Çünkü ruhunu ölüme döktü” (Yeşaya 53:12) dendiği gibi, İsrail sürgünde ruhlarını ölüme dökmüş ve bal gibi tatlı olan Tora ile meşgul olmuştur. Bu nedenle gelecekte Kutsal Olan, onlara yaratılışın altı gününden kalma üzümelerde saklanan şaraptan içirecektir.

Burada, İsrail sürgünde acı çeker ve bunun ödülü olarak ve Tanrı'nın Torası'na sınımsız sarılmaları ödülünü alır.

Örnekler, Raşi'nin özellikle Targum Yonatan olmak üzere önceki rabbinik geleneklerle güçlü bir süreklilik içinde bulunduğunu gösterir. Raşi'nin peşat açıklaması, bağlamdan kopuk kişisel bir yenilik değildir.

Rachmiel Frydland, “*The Rabbis' Dilemma: A Look at Isaiah 53*” adlı makalesinde Raşi'nin eski Maşiah yorumunu görmezden geldiğini ileri sürer. Michael Brown, ulusal yorumun Talmud, Targum veya midraşimde bulunmadığını savunur; Victor Buksbazen de benzer bir görüşü tekrarlar. Bununla birlikte Yeşaya 53'ün sürgündeki İsrail'e uygulanması Raşi tarafından Hristiyan iddialarına cevap vermek amacıyla icat edilmemiştir. Raşi, daha eski metinsel ve yorumlayıcı çizgiyi açık biçimde ifade etmiştir.

Raşi'nin söylediği, Yeşaya 53'ün peşatının ne olduğu konusunda Yahudilikteki gerçek inançtır ve sonsuza kadar öyle kalacaktır.

Raşi'den Sonraki Rabbilerin Yeşaya 53 Hakkındaki Yorumları

Raşi sonrasında yazılan yorumların kanıt değeri aynı değildir. Bir eserin Yahudi yorum geleneğindeki ağırlığı; yazarın bilgi düzeyi ve kabulü, eserin türü, açıklamanın peşat mı deraş mı olduğu ve alıntının bağlam

bütünlüğü üzerinden belirlenir. Dindar olmayan veya gelenek içinde yetkili kabul edilmemiş yazarların kişisel görüşleri, klasik peşat yorumlarıyla aynı düzeyde değerlendirilemez.

Yetki konusunda dikkate alınması gereken iki konu vardır:

Kaynakların kanıt değeri eserin türü, alıntının bağlamı ve açıklamanın bütünlüğü üzerinden belirlenir. Bütünlüklü yorum ile tartışma içinde yapılan tek ayetlik uygulama aynı ağırlığa sahip değildir. İncelenen kaynakların önemli bir bölümü Driver ve Neubauer'in derlemesinde yer alır.

Kaynaklarda peşat açıklamaları ile deraş uygulamaları birlikte vardır. Bağlamından ayrılmış kısa alıntılar yerine yorumun bütünü esas alınır.

İkinci konu ise yazarın kendisidir. Yahudilikte tüm rabbiler eşit bilgiye sahip değildir [Bu sadece yorumlar için değil, aynı zamanda Yahudi yasası eserlerinde de geçerlidir].

Örneğin Rambam'ın görüşü, daha az bilgili bir rabbiden daha fazla ağırlığa sahiptir. Driver'ın kitabı karışık bir derlemedir ve Ortodoks olmayan ve bu nedenle Yahudilik için yetkili olamayacak insanlardan birçok yorum içerir.

İlk grupta eserleri tanınan ve Yahudi yorum geleneğinde sürekli yetki sahibi kabul edilen rabbiler yer alır.

İncelenen iki temel eser, Rabbi Hayim Yosef David Azulay'ın Şem HaGadolim'i ile Sefer HaDorot'tur. Bu eserlerin birinde veya her ikisinde, Yahudi yorum geleneğinde önem taşıyan kişiler ve eser sahipleri hakkında bilgi verilir.

İkinci grupta, kimliği veya eseri hakkında sınırlı bilgi bulunan yazarlar ve anonim metinler yer alır.

Driver'ın önsözü kaynakların bir bölümünde yazar kimliğinin belirlenemediğini gösterir. Yazarı, dönemi ve kabul düzeyi bilinmeyen metinler, yetkili Yahudi yorumu olarak sunulamaz.

Bunların altında, Rabbinik Yahudilikte hiçbir yetkisi olmayan ve görüşlerinin ağırlığı olmayan Karay yazarları veya Ortodoks olmayan yazarlar vardır. Ortodoks Yahudiler açısından onlara yetkili olarak bakmak, Karl Marx'a Yahudilikte bir otorite olarak bakmak gibidir.

Driver ve Neubauer'de alıntılana tüm seçimleri inceleyeceğim ve bunları en yüksek otoriteden en düşüğe doğru sıralayacağım. Her yazar hakkında görüşlerinin yanı sıra (varsa) biraz bilgi vermeye çalışacağım.

Başlıca Yorumcular

Değerlendirme, önce Mikraot Gedolot'ta yer alan ve Yahudi yorum geleneğinde yetkisi kabul edilen yorumcuları, ardından diğer önemli rabbinik açıklamaları kapsar.

Mikraot Gedolot:

Rabbi Yosef Kara: Raşi zamanında veya ondan biraz önce yaşamış Fransız Tora yorumcusudur. Yeşaya 53'ü İsrail'e atıfta bulunarak açıklar.

Rabbi Abraham İbn Ezra: 12. yüzyılda yaşamış İspanyol rabbi, Tanah üzerine bir yorum, gramer ve diğer konularda çeşitli eserlerin yazarıdır. İbn Ezra, Yeşaya 53'ü İsrail'e atıfta bulunarak açıklar.

Rabbi David Kimchi: RaDaK olarak da bilinir, 13. yüzyılda yaşamıştır ve Tanah ve dilbilgisi üzerine önemli bir yorum yazmıştır. Radak, Yeşaya 53'ü İsrail'e atıfta bulunarak açıklar.

Rabbi Yehiel Hillel ben David: 18. yüzyılda yaşamış bir rabbidir ve Metzudos David ve Metzudos Tzion adlı yorumların yazarıdır. İlk çalışma metnin bir açıklamasıdır ve sonraki çalışma ise gramer ve kelime anlamı konuları ile ilgilenir. Yeşaya 53'ü İsrail'e atıfta bulunarak açıklar.

Rabbi Meir Leibiş Malbim, 19. yüzyılda yaşamış ve Yeşaya 53'ü İsrail'e atıfta bulunarak açıklamıştır. Driver'ın önsözünde Malbim'in yorumu "*felsefi*" olduğu gerekçesiyle dışarıda bırakılmıştır; oysa Malbim'in açıklaması kelime bilgisi, dilbilgisi ve metnin peşatı üzerine kuruludur.

Bazıları burada bir komplo çıkarıp, tümünün Raşi'yi tekrar ettiğini iddia edebilir.

Bu komplo iddiası, bazı Hristiyanların Maşiah'a ilişkin saydığı başka bir peygamberlik üzerinden de sınanabilir: Yeşaya 42:1-4. Raşi ve İbn Ezra ayetleri İsrail'e, Rabbi Yosef Kara Koreş'e, Radak,

Metsudot ve Malbim ise Maşiah'a uygular. Aynı yorum çevresindeki bu çeşitlilik, Maşiah uygulamasının bastırılmadığını gösterir.

Raşi'yi taklit etmediler. Metni dikkatlice incelediler ve peşat Raşi'nin söylediğinden farklı görüldüğünde, her zaman farklı fikirlerini belirtmeye hazırıldılar.

Önde gelen yorumcuların Yeşaya 53'ün peşatını İsrail'e uygulaması ortak bir metinsel sonuca işaret eder. Sonraki kaynakların büyük bölümü de aynı çizgiyi sürdürür.

Büyük rabbilerin çoğu, Talmud veya Yahudi yasası üzerine yazıları için bu konuma ulaşmıştır. Mikraot Gedolot'ta olmayan ama Yeşaya 53'ün yorumuna sahip çok az sayıda büyük rabbi vardır.

Rabbi Moşe ben Nahman (Nahmanides): Talmud ve Tora üzerine yaptığı önemli yorumlarıyla tanınan 13. yüzyılda yaşamış bir rabbidir.

Ramban'ın metni, Pablo Christiani ile tartışmada ileri sürülen Midraş Tanhuma yorumuna verilen cevaptır; bütünlüklü bir Yeşaya tefsiri değildir. Ramban, Yeşaya 53'ün bağlamsal öznesini İsrail olarak açıklamış ve Maşiah'a yönelik midraşik uygulamanın Maşiah'ın öldürülmesini öğretmediğini göstermiştir.

Don Yitshak Abarbanel, 15. ve 16. yüzyıllarda yaşamış bir yorumcu ve İspanya hükümdarları Ferdinand ile Isabella'nın sarayında görev yapmış bir devlet adamıdır. Tanah üzerine geniş kabul gören yorumlar yazmıştır.

Rabbi Moşe (Alshich) Alşih: Safed'de 16. yüzyılda yaşamış bir rabbidir. Yorumu daha çok Midraşik bir öğretilerdir ve Yeşaya 53'ü sadık dürüstlerin acılarına atıfta bulunan bir Midraş'a dayanarak açıklar.

İncelenen sekiz yorumun altısı bölümün peşatını, ikisi midraşik uygulamayı verir. Ramban'ın Maşiah'a ilişkin midraşik açıklaması Hristiyan yorumunu desteklemez. Alşih'in yorumu da sevgiyle kabul edilen acı hakkında bir Midraşa dayanır ve sadık doğruların acısını açıklar.

Diğer Yorumcular

Bu rabbiler, Driver tarafından bahsedilen ve Chida tarafından yazılan Şem HaGadolim veya Seder HaDoros gibi Ortodoks kaynaklarda bahsedilen rabbilerdir. Bu rabbilerin yorumu genellikle sadece onların kitaplarıyla ilgiliydi, ancak bazen bu eserlerde bu rabbiler hakkında biyografik bilgiler yer alır. Eserlerin çoğu tartışmalıdır:

Bu değerlendirme, Yahudilerin Hristiyanlarla tartışmaya zorlandıkları sonraki kuşaklarda etkili olan önemli bir savunma eserinden alınmıştır. Eser, Yahudiliği bir Hristiyan muhataba karşı savunmak amacıyla yazılmış; Yeşaya 53'ün İsa'ya değil İsrail'e yöneldiğini ileri sürmüştür.

Rabbi Yeşaya mi-Trani, 13. yüzyılda yaşamış ve Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklamıştır. Bu görüş Yeşaya kitabı üzerine yorumunda yer alır.

Bu bilgi, Yeşaya Kitabı hakkındaki yorumundan alınmıştır.

Nizzahon Vetus, Dr. David Berger'e göre Aşkenaz toplumunda, Almanya ve Fransa çevresinde, 12. ve 13. yüzyıllarda oluşmuş bir çalışmadır.

Eser zorla yaptırılan tartışmalarda kullanılmak üzere derlenmiş ve Yeşaya 53'ün İsrail hakkında olduğunu savunmuştur.

Rabbi Şem Tov ibn Şaprut: 14. yüzyıl İspanyol Talmud bilgini ve filozofudur. İspanya'daki diğer birçok rabbi gibi, Hristiyanlarla tartışmalara katılmıştır.

Bu değerlendirme, Hristiyanlarla yürütülen tartışmalar hakkında yazdığı eserden alınmıştır; Şem Tov ibn Şaprut Yeşaya 53'ün İsrail hakkında olduğunu belirtir.

Tordesilla'lı Rabbi Moşe Kohen: 14. yüzyıl İspanyol rabbisidir ve Yahudiliği Hristiyan saldırılarına karşı savunan Ezer Emunah (İmana Yardım) adlı eserin yazarıdır. Dahil olduğu bir dizi tartışma üzerine kurulmuştur. Yeşaya 53'ün İsrail hakkında olduğunu belirtir.

Rabbi Şlomo Astruc: 14. yüzyılda yaşamış İspanyol rabbidir ve Midraşay HaTora'nın yazarıdır. Bazen ona En Şlomo Astruc da denir. Chida'ya göre "En" kelimesi büyük insanlar için kullanılan bir unvandır.

Hazırlamış olduğu yorumu karışıktır: Yeşaya 52:13 Maşiah hakkındadır; Yeşaya 52:14 İsrail; Yeşaya 52:15 her ikisi hakkında, bölümün kalanı İsrail'in çektiği acılarla ilgilidir.

Rabbi Yom Tov Lipmann Muhlhausen: 15. yüzyılda yaşamış bir rabbidir. Ona yapılan atfı, Yahudiliği hem Hristiyanlara hem de Karaitlere karşı savunan "*Nizzahon*" adlı çalışmasından gelir. Yeşaya 53'ün İsrail hakkında olduğunu belirtir.

Rabbi Avraam Farisol, 16. yüzyılda Avignon'da yaşamış bir rabbidir. Hristiyanlarla tartışma niteliğindeki Magen Avraam adlı eserin yazarıdır ve bu bölümün İsrail hakkında olduğunu belirtir.

Rabbi Meir Aramah, Yeşaya kitabı üzerine Urim ve-Tummim adlı bir yorum yazmış ve Yeşaya 53'ü sürgündeki İsrail hakkında açıklamıştır.

Rabbi Samuel ben Avraam Laniado: Halepli, 16. yüzyılda yaşamış bir rabbidir. Farklı yorumcuların çeşitli görüşlerini tartıştıktan sonra, bu bölümü sadık dürüstlerin acısını tarif ederek açıklar. (Alshich) Alşih'in açıklamasında kullandığı aynı Midraş'a atıfta bulunur ve bunu benzer bir şekilde açıkladığı için, bu konuda Alşih'ten etkilenmiş görünür.

Rabbi Naftali ben Aşer Altşuler, Neviim ve Ketuvim üzerine yorum yazmış ve 17. yüzyılın başlarında yaşamış bir rabbidir. Yeşaya 52:13'ü Maşiah ben David'e, 52:14'ü İsrail'e, 52:15'i Maşiah ben David'e; 53:1-2'yi İsrail'e, 53:3'ü Maşiah ben David ile İsrail'e, 53:4-8'i Maşiah ben Yosef'e, 53:9'u İsrail veya Maşiah ben Yosef'e, 53:10'u kesin olmayan biçimde İsrail'e ve 53:11-12'yi Maşiah ben David'e uygular.

Rabbi Şlomo ben Yitshak de Marini, 17. yüzyılın sonunda Padua'da yaşamış bir rabbidir.

Yeşaya kitabı hakkında Tikkun Olam adlı bir eser yazmış ve bu bölümün İsrail hakkında olduğunu belirtmiştir.

Rabbi Menaşe ben Yisroel, 17. yüzyılda Amsterdam'da yaşamış, çok sayıda eser yayımlamış ve kendi matbaasını işletmiştir. Ona yapılan atıfta Yeşaya 53 İsrail'e uygulanır.

Sözü edilen on üç eserin yedisi Hristiyan iddialarına cevap veren tartışma metnidir; bu eserlerin tamamı Yeşaya 53'ü İsrail'e uygular.

Diğer dört eser, acı çeken Kulun İsrail olduğu görüşünü izleyen peşat yorumlarıdır.

Bu eserlerden biri Yeşaya 52:13 ve 52:15'i Maşiah'la ilişkilendirir. Son iki eser midraşik yorumlardır: biri Alşih gibi Kulun sadık doğrular olduğunu söyler; diğeri çeşitli ayetleri İsrail'e, David oğlu Maşiah'a ve Yosef oğlu Maşiah'a uygular.

Tanınmış rabbilerle ilgili bu iki grupta, Yeşaya 53'ün peşatında acı çeken Kulun İsrail olduğu görüşünün güçlü biçimde desteklendiği görülür.

Daha Az Tanınan Yahudi Kaynakları

Driver'ın derlemesinde adı geçen bazı rabbiler hakkında Ortodoks kaynaklarda ve erişilebilen diğer kaynaklarda doğrulanabilir biyografik bilgi yoktur.

Judah ben Balaam: 11. yüzyıl dilbilgisi uzmanı ve şairidir. Bütün Tanah üzerine bir yorum yazdığı tahmin edilir. Yeşaya 53'ün gramerini derinlemesine inceler ve Yeşaya 53'ün Yeremya'dan bahsettiğini belirtir.

Beaugenci'li Eliezer: Yehezkel Kitabı ve diğer kitaplar hakkında da bir yorum yazan Fransız bilgindir. Yeşaya 53'ü, peygamberler hakkında yorumladığı için Saadya Gaon'a benzer şekilde anlaşılır.

Yeruşalayim'li Tanhum: 13. yüzyılda yaşamıştır. Yorumu gramer üzerinedir ve bir bireyden bahsettiğini belirtir, ancak kimi kastettiğine dair bir açıklama yoktur.

Yosef ben Natan, 13. yüzyılda Sens'te yaşamış bir rabbidir ve Yeşaya 53'ü İsrail hakkında yorumlayan bir eser yazmıştır.

Yeşaya 53'ü İsrail hakkında yorumlayan bir eser yazmıştır.

Rabbi Yitshak Eli Kohen, 14. yüzyılın başlarında yaşamış ve Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklamıştır.

Rabbi David de Rocca Martini: Tarihi bilinmeyen "*Zechus Adam*" adlı eserin yazarıdır. Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklar.

Rabbi Saadya ibn Danan, 15. yüzyılda önce Granada'da, daha sonra Oran'da yaşamış bir rabbidir.

Yeşaya 53'ü Kral Hizkiyahu hakkında açıklamıştır.

Rabbi Şlomo ben Meleh: "*Machlol Yofi*" adlı bir Tanah yorumunun yazarıdır. Yeşaya 53'ün dilbilgisi üzerine bir yorum yazmıştır ve acı çekenin İsrail olduğundan bahseder.

Gerşom ben Natan: 16. yüzyılda yaşamıştır. Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklar.

Rabbi Şlomo ben Yitshak Levi, 17. yüzyılda Selanik'te yaşamış bir rabbidir.

Yorumu Alşih'in açıklamasına benzer. Yeşaya 52:13-15'i Maşiah'a, Yeşaya 53:1-12'yi ise İsrail'e ve özellikle sadık doğrulara uygular; 53:12'yi ayrıca Moşe Rabbenu ile ilişkilendirir.

Ger Avraam, Yahudiliği kabul etmiş bir yazardır. Buradaki kayıt, 17. yüzyıldan kalma İspanyolca bir metinden aktarılmıştır.

Yazarı bilinmeyen bu tartışma metni, Yeşaya 53'ün İsa'ya uygulanamayacağını ve bölümün İsrail hakkında olduğunu savunur.

Avraam ben Yehuda Hazan, 16. yüzyılın sonlarında yaşamış ve Peygamberler ile Yazılar üzerine yorum yazmıştır.

Yeşaya 52:13'ü sadık doğrulara ve Maşiah'a, bölümün geri kalanını ise İsrail'e uygular.

Yeşaya 53'ün geri kalanını İsrail olarak açıklar.

Rabbi Yitshak Lopez: 17. yüzyılın sonlarında 18. yüzyılın başlarında Halep'te yaşamış bir rabbidir. Yeşaya 53 ile ilgili Hristiyan iddialarını yanıtlar ve ardından bu bölümün İsrail ile ilgili olduğunu açıklar.

Rabbi Yeoşua Segre, 18. yüzyılın sonlarında HaŞem Toli adlı yoğun polemik içeren bir savunma eserinin yazarıdır. Hristiyan iddialarını yanıtladıktan sonra Yeşaya 52:13 ve 52:15'i Maşiah'a, diğer ayetlerin tamamını İsrail'e uygular.

Rabbi Yosef Passini: 19. yüzyılın ortalarında Roma'da yaşamış bir rabbidir. Yeşaya 53'ü Kral Hizkiyahu hakkında yorumlar.

Pek tanınmayan söz konusu rabbilerin açıklamalarında da Hristiyan iddialarına herhangi bir destek yoktur.

Yazarı Bilinmeyen Kaynaklar

Driver'ın el yazmalarından aktardığı bazı metinlerin yazarları bilinmez. Bu anonim metinlerin Yahudi yorum geleneğindeki yetki ve kabul düzeyi belirlenemez.

Anonim Arapça Çeviri: Yeşaya, Yeremya ve daha kısa olan Peygamberler kitapları üzerine Arapça bir yorumun parçasıdır. Yeşaya 52:13 ayetini Maşiah ile ilgili, bölümün kalanını İsrail veya İsrail'in sadık dürüstleri hakkında açıklar.

Abarbanel'den söz ettiği için en erken 16. yüzyıla tarihlenebilecek anonim bir el yazmasıdır.

Metin Raşi, İbn Ezra, Radak ve Abarbanel'i açıkça izler ve Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklar.

Anonim - Fuente Claro: Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklar.

Fuente Claro, tarihi bilinmeyen İspanyolca bir el yazmasıdır ve Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklar.

Bu üç el yazması da Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklar. Bunlardan biri Yeşaya 52:13'ü Maşiah'a, bölümün kalanını İsrail'e veya sadık doğrulara uygular.

Karaitler (Karaylar) ve Ortodoks Olmayan Kaynaklar

Karaylar ve rabbinik Yahudilik dışında kalan yazarlara ait kaynaklar ayrı bir grupta değerlendirilir. Misyoner yayınlarında Yahudi geleneği açısından yetkiliymiş gibi sunulan üç kaynak da bu gruba dahildir.

Yefet ben Ali, Saadya Gaon'un çağdaşı olan ve 10. yüzyılın sonu ile 11. yüzyılın başında yaşamış bir Karay yorumcudur.

Yefet ben Ali, 10. yüzyılın sonu ile 11. yüzyılın başında yaşamış Karay yorumcudur. Yeşaya 53'ü Maşiah'a uygulamış; Saadya Gaon'un bölümü peygamberlere ve özellikle Yeremya'ya bağlayan görüşünü, başka Karayların sadık doğrular yorumunu aktarmıştır.

Yaakov ben Reuven, 12. yüzyılda yaşamış Karay yorumcudur. Yeşaya 53'teki Kulu bilge ve sadık doğrularla ilişkilendirmiştir.

Aaron ben Yosef, Mivhar Yeşarim adlı eserin Karay yazarıdır. Yeşaya 53'teki Kulu bilge ve sadık doğrularla ilişkilendirmiştir.

Moşe İbn Crispin, döneminin rabbinik yetkeleriyle çatışan felsefi bir yorumcu olmuştur.

Moşe İbn Crispin, Yeşaya 53'ü Maşiah'a uygulamış; ancak görüşü klasik rabbinik peşat geleneğinde belirleyici kabul edilmemiştir.

Yitshak Troki, 16. yüzyılda yaşamış Karay bilgin ve Hizzuk Emuna adlı savunma eserinin yazarıdır. Yeşaya 53'ü İsrail hakkında açıklamıştır.

Herz Homberg, 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başında yaşamış Avusturyalı bir eğitimcidir. Galiçya'daki geleneksel yeşiva düzenine devlet müdahalesini desteklemiş, Raşi ve diğer klasik yorumcuları eleştirmiş ve Yeşaya 53'ü Maşiah'a uygulamıştır.

Samuel David Luzzatto, 19. yüzyılda yaşamış İtalyan Yahudi bilgin ve şairdir. Yeşaya 53'ü sürgündeki İsrail ile ilişkilendirmiştir.

Raşi Sonrası Yorumların Sonucu

Raşi'den sonraki yorumlar tek tip değildir; ancak yetkili peşat yorumlarının büyük bölümü Kulu İsrail veya İsrail'in sadık kesimi olarak açıklar. Maşiah uygulamaları ise çoğunlukla deraş düzeyindedir.

Raşi sonrası kaynakların genel dağılımı şu sonucu verir:

Yetkili peşat yorumcularının büyük bölümü Yeşaya 53'teki Kulu İsrail veya İsrail'in sadık kesimi olarak açıklamıştır. Bazı kaynaklar Yeşaya 52:13'ü Maşiah'a uygulamış, ancak bölümün acı ve sürgün dilini İsrail'le ilişkilendirmeyi sürdürmüştür. Yalnız birkaç yorumcu bütün bölümü bireysel Maşiah'a bağlamış; bu görüşler de klasik peşat geleneğinin ortak hükmü haline gelmemiştir. Misyoner literatürde kullanılan alıntıların önemli bir bölümü bağlamından ayrılmış, eksik aktarılmış veya gelenek içinde yetkili sayılmayan yazarlardan alınmıştır.

Rambam'ın Yeşaya 53 Hakkındaki Görüşü

Misyoner literatürde Rambam'ın Raşi'ye karşı çıktığı ve Yeşaya 53'ü Maşiah hakkında yorumladığı ileri sürülür.

Rambam'a atfedilen alıntı, bağlamından koparılarak onun Yeşaya 53'ü Maşiah'a uyguladığı iddiasına dönüştürülür. Misyoner sitelerinde tekrarlanan bu kullanım, mektubun amacı ve bütünlüğüyle uyumsuz:

Jews for Jesus şöyle iddia eder:

“Bununla birlikte, aynı dönemde ve sonrasında, Rambam da dahil olmak üzere başka birçok rabbi Raşi'nin görüşlerindeki tutarsızlıkları fark etmiş ve önceki Maşiah yorumlarını terk etmemiştir.”

Rambam'ın Raşi ile Yeşaya 53 konusunda şiddetli bir tartışma yürüttüğü iddiası tarihsel temelden yoksundur. İki bilgenin eser türleri, yaşadıkları dönemler ve Yeşaya 53 hakkında bıraktıkları metinler böyle bir doğrudan çatışmayı göstermez.

Üçüncüsü, *“Şaşırmışlar için Kılavuz”* (More Nevuhim) adlı felsefe ve öğreti üzerine çalışmasıdır. Bu üçünün yanı sıra, bazıları yasa ile ilgili soruları yanıtlayan ve bazıları da dini öneme sahip konularla ilgilenen farklı topluluklara yönelik çok sayıda mektubu vardır.

Rambam'ın en tanınmış mektuplarından Iggeret Teiman, Yemen'de Yahudilere yöneltilen din değiştirme baskısına ve ortaya çıkan sahte Maşiah iddiasına cevap olarak yazılmıştır. Misyoner yayınlarında kullanılan Yeşaya 53 göndermesi bu tartışma bağlamında yer alır.

Abraham Halkin'in Arapça aslından yaptığı İngilizce çeviride şu ifade yer alır:

“Maşiah, önceden belirli bir ailenin oğlu olarak tanınacak bir kişi değildir. Gelişinden önce kimliği bilinmeyecek; gerçek Maşiah olduğu işaretler ve olağanüstü olaylarla anlaşılacaktır. Tanrı, gizli soyuna gönderimde bulunarak ‘İşte Dal adındaki adam; bulunduğu yerde filizlenecek’ demiştir (Zeharya 6:12). Yeşaya da Maşiah'ın gelişini, babası, annesi ve akrabaları bilinmeyen, onun önünde bir fidan ve çorak topraktan çıkan bir kök gibi yükselen kişi sözleriyle anlatmıştır (Yeşaya 53:2).”

"(Krallar) O'na ne hakaret edecekler, ne de iftira edeceklerdir, çünkü yapacağı mucizeler onları korkutup susturacaktır. Yeşaya, şu ayette kralların kendisine (Maşiah'a) boyun eğmesine atıfta bulunur: "Onun yüzünden krallar ağızlarını kapatacaklar" (Yeşaya 52:15).

İlk alıntı, Yeşaya 53:2'yi Maşiah'ın başlangıçta bilinmeyen kimliğine uygular. Aynı mektuptaki ikinci alıntı ise Yeşaya 52:15'i Maşiah'ın gerçekleştireceği olağanüstü eylemler karşısında kralların susmasına bağlar. Bu uygulamalar mektubun tartışma bağlamında değerlendirilmelidir.

Burada Maşiah'ı Yeşaya 53 ile ilişkilendiren iki ayet, görünüşe göre bağlam içindedir.

Ancak bununla ilgili sorunlar vardır. Rambam, Yemen'e yazdığı mektubun biraz ilerisinde, bu sahte Maşiah'ın takipçilerinin bazı iddialarından söz eder:

"Bu yüzden [Yemenli sahte Maşiah'ın destekçileri] şöyle dediler: "Buradaki bu adam, David'in soyundan, dindar ve erdemli olduğunu bildiğimiz bu adam, geceleri cüzzamlı olduğunu bildiğimiz bu adam, ertesi sabah sağlıklı kalktı." Onlar, cüzzamın Maşiah'ın özelliklerinden biri olduğuna inanıyorlardı ve şu ayette buna atıfta bulundular: "Ama biz ona Tanrı tarafından eziyet verildi, vuruldu ve ezildi saydık" (Yeşaya 53:4), bunun nedeni cüzzamdır. Bilgeler onlara bu yorumun yanlış olduğunu ve Maşiah'ın tüm özellikleri bir kenara dursun, Maşiah'ın bir özelliğinden bile yoksun olduğunu açıkladılar."

Rambam'ın Yeşaya 53'ü bir yerde Maşiah'a uygulaması, başka bir yerde bölümün peşatını İsrail bağlamında değerlendirmesiyle çelişmez. İlk kullanım deraş veya örnekleme, ikinci kullanım ise metnin bağlamsal anlamı düzeyindedir.

Mişna Tora, Kralların Kanunları'nda (Melahim uMilhamot) adli eserinde Maşiah konusunu işlemiştir. Bu konudaki görüşü için en güvenilir kaynak budur. Mişna Tora'sında şöyle der:

11:4. "David Evi'nden, Yazılı Yasa'ya ve Sözlü Yasa'ya uygun olarak, atası David gibi Tora'yı çalışmak ve Mitzvaları uygulamakla meşgul olan bir kral çıkarsa; ve bütün İsrail'i (Tora'ya) uymaya ve onu yerine getirmelerinde güçlendirirse ve eğer Tanrı'nın savaşlarında savaşırsa; onun Maşiah olduğu varsayılır. Bunları yerine getirirse ve başarılı olursa, yerine Tapınağı inşa eder ve İsrail'i sürgünden geri getirirse, o zaman kesinlikle Maşiah'tir."

Mişna Tora'nın sansürlenmemiş eski nüshalarında şu hüküm de vardır:

Rambam, gerekli görevleri tamamlamadan öldürülen kişinin Tora'nın vaat ettiği Maşiah olmadığını açıkça hükme bağlamıştır. Böyle bir kişi David soyundan değerli bir kral sayılsa da Maşiah olarak doğrulanmaz. Daniel 11:35, bazı bilgelerin son zamandan önce öleceğini ve sonun belirlenen vakitte geleceğini bildirir.

Orada Yahudiliğin 13 esasını ayrıntılı olarak tartışır. Bunlardan biri de Maşiah'ın geleceğine olan inançtır. Başarısını ve hükümdarlığının süresini tartıştıktan sonra şöyle der:

"Ve Maşiah ölecek ve onun yerine oğulları hüküm sürecek. Peygamber onun ölümünü zaten açıklamıştır: "Yeryüzüne adalet getirmedikçe zayıf düşmeyecek ve ezilmeyecek" (Yeşaya 42:4). Ve onun krallığı çok uzun sürecek ve insanların yaşamları da aynı şekilde uzayacaktır."

Rambam'ın hükümlerine göre doğrulanmış Maşiah, görevlerini tamamlamadan ölmez; krallığını kurar ve uzun süre hüküm sürer. Bu çerçevede, Yeşaya 53'ün acı ve ölüm dilinin Rambam tarafından doğrudan Maşiah'a uygulanmasını güçleştirir. Mektuptaki gönderim farklı yorum düzeyleriyle açıklanabilir:

Birinci açıklamaya göre Rambam, Targum gibi yüceltilme ayetlerini Maşiah'a, acı ayetlerini ise İsrail'e uygulamıştır.

Rambam'ın Maşiah için kullandığı ayetlerin Yeşaya 52'de bulunması, Yeşaya 52:13'ü Maşiah'a deraş yoluyla uygularken Yeşaya 53'ün tamamını aynı kişiye bağlamadığını gösterir.

Rambam'ın hukuki hükmünde Maşiah, görevlerini tarih içinde tamamlayan insani kraldır; öldürülmesi veya başarısız olması halinde doğrulanmış Maşiah sayılmaz.

İkinci açıklamaya göre Rambam, Yeşaya 53'teki acıyı sürgündeki İsrail'e; Yeşaya 52:13-15'teki yüceltmeyi ise İsrail'in kurtuluşuyla birlikte Maşiah'a bağlamıştır.

Yüceltme ayetleri kolayca Maşiah'a uygulanabilir, çünkü İsrail yükseldikçe Maşiah da yüceltilecektir.

Bu açıklamalar, mektuptaki tek bir göndermeden Rambam'ın bütün bölümü Maşiah'a uyguladığı sonucunun çıkarılamayacağını gösterir.

Rambam, Yeşaya 53'ten alıntı yaptığında, bunun bir şekilde kendi görüşünü yansıttığını varsaymaktadırlar. Ancak bu varsayım, onu başka yerlerde yazdığı şeylerle çelişkiye düşürür. Yemen'e yazdığı mektupta, Maşiah hakkında *“Kendisinin gerçek Maşiah olduğunu mucizeler ve harikalarla ispat edecektir”* ve *“çünkü yapacağı mucizeler onları korkutup susturacaktır”* demiştir. Ancak, Mişna Tora, Kralların Kanunları'nda (Melahim uMilhamot) adlı eserinde şöyle der:

11:3 "Kral Maşiah'ın işaretler ve harikalar yapması, bu dünyada yeni şeyler yaratması, ölülere diriltmesi ya da buna benzer şeyler yapması gerektiğini düşünmeyin. Durum böyle değildir, çünkü Rabbi Akiva'nın Mişna alimleri arasında büyük bir bilgin olduğunu ve Bar Kozibah'nın (Kohba'nın) giysilerini taşıdığını görüyoruz. Ve onun Kral Maşiah olduğunu söylemişti. Ve ona ve neslinin tüm bilginlerine, günahları yüzünden öldürülünceye kadar Kral Maşiah gibi gelmiştir. Öldürüldüğünde ise onun (Maşiah) olmadığını anladılar. Ve bilgeler ondan bir işaret ya da bir mucize göstermesini istememişlerdi.”

Rambam, Yemen'e yazdığı mektupta Maşiah'ın mucizeler gerçekleştirmesi gerektiğini yazar, ancak en güvenilir kaynağı olan Mişna Tora'da Maşiah'ın işaretler veya harikalar yapması gerektiğini reddeder. İlave olarak Rambam, mucizelere ihtiyaç olmadığını kanıtlamak için Rabbi Akiva'yı örnek gösterir.

Rambam, Yemen'e Mektup'ta Maşiah'ın önceden tahmin edilen belirli bir ailenin oğlu olmayacağını yazmıştır. Mişne Tora'da ise Maşiah'ın David Evi'nden çıkacağı açıkça belirtilir. İki ifade arasındaki

fark, mektubun sahte Maşiah iddiasını etkisizleştirmeye yönelik tartışma bağlamından kaynaklanır.

Yemen'e Mektup, sahte Maşiah iddiasında bulunan kişiyi uyarmak ve iddiasını geçersiz kılmak amacıyla yazılmıştır. Rambam, bu kişinin kendisine uyguladığı ayetleri aynı iddianın aleyhine kullanmıştır. Bu nedenle mektuptaki Yeşaya 53 göndermesi, Rambam'ın bölümün peşatı hakkındaki görüşünü belirlemez.

Rambam'ın diğer eserleri ve mektubun bütünü, Yeşaya 53 göndermesinin bölümün peşatını açıklamak için değil, tartışma amacıyla kullanıldığını gösterir.

Rambam'ın Raşi ile kesinlikle aynı görüşte olmadığını ileri sürmek temelsizdir. Bu sonuç, mektuptaki tek bir uygulamanın bağlamından ayrılmasına dayanır.

Ramban'ın (Nahmanides) Yeşaya 53 Hakkındaki Yorumları

İddia: Ramban (Nahmanides), Yeşaya 53'ün Maşiah'a atıfta bulunduğuna inanıyordu.

Ramban, 1263 Barselona Tartışması'nda rabbinik kaynakların Hristiyan sonuçlara taşınmasına karşı çıkmıştır. Bir rabbinik uygulamanın Maşiah'tan söz etmesi, Hristiyanların İsa anlayışını doğrulamaz. Ramban'ın Yahudi inancını savunmayı sürdürmesi de kendisine atfedilen Hristiyan sonuçları kabul etmediğini açıkça gösterir.

Driver'ın derlemesinde sayfa 78-85 arasında aktarılan yorum, 1263 Barselona Tartışması bağlamında söylenmiştir. Tartışmanın bütünü şu ifadeleri içerir:

(25) Karşı taraf, "Bakin! Kulum başarılı olacak" bölümünün Maşiah'ın ölümüyle, düşmanlarının eline verilmesiyle ve İsa'ya yapıldığı ileri sürüldüğü gibi kötülerle birlikte yerleştirilmesiyle ilgili olduğunu savunmuştur. Ardından bölümün Maşiah hakkında olup olmadığı sorulmuştur.

(26) Ramban, metnin düz anlamının bütün Yahudi halkına yöneldiğini; peygamberin sürekli "Kulum İsrail" ve "Kulum Yakup" ifadelerini kullandığını belirtmiştir.

(27) Peder Paul, bilgelerin sözlerinden bölümün Maşiah'a yöneldiğini göstereceğini söylemiştir.

(28) Ramban, Agada eserlerinde Maşiah hakkında bir deraş bulunduğunu; ancak bu kaynaklarda Maşiah'ın düşmanları tarafından öldürüleceğinin söylenmediğini belirtmiştir. Talmud ve Agada'da David oğlu Maşiah'ın düşmanların eline verileceğine veya kötülerle birlikte gömüleceğine dair bir hüküm bulunmadığını vurgulamıştır.

Ramban, Hristiyanların tasvir ettiği Maşiah'ın dahi gömülmediğini; midraşik açıklama kabul edilse bile Maşiah'ın Hristiyan anlatısındaki biçimde öldürüleceğine dair hiçbir ima bulunmadığını belirtmiştir.

Burada birkaç sonuç ortaya çıkar:

Ramban, Yeşaya 53'ün peşatının Maşiah'a değil bütün İsrail'e yöneldiğini belirtmiştir. Maşiah'a uygulanan midraşların bulunduğunu kabul etmiş; ancak bunları bölümün peşatı saymamıştır. Barselona tartışmasında midraşik açıklama yapması, peşat hakkındaki bu hükmünü değiştirmez.

Ramban, tartışmada kabul ettiği midraşik uygulamayı daha sonra ayrıntılı biçimde açıklamıştır:

“Bakin! Kulum başarılı olacak.” Ramban, ifadenin peşatını “Korkma, ey Kulum Yakup” ve “Kulumsun, ey İsrail; görkemimi senin aracılığıyla göstereceğim” ayetlerine dayanarak bütün Yahudi halkına yöneltmiştir. Midraşa göre aynı ayetin Maşiah'a uygulanabileceğini, ancak David oğlu Maşiah'ın yenilmeyeceğini ve düşmanlarının elinde ölmeyeceğini belirtmiştir.

Ramban peşat hükmünü değiştirmemiştir. Yeşaya 53'ün peşatını İsrail'e yöneltmiş; Maşiah'a uygulanan midraşın Hristiyan İsa öğretisini desteklemediğini göstermiştir.

Rabbi Moşe Alşih'in Yeşaya 53 Hakkındaki Yorumları

Rabbi Moşe Alşih, misyoner yayınlarında Yeşaya 53 hakkında sık alıntılanır; ancak yorumunun çoğunlukla yalnız kısa bir bölümü aktarılır.

Alşih, 16. yüzyılda Safed'de yaşamış, Yitshak Luria'nın çevresindeki önemli bilginlerden biri olmuştur.

Rabbi Yosef Karo halakhik karar mercii, Alşih ise dini öğreti sunan bir maggid olarak görev yapmıştır. Alşih'in Yeşaya 53 yorumu, metnin peşatını sistematik biçimde belirleyen bir açıklamadan çok midraşik ve öğretici bir vaaz niteliğindedir.

Alşih'in Yeşaya 53'ü Maşiah hakkında açıkladığı iddiası şu kısa alıntıya dayandırılır:

“Rabbilerimiz, peygamberin Maşiah'tan söz ettiği görüşünü tek bir ağızdan kabul etmişlerdir; aynı görüş izlenecektir.”

Alıntının devamı, ifadenin kapsamının farklı olduğunu gösterir. Driver ve Neubauer'in aktardığı metin şöyle sürer:

“Rabbilerimiz, Peygamber'in Maşiah'tan söz ettiği görüşünü tek bir ağızdan kabul ederler; biz de aynı görüşe bağlı kalacağız. Maşiah, bulunduğu gibi David'dir; yani meshedilmiştir. HaŞem'in adıyla konuşan Peygamber de açıkça, 'Kulum David onların kralı olacak; hepsinin tek çobanı olacak' der (Yehezkel 37:24). Bu nedenle Yeşaya 53'teki 'Kulum' ifadesi haklı olarak David'e uygulanabilir...”

Alşih'in açıklaması Yeşaya 52:13'teki *“Bakin! Kulum başarılı olacak”* cümlesiyle başlar.

Alşih'in Maşiah'a ilişkin sözleri yalnız Yeşaya 52:13'teki *“Kulum başarılı olacak, yücelecek ve yükselecek”* cümlesi için kullanılmıştır. Yorumun tamamı incelendiğinde, sonraki acı ayetlerinin sadık doğrulara ve İsrail'e uygulandığı görülür.

Bu bağlam iki sonucu ortaya koyar:

Alıntının devamı dışarıda bırakıldığında Alşih'in yorumu yanlış temsil edilir. Uygulama peşat açıklaması değil, midraşik bir öğretidir; bu nedenle bütün rabbinik geleneğin Yeşaya 53 hakkındaki peşat hükmünü temsil etmez.

Alşih'in peşat açıklaması yapmadığı, kullandığı Midraş ve ona verdiği yorumdan da anlaşılır:

“Rabbilerimiz, dünyaya gelen bütün acıların üçte birinin David ve atalarımız için, üçte birinin sürgündeki kuşak için, üçte birinin de Kral Maşiah için olduğunu söylemiştir.”

Bu uygulama Midraş Tehillim'deki benzer yoruma dayanır. Alşih, Maşiah'ın yüceltilmesini bu çerçevede açıklar:

Alşih, acıyı üç grupta değerlendirmiştir: kötülüğün cezası, sevgi nedeniyle kabul edilen acı ve doğru kişinin kendi kuşağının kötülüğü nedeniyle çektiği acı. Yeşaya 53'ü üçüncü grupla ilişkilendirerek doğru

kişilerin acısının toplumsal etkisini açıklamıştır. Bu açıklama, suçun hukuki olarak masum bir kişiye aktarılması anlamına gelmez.

Alşih'in yorumu, bağlama dayalı peşat açıklamasından çok öğretisel ilkelere dayanan bir deraş niteliğindedir. Bölümün temel teması belirli bir kişinin biyografisi değil, İsrail'in sadık doğrularının acısı olarak değerlendirilmiştir.

Alşih, Yeşaya 52:13-53:12'yi üç yorum birimine ayırmıştır: 52:13-53:1, 53:2-8 ve 53:9-12. Bu bölümlerde Maşiah, İsrail ve sadık doğrular arasında farklı deraş uygulamaları yapılmıştır.

Bu yapı, Alşih'in bütün bölümü tek ve değişmez biçimde Maşiah'a uygulamadığını gösterir.

Alşih'in yorumunun başlangıcında Yeşaya 52:13, Midraş Tanhuma'ya dayanılarak Maşiah'ın yüceltilmesine uygulanır. Ardından Maşiah'ın konumu tartışılır.

Yeşaya 52:14, Alşih'in yorumunda Maşiah'ın yüceltilmesinin gerekçesiyle ilişkilendirilir:

Alşih, Yeşaya 52:14'teki şaşkınlığı Tapınakların yıkılışı sırasında İsrail'in uğradığı aşağılanmayla ilişkilendirmiştir. Maşiah'a yönelik uygulama aynı yorum içinde İsrail'in ve sadık doğruların açısından ayrılmaz. Bu yapı yorumun midraşik niteliğini gösterir.

Zohar'daki açıklamada Maşiah'ın ruhu, İsrail'in diğer sadık doğruları gibi sürgün acısına katılır. Bu uygulama Yeşaya 53:4'e dayandırılır.

Alşih'in açıklamasında Maşiah'ın ruhu, Zohar'daki örneğe uygun olarak ruhsal dünyada acı çeker; bu acı dünyadaki sadık doğruların acısıyla aynı yorum düzeni içinde ele alınır.

Alşih, Yeşaya 52:15'i ulusların Maşiah'ın savaş zaferleri karşısındaki şaşkınlığı olarak yorumlamıştır. İsrail'in Maşiah yönetiminde kazandığı zaferler, ulusların önceki beklentilerini tersine çevirir.

Yeşaya 53:1 yorumunda İsrail'in çektiği acının karşılığı olarak yüceltilmesi vurgulanır:

"İsrail için (daha önce söylendiği gibi) sevgilerin karşılığında gördüklerine katlanma erdemleri sayesinde bu onuru kendisi için elde etmiş olmasıdır".

Bu açıklamada Yeşaya 52:13-53:1 Maşiah'ın yüceltilmesiyle ilişkilendirilirken İsrail'in çektiği acı da yüceltilmenin temel gerekçesi olarak korunur.

Alşih, Yeşaya 53:2-8'i Maşiah'tan ayrı olarak sadık doğruların acısıyla ilişkilendirmiştir:

Alşih, önceki ayetlerde Maşiah'ın büyüklüğünün ilan edildiğini, Yeşaya 53:2-8'de ise sevgiyle kabul edilen acılara katlanan sadık doğruların anlatıldığını belirtmiştir. Yeşaya 53:4'ü açıklarken Rabbi Şimon'un oğlu Rabbi Elazar'ı örnek göstermesi, yorumun Zohar'daki doğru kişilerin acısı öğretisiyle bağlantısını ortaya koyar.

Zohar'daki "*Hastalıklar Salonu*" anlatısı Maşiah'ın İsrail'in acılarını taşımasını, Rabbi Eliezer gibi başka sadık doğruların acısıyla aynı örüntü içinde açıklar. Bu metin, Yeşaya 53'ün yalnız Maşiah hakkında olduğunu değil, ayetin doğru kişilere deraş yoluyla uygulanabildiğini gösterir.

Alşih son ayetleri Moşe'ye uygular. Bu kullanım, Yeşaya 53'ün Talmud ve Midraşlardaki uygulamalarıyla uyumludur. Alşih şöyle yazar:

"İki yerde rabbilerimizin 12. ayeti efendimiz Moşe hakkında açıkladıklarını gördüm. Ben de ayetin tam olarak ona yöneldiğini düşünüyorum."

Alşih burada Talmud ve Midraşlardaki açıklamaları izler ve onları genişletir.

Alşih'in Yeşaya 53'ü Midraşın acı öğretisi bağlamında açıkladığı görülür. Bölümü Midraştaki üç kısma karşılık gelecek biçimde üçe ayırır. Birinci kısmı, David ve Atalar temasına karşılık gelen Yeşaya 53:9-12'yi, Moşe Rabbenu'ya; ikinci kısmı, sürgün kuşağına karşılık gelen Yeşaya 53:2-8'i, İsrail'in sadık doğrularına; üçüncü kısmı, Kral Maşiah temasına karşılık gelen Yeşaya 52:13-53:1'i Maşiah'a uygular.

Bu incelemeden çıkan sonuçlar şunlardır:

Alşih Yeşaya 53'ün tamamını Maşiah'a uygulamaz; yalnız Yeşaya 52:13-53:1'i Maşiah'la ilişkilendirir.

Bu ayetlerde dahi ana konu Maşiah'ın acısı değil yüceltilmesidir.

Ayrıca Yeşaya 52:14'te İsrail'in uluslar tarafından reddedilmesinden söz eder.

Alşih, Yeşaya 53'ü Midraş'taki üç bölüme karşılık gelecek biçimde ayırır; bu ayrımlar metnin doğal edebi birimleri değildir. Böylece Yeşaya 53'ü açıklamak için Midraş'ı kullanmaktan çok, Midraş'ı açıklamak için Yeşaya 53'ten yararlanır. Metni genel olarak sevgi nedeniyle acı çeken sadık doğru kişilerle ilişkilendirir; bu acıyı yalnızca Maşiah'a özgü saymaz ve bölümün tamamını Maşiah'ın ölümüyle özdeşleştirmez. Bu nedenle Alşih'in yorumunu Hristiyan İsa öğretilerine doğrudan kanıt olarak sunmak, yorumun kapsamını aşar.

Alşih'in yorumunda Maşiah'a bağlanan acı fiziksel değil, ruhsal niteliktedir.

Bu metin, Maşiah'ın acı çekmesi veya ölmesi hakkındaki Hristiyan öğretisine kanıt oluşturmaz. Bağlam dışı kullanım, kaynağın söylediğinden daha geniş bir sonuç üreder.

Moşe Kohen İbn Crispin'in Yeşaya 53 Yorumu

Misyoner yayınlarında Moşe Kohen İbn Crispin sık alıntılanır. Ancak tarihsel konumu, yetkisi ve yorumunun Yahudi geleneğindeki ağırlığı belirlenmelidir.

Misyoner kaynaklar bu yorumcunun yalnız yaşadığı yüzyılı belirtir; kimliği, eğitimi ve Yahudi geleneğindeki kabulü hakkında doğrulanabilir bilgi sunmaz.

Misyoner yayınlarında İbn Crispin, “büyük rabbiler” arasında gösterilir ve şu ifade aktarılır:

“Pek çok büyük rabbi'nin (Rambam, Saadya İbn Danan, Cordoba İspanya'dan Moşe Kohen Ibn Crispin) geçmişte şöyle söylemişti.”

İbn Crispin'in görüşü dönemindeki rabbinik çoğunlukla çatışmış ve Yahudi yorum geleneğinde belirleyici yetki kazanmamıştır. Bu nedenle tek başına “Yahudiliğin görüşü” olarak sunulamaz.

SEKİZİNCİ KISIM

Hristiyan İncili İddialarının Yeşaya 53 ile Karşılaştırılması

İsa hakkındaki erken Hristiyan anlatıları gelişirken farklı toplulukların öğretisel gelenekleri bir araya gelmiş, bu gelenekler daha sonra Hristiyan İncilleri içinde çeşitli biçimlerde düzenlenmiştir. Yeşaya'daki acı çeken Kul dili, bazı Hristiyan çevrelerin İsa anlatısını kurarken kullandığı başlıca metinsel örneklerden biri olmuştur.

Bu metinsel etkinin bulunması, İsa'nın Yeşaya'daki Kul olduğunu göstermez. Hristiyan İncillerindeki İsa tasviri ile Kulun özellikleri arasındaki uyumsuzluklar aynı metinlerin kendi anlatılarında görünür.

52:13: “İşte kulum”

"Benim kulum" ifadesi, üçleme öğretisi için büyük bir sorun teşkil eder: kul veya kul ile efendi iki ayrı varlıktır. Tanımı gereği kul her zaman efendisinden daha aşağı bir konumdadır. Yuhanna Kitabı'ndaki İsa şunu kabul eder:

Yuhanna 13:16'da “Kul efendisinden, gönderilen de gönderenden büyük değildir” denilir. Gönderen ile gönderilen arasında kurulan bu üstünlük ilişkisi, eşit üçleme kişileri öğretisiyle uyumsuz. Matta 12:18'in Yeşaya'daki “Kulum” sözünü İsa'ya aktarması ise Tanah metninin bağlamsal öznesini değiştiren sonraki bir uygulamadır.

Tanah'ta Maşiah, HaŞem'in kulu olarak adlandırılabilir; bu unvan eşitlik değil, HaŞem'e bağlılık ve görev bildirir.

Maşiah Çağı boyunca, David soyundan gelecek olan vaat edilen Kral, Tanrı'nın sürüsünün üzerine yerleştirilecektir (Bkz. Yehezkel 34:23-31).

34:23 “Başlarına, onları güdecek tek çoban olarak kulum David'i koyacağım. Onları o güdecek, çobanları o olacak.”

34:24 Ben HaŞem onların Tanrısı olacağım, kulum (ve -avdi) David de onların arasında (nasi) Prens olacak.”

O gün, halkının nihai kurtarıcısı olan Tanrı, barış antlaşmasını gerçekleştirecektir.

David soyundan gelen Maşiah, Maşiah çağında HaŞem'in "*kulu*" olarak anılır. Tanah'taki bu unvan, Maşiah'ın HaŞem'in dengi veya özü bakımından eşiti olmadığını gösterir. Hristiyan İncillerinde İsa'nın yaşamı sırasında HaŞem tarafından açıkça "*kulum*" diye adlandırıldığı bir anlatım yoktur.

Yehezkel'de gelecekteki David soyundan yönetici HaŞem'in "*kulu*" olarak adlandırılır. Bu yönetici HaŞem'in dengi değil, O'nun buyruğunu yerine getiren insani kraldır. Hristiyanlığın Tanrı-insan ve üçleme öğretisi bu Maşiah tanımıyla uyuşmaz.

Hristiyanlığın "*iki doğa*" öğretisi İsa'nın aynı anda bütünüyle Tanrı ve bütünüyle insan olduğunu ileri sürer. Ancak İsa'nın gönderilen, bilmediğini söyleyen, dua eden ve HaŞem'e itaat eden kişi olarak anlatılması gerçek bir üstünlük ilişkisi gösterir. Bu anlatı, eşit ve tek özlü kişilerin açıklaması değildir.

Bu öğretinin kendi ön kabulleri kabul edildiğinde, İsa'nın beden almadan önce sahip olduğu ileri sürülen doğaüstü konumdan Baba'ninkinden daha aşağı bir konuma geçtiği sonucu ortaya çıkar.

Bu sonuç, üçleme kişilerinin eşitliği iddiasıyla bağdaşmaz. İsa'nın Baba ile insanlık arasında aracı olduğu ileri sürüldüğünde de nihai hükmü verenin aracı değil Baba olduğu kabul edilmiş olur (1 Timoteos 2:5; İbraniler 9:24).

İtaat Etmeyi Öğrenme

İbraniler Kitabı'nın yazarı, İsa'nın "*çekiği acılarla itaat etmeyi öğrendiğini*" (İbraniler 5:8) söylediğinde aklında Yeşaya 53 mü vardı? İsa, tanrıysa neden itaatkar olmayı öğrenmek zorundaydı? Kime itaat etmek zorundaydı? Herhangi bir üçleme tanrısındaki eşit kişiler birbiri üzerinde hakimiyet kurabilir mi? Eşit kişiler birbirine itaat eder mi?

İsa'nın öncesiz, doğaüstü ve günahsız bir varlık olarak bedenlendiği kabul edildiğinde, acı çekerek itaati öğrenmesi öğretisel bir çelişki

meydana getirir. Başlangıçtan beri günahsız ve zorunlu olarak itaatkar kabul edilen bir varlığın itaati sonradan öğrenmesi anlamlı değildir.

52:13: “yüksek ve yükselmiş ve çok yüce olacak.”

“yüksek ve yükselmiş ve çok yüce” Kulu Ödüllendirmek: Kul, daha önce onu görünce dehşete düşenlerin nazarında daha yüksek bir makama yükseltilir.

“Yükselecek, yüceltilecek ve çok yüksekte olacaktır” cümlesi Hristiyan yorumunda İsa'nın ölümden sonraki yüceltilmesine uygulanır. Ancak Yeşaya bağlamında yüceltilme, sürgünde aşağılanan Kulun uluslar önünde tarihsel olarak aklanmasıdır.

Başlangıçtan beri belirlenmiş görevi yerine getiren ve başarısız olma imkanı bulunmayan doğaüstü bir varlığın ödüllendirilmesi de Yeşaya 53'teki insan Kulun sınanması ve karşılık almasıyla uyumsuz. Ödül dili, özgür iradeyle hareket eden insani bir kul için anlamlıdır.

Hristiyan öğretisinin ön kabulleri birlikte ele alındığında, İsa'nın önceden belirlenmiş ilahi programdan başka bir seçim yapabildiği söylenemez. İsa'nın yanlış seçim yapabileceği veya günah işleyebileceği kabul edilirse günahsız Tanrı-insan öğretisi kendi içinde çöker.

Bu öğretisel çerçevede İsa'nın günah işleyebilmesi mümkün değildir; dolayısıyla gerçek anlamda iki seçenek arasında özgür bir tercih bulunduğu ileri sürülemez.

Hristiyan İncil anlatısındaki İsa, önceden belirlenmiş olduğu ileri sürülen ilahi programdan sapamaz. Kendisini kurban olarak sunacağını, nereden geldiğini, nereye gideceğini ve karşılaşacağı sonucu bildiği; ayrıca Tanrı olduğu kabul edildiğinde, eylemin gerçek bir kayıp ve belirsizlik taşıdığı söylenemez.

“Serpme” anlamı Yeşaya 52:15'te açıkça yer almaz. Ayetteki yazeh fiilinin burada ifade ettiği hareket, ulusların şaşkınlık içinde dağılması ve sarsılmasıdır. Olayların tersine dönüşü karşısında ulusların yaşadığı şoku anlatır.

Serpmede, bir sıvı sayısız damlacıklara dağılır. Aynı şekilde, ulusların sakinleri de dağılacaktır.

Burada İsa'nın ulusları iddia edilen ruhen temizlemesinden söz edilmez.

52:15: *"onun yüzünden krallar ağızlarını kapatacaklar. Çünkü onlara söylenmemiş olanı gördüler ve duymadıklarını kavradılar."*

Yeşaya 52:15'te Kralların Şaşkınlığı

Yeşaya 52:13-15'in İsa'ya uygulanması, ayetlerin İsrail'in sürgün sonrası yüceltilmesi ve ulusların şaşkınlığı bağlamından ayrılmasını gerektirir. Bu nedenle söz konusu uygulama metnin doğal bağlamıyla uyum göstermez.

Yeşaya 52:15'te krallar, daha önce kendilerine bildirilmemiş bir gerçeği görür ve duymadıkları şeyi kavrar. Hristiyan hükümdarların yüzyıllar boyunca İsa'ya saygı göstermiş olması bu anlatıyı karşılamaz; çünkü ayet önceki hükmün tersine çevrilmesini ve yeni bir kavrayışı anlatır.

Hristiyan hükümdarların İsa'ya tarih boyunca bağlılık göstermiş olması, Yeşaya 52:15'teki kralların geç şaşkınlığını açıklamaz. Ayetteki krallar, daha önce hor gördükleri Kul hakkındaki hükümlerinin yanlışlığını kavrar; bu yapı İsrail'in tarihsel aşağılanması ve yüceltilmesiyle örtüşür.

Yeşaya 53:1: "Duyduğumuza Kim İnandı?"

53:1: *"Duyduğumuza kim inandı?"*

53. bölüme girerken konuşmacı değişir. Yeşaya 52:13-15'te HaŞem konuşur; 53:1-8'de ise ulusların sözcüsü konuşur.

Sözcü şöyle der: *"Duyduğumuza kim inanırdı?"*

Uluslar sözcüleri aracılığıyla konuşur; ancak gördükleri karşısında kendi sözlerine dahi inanır zorlanırlar. Şaşkınlıktan konuşamaz hale gelen bu uluslar, tanık oldukları hüküm değişimi karşısında şaşkınlıklarını sürdürür.

Mezmurlar 126:2'de yazdığı gibi: *"O zaman uluslar arasında şöyle dediler: HaŞem, onlar için büyük işler yapmıştır."*

53:1: *"Ve Tanrı'nın kolu kime açığa çıktı?"*

Sözcü, hangi ulusun Tanrı'nın “*koruyucu koluna*” sahip olduğunu, Tanrı'nın gücünün kul ulus olan İsrail için açığa çıktığı gibi başka hangi ulus için açığa çıktığını sorar. Tanrı hükmünü sadık kulu İsrail'e ve onlara sövenlere, onları aşağılayan, hor gören, suçlayan uluslara büyüklük ve ihtişamla gösterir.

53:1 ayeti, Yahudi halkının tarihsel gelişimini betimlemek için metaforlar kullanır.

“*HaŞem'in kolu*”, Tanrı'nın gücünü ifade eder ve Tanrı'nın İsrail'i ulusların baskısından fiziksel olarak kurtarmasını betimleyen bir metafordur.

Örneğin:

Ya da Tanrı - Tanrınız HaŞem'in Mısır'da gözlerinin önünde sizin için yaptığı her şeye benzer şekilde - gelip bir ulusu [başka bir] ulusun içinden meydan okumalarla, işaretlerle, harikalarla, savaşla, Kuvvetli bir El'le, Uzanmış bir Kol'la ve dehşet salan büyük eylemlerle [çıkararak] Kendisi'ne almak üzere mucizeler göstermiş mi?

(Yasa'nın Tekrarı 4:34) Gözlerinle gördüğün büyük meydan okumaları, Tanrın HaŞem'in seni çıkarırken [gösterdiği] işaretleri, harikaları, Kuvvetli El'i ve Uzanmış Kol'u [anımsa]! İşte Tanrın HaŞem, kendilerinden korktuğun tüm halklara da aynısını yapacak. (Yasa'nın Tekrarı 7:19) “HaŞem'in kolu” kime açığa çıkmıştır? Açıkça belirtilir:

“İsrail Tanrı'nın Mısır'a karşı açığa çıkardığı büyük güce şahit oldu. Halk Tanrı'ya derin bir saygı duydu; Tanrı'ya ve kulu Moşe'ye inandı.” (Çıkış 14:31).

HaŞem'in kolu ifadesi, İsrail'in korunması ve kurtarılması bağlamında da kullanılır:

“Sağ Elin - ey HaŞem Kudrette heybetlidir; Sağ Elin - ey HaŞem Düşmanı paramparça eder.” (Çıkış 15:6); “Gözlerinle gördüğün büyük meydan okumaları, Tanrın HaŞem'in seni çıkarırken [gösterdiği] işaretleri, harikaları, Kuvvetli El'i ve Uzanmış Kol'u [anımsa]! İşte Tanrın HaŞem, kendilerinden korktuğun tüm halklara da aynısını yapacak” (Yasa'nın Tekrarı 7:19) ve “Bütün ulusların gözü önünde Kutsal kolunu sıvadı, dünyanın dört bucağı Tanrımız'ın kurtarışını görecek” (Yeşaya 52:10).

Böylece, bir yandan Her Şeye Gücü Yeten'in kurtarıcı gücüne iman etmesi için İsrail'e “*HaŞem'in kolu*” hatırlatılırken, diğer yandan

uluslara Tanrı'nın İsrail ulusu için yapacağını anlamaları için önceden haber verilir.

Kulun Kimliği ve İsa'ya Uygulamanın Sınırları

Matta 12:18-21, Yeşaya 42:1-4'teki Kul sözlerini İsa'ya uygular. Ancak aynı Kulun Yeşaya 42:19'da kör ve sağır, başka yerlerde itaatsiz olarak tanımlanması İsa'ya uygulanmaz. Seçilen ayetlerin İsa'ya taşınması, Yeşaya'daki Kul kimliğinin bütünüyle İsa olduğunu göstermez.

Hristiyan İncili İsa'yı kör, sağır, itaatsiz veya asi bir günahkar olarak tanımlamaz; tersine günahsız olduğunu ileri sürer. Bu nedenle Yeşaya 42'deki Kulun bütün özellikleri İsa anlatısıyla uyuşmaz.

Yeşaya 42'nin kendi bağlamı Kulun bir halk olduğunu ve bu halkın Yakup ve İsrail olarak tanımlandığını açıkça gösterir. Yeşaya 42:22'de “*yağmalanmış ve soyulmuş bir halk*”, 42:24'te ise “*Yakup*” ve “*İsrail*” ifadeleri kullanılır. Bölümün sonuna kadar izlenen özne İsrail'dir.

53:2: “*Çorak topraktan çıkan bir kök gibi büyümüştür; biçimi ve güzelliği yoktu ki onu görelim, arzulayacağımız bir görünümü bulunmuyordu.*”

Yeşaya 53:2'de İsa'yı Arama Sorunu

Hristiyan İncilleri, bu “kalabalığın” yanı sıra İsa'nın Yahudiye, Celile ve çevre bölgelerde geniş ve sadık bir takipçi kitlesine sahip olduğunu ileri sürer. Bu kitlenin toplumun farklı kesimlerinden oluştuğu anlatılır. İncil anlatısına göre bu kişiler Yeruslayim'deki olaylardan haberdar değildir ve İsa'yı Maşiah saymayı sürdürür.

Yeşaya 53:3'te Kul, toplum tarafından hor görülen, reddedilen ve insanların yüz çevirdiği kişi olarak tanımlanır. Hristiyan İncilleri ise İsa'nın geniş kalabalıklar tarafından izlendiğini, halk desteğinin yetkililer açısından sorun meydana getirdiğini ve ölümüne yakın dönemde bile önemli bir takipçi kitlesine sahip olduğunu anlatır. Bu iki tasvir aynı değildir.

Hristiyan İncilleri İsa'nın yaşamı boyunca geniş kalabalıklar tarafından izlendiğini ve yöneticilerin halk tepkisinden çekindiğini anlatır (Markos 14:1-2; Matta 21:46; Luka 22:2). Bu anlatı, Yeşaya

53:2-3'te herkes tarafından değersiz sayılan ve yüz çevrilen Kul tasviriyile örtüşmez.

İsa'nın ölümünden hemen önce de halk arasında güçlü bir izleyici kitlesi bulunduğu Hristiyan İncillerinde aktarılmıştır (Matta 21:11, 46; Markos 6:15; Luka 7:16; Yuhanna 6:14). Bu nedenle *“hor görüldü ve kimse ona değer vermedi”* ifadesinin İsa'nın yaşam öyküsünde açık biçimde gerçekleştiği söylenemez.

Günümüzde Hristiyanlar Yeşaya 53'ü kendi öğretisel anlatılarıyla uyumlu hale getirmek için kitlelerin İsa'ya sırtını döndüğünü iddia eder, ancak Hristiyan İncillerin anlattığı bambaşkadır.

Hristiyan İncilleri, Yahudi liderlerin, Pilatus'un yıllık affı sırasında kalabalığın serbest bırakmasını isteyeceği tek mahkumun İsa olacağından korktuklarını iddia eder (Bkz. Matta 27:15, Markos 15:6, Luka 23:17, Yuhanna 18:39).

Hristiyan İncilleri, Pilatus'un, Yahudi liderlerin onun ölümünü kıskançlıktan istedikleri için, İsa'ya yöneltilen suçlamaları ciddiye almadığını ileri sürer (Bkz. Matta 27:18, Markos 15:10).

Bu anlatıya göre Pilatus, suçlu olarak sunulan Barabba yerine kendisinin suçsuz saydığı İsa'yı serbest bırakmanın yolunu aramıştır (bkz. Luka 23:20; Yuhanna 19:12).

Pilatus'un İsa'yı serbest bırakma manevrası nedeniyle (Matta 27:22-23, Markos 15:9, 14, Luka 23:20, 22, Yuhanna 19:4, 12) Yahudi liderler, Yahudi kalabalığı son derece popüler İsa'ya karşı yönlendirmeye mecbur hissetmişlerdir.

İddiaya göre *“başkahinlerle ileri gelenler”* sadece Pilatus'u ikna etmeye çalışmakla kalmazlar (Bkz.

Matta 27:12-13, Markos 15:1-3, Luka 23:2, 5, 14, Yuhanna 18:30-31, 19:6-7, 12) aynı zamanda İsa'nın öldürülmesi için Yahudi halkından oluşan bir kalabalığı da ikna etmeye çalışırlar (Bkz. Matta 27:20, Markos 15:11).

Bu iddia edilen olayda, Hristiyan İncil yazarları, İsa'nın Maşiah iddiasını reddettikleri için tüm Yahudi halkını mahkum etmeye çalışmışlardır.

Bu reddetme iddiasının aksine, Hristiyan İncil yazarları yalnızca bir bütün olarak ülkede değil, İsa'nın son saatlerinde bile Yeruslayim'de halk desteğinin devam ettiğini anlatır (Luka 23:27). Çarmıha gerilirken bile İsa'yı güçlü ve sarsılmaz bir biçimde takip edenler ısrarla anlatılmaya devam eder.

Hristiyan İncillerine göre İsa, yaşamının sonuna kadar farklı toplumsal kesimlerden geniş bir takipçi kitlesine sahip olmuştur. Onu David'in oğlu, vaat edilen peygamber ve Maşiah sayan kalabalıklar anlatılır. Bu tasvir, Yeşaya 53'teki genel ve sürekli reddedilmişlik anlatısıyla uyuşmaz.

Hristiyan İncili anlatılarına göre, İsa kendisinin Maşiah olduğunu açıkça söylemediği için, Yahudi halkının genelinin İsa'nın Maşiahlik ile ilgili iddialarını doğrudan reddetme fırsatına sahip olmadığı belirtilmelidir:

"Bu sözlerden sonra İsa, kendisinin Maşiah olduğunu kimseye söylememeleri için öğrencilerini uyardı" (Matta 16:20), "O da onlara, "Siz ne dersiniz, sizce ben kimim?" diye sordu. Petrus, "Sen Maşiah'sın" yanıtını verdi. Bunun üzerine İsa bu konuda kimseye bir şey söylememeleri için onları uyardı" (Markos 8:29-30), "İsa onlara, "Siz ne dersiniz" dedi, "Sizce ben kimim?" Petrus, "Sen Tanrı'nın Maşiahi'sin" yanıtını verdi. İsa, onları uyarak bunu hiç kimseye söylememelerini buyurdu" (Luka 9:20-21).

Hangi nedenle olursa olsun, Hristiyan İncili'nin İsa'nın çok sayıdaki takipçisi olduğu anlatımı, toplumun çeşitli sınıflarının üyelerinin onu genel olarak reddetmemiş olduğunu gösterir.

Hristiyan İncillerinde tasvir edilen İsa'nın yaşamı, Yeşaya 53'teki sürekli reddedilme, kuşakların devamı, uzun günler ve ulusal yüceltilme özelliklerini karşılamaz. Bu nedenle İsa, Yeşaya'nın bağlam içinde tanımladığı Kul değildir.

53:4: "Doğrusu hastalıklarımızı o taşıdı, acılarımızı o taşıdı.

Ama biz ona Tanrı tarafından eziyet verildi, vuruldu ve ezildi saydık."

“Bizim” hastalıklarımızı ve “Bizim” acılarımızı taşımak için bir araç olarak Kul İsa hastaları ve sakatları iyileştirdi mi? Matta, Yeşaya 53:4’ü kullanarak şöyle yazar:

“Bu, Peygamber Yeşaya aracılığıyla bildirilen şu söz yerine gelsin diye oldu:

‘Zayıflıklarımızı O kaldırdı, Hastalıklarımızı O üstlendi’” (Matta 8:17).

Matta'nın bağlamı, Matta'nın bu ayeti kelimenin tam anlamıyla *“hastalığı ortadan kaldırdı”* anlamında anladığını ve bu nedenle İsa'nın iddia edilen mucizelerini, çarmıhta ölerək günahı ortadan kaldırdığına dair bir referanstan ziyade, sakatları iyileştirmeye ilişkin bir peygamberliğin gerçekleşmesi olarak gördüğünü gösterir. Bununla birlikte, kelimenin peşatıyla veya mecazi olarak, İsa hiçbir zaman *“hastalıkları”* veya *“acıları”*, yani İsrail'in ya da bu konuda başka herhangi bir halkın aşagılanmasını ve sıkıntısını çekmemiştir.

Hristiyan İncillerindeki şifa anlatıları, Yeşaya 53'teki *“hastalıklarımızı taşıdı”* ifadesinin İsa'ya ilişkin olduğunu kanıtlamaz. Bu anlatıların tarihsel değerlendirmesi ayrı bir konudur; şifa öykülerinin bulunması pasajın öznesini ve bağlamını değiştirmez.

Nagua' Kul, *“hastalık çeken”* (nagua') olarak anlatılır. Nagua', Tora'da *“tsaraat”* (nega' tzara'at, *“deride lekeler oluşmasını sağlayan manevi nedenli hastalık”* (Levililer 13:9) ile bağlantılı olarak kullanılır.

İsa'nın tsaraat hastalığına yakalandığı veya toplum tarafından tsaraatlı biri gibi sürekli dışlandığı Hristiyan İncillerinde anlatılmaz. Nagua kelimesinin fiziksel ya da toplumsal dışlanma anlamı, İsa'nın geniş kalabalıklar tarafından izlenmesi ve desteklenmesiyle uyuzmaz.

53:5: “Ama isyanlarımız yüzünden o yaralandı, günahlarımız yüzünden o ezildi, esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerineydi ve onun bereleriyle biz iyileştik.”

Bazı Hristiyan çevirileri İbranice metni, Kulun insanların günah borcunu kendi üzerine aldığı anlamını verecek biçimde çevirir. Bu tercih, başkasının yerine kefaret anlayışını metne taşır ve ulusların günahlarının İsrail üzerinde meydana getirdiği tarihsel sonucu görünmez kılar.

Hristiyan yorumunda Kulun başkalarının günahını üstlendiği ve acısıyla onların kefareti ödediği ileri sürülür. İbranice metin ise ulusların günahlarının Kul üzerinde doğurduğu tarihsel acıyı anlatır; suçluluğun Kula aktarılmasını öğretmez.

Metin, ulusların Kulun acısının kendi günahları ve zulümleri yüzünden meydana geldiğini kavramalarını anlatır. Tekil kişi biçiminde konuşturulan Kul topluluk olan İsrail'dir. Kul, ulusların suçluluğunu değil, bu suçların tarih içinde meydana getirdiği acı sonuçları taşımıştır.

İsa'nın Tutuklanması ve İdamı

İsa, Son Günler'in yakında gerçekleşeceğine inanan, o zamanki yönetim açısından bir asiydi. İsyancı faaliyetleri, Roma tarafından mahkum ve idam edilmesine neden olmuştur.

Hristiyan İncillerindeki krallık ve melek müdahalesi beklentileri, Roma yönetiminin İsa hareketini siyasal tehdit olarak değerlendirmesine elverişli bir çerçeve oluşturmuştur. İsa'nın isyancılara uygulanan çarmih cezasıyla idam edilmesi, Roma suçlamasının siyasal düzlemde kurulduğunu gösterir.

Maşiah çağrışımlı ve krallık iddiası taşıyan bir hareket, Roma Barışı'nı korumakla görevli yetkililer açısından siyasal tehdit oluşturur. Yuhanna 18:36'da İsa'nın krallık dili kullanması, Roma hukuku bakımından ciddi bir suçlama doğurabilecek niteliktedir.

Roma kanunlarına göre sadece imparator bir kral atayabilirdi. Hristiyan İncili'nin İsa'sı, başkalarının günahları yüzünden değil, Yahudiye üzerindeki Roma egemenliğine meydan okuduğu için acı çekmiştir.

Hristiyan İncillerinde İsa'nın Yeruslayim'e kral çağrışımı taşıyan bir giriş yaptığı ve *"İsrail'in Kralı"* olarak karşılandığı anlatılmıştır (Matta 21:7-11; Markos 11:7-11; Luka 19:35-39; Yuhanna 12:12-13). Roma yönetimi bakımından bu tür siyasal-mesihçi iddialar imparatorluk egemenliğine meydan okuma niteliğindedir. İsa'nın Roma tarafından idam edilmesi, bu siyasal suçlama bağlamında açıklanır.

İsa'nın Yeruslayim'e kral çağrışımlarıyla girişi, Roma egemenliğine karşı siyasal meydan okuma olarak değerlendirilmiştir.

Bu siyasal meydan okuma tutuklama ve çarmih cezasıyla sonuçlanmıştır. David'in oğlu olarak karşılanma ve Tapınak alanındaki eylem, Roma yönetimi açısından yalnız Yahudi iç düzenine ilişkin bir tartışma değil, imparatorluk egemenliğine yönelik tehdit niteliği taşımıştır.

Hristiyan İncilleri, Yahudi önderleri İsa'nın teslim edilmesinden sorumlu tutarken Roma yönetimini ve Pilatus'u suçsuz göstermeye yönelmiştir (Yuhanna 19:11; Matta 27:24; Markos 15:14; Luka 23:4; Yuhanna 18:38; 19:4). Buna rağmen çarmih cezası Roma egemenliğine karşı siyasal suçlar için uygulanan bir Roma infaz biçimidir.

Yahudi halkının ve önderlerinin İsa'nın ölümünden topluca sorumlu tutulması, erken Hristiyan topluluklarının Yahudi reddine karşı geliştirdiği tartışma anlatının parçası olmuştur.

İsa Roma egemenliğine meydan okuduğu gerekçesiyle idam edilmiştir. Bu idamın insanlığın veya Yahudi halkının günahlarına kefarete olmak üzere Tora'ya uygun bir kurban olduğu Tanah'tan çıkarılamaz.

53:5: *“Esenliğimiz için terbiye edici ceza onun üzerindeydi ve onun bereleriyle biz iyileştik.”*

“Bereleriyle İyileşme” İddiası

Hristiyan yorumunda *“bereleriyle iyileştik”* ifadesi İsa'nın çarmıhtan önce kırbaçlanmasıyla ilişkilendirilir. Kırbaçlama anlatısı kabul edilse bile, fiziksel yaraların başkalarının ahlaki suçluluğunu nasıl ortadan kaldırdığı açıklanmaz. Yeşaya'daki iyileşme, ulusların kendi yanlış hükümlerini ve zulümlerini kavramalarıyla ilgilidir.

Hristiyan yorumunda, İncil anlatılarına dayanılarak İsa'nın çarmıha gerilmeden önce kırbaçlandığı ve bunun büyük acı ile kan kaybına yol açtığı ileri sürülür. Bu kabul, İncil metnlerinin kendi aralarındaki farklılıkları göz ardı eder. Matta, Markos ve Yuhanna kırbaçlama olayı aktarır; ancak olayın yargılamadaki yeri aynı biçimde anlatılmaz. Matta ve Markos'a göre Roma valisi Pontius Pilatus, hükümden sonra İsa'yı

“kamçılattıktan sonra çarmıha gerilmek üzere askerlere teslim etti” (Markos 15:15; Matta 27:26). Bu anlatıda kırbaçlama, ölüm cezasının verilmesinden sonra gerçekleşir.

Yuhanna ise, Pilatus'un, İsa'yı bir kez daha *“Yahudiler ile”* yüzleşmeden önce (*“İşte, O'nu dışarıya, size getiriyorum”* Yuhanna 19:4-5) yargılama sırasında, henüz ölüm cezası verilmeden önce (*“O zaman Pilatus İsa'yı tutup kamçılattı”* Yuhanna 19:1) kırbaçlattığını yazar.

Bazı Hristiyanlar, farklı versiyonları uyumlu hale getirmeye çalışarak aslında çifte kırbaçlama olduğunu iddia etmişlerdir. Ancak Luka'nın kırbaçlama hikayesine tamamen farklı bir yaklaşımı vardır.

Luka'nın hikayesinde, İsa infaz yerine varmasının ne öncesinde ne de sonrasında hiçbir zaman kırbaçlanmaz. Luka kırbaçlamayı ima eder ama orada kırbaç cezasını çarmıha gerilmeye alternatif bir ceza olarak sunar. Dayak cezası gibi tam bir ceza yerine, kırbaçlamayı bir cezadan çok bir uyarı gibi ima eder. Luka'ya göre Pilatus şöyle demiştir:

“Bu nedenle ben o'nu dövdürüp salıvereceğim” (Luka 23:16) ve *“Ölüm cezasını gerektirecek hiçbir suç bulmadım O'nda. Bu nedenle O'nu dövdürüp salıvereceğim.”* (Luka 23:22).

Luka 18:32-33'te İsa'nın kamçılanacağını söylediği aktarılmış; ancak Luka'nın çarmıh anlatısında kamçılama olayı yer almamıştır. Bu ayrıntı, farklı İncil anlatılarının Yeşaya 53'e uyarlanmasında tam bir tarihsel birlik bulunmadığını gösterir.

Kırbaçlama, çarmıha gerilmek üzere olanlara uygulanan geleneksel bir ön hazırlık gibi anlatılır. Genellikle çıırılçıplak soyulan mahkumlar, infaz yerine kadar dövülür ve alay edilirdi. , yola çıkmadan önce veya infaz yerine vardığında bir çarmıha bağlanır veya çivilenirdi. Bağlanmış veya çivilenmiş olduğu çarmıhı infaz alanına kadar taşıması veya sürüklemesi gerekirdi.

Sinoptik İncil anlatılarında İsa'nın askerler tarafından dövüldüğü ve aşağılandığı aktarılır; ancak ayrıntılar birbirinden farklıdır. Markos ve Matta askerlerin onun giysilerini yeniden giydirdiğini, Simon'un

çarmıhı taşıdığını bildirir. Bu anlatılar Yeşaya 53'teki her ayrıntının tek ve tutarlı tarihsel olayda gerçekleştiğini göstermez.

Çarmıhın Taşınması

Sinoptik Hristiyan İncillerine göre İsa infaz yerine kadar kalası taşıyamamış ve Romalı askerler Kireneli Simon'u yolun kalan bölümünde taşımaya zorlamıştır (Matta 27:32; Markos 15:21; Luka 23:26). Bu anlatı, İsa'nın kırbaçlama nedeniyle fiziksel olarak zayıfladığı yorumuna dayanak yapılır.

Sinoptik İncillerde infaz aracının bir bölümünü Kireneli Simon'un taşıdığı aktarılır. Luka'da İsa'nın yol boyunca kadınlara uzun bir konuşma yaptığı da belirtilir. Bu anlatılar, bütünüyle güçsüz ve sessiz biçimde kesime götürülen Kul tasvirini açık biçimde karşılamaz.

Hristiyan öğretisine göre yaralar ve bereler günahları ortadan kaldırmaz; bağışlanmanın İsa'nın kanıyla gerçekleştiği ileri sürülür.

Ancak bu inancın da kendi açılarından sorunu, İsa'nın kanının hiçbir zaman dökülmemiş olmasıdır.

Hristiyanlar, idamından önce kamçılandığı iddia edilen İsa'yı ima etmek için (uvahavurato) "*stripes*" anlamını tercüme ederler.

İbranice uvahavurato kelimesi yara ve bere anlamlarını taşır, çeşitli fiziksel şiddet biçimlerini kapsar. İfade, İsrail'in kendisine zulmedenlerin elinde kuşaklar boyunca uğradığı eziyetlerin izlerini anlatır.

Bu nedenle, bizzat sürgünün durumunu ve İsrail'in Tanrı'nın planındaki rolünü yerine getirmek için ihtiyaç duyduğu manevi ve ulusal yenilenmeyi elde etmek için katlanması gereken acıları temsil eder. İsrail'den sık, hem Tanrı'nın emrettiği hem de ulusların özgür iradesi ile yapmış oldukları zulümleri temsil eden, ulusların elinden gördükleri acı nedeniyle "*berelenmiş*" ve "*yaralı*" olarak bahsedilir.

Örneğin:

İsrail'in sürgünde gördüğü şiddet ve uğradığı yaralar, "*bereler*" ifadesinin tarihsel karşılığını oluşturur. Bu acılar hem İsrail'in günahları

nedeniyle verilen sürgün hükmünü hem de ulusların özgür iradeleriyle gerçekleştirdiği ölçsüz zulmü yansıtır.

Bütün oynaşların unuttu seni, Arayıp sormuyorlar. Seni düşman vururcasına vurdum, Acımasızca cezalandırdım. Çünkü suçun çok, Günahların sayısız.

Neden haykırıyorsun yarandan ötürü? Yaran şifa bulmaz. Suçlarının çokluğu ve sayısız günahın yüzünden Getirdim bunları başına.

Ama seni yiyenlerin hepsi yem olacak, Bütün düşmanların sürgüne gidecek. Seni soyanlar soyulacak, Yağmalayanlar yağmalanacak.

Ama ben seni sağlığına kavuşturacak, Yaralarını iyileştireceğim' diyor HaŞem, 'Çünkü Siyon itilmiş, Onu arayan soran yok diyorlar.'"

53:6: "Tanrı hepimizin günahını ona vurdu"

Erken Hristiyan toplulukları, Hristiyan İncil metinleri son biçimlerini almadan önce İsa hakkındaki kurtuluş öğretisini geliştirmiş; daha sonra bu öğretiyi İncil bölümleri ve Tanah alıntılarıyla temellendirmeye çalışmıştır. Yeşaya 53:6'daki "HaŞem hepimizin günahını onun üzerine yöneltti" ifadesi, İsa'nın dünyanın günahları için öldüğü iddiasına dayanak yapılmıştır. Ancak bu yorum, Yeşaya 53'ün bütününe İsa'nın yaşamıyla eşleştiremez. Hristiyan İncil metinleri, İsa'nın günahsız olduğunu ve başkalarının suçunu üstlendiğini ileri sürer; bu öğreti Tanah'ın kişisel sorumluluk ve insan kurbanı yasağıyla bağdaşmaz.

Tanah ise tamamen farklı bir şey öğretir.

Masumların kanının döküldüğü yerde, yalnızca günahkarın kanı gereklidir: "Ülke'yi günahkar eden, [dökülen masum] kandır ve Ülke, içinde dökülmüş olan kan için, ancak ve ancak [bu kanı] dökenin kanıyla kefarete bulacaktır" (Çölde Sayım 35:33).

Sadece gerçek katilin (yani günahkarın) kanı suçun kefareti öderebilir. Tanah'taki öğreti Hristiyan öğretisinin tam tersidir: "Hiç kimse kardeşini fıdye ile kurtaramaz veya onun için Tanrı'ya fıdye veremez" (Mezmurlar 49:8).

Her birey günahlarının kefareti bizzat ödemek zorundadır; günahları başka bir insana aktarılamaz, yüklenemez. Tanah'ın prensibi, Tanrı'nın masum insan kanının dökülmesini istemediğidir. Bir kişi suçunu diğerine aktaramaz.

İsa'nın kanının günahların aklanması için kefarete olarak döküldüğüne dair Hristiyan öğretisi, Tanah'ın öğretilerinin tümüyle karşısındadır. Hristiyan İncili'nin günahsız bir insanı kurban etme fikri, masum bir insanın kanının dökülmesine karşı olan Tanah ile tamamen çelişir.

İsa'nın HaŞem'e eşit olduğu iddiası, ebedi Tanrı'nın nasıl ölebileceği sorunu doğurur. İsa'nın kanının Tanah'taki kurbanların yerine geçtiği öğretisi Tanah'ta yoktur. İbraniler kitabı bu yeni düzeni savunurken dahi kurban buyruklarının Tora'daki biçimsel şartlarını örnek olarak kullanır:

“Başkahin günah sunusu olarak hayvanların kanını kutsal yere taşır, ama bu hayvanların cesetleri ordugahın dışında yakılır. Bunun gibi, İsa da kendi kanıyla halkı kutsal kılmak için kent kapısının dışında acı çekti.” (İbraniler 13:11-12).

Karşılaştırım: Levililer 4:12, 21, 9:11, 16:27.

Tora'da kurbanın kanı sunakta sunulur, belirli kurbanların bedeni ise kamp dışında yakılır. İbraniler mektubu İsa'nın *“kapı dışında”* acı çekmesini bu düzene benzetmiş; ancak İsa'nın kanı sunakta sunulmamış ve bedeni yakılmamıştır. Benzerlik yalnız seçilmiş birkaç unsur üzerinden kurulmuştur; Tora'daki kurban şartlarının bütünü karşılanmamıştır.

Hristiyanlar İsa'nın daha iyi bir antlaşmanın aracısı olduğunu ileri sürerler (İbraniler 8:6).

Tanah'ta Maşiah dönemine ilişkin açıkça bildirilen olayların İsa'nın yaşamında gerçekleşmemesi, ilk Hristiyan toplulukları için temel bir sorun meydana getirmiştir. Bu başarısızlığın ardından, İsa'nın kurbanların “görüntüsünü ve amacını” mecazi olarak yerine getirdiği ve ölümünün hayvan kurbanlarından daha büyük bir amaca işaret ettiği ileri sürülmüştür. Bu iddia Tanah'tan doğrulanamaz.

Bu Hristiyan iddiasının Tanah'ta hiçbir temeli yoktur. İbraniler 9:6'nın kullanılması da İsa'yı Yeşaya'daki Kula yaklaştırmaz.

53:7 *“Baskı gördü ve ezildi; fakat ağzını açmadı. Kesime götürülen kuzu ve kırkıcılarının önünde sessiz duran koyun gibi ağzını açmadı.”*

İsa'nın yargılama ve çarmıh anlatılarındaki konuşmaları, mutlak sessizlik iddiasıyla uyuşmaz.

Yargılama Sırasında Sessizlik İddiası

Hristiyan İncilleri, İsa'nın Yahudi yetkililer ve Pilatus önünde konuştuğunu, sorulara cevap verdiğini ve kendi konumunu savunduğunu aktarır. Bu anlatım Yeşaya 53:7'deki sessiz Kul tasviriyle tam uyum göstermez.

Sinoptik İncillere göre İsa, başkohenin Maşiah olup olmadığı yönündeki sorusuna cevap vermiş ve gelecekteki yüceliği hakkında açıklamada bulunmuştur:

“Başkahin O'na yeniden, “Yüce Olan'ın Oğlu Maşiah sen misin?” diye sordu. İsa, “Benim” dedi. “Ve sizler, İnsanoğlu'nun Kudretli Olan'ın sağında oturduğunu ve göğün bulutlarıyla geldiğini göreceksiniz”” (Markos 14:61-62; ayrıca bkz. Matta 26:63-64, Luka 22:69-70).

Matta, Markos ve Luka'daki cevaplar İsa'nın yargılama sırasında bütünüyle sessiz kalmadığını gösterir.

Yuhanna anlatısında İsa, Pilatus'un yetkisinin gökten verildiğini söyler ve kendi krallığının niteliğini açıklar:

“Sana gökten verilmeseydi, benim üzerimde hiçbir yetkin olmazdı” (Yuhanna 19:10-11).

Yuhanna'daki İsa, krallığının bu dünyaya ait olmadığını söyleyerek Roma yönetimine karşı silahlı bir hareket yürütmediğini savunur. Bu anlatı, savunmasız biçimde susan bir kişiden çok hukuki konumunu açıklayan bir sanık tasviri sunar.

Hristiyan İncilleri, İsa'nın Yahudi yetkililer ve Pilatus önünde güçlü ve açık bir savunma sunduğunu aktarır.

Bu nedenle İsa, suçlayanların önünde hiç konuşmayan ve kendisini savunmayan bir kişi olarak tasvir edilemez. Yuhanna'da krallığı hakkında açık bir bildirimde vardır:

“Kral olduğumu sen söylüyorsun. Ben gerçeğe tanıklık etmek için doğdum, bunun için dünyaya geldim. Gerçekten yana olan herkes benim sesimi işitir” (Yuhanna 18:37).

Yuhanna 18:37'deki krallık bildirimi, Roma hukukunda siyasal anlam taşıyan bir iddiadır. İsa'nın Yeruslayim'e kral olarak karşılandığı anlatısı da Pilatus'un değerlendirmesinde dikkate alınması gereken bir unsurdur. Bu nedenle Pilatus'un hiçbir suç bulmadığı yönündeki anlatım, aynı metindeki siyasal işaretlerle gerilim taşır.

Kesime götürülen koyun benzetmesi, kendisini sözlü olarak savunan ve krallığını açıklayan İsa anlatısıyla doğrudan örtüşmez.

Benzetmedeki koyunun sessizliği, yaklaşan sonuca karşı koyma ve savunma gücünden yoksun oluşunu ifade eder.

Hristiyan İncilleri İsa'nın yargılama ve çarmıh sahnelerinde konuştuğunu, kendisini savunduğunu ve çevresindekilere hitap ettiğini aktarır. Bu nedenle Yeşaya 53:7 mutlak sessizlik olarak yorumlandığında İsa anlatısıyla uyumsuz.

Sessizlik Tasvirinin Sonucu

Hristiyan İncillerindeki İsa, yargılama ve çarmıh anlatılarında konuşur, kendisini savunur ve çevresindekilere hitap eder. Ölümünü önceden bildiği yönündeki sözler de sonraki İncil anlatılarının kendi teolojik çerçevesine aittir.

Yeşaya 53:7'deki sessiz koyun tasviri ile Hristiyan İncillerindeki konuşan, tartışan ve kaderini önceden açıklayan İsa arasında tam bir uyum yoktur.

Bu nedenle İsa, Yeşaya 53'teki Kulun bağlamsal ve anlatısal özelliklerini karşılamaz.

53:8: *“... halkımın günahı yüzünden onlara bela geldi.”*

Yani, Kul, Yahudi olmayan halklarının günahlarından dolayı acı çekmiştir.

"Onlara" (lamo) kelimesine gelince, gramerciler bu kelimenin (şiişsel olmayan kullanımda) "ona" olarak tekil halde kullanılabileceğini söyler.

Bu ayette olduğu gibi şiişsel kullanımda, "lahem"ın ("onlara") şiişsel biçimi olan "lamo", genellikle bir topluluğa atıfta bulunmak için kullanılır. Örneğin, Yaratılış 9:26, burada Şem'e, yani Şem'in soyundan gelenlere atıfta bulunur; Mezmurlar 28:8, burada 9. ayetteki insanlara atıfta bulunur; Mezmurlar 73:10 insanlara atıfta bulunur, Yeşaya 44:15 tüm sahte tanrılara atıfta bulunur vb.

İbraniceyi Yunanca Septuagint'e çeviren kişi, Yeşaya 44:15'i çevirirken "lamo" kelimesinin doğru kullanımını anlamıştı:

"Ve insana ateş yakmaya yarar; ve ondan alır ve ısınır; evet, onu tutuşturur, ve ekmek pişirir; geri kalanını da kendilerine tanrı yaparlar ve onlara taparlar."

"Lamo", tek bir bireye değil, bir topluluğa (Yahudi halkına) tekil halde atıfta bulunmak için "ona" olarak çevrilebilir. Böyle bir durumda, "lamo" tekil olarak tercüme edilebilir ancak her zaman çoğul içeriğe sahip Kulu ifade eder.

"Lamo" kelimesinin şiişsel kullanımının çoğul niteliği, Tanah'ta defalarca kez kanıtlanabilir. Yeşaya Peygamber 11 kez "lamo" kelimesini kullanır.

Yeşaya 16:4; 23:1; 26:14, 16; 30:5; 35:8; 43:8; 44:7, 15 ve 48:21'de lamo çoğul içerik için kullanılmıştır.

Yeşaya 53:8'de aynı kelimenin tek bir kişiye yöneltilmiş gibi çevrilmesi, kitabın kendi kullanım düzeniyle uyuşmaz. Lamo burada kişileştirilmiş İsrail topluluğunu belirtir.

53:9: *"Ve mezarı kötülerle birlikte kuruldu"*

İsa'nın Gömülmesi ve Yeşaya 53:9

Yeşaya 53:9'daki *"mezarı kötülerle birlikte kuruldu"* ifadesi, İsa'nın yanında idam edilen iki kişiyle ilişkilendirilir. Ancak ayet mezarın nasıl ve kimler tarafından kurulduğunu, çoğul *"ölümlerinde"* biçimini içerir. Hristiyan İncillerindeki gömülme anlatısı bu unsurların tamamını karşılamaz.

Bazı Hristiyan yorumcular, “*lestai*” kelimesini “*Kötüler sürüsü çevremi sarıyor*” ifadesiyle ilişkilendirir (Mezmurlar 22:17; Hristiyan İncili numaralandırmasında 16. ayet).

Çarmıh cezası sıradan adi suçlulara değil, Roma egemenliğine karşı çıkan isyancılara uygulanmıştır. Lestai terimi de silahlı siyasal suçluları ifade eden Roma nitelemesidir. Hristiyan İncilleri, İsa’nın yanında idam edilen kişilerle birlikte gömülmediğini bildirir.

Hristiyan İncilleri onun yeni ve boş bir mezara, tek başına gömüldüğünü yazar. Hristiyan İncillerinde İsa’nın mezarının kötülerle birlikte kurulduğunu gösteren hiçbir anlatım yoktur.

“Mezarı kötülerle birlikte kurulmuş ve ölümlerinde zenginlerle birlikte olmuştur” (Yeşaya 53:9).

Ayet hem kötülerle ilişkiyi hem “*ölümlerinde*” çoğulunu içerir. Bu dil, tek bir kişinin tek başına yeni bir mezara gömülmesi anlatısından farklıdır.

Matta 27:57-60, Aramatyalı Yosef’i zengin bir kişi olarak tanımlar ve İsa’nın onun yeni mezarına konulduğunu aktarır. Markos ve Luka aynı kişiyi kurul üyesi olarak tanımlar, zenginlik unsurunu vurgulamaz. Yeşaya 53:9’daki çoğul “*ölümlerinde*” ifadesi ise tek bir zengin kişinin mezarına yerleştirilme anlatısıyla dilbilgisel olarak örtüşmez.

Matta’nın Aramatyalı Yosef’i özellikle “*zengin*” diye tanımlaması, Yeşaya 53:9’la bağlantı kurma amacını gösterir. Markos ve Luka’da bu zenginlik ayrıntısı yoktur.

Aramatyalı Yosef’in yeni mezarı anlatısı yalnız Matta’da Yeşaya’daki “*zengin*” unsuruyla açıkça ilişkilendirilebilir.

Ancak ayet “*zengin bir kişinin mezarı*” demez, “*ölümlerinde zenginlerle birlikte*” çoğul yapısını kullanır.

Bu nedenle Matta’daki anlatı, Yeşaya 53:9’un bütün dilbilgisel ve bağlamsal unsurlarını karşılamaz.

Tanah ayetlerinin İsa’da gerçekleştiğini gösterme amacıyla yalnız Matta’da bulunan ayrıntılar bağımsız tarihsel kanıt oluşturmaz.

Hristiyan İncilleri, İsa’nın Aramatyalı Yosef’in yeni mezarına tek başına konulduğunu bildirir (Luka 23:53; Yuhanna 19:41). Bu anlatı,

Yeşaya 53:9'daki “*kötülerle birlikte*” ve çoğul “*zenginlerle birlikte*” ifadelerini karşılamaz.

53:9: “*şiddet uygulamadığı halde*”

Şiddet ve Hile İddiaları

Hristiyan İncilleri, İsa'nın Tapınak alanındaki satıcıları ve para bozanları kamçıyla veya fiziksel zorlamayla dışarı çıkardığını, masaları devirdiğini ve geçişi engellediğini aktarır (Matta 21:12; Markos 11:15-16; Luka 19:45; Yuhanna 2:15). Bu anlatı, Yeşaya 53:9'daki “*şiddet uygulamadı*” ifadesiyle doğrudan örtüşmez.

Ağzında Hile Bulunmadığı İfadesi

Yuhanna 7:2-10'da İsa'nın kardeşlerine Sukot Bayramı'na henüz gitmeyeceğini söylediği, ardından bayrama gizlice katıldığı aktarılır.

Luka 8:56 ve Matta 16:20, İsa'nın bazı olayların ve Maşiah kimliğinin açıklanmamasını emrettiğini bildirmektedir.

Yuhanna 18:20'de ise İsa'nın dünyaya açıkça konuştuğu ve gizli hiçbir şey söylemediği aktarılmıştır. Bu anlatımlar arasında açıklanması gereken bir gerilim vardır.

Gizlilik talimatları ve bayrama gizli katılım anlatısı, Yeşaya 53:9'daki “*ağzında hile yoktu*” sözünün İsa'da açık ve eksiksiz biçimde gerçekleştiği iddiasını desteklemez.

Hristiyan İncillerindeki gizlilik talimatları, Kulun ağzında hile bulunmadığı iddiasıyla birlikte değerlendirildiğinde birebir uygunluk göstermez.

İsa'nın her gün Tapınak'ta açıkça öğrettiği yönündeki sözleri, aynı anlatılarda bulunan gizlenme ve açıklamama talimatlarıyla birlikte değerlendirilmelidir.

Yuhanna 8:59, İsa'nın kendisini taşlamak isteyenlerden gizlenerek Tapınak'tan çıktığını aktarır.

Tapınak alanında kargaşa meydana getiren ve mevcut düzeni doğrudan zorlayan bir kişinin yetkililer tarafından sorgulanması, anlatının siyasal ve hukuki bağlamında beklenen sonuçtur. Bu

tutuklama, başkalarının günahları için gönüllü kurban olduğunu göstermez.

"İsa tapınağın avlusuna girerek oradaki alıcı ve satıcıları dışarı kovdu. Para bozanların masalarını, güvercin satanların sehpalarını devirdi. Yüklü taşıyan hiç kimsenin tapınağın avlusundan geçmesine izin vermedi" (Bkz. Markos 11:15-16, 18).

Burada metin içi bir tutarsızlık ortaya çıkar: İsa, açıkça konuştuğunu ileri sürerken anlatılar yetkililerden sakındığı ve bazı faaliyetlerini gizli yürüttüğü sahneler aktarır. Bu durum, *"ağzında hile bulunmayan Kul"* ile kurulan özdeşliğin kanıtlanmasını gerektirir; özdeşlik yalnızca varsayılmaz.

53:10: *"Eğer kendisini aşam (suç sunusu) yaparsa"*

Suç sunusu olarak acı çeken Kulun acı çekmesinin Tanrı'nın dilediği olduğu açıklamasından sonra, bu ayet şartlı bir ifadeyi içerir. Yani, eğer A koşulu sağlanırsa, B sonucu ortaya çıkacaktır. Yani, 10. ayette bahsedilen karşılık ya da ödül, Kulun kendisini *"suç sunusu"* olarak sunması koşuluna bağlıdır.

Ayet, kelimenin tam anlamıyla, *"Eğer ruhunu suç sunusu olarak koyarsa [tasim]"* der. Ayet, Kula şiirsel bir dille, ruhunu bir suç sunusu gibi kendisini Tanrı'nın hizmetine sunmaya istekliyse karşılığını, ödülünü alacağını vaat eder. Bununla birlikte, Yahudiler için şehitlik ve Tanrı'nın Adı'nın kutsanması için can vermek Kul topluluğu için hiç yabancı değildir.

Kulun alacağı karşılık veya ödül, yapacağı koşullu eylemlerin yerine getirilmesinin ardından geleceği için, Kulun gerçek bir suç sunusu gibi ölmeyeceği bu ayete göre kesindir.

Tanrı günah işlemez; günah işleyebilseydi Tanrı olmazdı. Bu nedenle Hristiyan öğretisindeki beden almış Tanrı kabulü doğru varsayıldığında, İsa'nın günah işleme veya kötü yolu seçme özgürlüğü bulunamaz. Hristiyan İncil metinleri, insanlığın günahının bağışlanması için Tanrı'nın ölmesi ve kendi kanını dökmesi gerektiğini ileri sürer.

Hristiyan öğretilerine göre beden almış Tanrı olarak İsa, başlangıçtan beri belirlenmiş görevi yerine getirmek için yeryüzüne gelmiştir. Bu ön kabul içinde görevi yerine getirmemek gibi gerçek bir seçeneğe sahip

değildir. Görevin gerçekleşmemesi halinde Hristiyan İncil metinleri ile sonraki ilahiyatçıların ve kilise konseylerinin kurduğu kurtuluş öğretisi çöker. Dolayısıyla anlatılan ölüm, iki gerçek seçenek arasındaki özgür karardan çok, başlangıçtan itibaren değiştirilemez sayılan bir programa bağlanır.

Bu teolojinin tam tersine, bu ayette Tanrı'nın vaati, Kulun burada ve yeryüzünde özgür iradesiyle yapacağı seçime, eylemlere bağlıdır.

Aşam kurbanının kusursuz olması, sunulan hayvanın fiziksel kusur taşımaması anlamına gelir (Levililer 22:19-22). Hristiyan metinleri İsa'yı *"kusursuz ve lekesiz kuzu"* diye adlandırarak bu dili ona uygulamıştır (1 Petrus 1:19; İbraniler 9:14). Ancak insanın aşam olarak sunulması Tora'da yoktur ve fiziksel kurban şartları İsa'nın idamında yerine getirilmemiştir.

İsa'nın günahsız olduğu Hristiyan metinlerinin kendi teolojik iddiasıdır. Tora insan kurbanını yasaklar ve kurban türlerini hayvan ve bitkisel sunularla sınırlar (Levililer 18:21; 20:2-5). Kurbanların İsa'nın gelecekteki ölümünün *"gölgesi"* olduğu öğretisi Tora'dan değil, Koloseliler 2:17 gibi sonraki Hristiyan metinlerinden kaynaklanır.

İbraniler 9:26, İsa'nın kendisini kurban ederek günahı ortadan kaldırdığını ileri sürer. Ancak insan kurbanı Tora'da geçerli bir kurban değildir; İsa'nın ölümü de Tora'nın tür, yer, sunak, kohenlik ve kan uygulaması şartlarını karşılamaz.

Pavlus'a göre Tora, ancak İsa çarmıhta dökülen kanıyla Tora'nın hükmünü sona erdirinceye kadar yürürlükte kalmıştır:

"Yani imanla aklanalım diye Maşiah'ın gelişine dek Yasa eğitmenimiz oldu. Ama iman gelmiş olduğundan, artık Yasa'nın denetiminde değiliz" (Galatyalılar 3:24-25) "Kurallarıyla bize karşı ve aleyhimizde olan yazılı antlaşmayı sildi, onu çarmıha çakarak ortadan kaldırdı" (Koloseliler 2:14).

Tora'nın Kurban Düzeni ve İnsan Kurbanı

Tanah'ta Tora'ya son veren kusursuz bir insanın kurban edilmesi öğretilmez. Pavlus'un kendi çerçevesi içinde bile Tora'nın İsa'nın

ölümüne kadar yürürlükte olduğu kabul edildiğinde, Roma tarafından gerçekleştirilen insan idamı Tora'daki geçerli kurban dönüşmez. İnsan kurbanının yasak oluşu nedeniyle İsa'nın ölümü kurban düzeninin şartlarını karşılamaz.

Kurban olarak sunulmak için Tora'nın gereksinimleri ile iddia edilen bir kurban olan İsa'yı karşılaştırın. Tora, tür, yaş, fiziksel durum ve kanın kurbanlık hayvanın sunağına nasıl uygulanacağı konusundaki tarif hususlarında özeldir. Tora'daki tüm kurban sunuları, herhangi bir kesik veya bozukluk olmadan fiziksel olarak kusursuz olmalıdır. Ancak "günahsız" olduğuna dair hiçbir şey söylemez.

Sonuçta bir hayvandan bahsedilir.

İsa sünnetliydi (Bkz. Luka 2:21) ve Pavlus sünneti bir sakatlama (Filipililer 3:2) ve hadım etme (Galatyalılar 5:12) olarak sayar.

İsa, idamından önce dövülmüş ve kırbaçlanmış ise (Matta 27:26, 30; Markos 15:19, Yuhanna 19:3) bu eylemler de bir sunuyu geçersiz kılar.

İsa'nın ruhsal olarak kusursuz olduğu ve ölümünün Tanah'ta önceden bildirildiği iddiası, Hristiyan İncili'nin kendi tanıklığına dayanır. Tanah'ta İsa adı, Tanrı-insan öğretisi veya günahsız bir insanın evrensel kurban olarak sunulması yoktur. Bu nedenle sonraki metnin kendi iddiası, Tanah bakımından bağımsız kanıt sayılamaz.

Hristiyan yazarlar, Tora'daki kurban düzenini İsa'nın ölümünün ön işareti olarak yorumlar. Ancak Tora insan kurbanını yasaklar, kurbanların türünü, yerini, sunucusunu ve geçerli olduğu ihlalleri açıkça sınırlar. İsa'nın Roma tarafından idamı bu şartların hiçbirini karşılamaz.

İbraniler Kitabı'nın yazarı şunu iddia eder:

"Kutsal Yasa'da gelecek iyi şeylerin aslı yoktur, sadece gölgesi vardır" (İbraniler 10:1) ayrıca "Bunlar gelecek şeylerin gölgesidir, aslı ise Mesiah'tedir" (Koloseliler 2:17).

Bu iddialar, Hristiyan İncili'nin kendi teolojik öncüllerine dayanır; Tanah bakımından bağımsız kanıt oluşturmaz.

Tora'ya Göre Kan ve Başkasının Yerine Kefaret

Tapınaktaki hayvan kurbanlarında kan, ibadet düzeninin önemli unsurudur; ancak bağışlanmanın tek ve zorunlu şartı değildir. Günah kurbanı belirli kasıtsız ihlaller için Tora'nın öngördüğü araçlardan biridir. Teşuva, günahın bırakılması, itiraf, zararın giderilmesi ve HaŞem'e dönüş ise bağışlanmanın temelini oluşturur. Mezmurlar 30:2-3; 40:2-3, 7 ve Mika 6:6-8 bu ilkeyi kurbandsız bağışlanma örnekleriyle açıklar.

“Seni yücelteceğim HaŞem, çünkü Sen beni diplerden çıkardın ve düşmanlarımı sevindirmedin. HaŞem, Tanrım, Sana haykırdım ve bana şifa verdin” (Mezmurlar 30:2-3).

“Ümitle bekledim HaŞem'i ve O bana doğru eğildi ve yakarışlarımı duydu. Beni su girdabından, iğrenç bir bataklıktan çıkardı, ayaklarımı kayanın üzerine yerleştirdi ve adımlarımı sağlamlaştırdı” (Mezmurlar 40:2-3).

“Ne kurban ne de sunu istedin, kulaklarımı açtın (Seni duyabilmem için), yanmalık sunu ve hata sunuları istemedin” (Mezmun 40:7).

Günah sunusunun maruz kaldığı herhangi bir acı, ölümü veya kanının dökülmesinin kendisi kefareti, bağışlanmayı sağlamaz.

Aklanma ve bağışlanma kişinin kendi günahı ve teşuvasıyla ilgilidir. Bir kişinin çektiği acı, başka bir kişinin ahlaki suçluluğunu ortadan kaldırmaz:

“Babalar oğullar nedeniyle öldürülmeyecek ve oğullar babalar nedeniyle öldürülmeyecek. Herkes kendi günahı sonucu öldürülecektir” (Yasa'nın Tekrarı 24:16) “HaŞem bana şöyle seslendi: “İsrail için, ‘Babalar koruk yedi, Çocukların dişleri kamaştı’ diyorsunuz. Bu deyişle ne demek istiyorsunuz? “Varlığım hakkı için diyor Egemen HaŞem, İsrail’de artık bu deyişi ağızınıza almayacaksınız. Her yaşayan can benimdir. Babanın canı da, çocuğun canı da benimdir. Ölecek olan, günah işleyen candır”(Yehezkel 18:1-4) “Ama siz, ‘Oğul neden babasının işlediği suçlardan sorumlu tutulmasın?’ dersiniz. Bu oğul adil ve doğru olanı yapmış, bütün kurallarımı dikkatle izlemiştir. Böyle biri kesinlikle yaşayacaktır. Ölecek olan günah işleyen kişidir. Oğul babasının suçundan sorumlu tutulamaz, baba da oğlunun suçundan sorumlu tutulamaz. Doğru kişi doğruluğunun, kötü kişi kötülüğünün karşılığını alacaktır. “Kötü kişi işlediği bütün günahlardan döner,

buyruklarına uyar, adil ve doğru olanı yaparsa, yaşayacak, ölmeyecektir. İşlediği günahlardan hiçbiri ona karşı anılmayacaktır.

Yehezkel 18:19-23, oğlun babanın suçunu ve babanın oğlun suçunu taşımayacağını; doğru kişinin doğruluğunun ve kötü kişinin kötülüğünün kendisine ait olduğunu bildirir. Bu ilke, bir kişinin ahlaki suçluluğunun bir kurban hayvanına veya başka bir insana aktarılmasını reddeder.

“Tekelerle danaların kanyla değil, sonsuz kurtuluşu sağlayarak kendi kanyla kutsal yere ilk ve son kez girdi. Tekelerle boğaların kanı ve serpilen düve küllü murdar olanları kutsal kılıyor, bedensel açıdan temizliyor. Öyleyse sonsuz Ruh aracılığıyla kendini lekesiz olarak Tanrı'ya sunmuş olan Maşiah'ın kanının, diri Tanrı'ya kulluk edebilmemiz için vicdanımızı ölü işlerden temizleyeceği ne kadar daha kesindir” (İbraniler 9:12-14).

İsa'nın ölümü Tora'daki kurbanın temel şartlarını karşılamaz. Sunuyu gerçekleştirenlerin Romalı olması, kurbanın insan olması, ölümün sunak dışında gerçekleşmesi ve kanın Tora'nın buyurduğu biçimde uygulanmaması nedeniyle çarmıh geçerli bir kurban sayılamaz.

Hristiyan İncili Tanah'ın devamı olarak sunuluyorsa Tanah'ın insan kurbanı, kişisel sorumluluk ve teşuva hükümleriyle uyumlu olması gerekir. Ayrı ayetlerden seçilen benzer ifadeler, Tora'daki kurban düzeninin yerine yeni bir insan kurbanı öğretisi kurulmasını haklı çıkarmaz.

İsa'nın Acısının Günahları Bağışlattığı İddiası

Hristiyan öğretilerinde İsa'nın acısı insanlığın günahlarına karşılık verilen evrensel kurban olarak tanımlanır.

Yeşaya 53:10 ise Kulun başkaları adına insan kurbanı olarak sunulduğunu bildirmemektedir.

“Canını aşam olarak koyarsa” cümlesi koşulludur ve ardından soy, uzun ömür ve başarı ödülü gelir.

Bu düzen, özgür iradesiyle HaŞem'e bağlı kalan ölümlü bir Kulu anlatır; başlangıçtan beri başarısız olamayacağı kabul edilen doğaüstü bir kişi için koşul ve ödül anlamı değildir.

İsa'nın HaŞem'in beden almış hali veya her şeyi bilen doğaüstü kişi olduğu kabul edildiğinde görevin sonucunu bilmemesi ve başarısız olma ihtimali yoktur. Böyle bir durumda eylem gerçek bir tercih ve risk taşımaz.

"İnsan biçimine bürünmüş olarak ölüme, çarmıh üzerinde ölüme bile boyun eğip kendini alçalttı" (Bkz. Filipililer 2:6-8).

Risk ve koşullu ödül, sonucu kendi yetkisi altında bulunmayan özgür ve ölümlü özne için anlamlıdır. HaŞem'in, sonucunu önceden belirlediği kendi bedenlenmiş kişisine başarı şartıyla ödül vaat etmesi öğretisel olarak gereksizdir.

"Soyunu görecek" ve "günleri uzayacak" vaatleri ölümlü insana ve tarihsel topluluğa yöneliktir. Öncesiz ve sonsuz olduğu ileri sürülen bir varlığın çocuk ve uzun yaşamla ödüllendirilmesi ayetin doğal anlamıyla uyuşmaz.

Fedakarlık ve Ödül Sorunu

Hristiyan İncili'ne göre, İsa yeryüzündeki görevi ve cennetteki kaderi hakkında özel bilgiye sahipti. Örneğin: Yuhanna'nın İsa'sı şöyle der:

"Gökten inmiş olan diri ekmek Ben'im" (Yuhanna 6:51) "... nereden geldiğimi ve nereye gideceğimi biliyorum" (Yuhanna 8:14).

Matta'nın İsa'sı öğrencilerine "Yeruşalayim'e gitmesi, ileri gelenler, başkahnlar ve din bilginlerinin elinden çok acı çekmesi, öldürülmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiğini" söyler (Matta 16:21). Hatta Ferisilerin, "Üç gün sonra yeniden dirileceğim" (Matta 27:63) kehanetinden haberdar oldukları ileri sürülür.

Filipililer 2:6-11, İsa'nın göksel konumundan vazgeçtiğini ve ölümden sonra yeniden yüceltildiğini ileri sürer:

"... Tanrı O'nu pek çok yükseltti ve O'na her adın üstünde olan adı başısladı. Öyle ki, İsa'nın adı anıldığında gökteki, yerdeki ve yer altındakilerin hepsi diz çöksün ve her dil, Baba Tanrı'nın yüceltilmesi için İsa Maşiah'ın Rab olduğunu açıkça söylesin."

HaŞem'e eşit olduğu ileri sürülen bir kişinin kendi belirlediği görevi yerine getirdiği için HaŞem tarafından ödüllendirilmesi öğretisel bir çelişki meydana getirir. İsa'nın göksel konumunu, dirileceğini ve

yeniden yüceltileceğini önceden bildiği kabul edildiğinde Yeşaya'daki sınanma ve karşılık dili gerçek bir kayıp ve belirsizlik taşımaz.

İsa'nın ölümden sonra kesin olarak dirileceği ve göksel konumuna döneceği önceden kabul edildiğinde ölüm kalıcı bir fedakarlık oluşturmaz. Yeşaya 53 ise canını gerçek biçimde tehlikeye atan, tarihsel kayıp yaşayan ve ardından ödüllendirilen insani bir Kuldan söz eder.

53:10: *"tohumu görecektir"*

Yeşaya 53:10'daki *"tohumunu görecektir"* ifadesinde zera, Tanah boyunca fiziksel soy ve kuşak devamlılığı anlamında kullanılır (Mezmurlar 22:31; Yeşaya 54:3). İyelik eki bağlamdan anlaşılır ve ifade *"kendi soyunu görecektir"* anlamını verir.

Zera kelimesinin öğrenci veya manevi izleyici anlamında kullanıldığı bir Tanah örneği yoktur.

Yeşaya 57:3'te de zera, ebeveynlerinin putperest uygulamalarını sürdüren gerçek çocuklar ve soy için kullanılmıştır. Kelimenin Yeşaya 53'te birdenbire mecazi izleyiciler anlamına dönüştürülmesi metinsel temele sahip değildir.

İbranice ben kelimesi bazı yerlerde öğrenci veya bağlı kişi anlamında mecazi kullanılabilir (2 Krallar 2:3, 5, 7, 15). Buna karşılık zera fiziksel soyu belirtir. Yaratılış 15:3-4 bu ayrımı açık biçimde gösterir:

"Avram devam etti: 'İşte - bana çocuk (zer'a) vermedin. Bana ait olanı, evimdeki biri (ben) miras alacak'. Birden, Tanrı'nın Sözü ona geldi: 'Mirasçın o olmayacak!'" dedi.

"Sana ait olanı, senin vücudundan çıkacak biri miras alacak." (Yaratılış 15:3-4).

53:10: *"günleri uzayacak"*

"Günleri Uzayacak" İfadesi

Uzun ömür ile sonsuz varoluş aynı kavram değildir.

"Günleri uzayacak" sözü, sonlu bir yaşamın uzatılmasını bildirir. Öncesiz ve sonsuz olduğu ileri sürülen HaŞem için böyle bir ifade

kullanılamaz. Eyüp 10:5'te HaŞem'in günlerinin insan günleri gibi olmadığı, Eyüp 36:26'da ise yıllarının sayılamayacağı bildirilmiştir.

"Tanrı öyle büyüktür ki, O'nu anlayamayız, Varlığının süresi hesaplanamaz" (Eyüp 36:26).

HaŞem ilk ve sondur; varlığına yeni günler eklenmesi söz konusu değildir.

Bu nedenle *"günleri uzayacak"* vaadi, ölümlü bir insan veya tarih içinde devam eden topluluk için anlamlıdır. Sonsuz olduğu ileri sürülen bir varlığın yeniden göksel konumuna dönmesi günlerinin uzaması değildir.

Diriliş İddiası ve Uzun Ömür

"Günleri uzayacak" ifadesi, Hristiyan yorumunda İsa'nın dirilişine uygulanır. Ancak öncesiz ve ebedi olduğu ileri sürülen bir varlığın göksel konumuna dönmesi, günlerinin uzatılması değildir. İfadenin doğal anlamı, ölümlü bir kulun yaşamının ve soyunun devam etmesidir.

"Günleri uzayacak" vaadi, öncesiz ve sonsuz olduğu ileri sürülen bir varlığa yeni bir hayat güvencesi vermez. Genç yaşta ölen ve biyolojik soyu bulunmayan İsa anlatısı, soyunu görme ve günlerinin uzaması ifadelerinin doğal anlamını karşılamaz.

"Soyunu görecekt" ve *"günleri uzayacak"* vaatleri ölümlü bir özneye yöneliktir. İsa'nın biyolojik soyunun bulunmadığı ve genç yaşta öldüğü Hristiyan anlatısında kabul edilir. Bu iki vaadin İsa'nın izleyicilerine ve dirilişine dönüştürülmesi kelimelerin doğal anlamını değiştirir.

53:11: *"Ruhunun emeğinden göreceği ile tatmin olacak."*

Hristiyan yorumcular Yeşaya 53:11'de İsa'nın ölümden sonraki tatmininin anlatıldığını ileri sürer.

Hristiyan İncilleri İsa'nın çarmıhta terk edilmişlik bildirdiğini aktarır:

"Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?" (Matta 27:46, Markos 15:34).

Yeşaya 53:11 dünyevi emeğin ardından elde edilen karşılığı anlatmaktadır. İsa'nın ölümden sonra gökte bulunduğu ve takipçilerinin

sayısı arttıkça tatmin olduğu açıklaması ayette yer almamaktadır. Luka 23:34'te İsa'nın bağışlama için Baba'ya başvurması da bağımsız ve nihai bağışlama yetkisine sahip olmadığı izlenimini meydana getirmektedir.

Hristiyan İncillerinde İsa'nın kendisine haksızlık ettiğini düşündüğü kişileri bağışladığına ilişkin açık bir anlatı yoktur; bağışlama başkalarına verilen bir öğüt olarak aktarılır. Yeşaya 53:11 ise Kulun HaŞem'in amacı için verdiği uzun emek ve mücadelenin sonunda maddi ve manevi nimetlerle tatmin olacağını bildirir.

Yeşaya 53:11'in devamı şöyledir: *“Doğru Kulun bilgisiyle birçoklarını doğru kılacak ve onların suçlarının meydana getirdiği yükü taşıyacaktır.”*

Kulun bilgisi HaŞem'in Tora'sının ve birliğinin bilgisidir.

İsrail'in tarih boyunca sürdürdüğü tanıklık ulusların HaŞem'i tanınmasına aracılık eder. Kulun uluslar önünde aklanması, daha önce yanlış sayılan bu tanıklığın doğruluğunun kabul edilmesi anlamına gelir.

Bilgisiyle Aklama İddiası ve Tarihsel Sonuçlar

Hristiyan toplumlarda ahlaki iyiliklerin yanı sıra din adına zorla dönüştürme, zulüm ve geniş ölçekli şiddet de meydana gelmiştir. Bu tarihsel tablo, Yeşaya 53:11'deki *“birçoklarını bilgisiyle aklayacak”* ifadesinin zorunlu olarak İsa'da gerçekleştiğini göstermez. Ayetin bağlamı, ulusların İsrail aracılığıyla HaŞem'in bilgisini tanınmasına yöneliktir.

Yeşaya 53:12 şu ödülü bildirmektedir: *“Bu nedenle ona büyükler arasında pay vereceğim; güçlülerle ganimeti paylaşacaktır.”*

Pay ve ganimet ifadeleri somut tarihsel ödül ve zafer dilidir.

Yeşaya'nın tarihsel ödül anlatısı ile Hristiyan İncili'nin göksel yüceltilme anlatısı aynı kavram yapısına sahip değildir.

Ganimet ve Maddi Ödül

Yeşaya 53:12'deki pay ve ganimet dili somut tarihsel ödülü anlatır. Daniel 9:26'da meshedilmiş kişinin *“hiçbir şeyi olmayacağı”* ifadesi

İsa'ya uygulanıyorsa, iki metin arasındaki maddi ödül karşılığı açıklanmalıdır.

Daniel 9:26'da bir meshedilmiş kişinin *“kesileceği ve hiçbir şeyi olmayacağı”* bildirilir. Bu ayet İsa'ya uygulanıyorsa, Yeşaya 53:12'deki büyüklerle pay ve güçlülerle ganimet vaadiyle arasındaki karşıtlık açıklanmalıdır.

Aramice-İbranice ve-ein lo ifadesi *“ona ait hiçbir şey yoktur”* veya *“hiçbir şeyi olmayacaktır”* anlamındadır.

Yeşaya 53'ün Kulu İsrail'dir. Daniel 9:26'daki meshedilmiş kişi ise tarihsel bağlamda bir Kohen Gadol veya siyasal-dini yönetici olarak açıklanmıştır. Her iki ayetin İsa'ya uygulanması, birbirinden farklı öznelerin ve sonuçların tek kişide birleştirilmesini gerektirir.

Daniel 9:26 ile Yeşaya 53:12 Arasındaki Karşıtlık

“Hiçbir şeyi olmayacaktır” ifadesi İsa'nın ölümden sonraki durumuna uygulanamaz; çünkü Hristiyan öğretisi İsa'nın bedensel olarak göğe yükseldiğini ve HaŞem'in sağında oturduğunu ileri sürer (Elçilerin İşleri 1:9; İbraniler 8:1).

Aynı ifade yalnız dünyevi servet eksikliği olarak da açıklanamaz. Hristiyan öğretilerine göre İsa ölümünden sonra en yüksek göksel konumu ve evrensel egemenliği almıştır. Böyle bir özne *“hiçbir şeyi olmayan”* kişi değildir.

Daniel 9:26 ile Yeşaya 53:12'nin aynı kişiye uygulanması, bir metindeki mutlak yoksunluk ile diğer metindeki pay ve ganimet ödülünü birbirini izleyen iki döneme ayırmayı gerektirmektedir.

Bu dönemlendirme ayetlerin kendi bağlamından değil, İsa'nın dirilişine ilişkin Hristiyan ön kabulünden çıkarılır.

Bu nedenle Daniel 9:26 ve Yeşaya 53:12, doğal anlamları korunarak İsa'ya birlikte uygulanamaz.

İki ayetin aynı kişiye uygulanabilmesi için *“hiçbir şeyi olmayacak”* hükmünün yalnız ölüm anına, pay ve ganimetin ise diriliş sonrasına ait olduğu varsayılır. Metinlerin hiçbirini bu ayrımı kurmaz.

Pavlus, İsa'nın en yüksek ödülleri ölümünden sonra aldığını belirtmiştir:

"Maşiah, Tanrı özüne sahip olduğu halde, Tanrı'ya eşitliği sınıksız sarılacak bir hak saymadı. Ama kul özünü alıp insan benzerliğinde doğarak ululuğunu bir yana bıraktı.

İnsan biçimine bürünmüş olarak ölüme, çarmıh üzerinde ölüme bile boyun eğip kendini alçalttı. Bunun için de Tanrı O'nu pek çok yükseltti ve O'na her adın üstünde olan adı bağışladı" (Filipililer 2:6-9).

Yuhanna'nın İsa'sı da şöyle der:

"Bunun için Baba beni sever; çünkü ben canımı veririm, ta ki, onu tekrar alayım" (Yuhanna 10:17).

Yeşaya 53:12'nin İsa'ya uygulandığı durumda Daniel 9:26'daki "hiçbir şeyi olmayacak" ifadesi aynı özne için nihai hüküm olamaz. İki ayet, Hristiyan diriliş şeması eklenmeden aynı kişiyi anlatmaz.

İsa'nın Konumundan Vazgeçtiği İddiası ve Ödül Sorunu

İsa'nın insan olarak dünyevi servet ve siyasal güce sahip olmadığı, doğaüstü bir varlık olarak ise ölümden sonra göksel konumuna döndüğü ileri sürülür. Bu durumda Yeşaya'daki somut kayıp, sınanma ve sonradan verilen ödül düzeni İsa anlatısıyla örtüşmez.

Hristiyan öğretisinde İsa'nın geçici dünyevi hayattan vazgeçip göksel konumuna döndüğü ve orada Tanrı olarak hüküm sürdüğü ileri sürülür. Önceden sahip olduğu konuma geri dönen ve kaybettiğinden fazlasını kazanacağı bilinen bir varlığın durumu, Yeşaya'daki gerçek kayıp ve sonradan verilen ödül düzeniyle uyumsuz. Pavlus'un sözleri şöyledir:

"Maşiah İsa'daki düşünce sizde de bulunsun. Maşiah, Tanrı özüne sahip olduğu halde Tanrı'ya eşitliği sınıksız tutulacak bir hak saymamıştır."

"Kul özünü alıp insan benzerliğinde doğarak yüceliğini bir yana bırakmış; ölüme, çarmıh üzerindeki ölüme kadar itaat etmiştir. Bu nedenle Tanrı onu çok yükseltmiş ve ona her adın üstünde olan adı vermiştir" (Filipililer 2:5-11).

Efesliler 1:20-23 de İsa'nın ölümden sonra bütün yönetimlerin üzerine yükseltildiğini ileri sürer. Ancak göksel konumuna döneceği ve

başarısız olamayacağı önceden kabul edilen bir varlığın eylemi, Yeşaya'daki gerçek tarihsel sınanma ve ödül düzeniyle aynı değildir.

Kulun Sadakatinin Ödülü

Yeşaya 53:12'de HaŞem, canını ölüme kadar ortaya koyan Kulu tarihsel sadakati nedeniyle ödüllendirir.

Kul, sahip olduğu hayatı ve güvenliği HaŞem'e bağlılığı uğruna gerçekten tehlikeye atmıştır.

Fedakarlığın anlamı, kaybın gerçek ve karşılığın önceden öznenin kendi yetkisi altında olmamasıdır.

İsa'nın öncesiz Tanrı olduğu ve ölümden sonra sonsuz yüceliğine döneceği kabul edildiğinde dünyevi ölüm, varoluşsal bir kayıp meydana getirmez. Geçici insan yaşamından vazgeçerek önceden sahip olunan sonsuz konuma dönmek, Yeşaya'daki insani Kulun ölüm tehlikesi ve sonradan aldığı ödülle aynı değildir.

Tanrı Kuzusu Benzetmesinin Sınırları

Tora'daki korban, kendisine sunulan hizmetin karşılığını alan bir özne değildir. Korbanın öldürülmesi ile HaŞem'e itaat eden bir Kulun sonradan ödüllendirilmesi aynı anlatı yapısına sahip değildir.

İsa'nın HaŞem'in kendisi veya HaŞem'e eşit bir kişi olduğu kabul edildiğinde, *“ona büyüklerle bir pay vereceğim”* biçimindeki ödül sözü anlamını yitirir. Ödül, kendisinden üstün bir hüküm sahibi tarafından insani bir kula verilir.

“Büyüklerle pay” vaadine paralel olan *“güçlülerle ganimeti paylaşacak”* cümlesindeki şalal, Tanah'ta savaş ganimeti ve somut servet için kullanılır. *“Güçlüler”* sözü de Avraam'ın soyundan gelecek güçlü ulusla ilişkilendirilir:

"Avraam kesinlikle büyük ve güçlü bir ulus haline gelecek ve yeryüzünün tüm ulusları onun sayesinde mübarek kılınacaklar"
(Yaratılış 18:18).

Şalal kelimesi Yaratılış 49:27, Çölde Sayım 31:11 ve Yeşaya 10:6'da savaş ganimeti anlamındadır. Özdeyişler 31:11'de de kişinin kendi emeği dışında elde edilen maddi kazancı belirtir.

“Kocasının yüreği ona güvenir, Ve adamın kazancı “şalal” eksik olmaz” Özdeyişler 31:11).

“Paylaşacak” fiili, ganimetin yetkili düzen içinde bölüştürülmesini anlatır. Özne tekil biçimde kişileştirilmiş İsrail, paylaşan topluluk ise bütün halktır.

Mika 4:13'te Siyon'un ulusları yenmesi ve kazancı HaŞem'e ayırması bildirilmiştir:

“Ey Siyon, kalk ve harmanı döv; seni demir boynuzlu ve tunç tırnaklı kılacağım. Çok sayıda halkı ezip kazançlarını HaŞem'e, servetlerini bütün yeryüzünün Efendisine adayacaksın” (Mika 4:13).

Yeşaya 41:15-16 aynı zafer dilini İsrail'e yöneltmektedir:

“Seni keskin ve yeni bir harman düveni yapacağım; dağları harman edip ufalayacak, tepeleri saman gibi edeceksin.”

“Onları savurduğunda rüzgar götürecek ve kasırga dağıtacaktır.”

“Sen ise HaŞem'de sevinecek ve İsrail'in Kutsallıya övüneceksin” (Yeşaya 41:15-16).

Zeharya 14:14'te Yehuda'nın çevredeki ulusların çok miktardaki altın, gümüş ve gıysisini toplayacağı bildirilmiştir.

Bu metinler, Yeşaya 53:12'deki ganimetin göksel bir mecaz değil, İsrail'in tarihsel zaferi ve ulusların servetinin yeniden dağıtılması bağlamında anlaşılmasını destekler.

Tekil “o”, kişileştirilmiş İsrail'i; “güçlüler” ise ganimetin paylaştırıldığı halkı belirtir.

Tora ve Peygamberler, ganimetin yalnız savaşçılar arasında değil, bütün topluluk içinde paylaştırılmasını düzenler:

“Ele geçirilenleri savaşa katılanlarla bütün cemaat arasında ikiye böl” (Çölde Sayım 31:27).

“Evlerinize büyük servet, çok sayıda hayvan, altın, gümüş, tunç, demir ve giysiyle dönün; düşmanlarınızdan aldığınız ganimeti kardeşlerinizle paylaşın” (Yeoşua 22:8).

“Savaşa gidenle eşyanın yanında kalanın payı aynı olacaktır; her şey eşit paylaşılacaktır.” David bunu İsrail'de kalıcı bir hüküm haline getirmiştir (1 Samuel 30:24-25).

Ganimeti Güçlülerle Paylaşma

HaŞem olduğu veya HaŞem’e eşit bulunduğu ileri sürülen bir kişinin, dünyevi hükümdarlarla pay ve ganimet paylaşması ayetin doğal anlamıyla uyuşmaz. Mezmur 2’de meshedilmiş kişiye bütün ulusların miras olarak verildiği ileri sürülürken, Yeşaya 53:12’deki sınırlı pay ve paylaşma dili farklı bir tarihsel bağlam gösterir.

“Şimdi, ey krallar, anlayışlı olun; yeryüzünün yargıçıları, uyarıyı kabul edin. HaŞem’e korkuyla kulluk edin ve titreyerek sevinin” (Mezmurlar 2:10-12).

Mezmurlar 2’de ulusların meshedilmiş krala miras olarak verilmesi, Yeşaya 53:12’deki pay ve ganimet paylaşımından farklı bir anlatıdır. İki metnin aynı kişiye zorunlu biçimde uygulanması gerekmez.

Yeşaya 53:12’deki “büyüklerle pay” ve “güçlülerle ganimet” ifadeleri somut zafer ve tarihsel ödül dilidir. Hristiyan İncillerinde İsa’nın bu nitelikte bir ganimet aldığı veya güçlülerle paylaştığı olay yoktur. İfadenin belirsiz bir ikinci gelişe ertelenmesi, ayetin İsa’da gerçekleştiğini kanıtlamaz.

53:12: “çünkü ruhunu ölüme döktü”

53:12: “[O] günahkarlar için dua etti ve aracılık etti.”

Günahkarlar İçin Aracılık İddiası

Hristiyan İncil metinleri, İsa'nın ölümden sonra insanlık adına HaŞem'e aracılık ettiğini ileri sürer (Romalılar 8:34; İbraniler 7:25; 9:24; 1 Yuhanna 2:1). Bu iddia, İsa'nın HaŞem'e eşit olduğu öğretisiyle birlikte değerlendirildiğinde aracı ile hüküm veren arasında gerçek bir üstünlük ilişkisi meydana getirir.

Romalılar 8:34, İbraniler 7:25 ve 9:24 ile 1 Yuhanna 2:1, İsa'nın ölümden sonra insanlar adına HaŞem'e aracılık ettiğini ileri sürer.

Bu metinlerde İsa talebi sunan aracı, HaŞem ise talebi kabul eden ve hüküm veren makamdır.

İsa'nın HaŞem'e eşit olduğu kabul edildiğinde, aynı İsa'nın günahkarlar adına HaŞem'e aracılık etmesi içsel bir hiyerarşi meydana getirir. Aracı, talebi sunanlarla hüküm veren arasında vardır. İsa'nın hem aracı hem de nihai yargıç olarak tanımlanması, Yeşaya'daki insani Kulun dua ve aracılık eyleminden farklıdır.

HaŞem'den ayrı biçimde aracılık eden ve O'nun hükmüne başvuran kişi, HaŞem'le özdeş değildir.

İsa'nın HaŞem'e eşit ölçüme kişisi olduğu kabul edilirse aracılık işlevi gerçek anlamını yitirir. Yeşaya 53:12'deki aracılık ise HaŞem'e dua eden insani Kulun eylemidir.

DOKUZUNCU KISIM

HaŞem ve İsrail

Yeşaya 53, İsrail'in uzun sürgün döneminin sonunda aklanmasını ve yüceltilmesini anlatır. İsrail'in günahları, HaŞem'in kulu olma konumunu ortadan kaldırmaz; ulusal teşuva ve sadık artakalan, doğruluk dilinin temelini oluşturur.

Unutulmamalıdır ki, samimi bir teşuva olmadığında bile Tanrı çoğu zaman merhametli ve bağışlayıcıdır. Tanrı şöyle bildirir:

"Kime acımak istersem ona acır, kime merhamet etmek istersem ona merhamet ederim" (Çıkış 33:19).

Mezmun yazarı ise şöyle yazmıştır:

"Ancak O, merhametlidir, günahı affeder ve yok etmez. Kızgınlığını söndürür ve tüm öfkesini serbest bırakmaz. Ve hatırlar ki, onlar sadece ettir, bir nefes ki gider ve dönmez" (Mezmurlar 78:38-39).

Mika peygamber şöyle bildiriyor:

"Senin gibi suçları silen, Kendi halkından geride kalanların isyanlarını başlatan başka tanrı var mı? Sonsuza dek öfkeli kalmazsın, Çünkü merhametten hoşlanırsın" (Mika 7:18).

İsrail mecazi olarak kör ve sağır olsa bile, Tanrı hala İsrail'i Kendi kulu ve elçisi olarak görür:

"Benim kulumdan başka kör olan kimdir? Yahut gönderdiğim elçim gibi sağır olan kimdir? Benimle barışık olan gibi kör, ve HaŞem'in kulu gibi kör olan kimdir?" (Yeşaya 42:19).

Yeşaya, kurtuluşun hak edilmediğinde bile, Tanrı'nın kendi sebeplerinden dolayı gerçekleşebileceğini kaydeder:

"Ben, kendi uğrunda senin günahlarını silen benim; ve senin suçlarını anmayacağım" (Yeşaya 43:25) "Fakat milletlerin gözündə ismim bozulmasın diye, kendi ismim uğrunda çalıştım; o milletler ki, onların gözü önünde İsrail oğullarını çıkarmıştım" (Yehezkel 20:14, 22).

Yeşaya Peygamber, bazı durumlarda Tanrı'nın kurtuluşunun tüm İsrail'in Tanrı'ya dönüşünden önce geldiğini bildirir:

“Ey Yakup soyu, ey İsrail, Söylediklerimi anımsayın, çünkü Kulumsunuz. Size ben biçim verdim, Kulumsunuz; Seni unutmam, ey İsrail! İsyanlarınızı bulut gibi, günahlarınızı sis gibi sildim. Bana dönün, çünkü sizi kurtardım.” Sevinçle haykırın, ey gökler, Çünkü bunu HaŞem yaptı. Haykırın, ey yerin derinlikleri. Ey dağlar, ey orman, ormandaki her ağaç, Sevinç çılgınlıklarına katılın. Çünkü HaŞem Yakup soyunu kurtararak İsrail'de görkemini gösterdi” (Yeşaya 44:21-23).

HaŞem, halkı tam adalet ölçüsüne göre kurtuluşu hak etmemiş olsa da kurtarır. İlahi amaç belirleyicidir; atalara verilen sözler koşulsuz ve bağlayıcıdır. HaŞem Avraam'a şöyle demiştir:

“Seninle ve ardından gelecek çocuklarınla aramdaki antlaşmayı nesiller boyunca ebedi bir antlaşma olarak sürdüreceğim; senin ve ardından gelecek çocuklarının Tanrısı olacağım” (Yaratılış 17:7).

Bu antlaşma temelinde HaŞem, Yeşaya peygamber aracılığıyla şöyle bildirir:

“Halkının hepsi doğru kişiler, yani tsadikim olacak; el emeğim ve görkemimi göstermek için diktiğim fidan ülkeyi sonsuza dek mülk edinecek” (Yeşaya 60:21).

Bireysel olarak teşuva olmadan aklanma, kefarettir. Ancak İsrail örneğinde, ulusun günahları için acı çekmesine neden olduktan sonra, Tanrı, uluslar O'nunla alay etmesin diye Kendisi için bağışlar:

“Ben, kendi uğrumda senin günahlarını silen benim; ve senin suçlarını anmayacağım” (Yeşaya 43:25).

Bu nedenle, Tanrı'nın kurtarışı her zaman bağışlamadan önceki teşuvaya bağlı değildir.

Tanrı, bağışlanmış bir İsrail'i tamamen doğru, geçmişteki tüm suçları bağışlanmış ve deyim yerindeyse Tanrı tarafından suçları unutulmuş olarak kabul eder. Böylece İsrail, bölümde bahsedildiği gibi geçmişte günahlarının acısını çekmiş olsa da, yeni bir dönem başlar.

Yeşaya 52:13-53:12'nin İsa'ya uygulanması, bölümün kendi bağlamından değil, Hristiyan İncillerindeki anlatının geriye doğru metne yerleştirilmesinden kaynaklanır. Bölümün dili, konuşmacıları,

ödül yapısı ve yakın bağlamı İsrail'in tarihsel acısını ve sonunda yüceltilmesini anlatır.

Temsilci İsrail Olarak İsa İddiası

Yeşaya kitabında Kulun İsrail olduğu kabul edildiğinde bazı Hristiyan savunuları ikinci bir aşamaya geçer. Bu aşamada, İsa'nın İsrail'i kusursuz biçimde temsil ettiği ve bu nedenle İsrail'e ait peygamberliklerin onun kişiliğinde tamamlandığı ileri sürülür. Böyle bir iddia, metnin açık öznesini kabul ediyor görünür, fakat ardından İsrail'in tarihsel kimliğini tek bir kişiye devreder.

Tanah'ta temsilci ile temsil edilen topluluk aynı değildir. Moşe İsrail adına konuşmuş, David İsrail'i yönetmiş ve başkohen İsrail adına hizmet etmiştir. Buna rağmen İsrail'in antlaşması, sürgünü, soyu ve tarihsel görevi bu kişilerin bireysel kimliğine aktarılmamıştır. Aynı ölçü Maşiah için de geçerlidir. Maşiah İsrail'in yerine geçen yeni bir İsrail değil, İsrail'in kralı ve ulusal kurtuluşunun önderidir.

Yeşaya 52-54 içinde Siyon, Yerusalayim, sürgün, dönüş, gerçek çocukların çoğalması ve antlaşmanın devamı anlatılır. Bu unsurlar İsa'nın bireysel biyografisine aktarıldığında somut tarihsel hükümler ruhsal benzetmelere dönüşür. İsrail'in ülkesi göksel krallık, İsrail'in çocukları Hristiyanlar, ulusal dönüş diriliş ve tarihsel ganimet görünmez ruhsal kazanç olarak yeniden adlandırılır. Böyle bir işlem metnin açıklanması değil, öznesinin değiştirilmesidir.

HaŞem'in İsrail'le antlaşması, halkın her kuşakta kusursuz davranmasına bağlı değildir. Peygamberler İsrail'i ağır biçimde eleştirmiş, fakat İsrail adını başka bir kişiye veya topluluğa devretmemiştir. Bu nedenle *“İsa gerçek İsrail'dir”* iddiası Yeşaya 53'ün topluluk bağlamını ortadan kaldırmaz; yalnızca Hristiyan ön kabulünü korumak için yeni bir yorum katmanı meydana getirir.

Sonuç: HaŞem'in Kulu İsrail

Yeşaya 52:13-53:12, Tanah'ın geri kalanından kopuk bir insan kurbanı öğretisi kurmaz. Kulun kimliği Yeşaya kitabında daha önce belirlenmiştir: Kul İsrail'dir. Bölümün yakın bağlamı Siyon'un uyanışı,

Yeruşalayim'in kurtuluşu, ulusların şaşkınlığı ve İsrail'in kuşaklarının devamıdır. Konuşan uluslar, geçmişte hor gördükleri halk hakkındaki hükümlerinin yanlışlığını kabul eder.

Kulun başkalarının günahlarını taşıması, suçluluğun hukuki olarak masum bir kişiye aktarılması değildir. Ulusların günahları İsrail'in bedeninde tarihsel yara meydana getirmiştir. İsrail bu suçların sorumlusu olmamış, sonuçlarına maruz kalmıştır. Ulusların iyileşmesi, Kulun kanının HaŞem'e ödenen bir bedel haline gelmesiyle değil, ulusların kendi ahlaki hastalığını tanıması ve doğru hükme ulaşmasıyla gerçekleşir.

Yeşaya 53:10'daki aşam kelimesi Tora'nın insan kurbanı yasağını kaldırmaz. Tora'daki aşam belirli hayvan, belirli yer, kohenlik hizmeti, sunak ve sınırlı ihlal türleriyle bağlantılıdır. Roma yönetiminin gerçekleştirdiği bir insan idamı bu kurban düzenine dönüşmez. HaŞem'in beden alması, ölmesi, kanını bağışlanma bedeli yapması ve Tora'nın yerine yeni bir kurtuluş sistemi kurması Yeşaya'da yoktur.

Rabbinik kaynaklarda Yeşaya ayetlerinin Moşe'ye, Yeremya'ya, doğru kişilere, Maşiah'a ve mistik süreçlere uygulanması peşat anlamı değiştirmez. Bu uygulamaların hiçbiri Hristiyan üçleme, beden alma ve evrensel kanla suç ödeme öğretisini taşımaz. Targum'daki Maşiah kelimesi, Zohar'daki acı paylaşımı veya Maşiah ben Yosef geleneği İsa öğretisiyle özdeş değildir.

Hristiyan İncil yazarlarının Yeşaya 53'ü İsa'ya uygulaması, Hristiyan yorum tarihinin bir olgusudur. Bununla birlikte sonraki bir metnin daha eski bir metne yaptığı uygulama, eski metnin özgün anlamını belirlemez. Hristiyan İncili Tanah'ın anlamını tayin eden üst otorite değildir; Tanah'a dayandığı ölçüde Tanah tarafından sınanır.

Yeşaya 53'ün sonucu HaŞem'in İsrail'i terk etmesi değil, ulusların bu yöndeki hükmünün çökmesidir. Kulun soyu devam eder, günleri uzar, HaŞem'in isteği onun aracılığıyla başarıya ulaşır ve Siyon'un çocukları çoğalır. Yeşaya 54'te ilan edilen sarsılmaz antlaşma, Yeşaya 53'ün nihai yorum anahtarıdır: HaŞem Kulu İsrail'i yargılamış, fakat reddetmemiş; sürgünde arındırmış, fakat başka bir halkla değiştirmemiş; sonunda ulusların önünde yüceltmıştır.

Misyoner İtirazlarına Kısa Cevaplar

İtiraz: Kul tekildir; bu nedenle İsrail olamaz

Tanah'ta İsrail topluluğu sık tekil kişi gibi konuşturulur.

İtiraz: Kul masumdur; İsrail günahkardır

Yeşaya İsrail'i hem günahlarından dolayı azarlar hem Tanrı'nın kulu olarak adlandırır; sadık artakalan ve ulusal tanıklık birlikte düşünülmelidir.

İtiraz: Aşam kurban demektir; bu nedenle İsa'ya işaret eder

Aşam Tora'da sınırlı teknik suç sunusudur; evrensel insan-kurbanı ve kanla doğaüstü borç ödeme öğretisi değildir.

İtiraz: Kan olmadan bağışlanma yoktur

Levililer 17:11 sunak üzerindeki hayvan kanının kurban düzenindeki işlevini anlatmaktadır; Tanah bağışlanmayı yalnız kana indirgemez. Teşuva, dua, zarar telafisi, merhamet ve Tanrı'ya dönüş Tanah'ın temel unsurlarıdır.

İtiraz: Rabbinik kaynakların Maşiah yorumu İsa'yı doğrular

Maşiah uygulaması Hristiyan İsa öğretisi anlamına gelmez; peşat ile deraş karıştırılamaz.

İtiraz: Targum Yonatan'ın Maşiah yorumu İsa'yı doğrular

Targum'un Maşiah dili, Hristiyan çarmih, üçleme, beden alma ve kanla kefarete öğretilerini öğretmez.

İtiraz: Hristiyan İncili'nin Yeşaya 53'ü İsa'ya uygulaması kanıttır

Hristiyan İncili Tanah'ın anlamını belirlemez; Tanah tarafından denetlenir.

İtiraz: Septuaginta veya Kumran Hristiyan yorumunu destekler

Metin varyantları çarmıh, üçleme, beden alma veya evrensel kanla kefareti öğretisi üretmez.

İtiraz: İsa gerçek İsrail'dir

Tanah, İsrail'in tarihsel-ulusal seçilmişliğini ve sürgün-kurtuluş bağlamını bir kişiye devretmez.

İtiraz: Yeşaya 53'teki acı çeken Kul, Maşiah ben Yosef'le aynıdır

Maşiah ben Yosef motifi Hristiyan İsa öğretisini öğretmez; benzer acı veya ölüm motifleri, aynı öğretisel sistemi ifade etmez.

EK II

Kaynakça

- Abegg, Martin G. Jr., Peter Flint ve Eugene Ulrich. The Dead Sea Scrolls Bible. New York: HarperCollins, 1999.
- Brown, Michael L. Answering Jewish Objections to Jesus, Volume 1: General and Historical Objections. Grand Rapids: Baker Books, 2000.
- Chilton, Bruce D. The Isaiah Targum: Introduction, Translation, Apparatus and Notes. The Aramaic Bible 11. Wilmington: Michael Glazier, 1987.
- Driver, Samuel R. ve Adolf Neubauer, haz. The Fifty-Third Chapter of Isaiah According to the Jewish Interpreters. Oxford ve Londra: James Parker and Co., 1877.
- Elliger, Karl ve Wilhelm Rudolph, haz. Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997.
- Origenes. Contra Celsum, Kitap I, Bölüm 55.
- Rahlf's, Alfred ve Robert Hanhart, haz. Septuaginta: Editio Altera. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2006.
- Scherman, Nosson, genel editör. The Milstein Edition of the Later Prophets: Isaiah: Yeshayah. Brooklyn: Mesorah Publications, 2013.
- Sigal, Gerald. Isaiah 53: Who Is the Servant? Xlibris, 2007.
- Singer, Tovia. Let's Get Biblical: Why Doesn't Judaism Accept the Christian Messiah? İki cilt. Outreach Judaism.
- Tanah yorumları: Raşi, İbn Ezra, Radak, Mahari Kara, Ramban, Abarbanel ve Moşe Alşih'in Yeşaya 52:13-53:12 açıklamaları.
- Talmud ve Midraş kaynakları: Berahot 5a; Sota 14a; Sanhedrin 98b; Şabat 105b; Rut Rabba; Midraş Tanhuma; Midraş Tehillim; Tanna Devei Eliyahu; Yalkut Şimoni.
- Zohar kaynakları: Zohar II 212a; Zohar III 153b; Tikkunei Zohar ve Zohar Hadaş içindeki Yeşaya 53 uygulamaları.